

Hannu Sirkkilä

Elättäjäyttä vai erotiikkaa

Miten suomalaiset miehet legitimoivat
parisuhteensa thaimaalaisen naisen kanssa?

Hannu Sirkkilä

Elättäjyyttä vai erotiikkaa

Miten suomalaiset miehet legitimoivat
parisuhteensa thaimaalaisen naisen kanssa?

Esitetään Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan suostumuksella
julkisesti tarkastettavaksi yliopiston vanhassa juhlasalissa (S212)
kesäkuun 17. päivänä 2005 kello 12.

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

JYVÄSKYLÄ 2005

Elättäjyyttä vai erotiikkaa

Miten suomalaiset miehet legitimoivat parisuhteensa thaimaalaisen naisen kanssa?

Hannu Sirkkilä

Elättäjyyttä vai erotiikkaa

Miten suomalaiset miehet legitimoivat
parisuhteensa thaimaalaisen naisen kanssa?

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

JYVÄSKYLÄ 2005

Editors

Jussi Kotkavirta

Department of Social Sciences and Philosophy/philosophy, University of Jyväskylä

Pekka Olsbo, Marja-Leena Tynkkynen

Publishing Unit, University Library of Jyväskylä

Cover picture by Hannu Sirkkilä

URN:ISBN:9513921808

ISBN 951-39-2180-8 (PDF)

ISBN 951-39-2140-9 (nid.)

ISSN 0075-4625

Copyright © 2005, by University of Jyväskylä

Jyväskylä University Printing House, Jyväskylä 2005

ABSTRACT

Sirkkilä, Hannu Tapani

Breadwinner or eroticism. How Finnish men legitimize their partnerships with Thai women

Jyväskylä: University of Jyväskylä, 2005, 252 p.

(Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research

ISSN 0075-4625; 268)

ISBN 951-39-2180-8

English summary

Diss.

This study examines Finnish-Thai couples based on interviews of Finnish men. The material of this study includes 18 narratives based on 16 personal interviews and two email answers. The data was analysed thematically with the help of narrative analysis and analysis of narratives.

The major aim of this research was to show how the Finnish men legitimized their partnerships with Thai women because such couples have a problematic image. The common opinion is that men who have a wife from Thailand have a number of problems: they have found it difficult to find wives in Finland or are interested in sex tourism. In the interviews, the men needed to legitimize themselves, their wives and their partnerships.

The theoretical starting point of this study was men's studies. In the theoretical section I present changes in men's lives, practices and masculinity. I explain how partnerships are formed and changed and on what the relationship between husband and wife is based. Globalization has enabled this type of partnership, and bicultural marriages have become more common also in Finland. One example of the globalization of gender is sex tourism; some of these relationships did begin as sex tourism.

These couples present an alternative to the Finnish gender contract. After the immigration of these Thai women, the new families conformed to the breadwinner-housewife model, which has been uncommon in Finland. At the beginning, the roles of husband and wife were strongly separated but, after the first few years, the couples became like any other couples in Finland. The men could be divided into three generations on the basis of how they legitimized their partnerships. The oldest men described their partnerships as traditional, those of the middle-aged generation emphasized equality and the youngest generation had a post-modern flexibility on which to build their gender practices.

Keywords: masculinity, bicultural marriage, globalization, legitimation, generation, narrative, Thailand

Author's address Hannu Sirkkilä
Kämmekätie 1 A 2
41800 Korpilahti
hannu.sirkkila@humak.edu

Supervisors Professor Risto Heiskala
Professor Marja Järvelä
Department of Social Sciences and Philosophy
University of Jyväskylä

Reviewes Professor Leo Nyqvist
Department of Social Policy
University of Turku

Docent Anna Rotkirch
Department of Social Policy
University of Helsinki

Opponent PD, Lecturer Jari Kuosmanen
Department of Social Work
University of Gothenburg

ESIPUHE

Tämän tutkimukseni aihe syntyi vuoden 1999 maaliskuussa Thaimaassa, Hua Hiniin suuntautuneen lomamatkani aikana. Väitöskirjatyöni on edennyt kuuden vuoden aikana vaihteittain. Työni Humanistisen ammattikorkeakoulun lehtorina on tuonut siihen pakollisia taukoja, jotka ovat kuitenkin osoittautuneet tarpeellisiksi suvantovaiheiksi. Tutkimukseni aiheen ajankohtaisuus ja yhteiskuntapoliittinen merkittävyys ovat kannustaneet minua eteenpäin ja uusiin alkuihin.

Tutkimukseni aikana ohjaajani on vaihtunut kahdesti. Koen tämän suurena rikkautena. Olen saanut teiltä kaikilta erilaisia, tutkimani ilmiön ymmärrettävyyttä lisääviä kommentteja. Ensimmäistä ohjaajaani akatemiattutkija Eeva Jokista kiitän tutkimukseni oivallisesta liikkeellesaattamisesta ja ideoista, joihin olen useasti myöhemmin palannut. Kiitos kuuluu myös lehtori Jorma Hänniselle tämän vaiheen kommentteista erityisesti miestutkimuksen näkökulmasta. Toista ohjaajaani professori Marja Kerästä kiitän erityisesti teoreettisten näkökulmien monipuolistamisesta. Myöskin dosentti Martti Silvennoisen metodologiset ehdotukset kehittivät tutkimustani tuossa vaiheessa merkittävästi eteenpäin.

Tutkimukseni lopullista pääohjaajaa professori Risto Heiskalaa kiitän paneutuvasta ohjauksesta ja erinomaisen kannustavasta otteesta, joka toi välttämätöntä uskoa työni onnistumiseen. Kiitän myös professori Marja Järvelää perehtymisestä käsikirjoitukseeni sekä monipuolisista parannusehdotuksista. Erityinen kiitos kuuluu dosentti Hannu L.T. Heikkiselle henkilökohtaisesta perehdyttämisestä narratiivisen tutkimusmenetelmän käyttöön ja soveltamiseen. Dosentti Matti Kortteista haluan kiittää käsikirjoitukseni kommentoinnista ja erityisesti avusta tutkimuskysymyksen täsmentämisessä. Esitarkastajilleni professori Leo Nyqvistille ja dosentti Anna Rotkirchille kuuluu suuri kiitos kriittisten kommenttien ja parantamishdotusten esittämisestä.

Olen hyvin kiitollinen kommentteista, joita olen saanut jatkotutkimusseminaareissa, Perhetutkimuksen ja Naistutkimuspäivien työryhmissä sekä pohjoismaisissa miestutkimus-seminaareissa. Tutkimukseni teoreettisen täsmentymisen osalta hyvin tärkeiksi ovat osoittautuneet professori Jeff Hearniltä, professori Keith Pringleltä ja yliopiston lehtori Steen B. Nielseniltä kesällä 2003 Latvian *Jurnalassa* pidetyssä tutkijaseminaarissa saamani kommentit ja kehittämisideat, joista haluan heitä kiittää.

Haluan kiittää tutkimusprosessini aikaisia työnantajiani Alkio-opistoa ja Humanistista ammattikorkeakoulua (Humak) tutkimustyöni taloudellisesta ja työajallisesta tukemisesta. Erityinen kiitos kuuluu Humakin Korpilahden koulutusyksikön tiimin jäsenille myötäelävästä ja kannustavasta tuesta.

Kiitän FM Vesa Lahtosta, joka on minua konkreettisesti auttanut monissa teknisissä ongelmissa. Kielenkääntäjä Markku Tuomelle kuuluu kiitos avusta englanninkielisissä käännöksissä. Jyväskylän yliopiston julkaisuyksikön julkai-

sukoordinaattori Pekka Olsbota ja julkaisusihteeri Marja-Leena Tynkkystä kiitän ystävällisestä avusta väitöskirjani julkaisumuotoon saattamisessa.

Suurimmat kiitokset kuuluvat niille 18 suomalaiselle miehelle, jotka ovat välittäneet haastatteluissa kokemuksiaan ja mielipiteitään omista parisuhteistaan. Ilman panostanne tutkimukseni ei olisi tullut mahdolliseksi.

Lopuksi haluan kiittää teitä kaikkia, jotka olette vilpittömän uteliaasti kuunnelleet kuvauksiani tutkimuksesta ja asettaneet raikkaita ja älykkäitä kysymyksiä ja kommentteja. Samalla kiitän läheisiäni ja ystäviäni tuesta ja lämmöstä, jotka ovat antaneet minulle voimaa saattaa tutkimukseni valmiiksi.

Korpilahdella keväisenä sunnuntaina 17.4.2005

Hannu Sirkkilä

KUVIOT

KUVIO 1	Legitimoinnin kohteet suomalais-thaimalaisessa parisuhteessa	17
KUVIO 2	Tutkimusaineiston analysoinnin prosessi.....	110
KUVIO 3	Legitimaatiokertomusten jäsentämisen tasomalli	213
KUVIO 4	Suomalais-thaimaalaisten parisuhteiden rakennetekijät	222

SISÄLLYS

ABSTRACT

ESIPUHE

KUVIOT

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	11
1.1	Tutkimuksen lähtökohdat	11
1.2	Aiempi kaksikulttuuristen parisuhteiden tutkimus.....	15
1.3	Tutkimustehtävä.....	17
1.4	Tutkimuksen rakenne	20
2	MASKULIINISUUS JA MIEHEN MUUTOS.....	22
2.1	Kriittinen miestutkimus.....	22
2.2	Maskuliinisuuden muotoutuminen ja sisältö.....	25
2.3	Hegemoninen maskuliinisuus	29
2.4	Suomalaisen miehen muutos ja murros	30
3	PARISUHTEIDEN KEHITYS JA MUUTOS	34
3.1	Sukupuolijärjestelmä	34
3.2	Kohti puhtaita suhteita	39
3.3	Sukupuolisopimus ja parisuhteiden työnjako.....	43
4	GLOBALISAATIO JA KAKSIKULTTUURISET PARISUHTEET.....	50
4.1	Sukupuolten ja parisuhteiden globalisaatio	50
4.2	Globaali etnografia	53
4.3	Kaksikulttuurinen parisuhde.....	55
4.3.1	Kaksikulttuurisuuden käsitteistö.....	55
4.3.2	Toiseus ja eron tekeminen.....	56
4.3.3	Etnisyys ja rotu	58
4.3.4	Kahden kulttuurin kohtaaminen parisuhteessa	63
4.3.5	Kaksikulttuurisesti avioituvat	65
5	THAIMAA MATKAKOHTEENA	70
5.1	Thaimaa representaationa ja sukupuolittuneena tilana.....	70
5.2	Lomamatkailun merkitykset.....	73
5.3	Thaimaalainen nainen.....	75
5.4	Perhe, parisuhde ja rakkaus Thaimaassa	78
5.5	Thaimaalainen prostituutio ja seksiturismi	80
5.5.1	Seksiturismi ilmiönä	80
5.5.2	Prostituution kehitys Thaimaassa.....	82
5.5.3	Seksiturismi Thaimaassa.....	84

6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	87
6.1	Haastattelut.....	87
6.1.1	Haastateltavat	87
6.1.2	Haastattelu vuorovaikutustilanteena.....	95
6.1.3	Haastattelulla saavutettava tieto.....	97
6.1.4	Haastatteluun liittyvä tietäminen	99
6.1.5	Haastattelujen toteuttaminen	102
6.2	Narratiivinen tutkimusmetodi.....	105
6.2.1	Narratiivinen lähestymistapa	105
6.2.2	Narratiivisen totuuden ongelma.....	107
6.2.3	Narratiivisuus analysoinnin muotona	109
7	PARISUHTEEN ALKUVAIHEET	112
7.1	Ydintarina	112
7.2	Matkat Thaimaahan.....	113
7.3	Tulevan puolison kohtaaminen ja hänen taustansa	119
7.4	Suhteen kehittyminen	128
7.5	Taistelu ulkomaalaishallinnon kanssa.....	131
8	YHTEINEN PARISUHDE-ELÄMÄ.....	136
8.1	Thaimaalainen nainen puolisona	136
8.2	Miesten kokemukset parisuhteestaan	146
8.3	Puolisoiden välinen työnjako.....	155
8.4	Lapset, isyys ja koti.....	159
8.5	Arjen ongelmat.....	164
8.6	Suomalais-thaimaalaisten parisuhteiden yleinen toimivuus	177
8.7	Muiden suhtautuminen	180
9	PARISUHDEHISTORIA JA -IHANTEET	184
9.1	Parisuhteiden historia	184
9.2	Toimiva parisuhde.....	189
9.3	Rakkaus ja seksuaalisuus.....	191
10	MIESKUVA	197
10.1	Käsitykset itsestä miehenä.....	197
10.2	Ihannemies.....	201
10.3	Miehen mallit.....	203
10.4	Miesten kaverit.....	206
11	SUOMALAIS-THAIMAALAISEN PARISUHTEEN LEGITIMOINTI.....	212
	SUMMARY.....	226
	LÄHTEET.....	230
	LIITTEET.....	249

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Tutkimukseni käsittelee thaimaalaisten naisten kanssa parisuhteessa olevien suomalaismiesten kertomuksia heidän yhteisestä elämästään ja suhteensa vaiheista. Suomalais-thaimaalaiset parisuhteet ovat verrattain uusi sosiaalinen ilmiö, jossa erityisenä piirteenä on suomalaisten miesten ja thaimaalaisten naisten välisten suhteiden yleistyminen ja vastaavasti suomalaisten naisten ja thaimaalaisen miesten parisuhteet ovat hyvin harvinaisia. Thaimaalaiset ovat Suomen 15. suurin ulkomaalaisryhmä ja vuoden 2002 lopussa maassamme oli kansalaisuudeltaan 1784 thaimaalaista, joista naisia oli 1490 (Tilastokeskus 2003). Samana vuonna 2002 solmi 164 suomalaista miestä avioliiton thaimaalaisen naisen kanssa. Miesten solmimissa avioliitoissa thaimaalaiset naiset ovatkin neljänneksi yleisin ryhmä suomalaisten, venäläisten ja virolaisten naisten jälkeen. (Suomen tilastollinen vuosikirja 2003, 130.) Thaimaalainen vaimo oli tuona vuonna yhteensä 1321 suomalaisella miehellä (Heikkilä 2004, 4).

Eräänä suomalais-thaimaalaisten parisuhteiden yleistymisen taustatekijänä on se, että Thaimaasta on tullut suosittu kaukomatkailun kohde ja se on nopeasti ja kohtuullisen edullisesti saavutettavissa oleva. Lisäksi maa on saanut mainetta suosittuna seksiturismin kohteena. Thaimaahan matkustavista ulkomaalaisista on arviolta noin 70 % miehiä, joista useat matkustavat yksin matkan keskeisen motiivin ollessa erilaisten maksullisten seksipalveluiden käytön (Cohen 1996, 297). Tämä thaimaalainen kaupallinen seksi on rajat ylittävänä prostituutiona levinnyt länsimaihin ja myös Suomeen, sillä osa Suomessa asuvista thaimaalaista naisista harjoittaa järjestäytyneitä prostituutiota toimipaikkana yleistyneet hieromalaitokset (Lehti & Aromaa 2002, 78; Perttu 2003). Se, miten suomalaiset kohtaavat Thaimaan ja thaimaalaiset ja muodostavat mielikuvia maasta ja sen kansalaisista, näyttää korostuneesti liittyvän sukupuolisuuteen, seksuaalisuuteen, miehen ja naisen eroihin ja erilaisiin sukupuolittuneisiin asemiin (ks. luku 5).

Suomalais-thaimaalaisissa parisuhteissa voidaan nähdä olevan kyse Pataya Ruenkaewin (2003a, 249) kuvaamasta transnationaalista puolison etsinnästä, joka perustuu vaikeuksiin löytää puolisoa oman maan parisuhdemarkkinoilta. Suhtaudun kriittisesti määritelmän vaikeuksia korostavaan näkökulmaan, koska se selkeästi arvottaa puolison löytämisen omasta maasta ja kulttuurista ensisijaiseksi ja toivottavaksi. Silti transnationaali puolison etsintä on käyttökelpoinen lähtökohta omalle tutkimukselleni, koska joka tapauksessa kyse on vaihtoehtoisesta mahdollisuudesta saada puoliso oli miehen lähtökohta ja motiivi suhteeseen mikä tahansa. Transnationaali puolison etsintä liittyy oman maan parisuhdekulttuurin mahdollisiin muutoksiin (ks. luku 3) sekä niihin mahdollisuuksiin, joita globalisoituminen ja eri kulttuurien lähentyminen ihmisille antavat (ks. luku 4).

Tutkimusaiheeni muotoutumisvaiheessa kiinnostuin siitä, että millaiset miehet ovat parisuhteessa thaimaalaisen naisten kanssa. Olen olettanut, että tällaiset parisuhteet ovat miehen kannalta osoitus maskuliinisuuden ja miehenä olemisen muutoksista ja vaihteluista (ks. luku 2) eli suomalaisten miesten elämän suurempi yksilöllistyminen on johtanut myös erilaisiin mahdollisuuksiin parisuhdemarkkinolla. Lisäksi Suomessa miehet ja naiset voivat tehdä itsenäisesti omia ratkaisujaan puolison valinnassa, koska parisuhde nähdään yksilöllisenä asiana.

Vaikka avioituminen tulkitaan maassamme kahden ihmisen väliseksi asiaksi, johon ulkopuolisilla ei ole sanomista, suomalaisen avioituessa ulkomaalaisen kanssa tällaisesta parisuhteesta tulee helposti julkinen asia (Huttunen 2002, 281). Rosemary Breger ja Rosanna Hill (1998b, 12) viittaavat siihen, miten ihmiset suhtautuvat varsin stereotyyppisesti, joko myönteisesti tai kielteisesti, toisesta kulttuurista tulevaan aviopuolisoon riippuen siitä, millainen kuva ulkopuolisesta ryhmästä tai kansasta on. Tämä käsitys vaikuttaa puolison hyväksyttävyyteen. Yleisellä tasolla kyse on ulkomaalaisasenteista. Suomalaiset näyttävät suhtautuvan meitä köyhemmistä maista lähtöisin oleviin, ulkonäöltään ja kulttuuriltaan suomalaisista erottuviin ihmisiin torjuvammin kuin meitä enemmän muistuttaviin (Jaakkola 2000, 34). Tällaisten etnisten ryhmien suosituimmuusjärjestyksen ohella suhtautumiseen vaikuttaa maahanmuuttajan ”hyödyllisyys”. Turistit, asiantuntijat tai opiskelijat tulkitaan hyödyllisiksi maaillemme mutta humanitaarisista syistä Suomeen vastaanotettaviin on suhtauduttu vähemmän myönteisesti (mt., 31). Maahan avioituvat, varsinkin jos heitä tulee runsaasti samasta maasta, voidaan tulkita vähemmän hyödyllisinä ja jonkinlaisena uhkana kansallisilla parisuhdemarkkinoilla.

Myös julkisuus ja tiedostusvälineet voivat vahvistaa tällaisia yksipuolisia tulkintoja, jos suomalaiset muodostavat parisuhteita selkeästi eri kulttuureista tulevien kanssa. Laura Huttunen (2002, 266) viittaa omassa tutkimuksessaan tarkastellessaan suomalaisen miehen ja filippiiniläisen naisen liittoa siihen, miten mediat ikään kuin tietävät ennalta, millainen tällainen suhde on eli se siirretään yksityisyyden alueelta julkisen moraalisen keskustelun kentälle. Suomalaisen ja ulkomaalaisen väliset parisuhteet voidaan nähdä sellaisina kulttuurisina figuureina, joilla Laura Huttunen (2004, 139) tarkoittaa eräänlaisia

ominaisuuksien tiivistymiä, visuaalisia hahmoja, joihin liitetään moraalisesti latautuneita ominaisuuksia.

Oletan, että suomalaisen miehen ja thaimaalaisen naisen välinen suhde voi olla erityisen herkkä tällaisille julkisille diskursseille. Pataya Ruenkaew (2003a, 13) viittaa omassa tutkimuksessaan saksalaisten miesten ja thaimaalaisten naisten avioliitosta siihen, miten kyseisiä parisuhteita tarkastellaan usein pelkääntään avioliittokauppana ja naiskauppana eikä interetnisinä ja kaksikulttuurisina avioliittoina. Nämä tulkintakehykset johtavatkin uhri/syyllinen-asetelmiin, jotka ovat olleet myös tutkimuksellisesti vahvoja (mt., 14).

Suomalais-thaimaalaisiin parisuhteisiin liittyy sellaisia suhtautumistapoja, jotka rakentavat näille suhteille kielteistä ja ongelmallista leimaa. Tämä leima liitetään kyseisten suhteiden synnyn perustaan ja muotoon, toisaalta kyseessä oleviin suomalaisiin miehiin ja kolmanneksi heidän vaimoihinsa. Ensinnäkin näiden suhteiden lähtökohtana on voitu katsoa olevan vaimokaupan ja vaimojen välitystoiminnan. Keskustelu suomalaisten miesten ja aasialaisnaisten välisestä parisuhteista käynnistyi 1990-luvun puolivälissä Sir Vili-ilmäksi kutsutun filippiiniläisten vaimojen välitystoiminnan yhteydessä (ks. Vartti 1996; Vänttinen 1996). Tämä toiminta tulkittiin naiskaupaksi eli vaimojen kaupalliseksi välitykseksi köyhemmistä maista Suomeen. Kuitenkin vain pieni osa filippiiniläis- ja thaimaalaisnaisista on tullut Suomeen välitystoimistojen kautta (Reinboth 2001). Välitystoiminta ja sen pohjalta syntyneet suhteet ovat saaneet kielteisen leiman, koska normaalina pidettävän avioliittovälityksen ja naiskaupan välisen eron tekeminen voi olla vaikeaa. Lisäksi tähän liittyy kuva aasialaisista naisista, jotka on yleisemminkin kuvattu passiivisina, muiden toiminnan kohteena, jopa kauppatavarana, ostettavana ja myytävänä (Reinboth 2001; Huttunen 2004, 148-149). Osaa näistä suhteista on myös saatettu epäillä lumeavioliitoksi, jolloin avioituminen toimii muuttavalle keinona päästä maahan ja tavoitteena ei ole aviollinen yhteiselämä (Kangasniemi 2003).

Näistä parisuhteista osa on alkanut seksiturismin pohjalta. Miehet ovat ihastuneet thaimaalaiseen baarityttöön, jonka kanssa ovat avioituneet. Tällainen suhteen alku tulee moraalisen arvioinnin kohteeksi, koska prostituution on katsottu vaarantavan avioliittoinstituutiota ja siihen on suhtauduttu historiallisesti seksuaalimoralistisesti (Niemi-Kiesiläinen 2004, 452). Toisaalta tällainenkin suhde voidaan tavanomaistaa eräänlaisen seksuaalisen liberalismim nimissä. Tällainen näkökulma tulee esille Annabella Åsvikin ja Annika Åsvikin (2004) kirjassa *”Miesten paratiisi”*, jossa Thaimaa kuvataan miesten seksiparatiisina ja suomalaisen miehen ja thaimaalaisen baaritytön suhde osin sellaisena romanttisena ideaalina, josta esimerkiksi suomalaiset naiset voisivat ottaa oppia. Kyseinen kirja onkin osin nähtävissä eräänlaisena puolustuksena seksiturismin pohjalta syntyneiden suomalaisten miesten ja thaimaalaisten naisten suhteiden tuomitsemista vastaan.

Toiseksi huomio on kiinnittynyt ulkomailta vaimoa hakevien suomalaisten miesten piirteisiin. Esimerkiksi Sir Vili-keskustelussa välittäjän toiminnan arvioinnin ohella myös suomalaisten miesten tarpeet saivat huomiota osakseen. Miesten katsottiin voimakkaamman viettinsä tai vaihtoehtoisesti suurempien-

kontaktivaikeuksiensa takia tarvitsevan helppoja naisia käyttöönsä (Vartti 1996, 41). Ulkomaalaista vaimoa hakevat suomalaiset miehet tulkitaan jo valmiiksi epäonnistujiksi kuten kuvaa nettikeskusteluun (Miksi kumppania etsitään ulkomailta? 2004) vuonna 2001 osallistuneen nimimerkki ”Rakkausavioliitto ulkomaalaisen kanssa” kommentti:

”Vaimoa etsivät ulkomailta miehet, jotka eivät joko saa suomalaista naista kumppanikseen tai ovat sosiaalisesti niin lahjattomia, että eivät pysty elämään elämänlaatua vaativan suomalaisnaisen kanssa.”

Kyseisessä nettikeskustelussa viitattiin lisäksi sellaiseen suomalaisten miesten luuseriviidennekseen, joka ei koskaan kelpaa suomalaisille naisille. Tätä stereotypiaa vahvistaa Pataya Ruenkaewin (2003a) tutkimustulos, jonka mukaan osa thaimaalaisen kanssa avioliitossa olevista saksalaisista miehistä on selvästi tyytetyissä sellaisiksi miehiksi, jotka ovat sosiaalisesti eri syistä eristäytyneitä tai lapsuuden kotiinsa äiteihinsä riippuvuussuhteisiin jääneitä.

Kolmanneksi huomion kohteena ovat olleet Suomeen muuttaneet ja avioituneet aasialaiset naiset. Näitä naisia saatetaan pitää laskelmoivina ja rahan perässä juoksijoina ja samalla thai-hierontapaikkojen perusteella kaikki thai-naiset ovat voineet saada seksiteollisuuteen liitettävän leiman (Saari 2000).

Koska suomalais-thaimaalainen parisuhde näyttää olevan herkkä erilaisille julkisille tulkinnoille, tutkimustehtäväni on muotoutunut sen ydinkysymyksen ympärille, miten nämä miehet perustelevat ja legitimoivat oman parisuhteensa thaimaalaisen naisen kanssa. Tutkimusaineiston olen saanut haastatteleamalla tällaisia suomalaisia miehiä enkä heidän thaimaalaisia vaimojaan. Tämä rajoitus merkitsee sitä, että tutkimukseni tuo esille kyseisistä suhteista vain toisen sukupuolen ja suomalaisen näkökulman. Legitimoinnin kohteena ovat mies itse, hänen asemansa ja maskuliinisuutensa kyseisessä parisuhteessa, toiseksi hänen thaimaalainen vaimonsa sekä kolmanneksi heidän parisuhteensa kokonaisuudessaan. Miesten kertoessa omista parisuhteistaan heidän tavoitteenaan voi olla suhteen normalisointi, tekeminen tavalliseksi ja ymmärrettäväksi. Tämän normalisoinnin funktio on samalla kannanotto julkisuudessa esiintyviin käsityksiin kyseisistä ja kyseisen kaltaisista parisuhteista.

Kun kyseisiin miehiin ja heidän suhteisiinsa on liitetty kielteinen leima ja siksi myös eräänlainen hiljaisuus, miesten kertomukset ovat äänen antamista (Plummer 1995). Kertomuksista tulee vastapuhetta, jolla leimattua identiteettiä kommentoidaan ja vastustetaan (Juhila 2004, 29). Lähtökohtanani on lisäksi Michael S. Kimmelin mainitsema (2001, 21) maskuliinisuuden näkymättömyys (‘invisibility’) eli sukupuolisuus on usein liitetty vain naisiin miesten edustajien jostakin yleistä. Koska kyseiset suhteet liittyvät oleellisesti globalisaatiokehitykseen, ne ovat myös tulkittavissa jonkinlaisina globalisaation hiljaisina pisteinä (Penttinen 2004, 43).

1.2 Aiempi kaksikulttuuristen parisuhteiden tutkimus

Tutkimukseni paikantuu kaksikulttuuristen parisuhteiden tutkimukselliseen kenttään. Outi Tuomi-Nikula (1997, 271) on tarkastellut sitä, miksi kaksikulttuurisia avioliittoja ja perheitä ei ole välttämättä tutkittu kovinkaan paljon. Ensinnäkin tutkimustarve näyttää syntyvän vasta sitten, kun kohteesta tulee jollakin tavalla sosiaalinen ongelma. Tämä lienee yhteiskunta- ja käyttäytymistieteille varsin tyypillistä. Tutkimuksellinen mielenkiinto käynnistyy siinä vaiheessa, kun tutkittava ilmiö on jollakin tavalla herättänyt huomiota ongelmallisessa mielessä. Tosin on muistettava, että sosiaaliset ongelmat ovat aina konstruktioita. Tässä perspektiivissä suomalais-thaimaalaiset parisuhteet ovat kuvaava esimerkki. Kyseessä on uusi parisuhteen ilmenemismuoto, jolle voidaan rakentaa ongelmallista leimaa. Taustalla on se yleinen kaksikulttuuristen parisuhteiden tarkastelunäkökulma, jonka Rosemary Breger ja Rosanna Hill (1998c, x) tuovat esille. Tämän mukaan kulttuurien väliset avioliitot määritellään a priori ongelmallisiksi, joka tutkimuksessa saattaa etukäteen ohjelmoida sitä, miten tutkimus rakentuu, mitä tietoa etsitään ja valikoidaan. Kaksikulttuuristen parisuhteiden määrittelyä ongelmallisiksi on tukenut se, että niiden joukossa on todettu olevan avioeroja selvästi enemmän kuin samasta kulttuurista olevien välisissä suhteissa (Spickard 1989, 358).

Tuomi-Nikulan mukaan tärkeämpi syy tutkimuksen vähäisyyteen on kuitenkin kaksikulttuurisen perheen heterogeenisuus ja tästä johtuvat metodologiset vaikeudet. Empiirisen tutkimuksen tavoite kartoittaa tällaisten perheiden yksityiselämää ja arkea edellyttää tutkijalta sekä valtakulttuurin että ulkomaalaisen aviopuolison kulttuurisen taustan hallintaa. Omassa tutkimuksessani kohde ja näkökulma on yksipuolinen, koska keskityn vain suomalaisiin miehiin. Haastattelutilanteet ovat kuitenkin osoittaneet tämän Tuomi-Nikulan mainitseman ongelman. Pelkästään kommunikaatiotilanteet muutamien thaimaalaisten vaimojen kanssa ovat konkreettisesti tuoneet esille sen, miten haasteellista on tutkia molempia puolisoita, koska ensimmäisenä kynnyksenä on yhteisen haastattelukielen löytäminen.

Mikä sitten kaksikulttuurisissa suhteissa ja perheissä kiinnostaa eli mitkä ovat mahdollisia tutkimuskohteita? Tuomi-Nikula (1997, 273) tuo esille kolmenlaisia tutkimusteemoja. Näistä ensimmäinen on kulttuurisessa seka-avioliitossa ilmenevä akkulturaatio ja avioliiton merkitys ulkomaalaisen partnerin sopeutumisprosessille. Toiseksi on tutkittu ongelmia, joita syntyy tällaisissa avioliitoissa. Kolmanneksi tutkimuksellinen huomio on suuntautunut syihin, jotka ovat johtaneet kyseiseen partnerinvalintaan. Läpikäymieni aiempien tutkimusten perusteella juuri ensimmäinen eli kulttuurierojen ja akkulturaation tarkastelu kulttuurien välisissä parisuhteissa tuntuu olevan keskeisin teema. Esimerkiksi Rosemary Bregerin ja Rosanna Hillin (1998a) toimittamassa kirjassa *”Cross-Cultural Marriage”* useimpien kirjoittajien näkökulma on tämänkaltainen, jolloin metodologisesti tutkimuskohdetta lähestytään sosiaaliantropologisesti. Kun tutkitaan tarkemmin kulttuurien välisyyttä, tutkimuksen tieteellinen viite-

kehys voi usein olla myös psykologinen (ks. Berry, Poortinga, Segall & Dasen 1996). Paikantaessani omaa tutkimusintressiäni se koostuu osittain kaikista kolmesta Tuomi-Nikulan mainitsemasta tutkimusteemasta siten, että näkökulmani painottaa lisäksi sukupuolisuutta.

Kaksikulttuuristen parisuhteiden yleistyessä ovat myös lisääntyneet näitä suhteita tarkastelevat tutkimukset. Suomalaiselle tutkimukselle näyttäisi olevan yleistä se, että tutkimuksen kohderyhmänä ovat maahamme muuttaneet suomalaisten miesten kanssa avioituneet ulkomaalaiset naiset (Keto-Tokoi 1994; Jungar 1997; Plym-Rissanen 2000; Warkentin 2000). Maassamme onkin vähemmän tutkittu suomalaisten omia kokemuksia avioitumisesta ulkomaalaisen kanssa. Tästä poikkeuksena on Mia Oparan (1999) tutkimus, jossa hän tarkastelee suomalais-nigerialaisten pariin perhe-elämää haastateltuaan sekä suomalaisia naisia että nigerialaisia miehiä. Oman tutkimuksellisen osa-alueen muodostavat ulkomaille avioituneiden suomalaisten elämän ja parisuhteiden tarkastelu (Tuomi-Nikula 1989; Leinonen 2003).

Omaa tutkimustani sivuava tutkimus voidaan rajata tarkemmin länsimaisten miesten ja aasialaisten naisten välisiä parisuhteita koskevaksi tutkimukseksi. Tällaisista lähin esimerkki on Pataya Ruenkaewin (2003a) tutkimus *"Heirat nach Deutschland. Motive und Hintergründe thailändisch-deutscher Eheschliessungen"*, jossa hän on tarkastellut saksalaisten miesten ja thaimaalaisien naisten avioliittoja ja niitä kummankin osapuolen taustatekijöitä, jotka ovat edesauttaneet kyseisten liittojen muodostumista. Hänen (mt., 16) käyttämänsä tutkimuksellinen viitekehys painottaa erityisesti avioliittosiirtolaisuutta, jolloin avioliitto toimii thaimaalaisille naisille laillisena välineenä päästä saksalaisille työmarkkinoille (mt., 35). Vaikka Pataya Ruenkaewin tutkimustehtävä on ollut erilainen, antavat hänen tutkimuksensa taustoitukset ja tulokset vertailtavia näkökulmia omaan tutkimukseeni. Myös toinen saksalainen tutkimus, Andrea Rothen (1997) *"Männer, Prostitution, Tourismus. Wenn Herren reisen..."* on osoittautunut oman tutkimukseni kuluessa itselleni tärkeäksi. Andrea Rothe on tutkinut saksankielisistä maista (Itävalta, Saksa, Sveitsi) kotoisin olevien miesten Thaimaahan suuntautuvaa seksiturismia. Tutkimustehtävän erilaisuudesta huolimatta Rothen tutkimus sisältää runsaasti oman tutkimukseni kannalta hyödyllistä tulkinnallista ja vertailtavaa aineistoa, joka liittyy erityisesti miesten thaimaalaisiin naisiin kohdistuvan kiinnostuksen erittelyyn.

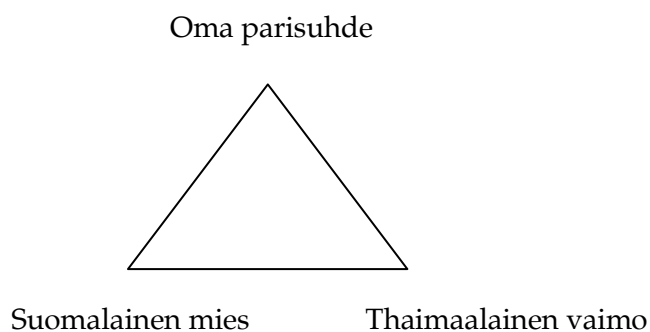
Suomessa Anna Keto-Tokoin (1994) on tutkinut thaimaalaisien naisten ja suomalaisten miesten parisuhteita haastatteleamalla kyseisiä thaimaalaisia naisia. Nämä suhteet ovat alkaneet Thaimaassa, jossa suomalainen mies on ollut matkalla tai työssä. Suhteen vakiintumista edeltää jonkinlainen harkintakausi, jolloin mies matkustaa muutamia kertoja Thaimaahan ja sen jälkeen nainen saapuu Suomeen. Näille tutkituille suomalais-thaimaalaisille suhteille on lisäksi tunnusomaista se, ettei puolisoitten ikäero ole kovin suuri (mt., 41) toisin kuin vallitsevat stereotypiat esittävät asetelman länsimaisten miesten ja aasialaisten naisten välisissä parisuhteissa olevan (Robinson 1996, 56). Lisäksi näiden suhteiden alku ja kehitys ei perustu useissa tutkimuksissa esille tulleisiin alistusasetelmiin. Myöskään Katarina Jungarin (1997, 54-55) tutkimilla filippiiniläisillä

naisilla ei ole negatiivisia kokemuksia suomalaisista aviomiehistä ja he koki-
vat suomalaiset miehet myönteisiksi ja mukaviksi.

Laura Huttunen (2002) puolestaan viittaa tutkimuksessaan maahanmuuttajien omaelämäkertoista useasti siihen, miten suomalaisten ja ulkomaalaisten (esimerkkitapauksessa filippiiniläisen naisen) liitoista tulee alue, jolla käydään neuvotteluja ja kamppailuja käsityksistä sukupuolten välisistä suhteista ja avio-
liiton merkityksestä. Siksi tällaiset Suomeen avioituneet filippiiniläisnaiset saatetaan helposti nähdä pelkkänä toimintakyvyttömänä kauppatarvarana. Huttusen (mt., 286) tutkimuksessa haastateltu filippiiniläisnainen kuitenkin torjuu hänelle tarjotun paikan passiivisena naisena, uhrina tai kauppatarvarana olemalla tarinassaan aktiivinen toimija eli hän tavallaan kääntää nurin aasialaisnaisiin liitetyt stereotyyppit tekemällä niistä hyveitä.

1.3 Tutkimustehtävä

Tämän tutkimukseni aineisto koostuu 18 suomalaisen miehen kertomuksista, joista olen saanut 16 haastatteluilla ja kaksi sähköpostitse. Tutkimustehtäväni on muotoutunut sen ydinkysymyksen ympärille, miten nämä miehet perustelevat ja legitimoivat oman parisuhteensa thaimaalaisen naisen kanssa erityisesti suhteen alkuvaiheessa. Legitimaatiolla tarkoitan oikeuttamista eli kun jotakin legitimoidaan, kerrotaan miksi juuri legitimoinnin kohde on hyvä, oikea ja kannatettava asia (Muutoksen sosiologia 1998).

KUVIO 1 Legitimoinnin kohteet suomalais-thaimaalaisessa parisuhteessa

Kuvion 1 mukaisesti legitimoinnin kohteena ovat mies itse, hänen asemansa ja maskuliinisuutensa kyseisessä parisuhteessa, toiseksi hänen thaimaalainen vaimonsa sekä kolmanneksi heidän parisuhteensa kokonaisuudessaan.

Tällainen parisuhde on tulkittavissa eräänlaisena varjoglobalisaation ilmiönä¹ ja tämä reunaposition ja marginaalisuus pakottaa miehet kyseiseen legi-

¹ Elina Penttisen (2004, 185) mukaan varjoglobalisaatiossa (‘shadow globalization’) on kyse sellaisten vyöhykkeistä, jotka ovat marginalisoituneet ja sulkeutuneet pois globalisaation kehityksestä.

timaatioon. Legitimaation tarve perustuu suhteen ja puolisoiden toiseuteen. Ensiksi ulkomaalaisavioliitto on aina erilainen, poikkeus ja siitä tulee juridisten ja poliittisten toimenpiteiden kohde. Toiseksi miehen vaimo määrittyy ulkomaalaisena ja etnisesti toiseksi ja kantaa thaimaalaisiin naisiin liitettäviä subjektiasemia esimerkiksi seksuaalistettuna objektina. Thaimaalainen puoliso on lähelle tuleva muukalainen, jota ei onnistuta sisällyttämään suomalaisuuden piiriin (Lehtonen 2004, 249). Kolmanneksi suomalainen mies asettuu suhteen kontekstissa toisenlaiseksi suomalaiseksi mieheksi, koska on avioitunut ulkomaalaisen ja erityisesti thaimaalaisen naisen kanssa.

Olen lähtenyt liikkeelle siitä julkisuudessa esiintyvistä käsityksestä, että kyseisiin parisuhteisiin suhtaudutaan kriittisesti ja ne koetaan osin ongelmallisiksi. Tätä kuvaa myös muutamien haastateltavien kuvaukset kuten seuraava Nikon kommentti:

Niko: Kaverit ovat vaienneet. Luulen, että yleinen mielipide ei oo kauheen innostunut. Ja ne naiset, jotka mun lähipiirissä on, niin heillä kyllä on aika tuomitseva. Ihan kyllä voi sanoa, niin vaikei kovin usein, mutta kyllä tulee tämmöstä, että vittu kun sä menit sieltä ämmää hakemaan. Kyllä se on, naiset ilman muuta eivät hyväksy tai eivät ainakaan pidä.

Hannu: Onko ne sanonu että miksei ne pidä?

Niko: Joo mä luulen, että se on heille yleensä semmonen arvovalta kysymys saattaa olla, että semmonen, että yleensä täytyy hakea jostain. Jotenkin semmonen henkilökohtainen, että jotkut kyllä tietty sanoo, että jostain kehityksmaasta, että ne niin kuin pitää jotenkin alempana jotenkin älyllisesti. Mutta enimmäkseen se on tota, että just yleensä tarvii tuoda. Että eik ketään täältä saa, että pitää tuoda sieltä. (Niko 29)

Nikon kommentti kuvaa sitä, miten kielteisen suhtautumisen kohteena ovat mies itse, hänen thaimaalainen vaimonsa ja koko suhteen perusta ja synty vaihtoehtona ja vastakohtana kahden suomalaisen suhteelle. Miesten puhe muodostuu vastapuheeksi, jonka muotoina voivat olla Kirsi Juhilan (2004, 30) kuvaamat tavallisuusretoriikka ja eron politiikka. Tavallisuusretoriikalla pyritään omien kasvojen säilyttämiseen esittämällä oma minä tavallisena ja irrottautumalla mahdollisesta leimasta. Erojen politiikassa puolestaan etsitään hallitsevien, etuoikeutettujen kategorioiden suunnasta tuleviin määrityksiin verrattuna toisenlaisia minän esittämisen tapoja. Suomalais-thaimaalainen parisuhde on tulkittavissa joksikin sellaiseksi, mikä järkyttää suomalaista sukupuolijärjestelmää ja -sopimusta (ks. luku 3) ja sitä, miten ja millaiset parisuhteet ovat mahdollisia ja miten miesten ja naisten väliset suhteet toteutuvat parisuhteen sisäisinä sopimuksina. Siksi tällaiset suhteet halutaan omana puheena tavanomaistaa, mutta toisaalta myös asettaa määrittelyjen alaisiksi omilla ehdoilla.

Oleellinen näkökulmani on siis se, miten miehet puhuvat suhteestaan. Tutkimukseni ydintehtävän mukaisesti legitimaatiopuheen elementit ovat tavoitettavissa niissä kuvauksissa, miten nämä miehet puhuvat omasta parisuhteestaan ja sen toimivuudesta sekä miten he kuvaavat itseään ja thaimaalaista vaimoan heidän parisuhteessaan. Tutkimusaineiston olen saanut kerrontatapahtumassa, haastattelutilanteessa, jossa haastateltavat ovat toteuttaneet toivottani kertoa omasta parisuhteestaan. Tällöin miesten kertomukset ovat muodostuneet todisteiksi, esimerkeiksi siitä, miten kyseiset suhteet ainakin

miesten omista tilanteista ovat mahdollisia ja onnistumiskelpoisia erityisesti kun he kertovat suhteensa synnystä ja alkuvaiheesta.

Oletan, että haastattelemani miesten kertomukset konstruoivat legitimaatiota eri tavoin, koska miesten elämäntilanteet, esimerkiksi tarkasteltavan parisuhteen alkamisen ehdot ja tilanteet vaihtelevat huomattavasti. Tavoitteenani on ollut jäljittää eräänlaista legitimaatiokaavaa. Suomalais-thaimaalaisen parisuhteen legitimoinnissa jotkin asiat normalisoidaan kun taas jotkin voidaan esittää jopa eksoottisina. Miehet siis käyttävät Juhilan (2004, 30) kuvaamia vastapuheen keinoja, tavallisuusretoriikkaa ja erojen politiikkaa. Miesten haastattelupuheista tulkittavissa oleva legitimaatiokaava noudattaa haastattelukysymysten (ks. liite 1) runkoa, koska se on pitkälle määritelty keskustelun teemat. Konkreettisesti tämä on tarkoittanut kuvauksia ensimmäisistä kohtaamisista ja suhteen alkamisista globalisaation mahdollistamina sukupuolimarkkinoiden tilanteina, Thaimaasta ja thaimaalaisuuden asettamista miehen subjektipositioista sekä kuvauksia suhteen arjen ja todellisuuden rakentumisista.

Miesten puheesta voi olla paikannettavissa jonkinlainen Tommi Hoikkalan (1996a, 247) kuvaaman pc-filtterin (pc = political correctness) olemassaolo, joka tarkoittaa Hoikkalan mukaan feminististä ylimitä. Tämä liittyy siihen, minkälainen naisia koskeva puhetapa katsotaan olevan poliittisesti sopivaa eli korrektaa. Käytännössä se tarkoittaa varovaisuutta siitä, mitä naisista ja miesten ja naisten välisistä suhteista voidaan ilmaista. Laura Huttunen (2004, 149) viittaa siihen, miten suomalaisen kulttuurisen keskuksen ytimessä ovat hyvin vahvasti tietyntyyppiset käsitykset sukupuolista, niiden välisestä tasa-arvosta ja perhe-elämästä. Lisäksi tasa-arvoisuuden arvioinnista on tullut tapa ja esimerkiksi kertoessaan kotitöistä ja niiden jakamisesta miehet ja naiset suhteuttavat omia tekemisiään tasa-arvokehyykseen (Jokinen 2004, 295).

Suomalais-thaimaalainen parisuhde on tällaisessa pc-filtterin kontekstissa arka, koska arjen, medioitten ja tutkimusten diskurssit rajaavat sitä varsin yksipuoliseen lokeroon. Tällöin miesten haastattelupuhe toimii ulospääsypuheena näistä diskursseista kuitenkin edellä mainitun poliittisen filtterin läpi. Tämä filtti on oletettavasti vaihteleva: sen voidaan olettaa perustuvan tietoisuuteen keskusteluista suomalaisesta sukupuolisopimuksesta ja sukupuolten välisistä suhteista. Erityisesti on oletettavaa sukupolvittaisten erojen esiintymistä. Ulrich Beck ja Elisabeth Beck-Gernsheim (2002, 105) viittaavatkin siihen, miten miehillä on sukupolvittain vaihtelevat asenteelliset ja toiminnalliset valmiudet puolisojen välisen tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden toteuttamisessa ja naisten odotuksiin vastaamisessa. Maahanmuuton ja kaksikulttuurisuuden kehityksessä joudutaan neuvottelemaan lisäksi eri positioista suhtautumisessa esimerkiksi juuri tasa-arvoon.

Tutkimusaineisto painottaa erityisesti suhteen syntyprosessia ja alkuvaihetta, koska suurin osa haastatelluista miehistä on ollut haastatteluhetkellä nykyisessä parisuhteessaan korkeintaan muutamia vuosia. Tulkintaa monipuolistaa kuitenkin yksi pitkään kestänyt parisuhde sekä kolmen miehen kokemukset päättyneistä suhteista ja erotilanteista.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkimukseni koostuu kahdesta laajasta, eri osasta. Luvuissa 2-5 esitän teoreettisen taustan tutkimukseni empiiriselle osuudelle. Siinä luon perustan suomalais-thaimaalaisten parisuhteiden tarkastelulle tulkitsemalla miesten käytäntöjen ja maskuliinisuuden muutosta osana sukupuolten globalisaatiota ja transnationaaleja parisuhteita. Luvussa 6 esittelen tutkimuksen empiirisen osan metodologian ja toteuttamisen. Luvuissa 7-10 tuon esille empiirisen tutkimukseni tulokset. Luvussa 11 esitän tutkimukseni tulkinnallisen kokonaisuuden.

Luvussa 2 esitän tutkimukselleni sen keskeisen kehityksen tarkastelemalla miehenä olemisen käytäntöjä ja maskuliinisuutta. Tuon esille kriittisen miestutkimuksen perusteita ja erittelen maskuliinisuuden muotoutumista, sisältöjä ja ilmenemismuotoja sekä esittelen tulkintoja suomalaisen miehen muutoksesta. Lähtökohtani kiteytyy R.W. Connellin (2003a, 255) kuvaaman situationaalisesti spesifin maskuliinisuuden tutkimuksen tarpeeseen.

Luku 3 koostuu parisuhde-temaattisesta tarkastelusta. Lähdän liikkeelle tulkinnasta siitä, miten ja miksi parisuhteet muodostuvat kiinnittämällä huomiota parisuhdemarkkinoiden olemassaolon luonteeseen, patriarkaattiin ja sen purkautumiseen sekä sukupuolijärjestelmään. Tämän jälkeen esittelen jälkimoderneja tulkintoja perheestä, parisuhteesta ja rakkaudesta. Luvun lopussa suuntaudun tarkemmin parisuhteen ytimeen tuomalla esille näkemyksiä sukupuolisopimuksesta ja parisuhteen sisäisestä työnjaosta siten, että näkökulma viittaa tässä selkeästi suomalaiseen parisuhdetodellisuuteen ja siinä tapahtuneisiin muutoksiin muutamien viime vuosikymmenien aikana.

Luvussa 4 tulkitsen ensin globalisaation merkitystä ja vaikutusta sukupuoliin ja parisuhteisiin. Lisäksi syvennän tutkimukseni metodologisista perustaa pohtimalla Michael Burawoyn (2000b) kuvaaman globaalien etnografian mahdollisuutta ja rajoitteita sovellettuna omaan tutkimuskohteeseeni. Neljänteen lukuun liittyy myös tutkimukseni kannalta oleellisen teeman eli kahden kulttuurin välisten parisuhteiden teoreettinen tarkastelu. Analysoin siihen liittyvää käsitteistöä sekä kulttuurien välisyyden ja etnisyyden merkityksiä.

Teoreettisen osuuden viimeisessä luvussa 5 tulkitsen Thaimaasta esitettäviä representaatioita ja kuvaan sen lomakohteellisia merkityksiä. Esittelen myös thaimaalaista parisuhdekulttuuria ja esitettyjä käsityksiä thaimaalaisista naisista. Liitän tarkasteluun myös Thaimaassa laajan prostituution erittelyn jäsentämällä lisäksi laajemmin seksiturismi-ilmiötä.

Luvussa 6 läpikäyn tutkimuksen toteutukseen liittyvät eri osat. Tuon esille haastattelujen toteuttamiseen liittyviä konkreettisia havaintoja sekä pohdintaan haastattelun käytöstä aineiston hankintamenetelmänä tämänkaltaisessa tutkimuksessa. Lisäksi lukuun sisältyy narratiivisen tutkimusmetodin esittely sekä pohdinnat narratiivisuuden perusteista ja narratiivisen tutkimusotteen mahdollisuuksista. Esittelen tarkemmin käyttämäni narratiivista lähestymistapaa ja analyysimetodia.

Tutkimukseni empiirisessä osassa esitän tulokset haastatteluista, joiden kohteena on ollut 18 sellaista suomalaista miestä, jotka ovat olleet parisuhteessa thaimaalaisen naisen kanssa. Aineiston analyysi on tapahtunut käyttämällä erikseen ja rinnan narratiivista menetelmää sekä teoreettisen osuuden luomaa temaattista tulkintakehystä. Aluksi luvussa 7 keskityn kuvaamaan näiden parisuhteiden alkua ja kehitysvaiheita. Seuraavassa luvussa (8) esittelen haastattemieni miesten käsityksiä ja arvioita nykyisestä parisuhteestaan ja vaimostaan. Käsittelen heidän kuvauksiaan parisuhteen sisäisestä työnjaosta ja mahdollisista ongelmista parin yhteisessä elämässä ja arjessa. Luvussa 9 tarkastelu suuntautuu yleisemmälle tasolle: esittelen näiden miesten aikaisempaa parisuhdehistoriaa sekä heidän parisuhdeihanteitaan ja näkemyksiään rakkaudesta ja seksuaalisuudesta. Luku 10 kertoo siitä, millaisina miehinä nämä miehet pitävät itseään ja millaista maskuliinisuutta on nähtävissä heidän miehenä olemiseen liittyvissä tulkinnoissaan ja arvostamissa asioissaan. Tämä tapahtuu tuomalle esille miesten lapsuuden ja nuoruuden aikaisia miesihanteita sekä miesten nykyisiä kaverisuhteita.

Luvussa 11 tulkitsen esilletulleita miesten kertomuksia ja esitän miesten parisuhteita legitimoivan kaavan. Lisäksi tarkennan miesten sukupolvittaista tyypittelyä.

2 MASKULIINISUUS JA MIEHEN MUUTOS

2.1 Kriittinen miestutkimus

Tutkimukseni viitekehyksenä on kriittinen miestutkimus. Kriittisen miestutkimuksen katsotaan syntyneen Yhdysvalloissa 1960-luvun loppupuolella. Se syntyi reaktiona feministiseen tutkimukseen ja sen varhishistoria liittyi poliittisesti profeministiseen liikkeeseen. Tämä yhdysvaltalainen miesliike painotti alusta alkaen miehiin ja maskuliinisuuteen liittyvän tieteellisen tutkimuksen tarpeellisuutta. Toisena kriittisen miestutkimuksen syntyyn ja kehitykseen vaikuttavana tekijänä olivat miesten muuttuneet roolit, erityisesti perinteellisen mieselättäjän roolin oleellinen muutos naisten lisääntyneen työssäkäynnin myötä. (Brod 1987, 44–45; Morgan 1992, 8.)

Verrattuna näihin aiemmin esitettyihin Brodin ja Morganin tulkintoihin R.W. Connell (2003a, 251) painottaa enemmän tieteellisiä ja tutkimuksellisia muutoksia. Esimerkiksi rooliteorian² jälkeistä kehitystä arvioidessaan Connell tuo esille strukturalismin ja post-strukturalismin vaikutukset sukupuolen tutkimukseen, koska ne ovat merkinneet sofistikoituneempeja malleja sukupuolisuhteiden tulkinnassa. Lisäksi Connell korostaa empiirisen tutkimuksen impulssia eli 1980-luvun lopulta lähtien on tutkittu erilaisia maskuliinisuuden konstruktioita erityisissä kulttuurisissa, institutionaalisissa ja historiallisissa puitteissa.

Tähän miehiä koskevaan tutkimukseen on liittynyt käsitteellinen kirjavuus (ks. Hearn, Lattu & Tallberg 2003, 18). Suomessa on käytetty ilmaisua miestutkimus (‘men’s studies’)³, joka kuitenkin Hearnin, Lattu ja Tallbergin mukaan rinnastuu vääristyneesti naistutkimukseen ja jättää myös epäselväksi tutkimuksen kohteen ja tavoitteet. Siksi käytän itse termiä kriittinen miestutki-

² Rooliteorian mukaan biologiset miehet ja biologiset naiset sosiaalistuvat omassa kulttuurissaan miehiksi ja naisiksi ja käyttäytyvät erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa tämän sukupuoliroolinsa mukaisella tavalla (Connell 1987).

³ R.W. Connell (2003a, 251) viittaa käytettyihin englanninkielisiin nimityksiin ‘masculinity research’, ‘contemporary men’s studies’ ja ‘critical studies on men’.

mus, mutta käytän sen ohella myös ilmaisua miestutkimus, koska ´men´s studies` -nimike on ollut vahva erityisesti yhdysvaltalaisessa alan tutkimuksessa.

Harry Brod (1987, 40) määrittelee miestutkimuksen siten, että "se on maskuliinisuuden ja miesten kokemusten tutkimusta spesifissä, sosiohistoriallis-kulttuurisessa yhteydessä, jolloin maskuliinisuus on tutkimuskohteena feminiinisuuden kanssa ikään kuin parina". Miestutkimus käsittelee maskuliinisuutta ja miehenä olemisen kokemuksia problemaattisena sukupuolisena konstruktiona, ei normatiivisten sukupuoliroolien pohjalta (Kimmel 1987, 10-11). Tutkimuksen ja tiedon kohteena ei ole maskuliinisuus sinänsä vaan miehen paikat ja käytännöt sukupuolisuhteissa, jotka rakentuvat symbolisesti miesten elämässä erilaisessa vuorovaikutuksessa (Connell 2003b, 47). Miestutkimus ei ole kuitenkaan mikään selkeä, yhtenäinen tutkimussuunta, jolla olisi jokin yhdistävä teoria tai metodi. Yhteisenä piirteenä on pidetty sitoutumista antiseksismiin sekä tulkintaa sukupuolten välisten suhteiden sosiaalisesta luonteesta (Sipilä 1994). Michael S. Kimmel (1987, 10-11) korostaa kysymyksenasettelujen selkeää samanlinjaisuutta feministisen tutkimuksen kanssa.

Suomalaista miehiä käsittelevää tutkimusta on pidetty vähäisenä, mutta paremminkin se on ollut hajanaista, kehittynyt osana eri tieteenaloja, sillä on ollut erillinen suhde naistutkimukseen (Hearn, Lattu & Tallberg 2003, 21) ja se on varsinaisesti muotoutunut vasta 1990-luvulla. Juha Virkin (1995, 75-78) mukaan suomalaisessa tutkimuksessa on ollut kaksi päälinjaa. Näistä ensimmäistä hän nimittää mieskurjuuden-tutkimukseksi, joka ilmeni lähinnä J.P. Roosin ja Eeva Peltosen toimittamassa *Miehen elämä*-antologiassa (1994). Tämä tutkimuksellinen orientoituminen toi esille havaintoja siitä, että suomalaiselle miehelle todettiin olevan tärkeää sukupolvea riippumatta pärjäämisen eetos (Kortteinen 1992) ja toisaalta hänet todettiin ujoksi, syrjäänvetäytyväksi, vailla itseluottamusta olevaksi, kommunikaatiokyvyttömäksi ja melankoliseksi siten, että tutkijakin saattoi todeta olevansa samanlainen kurja mies (Roos 1994).

Miestutkimuksen toinen linja on perustunut angloamerikkalaiseen miestutkimuksen ja se ei ole sitoutunut jonkinlaisen suomalaisen perusmiehen tarkasteluun (Virkki 1995, 77). Tätä suuntausta edusti ensimmäisenä Jorma Sipilän ja Arto Tiihosen toimittama *Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan* -kirja (1994), jossa tutkimuksellisenä lähtökohtana oli maskuliinisuuden konstruktivisuus.

Arto Jokinen (1998) pitää vuosia 1994-95 suomalaisen miestutkimuksen kultakautena, jonka jälkeen kriittistä maskuliinisuuden tutkimusta on ilmestynyt viime vuosina vähän vaikka yhteiskunnallista tilausta (esimerkiksi lisääntyneet erilaiset uudet miesten ryhmät) tutkimukselle olisi ollut. Sellaista vahvaa kriittistä miestutkimusta, joka olisi saanut vaikutteita feministisestä, homo-, queer- tai profeministisestä tutkimuksesta, Suomessa ei ole ollut (Hearn, Lattu & Tallberg 2003, 21). Tämä ei tarkoita, etteikö miehiä olisi tutkittu viime vuosina runsaasti, mutta nämä tutkimukset eivät siis analysoi tutkimusongelmaa ja miesten käytäntöjä sukupuolinäkökulmasta (mt., 22)⁴. Selvää lienee ainakin esi-

⁴ Kun Hearn, Lattu ja Tallberg (2003, 22) luokittelevat miehiä käsitteleviä tutkimuksia,

vaiheen kurjuusdiskurssin murtuminen, sillä esimerkiksi Harri Jokirannan (2003, 208) tutkimat maaseudulla asuvat miehet eivät uusinna tätä kurjuuskeskustelua, vaan kertoivat elämästään sekä vaikeuksien että onnistumisten ketjuuna. Jokiranta (mt., 17) viittaa siihen, miten nyt etsitään miehelle ominaisia tapoja selviytyä elämän eri vaiheissa eli mies voi olla yhtä aikaa kova ja pehmeä tai enemmän ja vähemmän onnistuva.

Jos Suomessa miestutkimus ei ole selkeän vakiintunut, niin kansainvälisesti ollaan ehkä saavuttamassa tietynlainen rajatilanne, jossa aiempia lähestymistapoja on muotoiltava uudelleen ja on tehtävä uusia aloitteita. R.W. Connell (2003a, 253) viittaa metodologisiin ongelmiin eli vaikka käytetyillä menetelmillä on saavutettu runsaasti tietoa ja ymmärrystä miehistä, niin kaivattaisiin uusia oivalluksia ja ideoita miehiä ja maskuliinisuutta käsittelevässä tutkimuksessa. Connell tarkentaa ongelmaa siten, että hänen mukaansa tarvittaisiin tietoa ja tutkimusta esimerkiksi siitä, miten maskuliinisuuden erilaisuus jakautuu sosiaalisten ryhmien kuten vaikkapa etnisten ryhmien välillä. Connell moittii 1990-luvun tutkimusta myös siitä, ettei se ole kyennyt tarkastelemaan maskuliinisuuden käytäntöjä ja käytäntöjen konfiguraatioita. Lisäksi hän painottaa globaalin näkökulman tarvetta, jotta laajemmat sosiaaliset prosessit voitaisiin paremmin ymmärtää.

Connellin analyysi ja kritiikki miestutkimuksen tilasta kiinnittyy oleellisiin kohtiin, vaikka se jääkin varsin yleiselle tasolle. Hänen metodologisen kritiikkinsä ydin on myös oman tutkimukseni lähtökohtana. Tutkimuksessani pyrin tuomaan esille sellaisen laaja-alaisen näkökulman, jossa tutkimuskohteen tulkinta sisältää globaalin näkökulman ja jossa Connellin peräänkuuluttamat maskuliinisuuden käytännöt ja konfiguraatiot tulevat näkyviksi. Connellin tavoin korostan laaja-alaisen näkökulman tarvetta, sillä ilman sitä maskuliinisuuden ymmärtäminen jää helposti kovin yksioikoiseksi ja mielenkiinnottomaksi. Connell (mt., 255) korostaa sellaisen situationaalisesti spesifin maskuliinisuuden tutkimuksen tarvetta, jolla voidaan sovittaa välttämättömät diskurssiiviset ja rakenteelliset näkökulmat. Tällainen tutkimuksellinen lähestymistapa sisältää sosiaalisen muutoksen, myös globalisaation ja talouden, näkökulman, sukupuolisten erojen meta-analyysin esimerkiksi diskurssiivisesti sekä myös empiirisen tutkimuksen tulokset. Oman tutkimukseni tavoitteena on juuri tällainen situationaalisesti spesifi maskuliinisuuden tutkimus. Sen suurin haaste on luonnollisesti saada yhteen Connellin kuvaamat elementit siten, ettei tutkimuskohteen tarkastelu kuitenkaan hajoa.

heillä eräänä kriteerinä on se, että reflektoidaanko tutkimuksessa sitä, että niissä tutkitaan miehiä.

2.2 Maskuliinisuuden muotoutuminen ja sisältö

Oletan, että suomalaisten miesten parisuhteet thaimaalaisten naisten kanssa ovat osoitus miehenä olemisen ja maskuliinisuuden muutoksista. Siksi tarkasteleminen seuraavaksi tulkintoja sukupuolista, sukupuolieroista, sukupuolten konfiguraatioista sekä tarkemmin tulkintoja maskuliinisuudesta ja sille annettavista sisällöistä ja merkityksistä.

R.W. Connell (2000, 24-26) lähtee sukupuolen tulkinnassa liikkeelle rakenteellisesta selityksestä. Hänen mukaansa sukupuoli liittyy siihen, miten sosiaaliset käytännöt ovat organisoituneet henkilökohtaisella, ihmisten välisellä ja laajemmalla tasolla. Sukupuolella ja sukupuolisuhteissa on kyse sosiaalisesta rakenteesta, joka liittyy Connellin mukaan valtarakenteisiin, tuotantosuhteisiin, tunnesuhteisiin (‘cathexis’) ja myös symboliseen tasoon.

1990-luvun tutkimus ja keskustelu sukupuolista on näyttänyt korostavan sukupuoli-identiteettien monimerkityksellisyyttä ja performatiivisuutta. Tällöin sukupuoli on jotakin sellaista, joka on jatkuvasti ”liikkeessä” eikä se tuota eroja vain sukupuolten välillä ja saman sukupuolen keskuudessa vaan myös kunkin yksittäisen miehen ja naisen ”sisällä” (Braidotti 1994, 158-167; Hyvärinen, Pelttonen & Vilkkonen 1998, 12-13). Sukupuolieron merkitystä ja ilmenemistä kuvaa Kirsti Lempiäinen seuraavasti:

Sukupuolieron maastossa subjektiivisesti nähdään kulkijuutena, liikkuvuutena ja tulemisena. Kulkija pysähtyy erilaisiin sukupuolistettuihin positioihin ja samaan aikaan kantaa mukanaan muistia niistä paikoista, joissa hän on jo käynyt. Myös muut liikkujat määrittävät tätä kulkijaa. Kulkijoiden välillä on eroja, ja erilaiset polut ja historiat ovat tuoneet jokaiseen kulkijaan sisäisiä eroja. (Lempiäinen 2003, 26)

Kun tutkimuksessani tarkastelen suomalais-thaimaalaisten parisuhteiden legitimoitua, ovat juuri sukupuolierot keskeisiä legitimoitujen elementtejä. Silloin kyse ei ole pelkästään suomalaisen miehen suhteesta hänen thaimaalaaiseen vaimoonsa vaan myös suhteista ja eroista suomalaisiin naisiin. Toisaalta haastattelut ovat tuoneet esille miesten suhdetta muihin miehiin. Oletettavasti tällaisessa parisuhteessa oleva mies pohtii ja vertaa itseään sellaisiin suomalaisiin (enemmistö)miehiin, joilla on suomalainen vaimo. Lisäksi eräs ulottuvuus on näiden miesten suhde thaimaalaisiin miehiin. Haastattelut toivat esille myös miesten sisäisiä eroja eli miten he ovat elämänsä aikana muuttuneet käydessään läpi erilaisia elämänvaiheita ja taitekohtia.

Tulkitsen sukupuolta myös konfiguraatio-käsitteen avulla. Sillä Soile Veijola (1995, 155) tarkoittaa ajan, paikan, ruumiiden, toiminnan tavoitteiden ja kriteerien sekä ihmisten välisten suhteiden ja energioiden muodostamaa kokonaisuutta tai muodostelmaa ja johon liittyy liike. Konfiguraatiot ovat nähtävissä jonkinlaisena arjen arkeologiana, aikakauden kokemisen ja käyttäytymisen tapoina, jotka vaikuttavat alitajuisesti ja pinnanalaisina rakenteina (Sironen, 1987, 13-14). Sukupuolittuneiden konfiguraatioiden tarkastelun tekee perustelluksi niiden liittyminen tässä tutkimuksessani erilaisiin transnationaaleihin käytäntöihin kuten turismiin ja matkustamiseen. Konfiguraatiot tuovat esille

myös toiminnan merkityksen. Suvi Ronkaisen (1999, 77) mukaan toiminnalla suoritetaan identiteetin riittejä: esimerkiksi sukupuolta määrittävät sukupuolisopimukset sekä nähdään että tuotetaan tietystä tilanteesta (mt., 23). Konkreettisesti kyse on silloin siitä, miten maskuliinisuus tuotetaan ja millaista maskuliinisuuden käyttöönotto (‘mobilizing masculinities’) on (Martin 2001, 588) erilaisissa konfiguraatioissa. R.W. Connell (2000, 28) pitääkin konfiguraatiota sinänsä liian staattisena terminä. Siksi hänen mukaansa tärkeitä ovatkin konfiguraatioiden käytäntöjen prosessit, jotka saavat alkunsa kollektiivisina prosesseina.

Mitä maskuliinisuudella sitten tarkoitetaan? Arto Jokinen (2003, 228) viittaa siihen, miten maskuliinisuus on noussut keskeiseksi miestä koskevaksi käsitteeksi. Samalla käsitteen sisältämä merkitys kuitenkin vaihtelee sekä arjen kielenkäytössä että tieteen diskursseissa. Määrittelen maskuliinisuuden aluksi R.W. Connellin (2000, 29) tulkinnan mukaisesti. Hänen mukaansa ”maskuliinisuus sosiaalisena rakenteena on ymmärrettävissä sukupuolisten käytäntöjen konfiguraationa, joka viittaa miespuolisten ruumiiseen olematta kuitenkaan biologisesti määrittynyt”. Maskuliinisuus liittyy näin sukupuolisuhteisiin aina laajoista rakenteista ja instituutioista suoriin henkilökohtaisiin suhteisiin ja seksuaalisuuteen. Connellin mukaan maskuliinisuus on samalla sekä institutionalisoitunut ja että yksilöllisen persoonallisuuden piirre. Connell näkee siis maskuliinisuuden selkeästi rakenteellisena sukupuolittuneena ilmiönä. Se on merkinnyt maskuliinisuuden ja feminiinisyden jyrkkää kulttuurista eroa.

Pyrin seuraavaksi täsmentämään maskuliinisuuden määrittäviä ja tulkintoja sekä kuvaamaan näiden tulkintojen vaihtelevuutta. Aiemmin vahva rooliteoreettinen näkökulma on korostanut erilaisia maskuliinisuuteen liitettäviä persoonallisuuspiirteitä. Tämän mukaisesti, jotta mies olisi mies, hänen on ollut täytettävä erilaisia mieheyden normeja. Ne ovat muuttuneet erityisesti kahden viimeisen vuosisadan kuluessa. Ennen teollistumista mieheyteen liitettiin lähinnä fyysinen voima ja kunnia. Teollistumisen myötä tilalle tulivat menestys, raha ja hyödyllinen työ (Badinter 1993, 128). Deborah S. David ja Robert Brannon (1976) ovat ilmaisseet seuraavat mieheen liitetyt kansanomaiset tunnuslauseet eli mies ei saa olla mitään akkamaista (‘no sissy stuff’), hän on iso tappi (‘the big wheel’), joka on vahva kuin tammi (‘the sturdy oak’) ja joka näyttää heille (‘give ‘em hell’) (Badinter 1993, 183). Hyvin tavallisesti miehenä olemisen normatiiviset odotukset ovat liittyneet sellaisiin asioihin kuin (1) fyysinen voimakkuus, (2) yhteiskunnallinen menestys, (3) kyvykkyys ja järkkymättömyys puolustaa itseään ja yhteisöään sekä (4) erinomaisuus heteroseksuaalisena rakastajana (Sipilä 1994, 22; Jokinen 2000, 210).

Tarkastelun apuna voidaan käyttää heteroseksuaalisen maskuliinisuuden käsitettä, joka on määriteltävissä sekä positiivisesti että negatiivisesti. Positiivisesti nähtynä siihen liitetään sellaisia miesten persoonallisia piirteitä kuin menestys, status, riippumattomuus, hallitsevuus ja aggressiivisuus. Negatiivisesti ymmärrettynä se tarkoittaa ennen kaikkea ei-feminiinisyttä ja ei-homoutta. (Herek 1987, 72-73.) Näistä ei-feminiinisyteen liitetään se, että mies ei ole riippuvainen, mukautuvainen, alistuva eikä naismainen ulkonäöltään tai manee-

reiltaan. Ei-homous puolestaan merkitsee homofobiaa, joka suojelee heteroseksuaalista maskuliinisuutta sen sisäisiltä konflikteilta ja lisää miesten itsearvostusta (mt., 77). Elisabeth Badinter (1993, 57) lisää näihin ei-olemisen muotoihin vielä sen, ettei mies ole vauva.

Arto Jokisen (2000, 228) mukaan maskuliinisuus rakentuu sekä sisältä että ulkoa. Sisäisesti kyse on miehen suhteesta omaan ruumiiseen ja psyykeeseen. Ulkoa rakentuminen tarkoittaa yksilöön kohdistuvia kulttuurisia ja sosiaalisia odotuksia. Tällöin miehen oletetaan esittävän sellaista maskuliinisuutta, mikä on hyväksyttävää tietyssä ajassa ja paikassa eli mies toteuttaa kulttuurisesti muotoutuneita normatiivisia mieheyden ihanteita. Voidaan todeta, että mieheksi ei synnytä vaan mieheksi tullaan. Lehtosen (1995, 28) mukaan tämä mieheksi tuleminen tapahtuu sellaisten instituutioiden, käytäntöjen ja puhetapojen sisällä, joissa maskuliinisuus ymmärretään itsenäiseksi ja vakaaksi realiteetiksi. Silloin todellisuus esitetään ikään kuin se olisi jakautunut maskuliinisuuteen ja feminiinisyyteen. Näin maskuliinisuus on relationaalinen eli suhteille rakentuva käsite, joka saa merkityksensä yhteydestä ei-maskuliinisuuteen eli ennen muuta yhteydestä feminiinisyyteen (Connell 1995, 68).

Sukupuolen konstruktivistisen tulkinnan mukaan maskuliinisuus ja feminiinisyys saavat merkityksensä kulloisessakin kulttuurisessa ja sosiaalisessa tilanteessa. Sukupuolisuus vaihtelee kulttuurista toiseen, historiallisesti yhden kulttuurin sisällä, samana aikana ja samassa yhteiskunnassa eri yhteyksissä sekä myös yhden ihmisen elämän aikana (Kimmel 1990, 97). On kuitenkin otettava huomioon se, että maskuliinisuus ei kuitenkaan voi olla aivan autonomisesti mitä vain ja missä vain. David D. Gilmoren (1990, 224) antropologiset tutkimukset ovat osoittaneet sen, että mieheyden koodit ovat vahvassa yhteydessä tuotannon sosiaalisen järjestämisen kanssa. Samoin kaikissa kulttuureissa on nähtävissä maskuliinisuuden vaikeus eli se ei ole itsestäänselvyys tai automaattisesti toteutuva vaan se edellyttää aina jonkinlaisten etappien, testien läpikäyntiä (mt., 11).

Parina viimeisenä vuosikymmenenä on tuotu esille näkemyksiä maskuliinisuuden muutoksesta ja kuvauksia jonkinlaisesta uudesta miehestä. Tämä keskustelu on sisältänyt hyvin erilaisia tulkintoja miehen muutoksesta ja maskuliinisuuden monipuolistumisesta. Osittain nämä tulkinnat muodostavat uusia stereotyyppisiä mieskuvia kuten kaikesta mieheyden perustasta luopuva ja kaikkea naisellisuutta ihannoiva pehmo mies (Badinter 1993, 212) tai arkkityyppistä ja vanhoista myyteistä voimansa ammentavat Robert Blyn (1992) kuvaamat tämän ajan villimiehet.

Näiden stereotyyppien ohella miehen muutosta kuvataan tarkemmin miesten toiminnan ja käytäntöjen muutoksena. Tällöin tämän ajan uusi mies voi tarkoittaa David H. J. Morganin (1992, 205) mukaan sitä, että mies kykenee hellyyteen ja tunteidensa ilmaisuun, vastuullisuuteen erityisesti isänä, ilmaisemaan itseään ulkoisella tyyllillä ja hänellä on poliittista halua olla mukana miesryhmissä ja purkamassa seksistisiä rakenteita. Öystein Gullvåg Holter (1996, 117-118) ilmaisee tämän miesten sellaisena uudelleen orientaationa, jossa he suuntau-

tuvat aiempaa enemmän ja selkeämmin täydellisiksi perheen jäseniksi yhdessä puolisonsa kanssa ja jolloin perheen sfääristä tulee miehelle tärkeä.

Michael S. Kimmel (1994, 120) näkee maskuliinisuuden jatkuvasti muuttavana kokonaisuutena merkityksiä, jotka konstruimme suhteessa itseemme (miehinä), toisiin ja suhteessa maailmaan. Tämä tarkoittaa sitä, että ei ole olemassa vain yhtä maskuliinisuutta, vaan monia ja monenlaisia. Voidaankin puhua maskuliinisuuksien diversiteetistä (Brod 1987, 7-8). Tähän liittyy myös puhe sukupuolten relationaalisuudesta eli lähentymisestä tai samankaltaistumisesta, joka voi merkitä sitä, että miesten ja naisten identiteetit ovat vaihtelevia ja tarjoavat mahdollisuuksia myös välittävälle identiteeteille kuten androgyynisyys, kolmas sukupuoli (Fornäs 1998, 297). Johan Fornäs (mt., 306-307) puhuukin miesten feminisaatiosta, jolloin miesten ja naisten ideaalimallit lähenevät, kun miehet ovat entistä kiinnostuneempia läheisistä ihmissuhteista ja lastenhoidosta ja he myös osoittavat aiempaa suurempaa kiinnostusta ruumiin esteetisointiin. Marie Nordberg (2001, 230) näkee tämän muutoksen laajemmin eli kyse on siitä, että aiemmin naiselliseksi mielletty käyttäytyminen ja ominaisuudet ovat tulleet toivottaviksi työelämässä ja koko yhteiskunnassa ja siksi miehen muutos on toivottavaa mutta samalla osin myös helpompaa.

Jos jonkinlainen uusi mies määrittyy pelkästään sillä, että miehet tulevat enemmän naisten kaltaiseksi tai tuovat käyttäytymisessään esille piirteitä, joita on aiemmin pidetty enemmän naisille tunnusomaisina, niin tavoite uudesta miehestä jää hyvin suppeaksi eikä jätä miehille paljoa mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja oman sukupuolisen identiteetin rakentumisessa. Nordbergin (2001, 231) kuvaus tuntuukin väljältä ja positiiviselta mieheyden määrittelyltä. Nordberg puhuu vaihtoehtoisesta tavasta olla mies, joka tulee nähdä erilaisten myönteisten aspektien huomioonottamisena maskuliinisuuden rakentumisessa. Tämä tarkoittaa samanlaisuutta ja eroja sekä suhteessa naisiin että suhteessa muihin miehiin ja myös etäisyyden ottoa tiettyihin maskuliinisuuksien muotoihin kuten esimerkiksi hegemoniseen maskuliinisuuteen. Marie Nordberg painottaa tämän uuden miehen etsinnän tiettyä monimutkaisuutta ja myös sitä että sen tulisi perustua kielteisten merkitysten välttämisen sijasta erilaisiin myönteisiin elementteihin.

Tätä Nordbergin tulkintaa mieheyden monimutkaisuudesta tukee Jeffrey Weeksin (2003) näkemys seksuaalisten identiteettien ristiriitaisuudesta. Weeks (mt., 129-130) jäsentää seksuaaliset identiteetit toisaalta myyttien kaltaisina, suljettuina, jolloin ne eivät tarjoa mahdollisuuksia yksilöiden muutoksille. Toisaalta hänen mukaansa seksuaaliset identiteetit voivat olla fiktioita, jotka rakentuvat erilaisten arvojen mahdollisuuteen, muutokseen, vaihtoehtoisuuteen olla sitä mitä olemme tai miksi haluamme tulla. Weeksin näkökulma merkitsee sitä, että miehenä olemisen sisältää elementtejä aiemmista käsityksistä ja maskuliinisuudelle asetetuista merkityksistä ja odotuksista. Thaimaalaisen naisen kanssa parisuhteessa olevalla suomalaisella miehellä onkin laaja kirjo erilaisia maskuliinisuuden mahdollisuuksia. Sukupuolierojen näkyvyyden ohella esille tulevat maskuliinisen identiteetin myyttielementit sosiaalisten rakenteiden takautumina ja globalisoituvan sukupuolimaaston uudet fiktiot.

2.3 Hegemoninen maskuliinisuus

Kun maskuliinisuuden tarkasteluissa on painotettu miehen valtaa suhteessa naisiin, on tätä kuvattu hegemonisen maskuliinisuuden käsitteellä. Termin teoreettisena lähtökohtana on gramscilainen hegemonian käsite ja siinä on kyse Tim Carriganin, Bob Connellin ja John Leen (1987, 92) mukaan siitä, miten miehet saavat sosiaalisessa elämässä vallan ja miten he legitimoivat ja uudelleentuottavat hallitsevan asemansa. Hegemoninen maskuliinisuus viittaa ensisijaisesti miesten näkyvään vallankäyttöön ja valtapositiioihin yhteiskunnallisessa elämässä. Tämä kuitenkin tarkoittaisi sitä, että vain pieni osa miehistä on hegemonisen vallan käyttäjiä. Carriganin, Connellin ja Leen mukaan kuitenkin suurin osa miehistä on hegemonisen mallin ylläpitäjiä, koska hegemoninen maskuliinisuus merkitsee erityisesti miesten valta-asemaa suhteessa naisiin.

Sen ohella, että hegemoninen maskuliinisuus toteutuu miesten hallitsevana asemana suhteessa naisiin, sillä on myös muita ilmenemismuotoja. Se merkitsee myös tiettyä "oikeaa" maskuliinisuutta erilaisten maskuliinisuuksien joukossa ja lisäksi sitä, että tämä asema suhteessa naisiin ja muihin maskuliinisuuksiin on yhä uudelleen voitettava (Lehtonen 1995, 32-33). Olennainen osa hegemonista maskuliinisuutta ovat miesten väliset keskinäiset valtasuhteet. Connellin (1995, 78) mukaan eräs keskeinen dominaation ja alempiarvostamisen muoto on heteroseksuaalisten miesten valta suhteessa homoseksuaalisiin miehiin. Alempiarvoiseksi tekeminen näkyy esimerkiksi siinä, miten miehet ja pojat legitimoivat asemansa nimittämällä toisiaan erilaisilla symbolisilla termeillä, jotka viittaavat feminiinisyteen (mt., 79).

Enemmistö miehistä tukee hegemonista maskuliinisuutta tai sen esittämää miehen ideaalia, koska se takaa maskuliinisuuden dominanssin (Herkman, Jokinen & Lehtimäki 1995, 19). Kun patriarkaalisuuden rakenteet muuttuvat, muuttuvat myös erityisen dominoivan maskuliinisuuden ehdot, jolloin uudet ryhmät muuttavat rakenteita kohti uutta hegemoniaa (Connell 1995, 77).

Hegemoninen maskuliinisuus on kuitenkin ongelmallinen käsite, koska se voidaan nähdä liian staattisena, abstraktina. Sitä on myös käytetty epämääräisesti ja on epäilty sen soveltuvuutta kuvata pohjoismaisia sukupuolisuhteita (Nordberg 2000). Tällaisten käsitteiden käytössä ongelma voi olla se, että ne otetaan käyttöön liittämällä ne suoraan esimerkiksi tuotannon, luokan tai kulttuurin tulkintoihin pohtimatta tarkemmin sukupuolen sopivuutta tähän kehykseen. Hegemonisen maskuliinisuuden empiirisestä olemassaolosta ei myöskään olla täysin yksimielisiä. Tommi Hoikkala (1996c, 291) on epäillyt käsiteparin sopivuutta vahvan naisen ja valtiofeminismin Pohjolaan. Hoikkalan mielestä termi estää myös näkemästä empiirisen todellisuuden kirjavuutta ja mieheyden areenojen moninaista rikkautta. Lisäksi käsitteen yksi alkuperäinen esittäjä, R. W. Connell (2003a, 254) viittaa itsekin tarpeeseen uudelleen arvioida käsitettä ja sen soveltuvuutta, koska runsas empiirinen tutkimusaineisto on tuonut esille uutta tietoa miehestä, maskuliinisuudesta ja sukupuoliin liittyvistä valtasuhteista. Tämä voi tarkoittaa tarvetta kiinnittää huomiota hegemonisen maskuliini-

suuden yleisen yhteiskunnallisen tason sijasta sen paikallisuuden perusteisiin, kuten Jari Kuosmanen (2001a, 208) arvioi teoriaa ja sen soveltamista.

Vaikka hegemonisen maskuliinisuuden käsite onkin ongelmallinen, toimii se tutkimuksessani suomalais-thaimaalaisen parisuhteiden tarkastelun näkökulmana. Kysyn, onko suomalais-thaimaalaisessa parisuhteessa mikään muu mahdollista kuin hegemoninen maskuliinisuus, miten hegemoninen maskuliinisuus ilmenee ja miten se kehittyy parisuhteen edetessä ja miten miehet legitimoivat tällaisen hegemonisuuden. Voidaan myös ajatella, että hegemoninen maskuliinisuus lieventyy thaimaalaisen naisen kotoutuessa Suomeen. Olen myös lähtökohtaisesti olettanut, että kyseisten parisuhteiden ulkoiset ehdot asettavat kehyksiä, pakkoja, hegemonisen maskuliinisuuden toteutumiseksi, mutta että miehelle jää kuitenkin mahdollisuus toteuttaa yhdessä vaimonsa kanssa vähemmän hegemoninen suhde. Kuosmanen (2001a, 208) tavoin olen kiinnittänyt huomiota hegemonisen maskuliinisuuden paikallisiin perusteisiin.

2.4 Suomalaisen miehen muutos ja murros

Tarkastelen seuraavaksi suomalaisten miesten elämään liittyviä muutoksia ja murroksia. Kimmo Jokinen ja Kimmo Saaristo (2002, 174) toteavat, että erityisesti miehet ovat joutuneet jonkinlaiseen hämmennykseen myöhäismodernissa yhteiskunnassa elämäntapojen muuttuessa yksilöllisemmiksi ja perinteellisten mallien menettäessä sitovuuttaan. R.W. Connell (1998, 16) käyttää ilmaisua sukupuolen paikallinen epävakaus, kun erityisesti miesten asema on oleellisesti muuttunut ja heidän paikallinen kulttuurinen valta ja hallinta on vähentynyt. 1990-luvulla lisääntyikin keskustelu maskuliinisuuden muutoksesta ja murroksesta. Tämä ilmenee myös näkemyksinä maskuliinisuuden kriisistä (Lehtonen 1995, 35; Faludi, 2000) tai taakasta (Sipilä 1994, 22) tai patriarkaalisuuden eroosiosta (Jokinen & Saaristo 2002, 175). Tosin John MacInnes (1998, 11) näkee miesten kriisin historiallisena ja moderniin aikakauteen liittyvänä. Sen lähtökohtana on modernin aikakauden sellainen ristiriitaisuus, joka perustuu toisaalta kaikkien ihmisten, myös miesten ja naisten väliseen yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon mutta joka toisaalta korostaa patriarkaalisuutta uuden työnjaon perusteena eli miesten luonnollista paremmuutta naisiin verrattuna.

Miehen kriisien taustalla on ollut enemmän tai vähemmän vakiintuneen miehen roolin muuttuminen parisuhteessa. Ronald F. Levant (1997, 222) näkee keskeisenä maskuliinisuuden kriisin syynä sen, että mies on menettänyt hyvän perheenelättäjän roolinsa. Mieselättäjyydellä ('breadwinner') tarkoitetaan sellaista maskuliinisuuden kulttuurista ja sosiaalista muotoutumista, jossa mieheyden ihanne on määritelty menestymisenä, rahan hankkimisena ja hyödyllisenä työnä ja joka samalla on oikeuttanut miehen loittonemisen perheestään (Badinter 1993, 129).

Mieselättäjyyden tulkinnan on nähty soveltuvan huonosti suomalaisten ja yleensä pohjoismaisten parisuhteiden ja miesten ja naisten välisten suhteiden

tarkasteluun, koska Suomi kuten muutkin Pohjoismaat on ollut heikon mieselättäjyyden maa (Julkunen 1994, 179) ja jossa kotiäiti-instituutio ei ehtinyt vakiintua realistiseksi käytännöksi (Julkunen 1993, 285; Rantalaiho 1994, 21).

Mieselättäjyys-mallin puuttuminen voidaan osin selittää pohjoismaisella avioliittomallilla. Ella Johanssonin (1996) mukaan Pohjoismaissa maskuliinisuuden keskeinen perusta on ollut sellainen avioliittomalli, joka on perustunut avioituneen nuoren parin itsenäisyyteen suhteessa vanhempiin ja sukuun. Tämä on merkinnyt miehen itsellistä asemaa omassa taloudessaan. Myöhäiseen naimisiin menoon perustunut avioitumiskulttuuri on muokannut kahdenlaista maskuliinisuutta. Avioituneen miehen maskuliinisuuden ytimenä on ollut ahkeruus, työteliäisyys ja taitavuus sekä toisaalta hiljaisuus ja puhumattomuus. Samalla on ilmennyt nuorten, naimattomien miesten maskuliinisuutta, jonka elementteinä ovat olleet avoimuus sekä myös ruumiillisen vahvuuden ja seksuaalisuuden esilletuonti. Tällainen macho-tyylisempi maskuliinisuus on näkynyt historiallisesti kisälli- ja renkikulttuurissa. (mt., 94.)

Vaikka Johanssonin mukaan malli ei täysin sovi Suomeen, voidaan sen toteutuminen nähdä hyvin samansuuntaisena suomalaisen miehen yksin pärjäämisen eetoksessa (Kortteinen 1992; Siltala 1994). Tähän pohjoismaiseen maskuliinisuuden ideaaliin ei ole myöskään kuulunut se, että miehet kontrolloisivat naisia niin kuin machomies-kulttuureissa on toteutunut (Johansson 1996, 91). Suomessa tämä on näkynyt miesten ja naisten kumppanuuteen perustuvana työetiikkana (Kortteinen 1992, 76; Rantalaiho 1994, 17) ja yleensä siten, että sukupuoliero kaiken kaikkiaan on koettu vähemmän merkityksellisenä (Julkunen 1993, 286; Löfström 1998, 247).

Mieselättäjyyden puuttumista tai heikkoutta Suomessa on selitetty aineellisella niukkuudella, matalilla palkoilla, sodilla, sosiaaliturvan puuttumisella sekä suomalaisten miesten sairastavuudesta ja juoppoudesta johtuvalla heikolla elättäjyysvalmiudella (Julkunen 1994, 182). Köyhän agraarisen maan heteroseksuaalinen kumppanuus, myöhempi naisten palkkatyöläistyminen ja naisten yhteiskunnallinen äitiys eli omat alueet hyvinvointivaltion instituutioissa (Rantalaiho 1994) ovat luoneet kuvan ja valtakurssin mieselättäjyyden puuttumisesta makrotason yhteiskunnallisena ilmiönä. Maassamme mieselättäjä-kotiäiti rakenne ja käytäntö realisoitui vain lyhyeksi ajaksi välittömästi toisen maailmansodan jälkeen, jolloin yhteiskunnallisessa murrosvaiheessa haluttiin ideologisella tasolla selkeästi erottaa miehen tekemä ansiotyö ja naisen kotona tapahtuva työ toisistaan (Keronen 1996, 128). Kun naisten sodanaikaista ansiotyössä käyntiä oli pidetty väliaikaisena, se kuitenkin jatkui sodan jälkeen ja jopa yleistyi 1950-luvulla (Jallinoja 1983, 120; Ollila 1994, 338). Samalla kuitenkin vanha naiskäsitys synnytti paineita korostaa äidin lapsistaan huolehtimisen tehtävää (Jallinoja 1983, 121).

Mieselättäjyys onkin ollut Suomessa enemmän ideologisen tason ilmiö ja siinä vahvaa. Arja-Liisa Räisänen tutkimuksessa (1995) suomalaisista avioliitto- ja seksuaalivalistusoppaista vuosilta 1865-1920 tuli esille ihanne sellaisesta miehestä, joka huolehtii perheensä päänä perheensä toimeentulosta, mutta myös rakastaa vaimoaan ja omistautuu tämän huolehtimiseen rajoittamalla kodin

ulkopuolisia toimintoja. Myös Päivi Kerosen (1996) tutkimissa toisen maailmansodan jälkeen 1940- ja 1950-luvuilla ilmestyneissä elämäntapaoppaissa ilmenee tällainen mieselättäjä-kotiäiti-malli ja ihanne. Kerosen (mt., 128) mukaan sodan jälkeisiin yhteiskunnallisiin tarpeisiin sopi hyvin tällainen ydinperhettä korostava perhekeskeisyys sekä miesten ja naisten elämänpiirit jakava ihanne. Miesihanteena se korosti miehen velvollisuutta huolehtia perheensä taloudellisesta toimeentulosta ja olemista perheen päänä (mt., 127). Ideologisella tasolla mieselättäjyyden korostaminen ja ihanteellistaminen on merkinnyt erityisesti siis sitä, että miehen on korostettu olevan perheen ensisijainen taloudellinen huoltaja.

Kaupungistuminen ja teollistuminen on muuttanut miehen asemaa ja roolia suomalaisessa yhteiskunnassa ja parisuhteessa. Erityisesti naisten palkkatyöläistyminen on murentanut perhe-elämän perustana ollutta patriarkaalista rakennetta, jolloin miehen asema perheessä on tullut uhatuksi (Kortteinen 1982, 181). Kuten Matti Kortteinen huomauttaa (mt., 182) uudessa kaupunki- ja lähiömäisessä elämäntavassa ja arjessa perhe-elämää patriarkaalisesti arvostavalla miehellä on lähiympäristössä vähän konkreettista ja hyödyllistä mihin tarttua. Hänen on vaikea olla hallitseva, turvallinen ja vastuuta kantava, jos puoliso ei ole enää hänestä taloudellisesti riippuvainen ja samalla hallitsee suvereenisti kotona. Vastauksena tässä tilanteessa on miehen pehmeneminen, joka on tärkeää erityisesti miehen itsensä kannalta (mt., 195). Se voi merkitä suuntautumista kotitöihin, lastenhoitoon sekä parempaa valmiutta ilmaista omia tunteita.

Kimmo Jokisen ja Kimmo Saariston (2002, 176) mukaan vanhempien suomalaisten miespolvien tarinoita leimaa jatkuva pärjäämisen pakko ja toisaalta häpeän kulttuuri. Toisenlainen ja ehkä positiivisempi kertomus miehenä olemisesta saattaisi kuitenkin olla löydettävissä suoraan hyvinvointi-Suomeen syntyneiden tarinoista eli kyse on jonkinlaisesta sukupolvimurroksesta. Samalla on Suomessakin lisääntynyt keskustelu uudesta miehestä. Tämä keskustelu on sisältänyt hyvin erilaisia tulkintoja miehen muutoksesta ja maskuliinisuuden monipuolistumisesta. Osittain nämä tulkinnat muodostavat uusia stereotyyppisiä mieskuvia kuten suomalainen kaveriporukoissa pyörivä rahvaan macho (Hoikkala 1996b). Selvää on ainakin isyyden merkityksen kasvu suomalaisen miehen elämässä (Tigerstedt 1994; Huttunen 2001; Jokiranta 2003, 207; Aalto & Kolehmainen 2004). Isyydestä on tullut jotakin sellaista, joka voi määrittää miehen identiteettiä ja rakentuu yleensä merkittäväksi kokemukseksi miehen elämässä.

Miehen ja maskuliinisuuden muutoksen elementit vaikuttavat ja näkyvät myös thaimaalaisen naisen kanssa avioituneissa suomalaismiehissä. Tällaisen parisuhteen kontekstissa voi ilmetä monenlaista maskuliinisuuden kirjoa, vaihtelua ja sekoittumista. Maskuliinisuudesta tulee liikkuvaa historiallisesti ja kulttuurisesti. Kuten tulemme tässä tutkimuksessani näkemään haastattelemieni miesten kertomusten perusteella maskuliinisuus on käytännössä vaihtelevia tulkintoja miehen roolista perheessä ja erilaisuutta mieselättäjyyden totetumisessa. Miesten tarinat tuovat esille erityisesti sukupolvien välisiä murroksia.

Yhteenveto

Tässä pääluvussa olen käsitellyt tutkimukseni keskeistä teoreettista viitekehystä, kriittistä miestutkimusta. Yhdysvalloissa 1960-luvulla alkuun lähtenyt miestutkimus on ollut hajanaista ja se on Suomessa yleistynyt vasta viimeisen kymmenen vuoden aikana. Miestutkimus tutkii maskuliinisuutta ja miesten kokemuksia spesifissä, sosio-kulttuurisessa yhteydessä, jolloin tutkimuskohtena mies ja maskuliinisuus nähdään problemaattisena sukupuolisena konstruktiona. Maskuliinisuuden ja myös femininisyyden tarkasteluissa keskeistä on sukupuoli-identiteettien ja -erojen monimerkityksellisyys.

Maskuliinisuudelle on asetettu erilaisia piirteitä ja vaatimuksia. Miehenä olemista ja miehen valtaa voidaan tarkastella hegemonisen maskuliinisuuden käsiteparin avulla, jolla viitataan miesten hallitsevaan asemaan ja valtaan suhteessa naisiin ja alistetussa asemassa oleviin miehiin. Hegemonisen maskuliinisuuden on todettu soveltuvan rajallisesti kuvaamaan pohjoismaisia sukupuolisuhteita. Kiinnittämällä huomiota sen paikallisiin perusteisiin se kuitenkin jäsentää suomalais-thaimaalaisen parisuhteen rakentumisen ehtoja varsinkin suhteen alkuvaiheessa.

Suomalaisten miesten parisuhteet thaimaalaisten naisten kanssa ovat osoitus miehenä olemisen ja maskuliinisuuden muutoksista. Miehenä oleminen on yksilöllistynyt, joka merkitsee erilaisia mahdollisuuksia toteuttaa omaa maskuliinisuutta. Se on myös merkinnyt Suomessa heikkona ilmenneen mieselättäjyyden ohenemista sekä miehen pehmenemistä ja esimerkiksi isyyden merkityksen kasvua miesten elämässä.

3 PARISUHTEIDEN KEHITYS JA MUUTOS

3.1 Sukupuolijärjestelmä

Tarkastelen seuraavaksi sitä, miten parisuhteiden muotoutumista voidaan tulkita ja miten tämä muotoutuminen liittyy sukupuolijärjestelmään. Tämä tarkastelu antaa myös yleisen kehityksen sille, miten suomalaisen miehen ja thaimaalaisen naisen parisuhde voi alkaa muodostua. Oleellista on myös tarkastella sitä, mitä puolison valintatilanteessa tapahtuu ja millä ehdoin valinta tapahtuu. Mitkä tekijät ja miten voivat säädellä valinnan tilannetta ja todellisuutta ja miten suomalais-thaimaalaisen parisuhteen alku valintatilanteena voi olla spesifisti tulkittavissa?

Tarkasteluni lähtökohtana käytän Öystein Gullvåg Holterin (1997) tulkintoja sukupuolimarkkinoista. Hänen (mt., 47) mukaansa sukupuolimarkkinoissa (‘gender market’) on kyse yksilöiden välisestä vuorovaikutuksesta puolison valintatilanteessa. Tähän liittyy esimerkiksi kilpailua ja henkilön oman vetovoimaisuuden esilletuontia. Sukupuolimarkkinat jakavat ja vahvistavat maskuliinisuutta ja feminisyyttä rakentaen reitin kohti parisuhdetta.

Suomalais-thaimaalainen parisuhde näyttäisi yksinkertaistettuna sellaiselta, jossa nainen on valittu ja mies on valitsija. Tarkastelemistani parisuhteista osa on kuitenkin alkanut tyypillisillä parisuhteiden valinnan areenoilla eli sellaisissa julkisissa tiloissa, joissa miehet ja naiset yleensä tapaavat toisiaan eli ravintoloissa, kahviloissa, discoissa tai juhlatilaisuuksissa (Holter 1997, 36). Kyseessä on tällöin sellainen puolison vapaa valinta, ‘free to choose’, jossa suhteen alkua ja muodostumista eivät määritä paternalistiset tai patriarkaaliset puitteet (mt., 32).

Tämän valintatilanteen erityisyys on kuitenkin sen globaalinen asetelma (ks. globalisaatiosta tarkemmin luku 4) ja erilaiset transnationaalit käytännöt. Valinta tapahtuu ”globaalin kylän” asetelmassa. Erityisesti tämä korostuu prostituution markkina-alueilla, joissa miehet valitsijoina–naiset valittavina-asetelma on äärimmilleen kiteytynyt (ks. Bishop & Robinson 1998, 162). Silloin

mies on tämän tilan aktiivinen sisäinen toimija ja nainen pikemminkin ulkopuolinen ja marginalisoitu. (Penttinen 2004, 176.)

Holter (1997, 59) esittää, että sukupuolimarkkinoilla tapahtuva vaihto tai puolison valinta voi perustua kahteen malliin. Toisessa kyseessä on epäsymmetrinen mieselättäjämalli eli muodostuva parisuhde rakentuu sen varaan, että mies tekee palkkatyötä ja nainen kotityötä. Tässä epäsymmetrisessä mallissa Holterin (mt., 60) mukaan vain nainen esittää sukupuoltaan sukupuolimarkkinoilla, kun taas mies periaatteessa on poissa persoonana edustaen kontrollia omistamisensa kautta.

Epäsymmetrisessä ja epätasa-arvoisessa tilanteesta naisesta tulee parisuhdemarkkinoilla kauneuden objekti (Holter 1997, 73) ja mies on maailman subjekti (mt., 79) tai hänestä tulee jotenkin transsubstanssiaalinen, koska maailma todistuu ja lujittuu hänen olemisensa kautta. Holterin (mt., 514) mukaan tässä markkinatilanteessa mies säilyy enemmän itsenään ja jää tulevassa suhteessa periferiaan, työorientoituneeksi. Nainen kehittyy enemmän kohti parisuhteen ydintä ja ytimen aktiviteetteja. Luce Irigaray (1996, 27) ilmaisee tämän niin, että mieheltä puuttuu ”oma paikka”, kun hän, mies määrittelee naisen ja luo oman identiteettinsä naisesta käsin tai naisesta antamaansa määritelmää vastaten.

Tämä sama tilanne tai asetelma eli epäsymmetria ilmenee puolison valinnan ohella myös erilaisissa puolisoitten välisissä interaktiivisissa vaihdontilanteissa kuten lahjojen annoissa ja huolenpidossa. Tämä suhteen aspekti tarkoittaa siis sitä, että mies voi naiseen verrattuna paremman taloudellisen asemansa perusteella kontrolloida suhdetta. Suomalais-thaimaalaisissa parisuhteissa ilmenevä varsin suuri elintasoero rakentaa jo kohtaamistilanteessa tällaisen Holterin kuvaaman epäsymmetrian.

Toisessa, symmetrisessä ja tasa-arvoisessa mallissa molemmat tekevät sekä koti- että palkkatyötä. Tällöin tasavertaisuuteen perustuvassa puolison valintatilanteessa on kyse kuin lahjojen vaihdosta (Holter 1997, 74) ja molemmat ovat subjekteja, jotka tuovat esille omaa persoonaansa ja sukupuoltaan. Tällainen symmetrinen asetelma tuntuu suomalais-thaimaalaisissa parisuhteissa mahdottomalta, koska puolisoitten välinen elintasoero on usein huomattava. Mielestäni tällainen tulkinnan lähtökohta kuitenkin aliarvioisi kyseisiä thaimaalaisia naisia ja syyllistäisi heidän suomalaisia aviomiehiään. Mielenkiintoisempaa on sen pohdinta, miten haastattelemi miehet kuvaavat ja legitimoivat symmetristä suhdetta ja miten se voi heidän mielestään kehittyä, jos suhteen lähtötilanne vaikuttaa kuitenkin varsin epäsymmetriseltä.

Holterin (1997, 43) mukaan puolison valinta on strategisin valinta koko sukupuolijärjestelmässä, koska siihen liittyy samalla merkittävästi institutionaalista valtaa. Valinta voi myös johtaa perheinstituution muotoutumiseen. Kuten Soile Veijola ja Eeva Jokinen (2001, 20) ovat todenneet, avioliitto muotoilee naisia ja miehiä sekä instituutioina että kokemuksina, jolloin muotoutuu naisellisuus, miehekkyyys ja miehen ja naisen suhde toisiinsa. Tämä tarkoittaa sitä, että suomalainen mies halutessaan parisuhteeseen thaimaalaisen naisen tekee tietoisesti ja osin tiedostamatta lukuisia valintoja. Vallitsevat käsitykset thaimaalaisista naisista (ks. luku 5) voidaan tulkita tällaisiksi konkreettisiksi valinnan

kohteiksi tai valinnat voivat vahvistaa niitä. Tämän lisäksi valinnoilla voidaan "ottaa kantaa" koko siihen sukupuolijärjestelmään, jonka puitteissa nämä valinnat tehdään.

Mitä sitten tarkoitetaan sukupuolijärjestelmällä, joka näyttäisi olevan eräänlainen sateenvarjo-käsite ja kehys sille, miten parisuhteet voivat toteutua? Merja Korhosen (1999, 33) mukaan käsite viittaa metodologiseen ymmärrykseen siitä, että sukupuoli järjestyy yhteiskunnassa monitasoisesti ja että se vuorostaan järjestää maailmaa. Tämä monitasoisuus liittyy yhteiskunnan rakenteellisiin jakoihin, symbolisiin merkityksiin ja yksilöllisiin identiteetteihin, joissa kaikissa sukupuoli on yhtä aikaa mukana. Yvonne Hirdmanin (1988) mukaan keskeistä sukupuolijärjestelmässä on hierarkisoiva miehen tekeminen normiksi, joka oikeutetaan dikotomisoinnilla eli sukupuolten välisellä työnjaolla sekä mieheyden ja naiseuden toisilleen vastakkaisina ja täydentävinä representaatioina. (Liljeström 1996, 122.; Lempiäinen 2003, 23-24). Sukupuolijärjestelmä ei kuitenkaan ole muuttumaton eli yhteiskunnan muuttuessa muuttuvat myös sukupuolten asemat ja suhteet, vaikka hierarkisuus ja dikotomisuus tuovatkin siihen pysyvyyttä (Korhonen 1999, 33).

Sukupuolijärjestelmä-käsite voidaan nähdä jatkeena ja kritiikin synnyttämänä muotona varsinkin 1970- ja 1980-luvuilla feministisessä tutkimuksessa keskeisenä analyysin välineenä olleelle patriarkaatti-käsitteelle (ks. Liljeström 1996, 111). Tarkastelen seuraavaksi tätä patriarkaattiteoriaa ja arvioin sen soveltuvuutta oman tutkimukseni kannalta, koska se voi tarjota suomalais-thaimaalaisten parisuhteiden tarkastelussa teoreettisella tasolla hyvin toimivan analyttisen lähtökohdan. Sinänsä patriarkaattiteorioihin on kohdistunut 1980-luvulta lähtien varsin voimakasta kritiikkiä. Niitä on kritisoitu liiallisesta strukturalismista, rakenteita korostavasta näkökulmasta ja myös liiallisesta determinismista, jolloin ne eivät saa otetta naisten ja miesten henkilökohtaisista haluista, velvollisuuksista tai mahdollisuuksista (ks. Liljeström 1996, 113; Veijola & Jokinen 2001 96-97). Soile Veijola ja Eeva Jokinen (2001, 97) lisäävät patriarkaattiteorioiden kritiikkiin lisäksi sen, että näissä teorioissa vain oletetaan naisten seksuaalisuutta ainoastaan jonakin sellaisena, jota miehet kontrolloivat eikä sitä sen paremmin pohdita. Risto Heiskala (1999, 126-127) huomauttaa lisäksi siitä, että huomion suuntaaminen patriarkaaliseen perheeseen johtaa suomalaisen sukupuolijärjestelmän tutkimuksen harhaan, koska erityisesti naisten korkean työvoimaosuuden ja toisaalta 1900-luvun aikana tapahtuneen miehen perhejärjestelmän kautta määräytyneiden etuoikeuksien purkautumisen takia suomalaisilla naisilla ei ole perheen kautta välittyvää patriarkaalista riippuvuutta.

Omassa tutkimuksessaan Öystein Gullvåg Holterin (1997) lähtökohtana on juuri patriarkaatti ja patriarkaalinen rakenne, kun hän tarkastelee parisuhteen muodostumisen sosiaalista muotoa. Holter (mt., 247) määrittelee patriarkaaliset suhteet stratifikaation muotona, hierarkiana, joka asettaa naiset toissijaiseen sosiaaliseen asemaan. Tällöin patriarkaalinen sosiaalinen organisaatio mahdollistaa miesten hallinnan ja epäsymmetriset sosiaaliset suhteet. Tosin Holter viittaa itsekin määritelmän ohuuteen ja abstraktiuteen. Sylvia Walby

(1990, 20) on tarkentanut tätä abstraktiutta erittelemällä sitä, miten patriarkaatti muodostuu kuudessa rakenteessa eli tuotannossa, palkkatyössä, valtiollisissa rakenteissa, miesten väkivallassa, sukupuolisuhteissa ja kulttuurisissa instituutioissa. Nämä muodot ja rakenteet vaikuttavat siihen, miten patriarkaalisuus kulloinkin ilmenee ja mitä muotoja se saa (mt., 177). Göran Therborn (2004, 13) puolestaan kuvaa patriarkaatin pelkistäen siten, että se määrää perheen sukupolvi- ja sukupuolisuhteita perustuen isän valtaan ja toisaalta aviomiehen valtaan.

Oletan tässä tutkimuksessani, että kyseisten parisuhteiden muotoutumiseen vaikuttaa patriarkaalisuus ja patriarkaalin järjestelmä. Holter (1997, 46) painottaa sitä, miten sukupuolisuhteet ja patriarkaaliset suhteet ovat kaksi eri kategoriaa, jotka siis kietoutuvat yhteen. Sukupuoli ei hänen mukaansa luo patriarkaalisuutta mutta patriarkaalisuus luo sukupuolta. Lisäksi patriarkaalisuus on muuttuvaa ollen esimerkiksi Pohjoismaissa valtion säätelemää julkista patriarkaattia ja toisaalta intiimin taloutta tuottavaa kapitalistista patriarkaattia (Veijola & Jokinen 2001, 96, 103).

Holter (1997, 409; 2000, 69-70) viittaa siihen, miten patriarkaaliset organisaatiot ovat muuttuneet ja vaihtelevat. Hänen esittämässään mallissa voidaan erotella kolme vaihetta:

- (1) **Paternalistinen patriarkaatti**, joka on avoimesti patriarkaalin järjestys. Se on taustaltaan esiteollinen ja keskeistä siinä on miehen selkeä valta kotitaloudessa ja perheessä jonkinlaisena isän valtana. Tätä mallia voi edelleenkin esiintyä myös kehittyneissä, länsimaisissa yhteiskunnissa jonkinlaisena nostalgisena reaktiona.
- (2) **Maskuliininen patriarkaatti**, jolloin suhde perustuu tasa-arvolle, mutta puolisoitten elämänsfäärit ovat jakautuneet käytännössä toisistaan erillisiksi miehen toimiessa elättäjänä ja vastuunkantajana vaimon ollessa kotona. Sukupuolten konstruktioitten keskeinen elementti on työnjako tuotannon (produktio) ja uusintamisen (reproduktio) välillä. Tässä maskuliinisen patriarkaatin vaiheessa voidaan erottaa sekä autoritaarinen että demokraattinen alamalli ja Holterin mukaan tällä hetkellä on meneillään tavallaan koko vaiheen loppuvaihe.
- (3) **Antrogyyninen patriarkaatti**, joka merkitsee naisten aktiivista osallistumista työelämään ja julkisiin tehtäviin ja samalla miesten laajempaa osallistumista perhe-elämään ja sen huolenpitotehtäviin. Holter pitää tätä tulevaisuuden mallina, jonka merkkejä voidaan kuitenkin havaita jo nykyisin.

Kun tarkastelun kohteena on suomalaisen miehen ja thaimaalaisen naisen välinen parisuhde, näiden suhteiden perustana on sellainen yhteiskunnallinen ja kulttuurinen ero, jossa Suomea voidaan kuvata jälkimodernina ja Thaimaata osin jopa esiteollisena yhteiskuntana. Tällöin voidaan olettaa, että Holterin ku-

vaamat vaiheet ovat näissä parisuhteissa lähes kaikin variaatioin mahdollisia. Osa suhteista voi elää varsin paternalistista todellisuutta, osa lähes antropogynistä arkea. Lisäksi on mahdollista se, että yhdessä parisuhteessa eletään läpi näitä vaihteita tai ne sekoittuvat, palautuvat ja muuttuvat ennen kuin parin elämä lopullisesti stabiloituu. Tätä epävakausta ja mallien vaihtelua luovat esimerkiksi pysyvään asuinpaikkaan asettumisen prosessi sekä thaimaalaisen naisen liikkuminen työn ja uusintamisen välillä. Holterin mukaan patriarkaatilla onkin yhteys taloudelliseen järjestelmään ja hän tulkitseekin, että perheen, parisuhteen ja sukupuolijärjestelmän perustana on edelleen talous ja taloudellinen järjestelmä. Hänen mukaansa (1996, 103) moderni sukupuolijärjestelmä tulkitaan eroavaksi yksityistaloudesta, koska se on luonut omat vaihtelevat ja monimutkaiset institutionalisoituneet toiminnat ja kokemukset ilmentäen tuotannon ja uusintamisen erottumista toisistaan. Taustalla on se, että aiemmin esiteollisessa yhteiskunnan kehitysvaiheessa avioliitto merkitsi taloudellista ja tuotannollista järjestelyä puolisoitten ja näiden perheiden kesken, koska tuolloin perheen ulkopuolella ei ollut mitään materiaalista olemassaolon mahdollisuutta (Beck & Beck-Gernsheim 2002, 9).

Manuel Castells (1997) olettaa patriarkaliskmin ja patriarkaalisen perheen murtuvan. Tähän hän nimeää (mt., 136-137) syiksi naisten palkkatyössä olon lisääntymisen, uusimman teknologian vaikutukset esimerkiksi perhesuunnitteluun sekä feministisen liikkeen ja yleensä kasvavan naisten tietoisuuden. Risto Heiskala (1999) on esittänyt kritiikkiä Castellsin tulkintaa kohtaan. Sinänsä Heiskala ei kiellä Castellsin perusteita eli patriarkaliskmin purkautumista. Hän (Heiskala, 124-125) osoittaa Castellsin tulkinnan rajoittuneisuutta, koska tämä määrittelee jo sinänsä patriarkaatin kapeasti: patriarkaatin purkautuminen on Castellsille vain naisten lisääntyvää työtä ja miehen perheen muita jäseniä koskevan käskyvallan vähenemistä, jolloin Castells unohtaa valtion merkityksen ja vaikutuksen sukupuolijärjestelmän kannalta. Valtion roolin unohtaminen merkitsee sitä, että Castellsin tulkinnat Suomeen sovellettuina ovat Heiskalan mukaan kapeita totuuksia. Toisaalta tämä liittyy siihen, että Heiskalan (mt., 127) mukaan Castellsin teesit kaipaivat enemmän alue- ja kulttuurispesifistä näkökulmaa, koska Castells väittää patriarkaliskmin purkautumisen olevan koko maailman mitassa käynnissä olevan prosessin.

Castells (1997, 186-187) viittaa feminismien globalisoitumisen merkkien näkyvän myös Aasian maissa, vaikka hän toteaaakin naisten aseman paranemisen ja naistietoisuuden lisääntymisen olevan monimutkaisen ilmiön erityisesti kehitysmaissa. Oletan, että patriarkaalisuuden muodot voivat todella olla globaalilla tasolla ja globaaleina ilmiöinä purkautumassa myös Aasiassa (ks. Therborn 2004). Samalla kuitenkin oletan, että sen rinnalla ilmenee vastatendenssi eli globaalisaatio merkitsee myös maailman sukupuolijärjestelmän vahvistumista siinä mielessä, että se pitää sisällään hegemonisia ja patriarkaalisia piirteitä ja rakenteita. Voidaan puhua globaalista patriarkaalisuudesta. Muutosta voi kuvata siten, että nämä tendenssit – patriarkaalien purkautuminen ja vahvistuminen – tapahtuvat rinnan. Silloin tulkitsem, että nämä vastakkaiset ilmiöt voivat ilmetä jopa yhden parisuhteen sisällä. Tätä tukee se, että Castells (mt., 136)

huomauttaa patriarkaalisuuden purkautumisen synnyttävän sen puolustamisen vastareaktioita jopa fundamentaalisina liikkeinä. Parisuhteiden käytäntöjen tasolla tutkimieni kaltainen parisuhde voikin olla tämänkaltainen vastareaktio.

Teoria patriarkaalisuudesta on ennen kaikkea rakennetason selitysmalli. Sillä on selitysvoimaa tässä omassa tutkimuksessani kun etsin yleisiä, rakenteisiin liittyviä tulkintoja sille, miten ja miksi tällaiset suhteet ovat mahdollisia. Patriarkaalisuus miehen valtana voi ilmetä myös parisuhteen arjessa ja todellisuudessa. Mutta teoria voi myös kadottaa kyvyn tulkita, kun siirrytään yksilöllisten parisuhteiden tasolle ja luonnollisesti se kertoo varsin niukasti konkreettisista parin ja perheen käytännöistä. Pataya Ruenkaew (2003a, 311) suhtautuukin omassa tutkimuksessaan saksalaisten miesten ja thaimaalaisten naisten avioliitoista kriittisesti patriarkaattiteorian käyttöön, koska se asettaa yksipuolisesti naisille uhrin ja miehille syyllisen roolit.

3.2 Kohti puhtaita suhteita

Suomalais-thaimaalaiset parisuhteet ovat eräs osoitus parisuhteisiin vaikuttaneesta oleellisesta muutostekijästä, yksilöllistymisestä. Parisuhteiden yksilöllistyminen on merkinnyt sitä, että ihmiset ovat entistä enemmän vapautuneita sellaisista ulkoisista rakenteista ja malleista, jotka ovat aiemmin määrittäneet parisuhteen muodostumista ja olemassaoloa (Beck & Beck-Gernsheim 1990). Yksilöllistymisen johdosta ihmisten elämässä mahdollistuu sellainen valinnanbiografia (mt., 13), jossa he voivat varsin vapaasti muokata omaa elämäänsä. Modernin jälkeisessä yhteiskunnassa perhe merkitsee entistä monipuolisempia valintoja ja muotoja eli kyse on perheiden ja perhekäsitysten muutoksesta ja diversiteetistä.

Vaikka osa avioituu perinteiden tai yhteisöllisten odotusmallien mukaisesti, parisuhteen ja perhe-elämän väitetään yhä enemmän olevan valittua, itsemuokattavaa. Parisuhteesta ja perheestä tulee samalla suunnitteluprojekti, jotta tulevaa elämää voitaisiin kontrolloida ja kalkyloida ulkoisten riskien mahdollisten vaikutusten minimoimiseksi ja esimerkiksi lasten hankinnasta tulee tarkkaan suunniteltua ja ajoitettua (Beck-Gernsheim 1998, 62).

Anthony Giddensin (1992, 58) mukaan nykyajan länsimaiset parisuhteet ovat muuttuneet ”puhtaiksi suhteiksi” eli suhde perustuu vain siihen itseensä ja puolisoiden väliseen emotionaaliseen tyydytykseen eikä mihinkään institutionaalisiin tekijöihin. Parin yhdessä elämisestä tulee Giddensin kuvaamaa läpivirtaavaa rakkautta (‘confluent love’), joka on aktiivista, muuttuvaa eikä myöskään mitenkään ikuista. Tämä tarkoittaa sitä, että parisuhteet eivät perustu pysyvyyteen vaan puolisoit evaluoivat suhdetta ja voivat erota ja korvata suhteen paremmin toimivalla. Giddensin tulkinta puhtaista suhteista on saanut kuitenkin osakseen kritiikkiä. Carol Smart ja Bren Neale (1999, 12) kiinnittävät huomiota siihen, että kaikilla miehillä ja naisilla ei voi olla mahdollisuutta tämänkaltaisiin suhteisiin. Yksilöt eivät voi lähteä suhteesta, jos heillä on lapsia.

David H. J. Morgan (1999, 26) tulkitseekin, että ajatus puhtaista suhteista voi olla yliarvostettua, koska se esimerkiksi marginalisoi lapset ja lapsuuden. Göran Therbornin (2004, 314) mukaan puhtaissa suhteissa on kyse pikemminkin perheeseen liittyvien ratkaisujen monimutkaisuudesta kun ihmiset haluavat elämässään yksilöllisiä ratkaisuja mutta kuitenkin tavoittelevat avioliittoa, lapsia ja perhe-elämää.

Tutkimukseni lähtökohtaisena oletuksena on ollut se, että kyseiset parisuhteet voivat suomalaisen miehen kannalta olla osoitus puhtaista suhteista kun taas thaimaalaisen naisen kannalta tilanne on monimutkaisempi sekä lähtötilanteessa Thaimaassa että parisuhteen arjessa Suomessa. Yksilöllisten valintojen tekeminen ja toteuttaminen onkin kiinni sosiaalisista resursseista (Keupp 1994, 344), joita suomalaisella miehellä voidaan olettaa olevan runsaasti verrattuna thaimaalaiseen naiseen. Tällä en kuitenkaan tarkoita sitä, että thaimalaiset naiset olisivat näissä parisuhteissa vailla omaa tahtoa ja että he olisivat jotenkin ajautuneet olosuhteiden pakosta kyseisiin suhteisiin. Kyse voi osan kohdalla olla Pataya Ruenkaewin (2003a) tutkimustulosten mukaisesti hyvin tietoisista ja tavoitteellisista elämänvalinnoista ja konkreettisesti avioliit-tosiirtolaisuudesta.

Giddensin käyttämä läpivirtaavan rakkauden käsite sisältää myös sen merkityksen, että nykyajan parisuhteiden piirteenä on niiden jatkuva arviointi eli puoliset arvioivat itsekseen ja yhdessä miten heidän suhteensa toimii. Pirkko-Liisa Ahponen ja Heli Marttinen (1997, 185) puhuvat parisuhteen monitoroinnista, josta on tullut parisuhteen keskeinen elementti. Se merkitsee suhteen jatkuvaa arviointia eli kysymyksiä siitä, onko kaikki hyvin, vieläkö välillämme on rakkautta yhtä paljon kuin ennen ja olisiko rakkautta mahdollisuus saada vielä enemmän. Tähän liittyy myös se, että yksilöillä on entistä enemmän tietoa ja henkilökohtaisia kokemuksia siitä, millaisia parisuhteen vaiheet ja tapahtumat voivat olla (Beck-Gernsheim 1998, 44). Jos esimerkiksi ihmisen omat vanhemmat ovat eronneet, hän on läpikäynyt eräänlaisen oppimisprosessin siitä, miten suhteessa saattaa nopeasti tulla suuria muutoksia ja miten niihin on oltava valmiutta sopeutua joustavasti ja refleksiivisesti.

Monitoroinnin on todettu olevan myös ennakoivaa, koska halutaan varmistua yhteensopivuudesta ennen lopullista sitoutumista. Ihmiset toivovat myös, ettei heidän tarvitsisi koko ajan kamppailla parisuhteen onnistumisen hyväksi (Jallinoja 2000, 69) ja he pyrkivät varmistamaan onnistumisen, koska he tietävät että rakastumisen tunne ei kuitenkaan kestä loputtomasti ja suhteesta voi tulla riski. Riitta Jallinojan (mt., 73) mukaan yhteensopivuuden kriteerit ovat muuttuneet aiemmasta säädynmukaisuudesta elämäntyylliseksi ja elämänkatsomukselliseksi sopivuudeksi. Yhteensopivuus varmistetaan myös seurustelulla, yhdessä asumisella sekä seksuaalisella tutustumisella toiseen. Suomalais-thaimaalaisista parisuhteista voidaan antaa tälle vastakkainen kuva, jonka mukaan miehet saattavat lähes suinpäin rakastua ja haluta sitoutua nopeasti vaikka suhde rakentuu puolisoitten välisille suurillekin eroille. Kuten Elisabeth Beck-Gernsheim (1998, 166) on kuvannut, kahden kulttuurin väliseen parisuhteeseen liittyy aina suurempi riski ja biografinen epävarmuus, koska

puolisot joutuvat rakentamaan uuden yhteisen joustavan yhteiselämän kulttuurin ja todellisuuden.

Suomalainen perhe ja parisuhde on ollut muutoksen tilassa 1970-luvulta lähtien, sillä perheeseen, kasvatukseen ja perheen ihmissuhteisiin liittyvistä asioista on tullut enemmän neuvoteltavia (Jokinen & Saaristo 2002, 198). Neuvoteltavat asiat liittyvät kotitöiden jakamiseen, sukupuolirooleihin, puolisoitten keskinäiseen suhteeseen ja emootioihin sekä mihin tahansa asioihin, jotka ilmenevät parin ja perheen arjessa ja saattavat käsittelemättöminä johtaa pahoihin ongelmiin. Kyse voi olla myös työnjaon vertailuista eli puoliset arvioivat omia suorituksia ja tekemisiä suhteessa siihen, mitä toinen on tehnyt. Näin kotitöistä voi tulla jonkinlaista vaihdonkauppaa.

Jälkmodernia parisuhdetta ja rakkautta voidaan tulkita myös puolisoitten välisen vaihdon järjestelmänä ja muotona, jolloin kumpikin pyrkii optimoimaan omat voittonsa vaihdon tilanteessa. Tosin Cornelia Koppetschin (1998, 112) mukaan nämä tulkinnat ovat rajoittuneita siten, että parisuhdetta on voitu tulkita vastavuoroisuuden ja vaihdon suhteena mutta rakkaus varsinkin sen romanttisessa muodossa on tulkittu jonakin muuna eli spontaanina, vapaaehtoisena ja pyyteettömänä. Koppetsch (mt., 115) korostaa kuitenkin sitä, että myös rakkaus voidaan tulkita vaihdon muotona, koska siinä puolisoitten välillä sosiaalisella sidoksella, tunteilla ja omalla persoonallisuudella pyritään sitoutumaan ja vahvistamaan suhdetta. Suomalais-thaimaalaisesta parisuhdetta voidaan lähestyä vaihdon systeeminä, eräänlaisena parisuhteen sisäisenä poliittisena systeeminä (mt., 117). Vaihto ja vastavuoroisuus saa oman merkityksensä, koska siinä on sekä parisuhteen työnjaollis-sopimuksellisia elementtejä että rakkauteen ja yleensä tunteisiin liittyviä elementtejä. Tämä konteksti rakentuu suomalaisen ja thaimaalaisen sukupuolijärjestelmän sekoittumiseen ja vuorovaikutukseen.

Puhtaiden suhteiden ohella onkin löydettävissä myös perinteisiä tai perhekeskeisempiä malleja. Anna Rotkirch (2000, 189) viittaa siihen, miten puhtaiden suhteiden vastakohtana on löydettävissä eräänlaisia totaalisia suhteita. Näissä suhteet on jatkuvaa yhdessäoloa ja sitoutuminen puolisoitten kesken ja lapsiin on hyvin vahvaa. Vaikka monet voisivat haluta tällaisen totaalisin perheen ja parisuhteen, se voi käytännössä olla vaikeaa, koska ihmisten muut velvoitteet, erityisesti työelämä, vaatii osansa pelkästään ajankäytöllisesti ja erilaisia pitkiä sitoumuksia on entistä vaikeampi tehdä. Käytännössä erilaiset perhemallit lomittuvat toisiinsa ja niihin vaikuttavat parin ja puolisoitten omat elämänvaiheet. Toisaalta perhe ja parisuhde vaativat jatkuvaa neuvoteltavuutta esimerkiksi siitä, kuinka paljon perheen jäsenillä on mahdollisuutta ottaa aikaa itselleen ja kuinka paljon aikaa menee perheen velvoitteisiin. (Jokinen & Saaristo 2002, 216-217.) Jokinen ja Saaristo (mt., 198, 201) huomattavat myös siitä, miten yhteiskunnan nopea muutos voi vahvistaa kulttuurista konservativismia, esimerkiksi juuri perinteisen perheidyllin rakentamista vastakohtaksi työmarkkinoiden joustavoittumiselle ja uusliberalismille. Perhe familistisena voi tuoda vakautta ihmisen elämään ja minuuteen ja se voi olla jonkinlainen miniprojekti tai elämänpoliittinen ratkaisu, vaikka se samalla onkin ulkoisesti hyvin

haavoittuvainen. Kun perinteelliset merkitykset ja siteet menettävät merkitystään, voi kaikkein läheisimmistä ihmisistä tulla yksilön maailmassa olon sisäisen ymmärryksen lähde (Beck-Gernsheim 1990b, 70).

Tämä tarkoittaa myös sitä, että vaikka perheyhteyksien on oletettu heikenevän, perheen merkitys emotionaalisenä ja kulttuurisena yksikkönä pikemminkin korostuu yksilöiden välisissä läheisissä suhteissa. Ulrich Beckin (1990b) mukaan tähän selityksenä on traditioitten purkautuminen. Kun ihmiset eivät saa mistään aiemmin vahvoista ja merkittävistä yhteiskunnan instituutioista tukea elämälleen, tulee parisuhteesta ja perheestä keskeinen yksilön elämässä ja elämän sisältönä. Suomalais-thaimaalainen parisuhde voi olla selkeästi tällainen minäprojekti, joka vaatii esimerkiksi selkeää suhteen kehittymisen suunnittelua ja monien välttämättömien valintojen tekemistä kun puolisoitten on esimerkiksi päätettävä asuinmaasta ja -paikasta.

Kahden kulttuurin välisiä parisuhteita voidaan pitää jopa romanttisen rakkauden ideaaleina, koska ne perustuvat yksilölliseen, vapaaseen valintaan. Samalla tällaisen suhteen riskipotentiali on erityisen suuri, kun kahden, yhteen asettuvan "vieraan" tulee sovittaa omat arvo- ja odotushorisonttinsa puolison erilaiseen kulttuuriin. (Beck-Gernsheim 1990a, 112-113.) Rakkaudesta on tullut ihmisten elämässä aiempaa keskeisempi ja emotionaalisesti merkittävämpi asia ja elämälle sisältöä ja merkitystä antava tekijä. Ulrich Beck (1990b, 223, 227) tulkitseekin rakkauden, romantiikan ja parisuhteen yksilöllisen perustan siten, että rakkaus luo merkityksiä, turvallisuutta ja identiteettiä silloin kun muut elämän viittauskohdat kuten uskonto, luokka tai työ liukuvat pois elämän merkityksiä luovina tekijöinä. Parisuhteesta tulee itsensä toteuttamisen perusta, jonka odotushorisontin ristiriitaisuus perustuu perhe- ja parisuhdeideaalin ja mahdollisen eron jännitteeseen (mt., 228). Ulrich Beck kuvaa (mt., 231) analogisesti rakkautta uutena maallistuneena uskontona, joka lupaa uskonnon kaltaisesti toisenlaisen, paremman elämän, jossa ihminen voi löytää oman autenttisuutensa toisesta ihmisestä ja toisen kanssa. Beck (mt., 225) kuvaa myös sitä, miten rakkaus on muuttunut traditioiden purkautumisen vaiheessa täysin yksilömuotoon: kyse on yksilön totuudesta, oikeuksista, moraalista, ratkaisuihin. Tällaisella rakkauksella on oma semantiikkansa vain siinä itsessään eli siinä yksilössä, jossa rakkaus on ja elää.

Giddens (1992, 61-63) vertaa romanttista rakkautta edellä kuvattuun läpivirtaavaan rakkauteen siten, että romanttinen rakkaus perustuu projektiiviseen identifikaatioon, joka alkaa puolisoitten välisestä attraktiosta ja jossa parisuhteen voimakas yhteisyys koetaan sukupuolieron muodossa. Tällaisessa suhteessa voi toteutua jonkinlainen traditionaalinen ja ideaalinen rakkaus, koska sen lähtökohtana ovat selkeät sukupuolierot. Usein se rakentuu ikuisuuden ja yhden ainoan oikean puolison ihanteelle. Romanttisessa parisuhteessa omistaudutaan puolisolle ja suhteen vaalimiselle toisin kuin giddensiläisessä läpivirtaavassa rakkaudessa, joka on yksilöllisempää ja perustuu itseensä ja puolisoitten itsenäisyyteen eikä heidän keskinäiseen kumppanuuteen ja sukupuolieroon. Romanttisen rakkauden malli voikin selittää sitä, miksi suomalais-

nen mies voi rakastua ja rakastaa thaimaalaista naista kun suhde kuitenkin toisaalta rakentuu moniin puolisoita erottaviin tekijöihin.

Suomalais-thaimaalaiset parisuhteet ovat miesten kertomuksina tulkittavissa rakkauskertomuksiksi. Markku Soikkelin (1998, 20) mukaan rakkauskertomuksen tärkein tehtävä on muuttaa näkemystämme elämästä ja millaisten elämänvaiheiden välillä se muuttaa identiteettiämme. Rakkaus on muutostila, jonka vaiheina voidaan erotella rakastumista seuraava yhteisöstä erottava rakastuneisuus ja lopulta paluu parina yhteiskuntaan ja yhteisöön (mt., 47). Tällainen romanssikaava on narratiivinen ja sisältää transgression. Rakastunut ihminen ylittäessään rajojaan uskottelee kuin löytävänsä itsensä, ytimensä ja tulevan enemmän itsekseen. Siihen sisältyy myös idylli, johon rakastavaiset voivat vetäytyä. Thaimaa voi näyttäytyä tällaisena idyllinä, tilana, johon suomalainen mies voi vetäytyä konkreettisesti ollessaan kaukana kotimaastaan. Samalla lopputuloksena on paluu ja liittyminen takaisin yhdessä uuden puolison kanssa suomalaiseen yhteiskuntaan ja hyväksymisen saavuttaminen tälle, sinänsä erilaiselle ja erottuvalle suhteelle.

Miehille on kuitenkin todettu olevan sinänsä vaikeaa jäsenellä käsityksiään rakkaudesta, koska romanttista rakkautta on pidetty luontaisesti feminiinisenä, jota kohtaan miehet ovat osoittaneet kyynisyyttä (Giddens 1992, 43). Toisaalta miehen sijainti rakkauspuheessa on ollut sukupuoliroolien eriytymisen myötä sellainen, että miehen suhde rakkauteen on ollut lähinnä instrumentaalinen eli miehen tehtävänä on ollut perheen arjesta huolehtiminen ja sen tukeminen että kaikki menisi hyvin (Beck-Gernsheim 1990b, 85). Tällainen rakkauspuhe jättää tilaa miehelle ja antaa hänelle mahdollisuutta tuoda esille itsensä kokevana emotionaalisenä subjektina kuten haastattelukertomusten perusteella tapahtuikin.

3.3 Sukupuolisopimus ja parisuhteiden työnjako

Suomalais-thaimaalaiseen parisuhteeseen liittyy monia mille tahansa suhteelle tyypillisiä piirteitä. Samalla siihen liittyy myös kaksikulttuurisuudesta johtuvia erityisiä, sovittavia asioita ja neuvoteltavia valintoja puolisoitten kesken. Ratkaisujen, valintojen ja käytäntöjen voidaan ajatella liittyvän siihen, millainen sukupuolisopimus toteutuu kyseisissä parisuhteissa. Oletan, että haastattelemani suomalaiset miehet hahmottavat oman sukupuolisopimuksensa, yksin ja yhdessä puolisonsa kanssa ratkaistakseen suhtautumisensa puolisoita toisistaan erottaviin kulttuurisiin ja elintasollisiin tekijöihin sekä luodakseen vähitellen suhteen sisäisiä käytäntöjä.

Sukupuolisopimuksella voidaan tarkoittaa niitä ”lausumattomia sääntöjä, vastavuoroisia velvollisuuksia ja oikeuksia, jotka määrittelevät naisten ja miesten keskinäisiä suhteita, sukupuolien välisiä suhteita ja loppujen lopuksi tuotannon ja uusintamisen alueen suhteita” (Rantalaiho 1994, 14). Käsite tässä merkityksessä viittaa yhteiskunnan rakennetason tulkintaan, jolloin se ei kerro

kovinkaan konkreettisesti parisuhdetason tilanteista ja todellisuudesta. Merja Korhonen (1999, 38) puolestaan korostaa käsitteeseen liittyvää vuorovaikutuksellista aspektia ja prosessia, jossa sukupuolten oikeuksista ja velvollisuuksista neuvotellaan sovellettaessa sukupuolisopimusta yksityisessä sfäärissä ja perhepiirissä. Kyse on Korhosen mukaan siitä, miten ”suuret sopimukset” ovat sovellettavissa perhepiirissä, vaikka neuvotteluissa ei pyritäisikään mihinkään tietoihin sopimuksiin. Suurilla sopimuksilla voidaan tarkoittaa niitä kulttuurisia mahdollisuuksia, joita on tarjolla yksittäisen parisuhteen tasolle. Öystein Gullvåg Holter (1996, 103) viittaa siihen, miten perheen sisäisten suhteiden organisoitumiseen vaikuttavat monet tekijät (esimerkiksi uskonto tai ikä) sekä yhteiskunnan sukupuolijärjestys. Nämä suhteet ja järjestelyt ovat siksi vaihtelevia ja monimuotoisia ja -mutkaisia.

Omassa tutkimuksessani olen ollut kiinnostunut siitä, miten kyseiset miehet tulkitsevat parisuhdettaan, millainen ”pieni sukupuolisopimus” niissä toteutuu ja miten he legitimoivat tämän mahdollisen sopimuksen. Merja Korhosen (1999, 39) mukaan sukupuolisopimus on enimmäkseen kätketty ja hiljainen. Haastattelutilanteissa miehet puhuivat kertomuksina esiin tätä sopimusta, ei suoraan mutta välillisesti käsityksinä parisuhteeseen liittyvistä asioista. Käsitykset ovat miesten puhetta, jolloin ei voida olla varmoja sukupuolisopimuksen vuorovaikutuksellisesta luonteesta. Tutkimuksessani sukupuolisopimus on siis käsite, joka jäsentää miesten käsityksiä parisuhteesta ja siihen sisältyvistä erojen jännitteistä ja ratkaisumahdollisuuksista.

Miesten tarinat pienestä sukupuolisopimuksesta ovat aina suhteessa suureen, kansalliseen sukupuolisopimukseen. Laura Huttunen (2002, 265) tuo esille sen, miten ulkomaalaisavioliitto tarjoaa mahdollisuuden neuvotella, jopa kamppailla käsityksistä sukupuolten välisistä suhteista ja avioliiton merkityksestä. Jännitteet voivatkin syntyä pienen sukupuolisopimuksen poikkeamisesta suuresta, suomalaisesta sopimuksesta ja sen mahdollisesta korvautumisesta thaimaalaisella sukupuolisopimuksella tai näiden jonkinlaisesta sekoittuneesta muodosta. Tarkasteluni lähtökohtana on vallitseva suomalainen sukupuolisopimus, joka muotoutui 1960-luvun lopulla ja joka tähtäsi Raija Julkusen (1992, 41-42) mukaan yhtäläiseen kansalaisuuteen ja symmetrisen vanhemmuuden edistämiseen ja joka merkitsi mieselättäjyyden murenemistä. Suomalais-thaimaalainen parisuhde on lähtökohdiltaan ristiriidassa tämän kanssa. Thaimaalaisen naisen muuttaessa Suomeen, hänen on erittäin vaikeaa työllistyä alhaisen koulutustason ja kielitaidottomuuden takia. Tämän tilanteen voidaan ajatella ajavan mieselättäjyyteen ja sellaiseen sukupuolisopimukseen, joka perustuu eroihin, selkeisiin sukupuolirooleihin ja niiden hierarkkisuuteen sekä edellä kuvattuun patriarkkaalisuuteen ja myös hegemonisen maskuliinisuuden toteutumiseen.

Sukupuolisopimuksen keskeinen lähtökohta ja perusta on perheenjäsenten asema tuotannossa. Perheen sisäiseen työnjakoon on vaikuttanut oleellisesti fordistinen tuotannon malli. Tuotanto on pääosin perustunut miestyövoimaan ja jolloin naiset ovat toimineet kotiäiteinä ja huolehtineet miehistään ja lapsistaan. (Silva & Smart 1999, 5.) Perheen muutokset, erityisesti naisten aseman

muutokset, ovat purkaneet tätä työnjakoa (Beck 1990c). Tämä työnjako on osittain ilmennyt myös Suomessa, vaikka suomalaisten naisten palkkatyössäolo on ollut hyvin yleistä teollistumisen alusta alkaen.

Matti Kortteinen on Lähiö-tutkimuksessaan (1982) kuvannut myöhästyneen elinkeinorakenteen ja kaupungistumisen vaikutuksia suomalaisen perheen elämäntapaan ja rakenteeseen. Kortteinen (mt., 234-235) puhuu patriarkaalisen perherakenteen kriisistä talonpoikaisen tuotantomuodon muuttuessa palkkatyöläistymisen myötä. Kriisin ensimmäisessä vaiheessa maaltamuuton yhteydessä perheestä muodostuu jonkinlainen kulttuurinen suojapaikka. Samalla kotirouva-tilanteessa naisen asema heikkenee ja hänestä tulee miehestään riippuvainen. Toisessa vaiheessa nainen siirtyy palkkatyöhön ja kotitöiden ollessa hänen vastuullaan liu'utaan kohti matriarkaattia, jossa mies pitää kiinni vanhasta patriarkaalisesta kodin työnjaosta. Kortteisen mukaan miehen on tässä tilanteessa puolustauduttava joko pehmenemällä ja ottamalla vastuuta kotitöistä tai vahvistamalla patriarkaalisuuttaan suoriutujan ja työhönsuuntautujan roolissa. Kortteisen kuvaamien kriisivaiheiden kaltaisesti on mahdollista myöskin tulkita suomalais-thaimaalaisia parisuhteita sekä miten kriisit tulevat niissä esille tai miten ne ovat ennakoitavissa ja ratkaistavissa.

Suomalaisten parisuhde- ja perherakenteiden rinnalle on luonnollisesti tuotava kahden kulttuurin välisen parisuhteen erityisluonne ja ainakin toisen maahanmuuton merkitys. Maahanmuuton on todettu vahvistavan patriarkaalisia rakenteita, perheeseen sitoutumista ja miehen ja naisen roolien eriytymistä. Tämä siksi, että perheestä ja sen arvomaailmasta tulee maahanmuuton yhteydessä yksilölle tai jos koko perhe muuttaa, perhekokonaisuudelle resurssi, suojapaikka ja tärkeä tuki. Tämä perheen merkitys korostuu naisilla resurssina varsinkin jos heidän ammatillinen kvaifikaationsa on alhainen ja työnsaanti-mahdollisuudet uudessa maassa heikot. (Westphal 2000.)

Sukupuolisopimus sisältää ratkaisuja siitä, millaisia työnjakoja suomalais-thaimaalaisissa parisuhteissa käytännössä muotoutuu ja millaista parin yhteinen elämä on. Kyse on siitä, millaisia perhekäytäntöjä näissä suhteissa toteutuu. David H. J. Morgan (1996, 192) tarkoittaa perheen käytännöillä ('family practices') sellaisia perheen omia suhteita ja toimintoja, jotka rakentuvat perheessä ja rakentavat perhettä sen arjessa. Ne ovat ikään kuin itsestään selvyiksiä, valmiiksi annettuja ja osin huomaamattomia. Niillä on myös yhteys historiaan sekä yleisellä että perheenjäsenten henkilöhistorioiden tasolla. Morganin (mt., 194-196) mukaan keskeisillä perhekäytännöillä on yhteys luontoon, moraaliin (mm. uskontoon) ja valtioon. Yhteydellä luontoon hän viittaa sellaisiin universaaleihin, biologisiin ja muuttumattomiin kokemuksiin kuten syntymään, vanhene-miseen, kuolemaan ja seksuaalisuuteen. Nämä kaikki ilmenevät huolenpidon, ruumiillisuuden ja sukupuolisuuden teemoina. Moraalilla ja uskonnolla puolestaan on usein keskeinen kiinnekohta perheessä seksuaalisuuden alueella, vaikka esimerkiksi uskonnon merkitys ja vaikutus perhekäytäntöihin on yhteiskunnan sekularisoitumisen johdosta vähentynyt. Voidaan ajatella, että perheeseen ja parisuhteeseen liittyvät arvot ovat aiempaa enemmän juuri osa valinnanbiografiaa ja yksilöiden eettisiä painotuksia. Kolmannella elementillä,

valtiolla ja politiikalla, Morgan tarkoittaa perhettä poliittisen keskustelun ja päätöksenteon kohteena. Tämä näkyy siinä, miten 1960-luvulta lähtien on tehty monia sukupuolten välisiin suhteisiin liittyviä ratkaisuja naisliikkeen aktiivisen toiminnan vaikutuksesta. Morgan viittaa myös siihen, miten perhettä koskevista asioista ja perheen käytännöistä on tullut lisääntyvästi politiikan keskipiste.

Perheen käytännöt ovat Morganin (1999, 13) mukaan sukupuolittuneita, luokka- ja ikäkäytäntöjä. Tässä tutkimuksessani ne ovat myös etnisiä ja kulttuurisia käytäntöjä. Morgan tarkoittaa tällä myös sitä, että perhe-elämä on aina yhteydessä toisiin olemassaolon areenoihin. Kun perhe ikään kuin hajoaa käytännöiksi, Morgan (mt., 16) kuitenkin korostaa sillä olevan kolmenlaisia toimintoja, jotka tekevät siitä perheen. Ensinnäkin perhe käsittää toimijat itsessään eli vanhemmat, puoliset, suvun, lapset, jotka näkevät omat toimintansa yhteydessä perheeseen. Toiseksi perheen muotoutumiseen ja kokemiseen liittyvät perheenjäsenten toiminnat muissa sosiaalisissa ja kulttuurisissa instituutioissa eli yksilöt arvioivat omaa, perheen ulkopuolista toimintaansa suhteessa omaan perheeseen. Kolmanneksi Morgan nimeää ulkopuolisen tarkkailijan, jolla hän tarkoittaa kaikkia ulkopuolisia arviointeja ja tulkintoja perheestä ja jotka lopulta vaikuttavat perheen tulkintoihin yleensä perheistä ja myös omasta perheestä. Esimerkkinä tästä ovat mediadiskurssit suomalais-thaimaalaisista parisuhteista.

Perheen käytännöillä on yhteys sen jäsenten historiaan ja elämäkertaan (Morgan 1999, 16). Siksi olen haastatteluissani kysynyt miesten parisuhdehistoriasta ja heidän entisistä parisuhteistaan. Tällainen parisuhdehistoria on läpikäytyä elämää, joka sisältää erilaisia oppimiskokemuksia parisuhteen arjesta ja käytännöistä. Kokemukset voivat merkitä uudessa tilanteessa näille miehille toisin tekemistä ja erityistä toisin haluamista. Siksi perhe on nykyisin sitä ”mitä perhe tekee” eikä niinkään mikään institutionaalinen yksikkö (Silva & Smart 1999, 11).

Voidaan lisäksi olettaa, että Morganin kuvaamat perheikäytäntöjen perusteet saattavat törmätä kahden kulttuurin välisissä parisuhteissa. Thaimaata voidaan kuvata enemmän traditionaalisen yhteiskuntana, jossa uskonto ja yhteisöllinen arvomaailma vaikuttaa perhe- ja parisuhdetodellisuutta stabilisovasti. Suomalaisessa yhteiskunnassa perheen poliittinen säätely ja vaikutus puolestaan on kasvanut, mikä tekee perheestä ja perheen käytännöistä yhteiskunnan kehittyessä muuttuvan ja vähemmän moraaliperusteisia käytänteitä säilyttävän ja uusintavan.

Perheen käytäntöihin liittyvät esimerkiksi sen työnjako ja rahatalous, joista tarkastelen ensin työnjakoa. Merja Korhosen (1999, 172) tutkimustulosten mukaan työn- ja vastuunjako on keskeisin neuvottelujen aihe suomalaisissa perheissä ja parisuhteissa. Kyse ei ole kuitenkaan yksioikoisesti siitä, mitä kumpikin puolisoista tekee tai ei tee. Öystein Gullvåg Holterin (1997, 108) huomauttaa siitä, että parisuhteen työnjako on muuttumassa enemmän abstraktille tasolle eli konkreettisilla tehtävillä sinänsä ja tehtävien suorittamisen jaolla ei ole merkitystä, koska mies voi tehdä periaatteessa mitä tahansa kunhan hänen maskuliinisuuksiensa ei tule uhatuksi. Chandra Talpade Mohanty (1999,

254-255) tuo esille sen, että abstraktin tason sukupuolittunut työnjako on kuitenkin selkeästi eri asia kuin se mikä merkitys tai arvo tällä työnjaolla kulloinkin eri asiayhteyksissä on. Mohantyn mukaan tällöin sukupuolten välisellä työnjaolla selittäminen edellyttää paikallisen kontekstin huomioimista. Parisuhteessa tämä työnjako on selkeä lähtökohta sille, miten se merkityksellistetään ja selitetään.

Kuten Ulrich Beck ja Elisabeth Beck-Gernsheim (2002, 105) asian kuvaavat, kotitöissä ei ole kyse vain kotitöistä vaan näkemyksistä ja ideoista siitä, millaisen perheen ja parisuhteen tulisi olla. Tämä voi tarkoittaa sukupuolisesti eriytyneitä näkemyksiä tasa-arvosta, oikeudenmukaisuudesta ja oikeasta tavasta elää. He viittaavat myös siihen, miten miehet ja naiset odottavat eri asioita, erilaista työnjakoa, koska kyseessä on juuri henkilökohtainen ja sukupuolittunut identiteetin rakentaminen. Peruslähtökohta nykyajan parisuhteissa on se, että naiset odottavat tasa-arvoa ja tasavertaisuutta ja miehillä on sukupolvittain vaihtelevat asenteelliset ja toiminnalliset valmiudet vastata näihin odotuksiin. Jos mies ei halua vastata näihin odotuksiin, hänen on kyettävä kompensoimaan niitä joillakin muilla heidän parisuhteeseen liittyvillä tekijöillä ja ellei näin ole, seurauksena ovat lisääntyvät konfliktit. (mt., 105, 107.)

Beckin ja Beck-Gernsheimin (2002, 108) mukaan parisuhteessa voidaan kuitenkin ennakolta pyrkiä ehkäisemään näitä parin keskinäiseen työnjakoon liittyviä mahdollisia konflikteja. Objektiviseksi, ennaltaehkäiseväksi keinoksi he nimeävät puolison valinnan siten, että tulevan puolison kotityöhön liittyvät käsitykset, mahdollisesti oma ammatti sekä sukupuolirooleihin liittyvät käsitykset eivät uhkaa yksilön omia käsityksiä eivätkä aiheuta tulevaisuudessa yhteisessä elämässä ongelmia. Heidän mukaansa tutkimukset eivät kuitenkaan tuo esille tällaisia yksilöiden preferenssejä kun nämä valitsevat puolisoaan. Tämä siksi, että moderni parisuhteiden ja avioliiton käsikirjoitus kuitenkin painottaa rakkautta eikä tällaisia käytännöllisiä näkökulmia. Kuitenkin tällainen strategia voi olla olemassa ja se voi tarkoittaa sitä, että miehet haluaisivat löytää enemmän traditionaalisen vaimon. Beckin ja Beck-Gernsheimin tarkastelun kontekstina on saksalainen yhteiskunta (ks. myös Rothe 1997; Hahn & Burkart 1998; Pattaya 2003a), sen todellisuus ja sukupuolijärjestelmä, jota voidaan pitää konservatiivisempana kuin suomalaista vastaavaa. Kuitenkin näkökulman siirtäminen suomalais-thaimaalaisten parisuhteiden tarkasteluun on houkutteleva. He viittaavat myös siihen, että miehet saattavat orientoitua hankkimaan vaimonsa vähemmän koulutettujen keskuudesta, koska mies voi olettaa tällaisen naisen olevan vähemmän uraorientoitunut ja suuntautuvan myönteisemmin kotityöhön. Beckin ja Beck-Gernsheimin mukaan tämä miesten strategia voi konkreettisesti perustella sitä, miksi saksalaisten miesten ja Aasiasta tai Itä-Euroopasta kotoisin olevien naisten avioliitot ovat lisääntyneet.

Ulrich Beckin ja Elisabeth Beck-Gernsheimin tavoin oletan, että miesten ennakoiva, kotitöiden perinteellisistä työnjakoa painottava vaimon valinta on voinut ollut mahdollinen ja tietoinen ainakin osalla haastattelemiani miehiä. Toisaalta puolison valinta perustellaan yleensä varsin toisenlaisilla elementeillä eli juuri rakkaudella tai jonkinlaisella yleisellä yhteensopivuudella. Valinnan

biografia mahdollistaa kuitenkin myös tietoisien orientaation tietynlaisiin vai-
moehdokkaisiin. Oman tutkimukseni kohdalla tämä ilmenee siten, että valinta
on voinut olla ensin poissulkevaa eli mies on kääntynyt suomalaisista naisista
kohti thaimaalaisia. Näillä thaimaalaisilla naisilla on voinut olla jokin lupausar-
vo kyseisille suomalaisille miehille eli he ovat voineet arvostaa thaimaalaisiin ja
yleensä aasialaisiin naisiin liitettyjä piirteitä (ks. luku 5).

Kiinnitän seuraavaksi huomiota perheen sisäiseen rahatalouteen. Suoma-
lais-thaimaalaisessa parisuhteessa erityisesti suhteen alkuvaiheessa puolisoiden
välinen elintasooero on selkeä. Thaimaalainen nainen muuttaa Suomeen yleensä
käytännössä varattomana ja vaillo mahdollisuuksia nopeasti työllistyä. Haastat-
telemillani miehillä on ollut kaikilla pysyvä työpaikka tai yrittäjän toimintaa
lukuunottamatta yhtä eläkeläistä. Tämä merkitsee sukupuolittunutta taloudelli-
sen vallan eroa.

Kun tarkastellaan tarkemmin perheen sisäistä rahataloutta voidaan Katja
Revon (2003, 68-70) mukaan hyödyntää käsitteitä raha resurssina, kontrolli, ra-
ha-asioiden hoitaminen sekä kuluttaminen. Raha resurssina merkitsee mahdol-
lisuutta toteuttaa päämääriä ja näin se toimii vaihdon välineenä. Suomalais-
thaimaalaisessa parisuhteessa rahan merkitys resurssina asettaa miehen ja nai-
sen eri positioihin juuri suhteen alkuvaiheessa. Resurssi merkitsee myös mah-
dollisuutta paremmin kontrolloida sitä eli miten, mihin ja kuinka paljon rahaa
käytetään eri kohteisiin. Raha-asioiden hoitaminen puolestaan liittyy konkreet-
tisiin päivittäisiin toimintoihin kuten laskujen maksamiseen ja eri hankintoihin.
Kuluttaminen puolestaan merkitsee huomion kiinnittämistä toisaalta siihen ku-
ka ostaa tuotteen tai palvelun, toisaalta siihen kenen hyväksi tällainen kulutta-
minen kohdistuu.

Suomalaisen miehen ja thaimaalaisen naisen suhde asettuu varsin selkeäs-
ti polaariseksi (ks. alaluku 8.5), kun tarkastellaan edellä mainittuja perheen si-
säisen rahatalouden elementtejä. Kuitenkin oleellista tarkastelussani on tulkita
näiden elementtien käytäntöjä eli esimerkiksi sitä, mitä kontrolli merkitsee, mil-
loin ja missä tilanteissa sitä esiintyy sekä miten kontrolli asettaa puoliset eri
asemiin ja miten kontrollista voi muodostua konfiguraatio. Kyse on siitä, että
tällaisessa parisuhteessa raha ja sen käyttö on tilannekohtaista, joka johtuu suh-
teen rakenne-ehdoista ja erityisyydestä. Repo (2003, 73) viittaa siihen, miten
puhuessamme perheen raha-asioista samalla rakennamme kuvaa itsestämme
puolisoina, perheen jäseninä tai sosiaalisen sukupuolen edustajina, joilla on eri-
laisia oikeuksia tai vastuita suhteessa rahaan ja kuluttamiseen. Tutkimuksessa-
ni kuuluu vain miesten ääni, mutta silloin se onkin osoitus kyseisten miesten
tavasta artikuloida ja määritellä kaikki se mikä juuri heidän parisuhteissaan
rahaan liittyy.

Yhteenveto

Parisuhteiden muodostumista voidaan tulkita kiinnittämällä huomiota pa-
risuhdemarkkinoiden luonteeseen. Suhteiden alkuvaihe voi useimpien suoma-
lais-thaimaalaisen parisuhteiden kaltaisesti perustua epäsymmetriseen malliin,

jossa suhde rakentuu mieselättäjyyden ja naisen kotityön asetelmaan. Symmetrisessä ja tasa-arvoisessa mallissa molemmat tekevät koti- ja palkkatyötä.

Parisuhteiden muotoutumista voidaan jäsentää sukupuolijärjestelmäkäsitteen avulla. Sen mukaan sukupuoli järjestyy yhteiskunnassa monitasoisesti sen rakenteellisissa jaoissa, symbolisissa merkityksissä ja yksilöllisissä identiteeteissä. Huomio voidaan myös kiinnittää patriarkaaliseen järjestelmään ja sen purkautumiseen. Patriarkaatti merkitsee naisten toissijaista asemaa ja miesten hallintaa. Patriarkaattilla on kuitenkin vaihtelevia muotoja. Sen on todettu purkautuvan esimerkiksi naisten lisääntyneen työssäkäynnin johdosta mutta samalla se on myös saanut vahvistuvia muotoja globaalilla tasolla esimerkiksi juuri tutkittujen kaltaisten parisuhteiden muodossa.

Jälkmodernit tulkinnat korostavat länsimaisten parisuhteiden muuttuneen ”puhtaiksi suhteiksi”, jotka perustuvat läpivirtaavaan rakkauteen ja puolisoitten väliseen emotionaaliseen tyydytykseen ilman suhteen ulkopuolisten tekijöiden asettamia velvotteita. Vaikka näkemyksiin puhtaista suhteista ja läpivirtaavasta rakkaudesta suhtaudutaan kriittisesti, erityisesti suomalaisen miehen kannalta parisuhde thaimaalaisen naisen kanssa voi olla osoitus tällaisista puhtaista suhteista yksilöllisten valintojen muodossa. Toisaalta tällainen suhde voi olla esimerkki vaihdon ja vastavuoroisuuden järjestelmästä, jossa suhteen sukupuolisopimuksessa selkeä työnjako rakentaa molempien puolisoitten tyytyväisyyttä ja kiitollisuutta.

4 GLOBALISAATIO JA KAKSIKULTTUURISET PARISUHTEET

4.1 Sukupuolten ja parisuhteiden globalisaatio

Suomalais-thaimaalaisten parisuhteiden mahdolliseksi tulemiseen on keskeisesti vaikuttanut globalisaatio. Tulkitsen tämän hypoteettisesti siten, että globalisaatio lisää mahdollisuuksia kahden kulttuurin välisiin parisuhteisiin ja se luo samalla diversiteettiä näiden suhteiden rakenteellisiin ilmenemismuotoihin sekä arjen todellisuuteen. Länsimaisten miesten ja thaimaalaisten naisten väliset parisuhteet eivät kuitenkaan ole mikään uusi ilmiö. Ihmisten liikkuvuuden, kaupankäynnin, tuotannollisen toiminnan tai sotien johdosta on rakentunut tilanteita, joissa selkeästi sukupuolittunut hegemoninen asetelma on lisännyt tämänkaltaisia kahden kulttuurin välisiä parisuhteita. 1900-luvulla sotien globalisoituminen on esimerkiksi lisännyt aasialaisten naisten ja länsimaisten miesten avioliittoja (ks. Spickard 1989).

Historiallisesti tällaiset parisuhteet ovat kuitenkin verrattain uusi ilmiö, koska vielä pitkään viime vuosisadalla puoliso löytyi lähiympäristöstä sekä Suomessa että Thaimaassa. Vasta maansisäinen muuttoliike monipuolisti alueperusteista parinvalintaa. Työhausta johtuvan muuton, poliittisten murrosten ja vainojen, turismin sekä ulkomailla tapahtuvan opiskelun ja ammatinharjoittamisen johdosta kahden kulttuurin väliset parisuhteet ovat tulleet entistä tavallisemmiksi (Beck-Gernsheim 1998, 166). Toisaalta Jane Khatib-Chahidi, Rosanna Hill ja Renée Paton (1998, 50) esittävät kritiikkiä tällaista tulkintaa kohtaan. Heidän mielestään se, että ainakin toinen puolisoista on ollut suhteen alkaessa ulkomailla työssä, opiskelemassa tai lomalla ei ole riittävä ehto tällaisen suhteen alkamiselle, koska kuitenkin suuri enemmistö ulkomailla olevista ei avioitu ulkomaalaisen kanssa. Kuitenkin kansainvälistymisen myötä mahdollisuudet ulkomaalaisen puolison löytämiseen ovat lisääntyneet, koska ihmisillä on laajemmat ja monipuolisemmat mahdollisuudet vuorovaikutukseen ja kanssakäymiseen eri maista ja kulttuureista tulevien kanssa.

Tällaisten suhteiden taustalla on laajemmin yksilöllistyminen ja se, että ihmiset voivat vaikuttaa koko elämäänsä ja parisuhteisiinsa tekemällä elämäänsä koskevia valintoja (Beck & Beck-Gernsheim 1990, 12). Tämä "valinnanbiografia" (mt., 13) koskee tässä tapauksessa ainakin suomalaisia miehiä mutta selvästi myös sellaisia thaimaalaisia naisia, joiden tavoitteena on ollut avioitua länsimaihin. Kyseessä on elämäkertojen globalisoituminen, jolloin yksilön elämä ei ole enää sidottu yksittäiseen paikkaan ja elämä muuttuu enemmän nomadiseksi. Tämä konkretisoituu liikennevälineiden ja viestintävälineiden mahdollistamina yhteyksinä. (Beck & Beck-Gernsheim 2002, 25.)

Globalisaatiolla voidaan tarkoittaa niitä maailmanlaajuisella tasolla vaikuttavia prosesseja, jotka ylittävät kansalliset rajat ja jotka yhdistävät ja yhdistävät yhteisöjä ja organisaatioita uusiksi paikan ja ajan yhdistelmiksi, minkä seurauksena maailma sisältää sekä reaalisesti että kokemuksellisesti entistä enemmän keskinäisiä yhteyksiä (Hall 1999, 57). Globalisaatiota on sen sinänsä runsaissa tarkasteluissa tulkittu kuitenkin varsin sukupuolineutraalisti ja sukupuolten merkitykset ohittaen (Hearn & Jyrkinen 2000, 67). Globalisaation ilmenemismuodot ja vaikutukset saavat kuitenkin sukupuolittuneita muotoja (Penttinen 2004, 106, 116) ja konkreettisesti vaikkapa muuttoliike sukupuolittuu ja saa sukupuolittuneita merkityksiä (Westwood & Phizacklea 2000, 2; Ehrenreich & Hochschild 2002).

R.W. Connell (2000, 40-41) tarkoittaa sukupuolten globalisaatiolla ja maailman sukupuolijärjestyksellä sellaisten suhteiden rakenteita, jotka yhdistävät instituutioiden sukupuolijärjestelmät sekä paikalliset sukupuolijärjestykset maailman laajuudessa. Suomalais-thaimaalaiset parisuhteet kuvaavat hyvin esimerkkinä tällaista asetelmaa ja järjestyksen toteutumista. Connellin (mt., 47-48) mukaan tämän järjestelmän historiallinen perusta on eurooppalaisten valtioiden 1400-luvulla alkaneessa taloudellisessa ja poliittisessä ekspansiossa, joka sai muotonsa imperialismina ja joka on jatkunut kolonialismina. Järjestys näkyy valtarakenteina, työnjakona, emotionaalisina suhteina sekä myös symbolisella tasolla.

Elina Penttisen (2004, 33-34) mukaan globalisaatio ja sen käytännöt ovat vallan systeemi, joka luo uusia subjektiviteetin tiloja ja toimintoja. Konkreettisemmin globalisaatio tuottaa sukupuolispesifejä ja etnistyneitä subjektin positioita, jotka ovat ruumiillistuneita. Suomalaisten miesten ja thaimaalaisten naisten sijainnit heidän yhteisessä parisuhteessaan on konkreettinen ja kuvaava esimerkki tästä. Penttinen käyttää myös ilmaisua varjoglobalisaatio ('shadow globalization') täsmentäessään sitä, miten osa ihmisistä on eräänlaisessa marginaalisessa asemassa suhteessa siihen, miten globaaleja yhteyksiä yleisesti näytetään kuvaavan. Kuvatessaan (mt., 37, 150) globaalia seksiteollisuutta Penttinen käyttää ilmaisua 'sexscape' eli seksuaalisuuden globaali maisema tai tila, joka viittaa monimutkaisiin, maailmanlaajuisiin seksuaalis-taloudellisuuden suhteisiin, jotka ilmenevät muun muassa prostituutiona. Penttisen tulkinta globalisaatiosta ja sen sukupuolispesifiisyydestä sopii myös suomalais-thaimaalaisten parisuhteiden tulkintaan. Niissä on havaittavissa varjoglobalisaatio ja sexscape-elementtejä. Samalla Penttisen tulkinta ohjaa tarkempaan sukupuol-

lispesifiseen tarkasteluun Connellin (2003a, 255) kuvaaman tilannekohtaisuuden huomioonottamisen muodossa.

Suomalais-thaimaalainen parisuhde voidaan nähdä hypergamisiksi eli mies on yhteiskunnallisesti selvästi korkeammassa asemassa ja sen lisäksi tämä ero on olemassa myös ryhmien välisenä (Spickard 1989, 364). Nämä suhteet voidaan myös tulkita postkoloniaalisiksi parisuhteiksi. Ulla Vuorela (1999, 16) määrittelee postkoloniaalin ajaksi siirtomaavallan historiallisen päättymisen ja entisten siirtomaiden itsenäistymisen jälkeen. Hänen mukaansa voidaan puhua kulttuurisessa, taloudellisessa ja poliittisessa merkityksessä kolonialismin jälkitilasta, jossa monet siirtomaavallan aikana syntyneet rakenteet ja prosessit yhä vaikuttavat ja uusintavat itseään. Tällöin kolonialismi nähdään jatkuvana ja postkoloniaali merkitsee tarvetta sen purkamiseen ja vastarintaan. Tarkasteltavat parisuhteet voidaan tällöin kuvata sellaisena asetelmana, että mies suomalaisena edustaa kolonialisoivaa, pitkälle kehittyntä ja teollistunutta maailmaa ja nainen thaimaalaisena kolonialismin kohteena ollutta, vähemmän kehittyntä maailmaa.

Jälkikoloniaalisesti tulkiten kyse on sellaisista maailmanlaajuisista hegemoniasuhteista, joissa maailma on jaettu spatiaalisesti ja joihin jaettuihin tiloihin sukupuolet integroituvat eri tavoin. Aasialaisilla naisilla tämä spatiaalinen jako työnjakona mahdollistaa joko toiminnan halpana työvoimana tai siirtymisen uuteen taloudelliseen positioon rajallisena välineenään oma ruumiinsa (Tolentino 1996). Tämä tarkoittaa käytännössä avioitumista länsimaisen miehen kanssa, toimintaa kodinhoidon ja hoivatyön tehtävissä (siivooja, lastenhoitaja) tai seksiteollisuutta.

Barbara Ehrenreich ja Arlie Russell Hochschild (2002, 11-12) kuvaavat tätä työnjaollista asetelmaa metaforisesti siten, että ensimmäinen, kehittynyt maailma on kuin vanhanaikainen miehen rooli perheessä eli tämä on hemmoteltava ja kykenemätön erilaisiin kotitöihin. Köyhät maat ovat kuin perinteellisessä naisen roolissa perheessä eli ne huoltavat ja hoitavat. Kyse on siis laajemmasta ja yleisemmästä ilmiöstä eli osin sellaisesta muuttoliikkeestä, jossa kolmannen maailman naiset muuttavat kehittyneisiin maihin. Ehrenreich ja Hochschild (mt., 3) käyttävät ilmaisua maailmanlaajuinen sukupuolinen vallankumous. Vaikka vastaavaa muuttoliikettä onkin ollut aiemmin, uutta tässä on heidän mielestään muuttavien naisten lukumäärän jyrkkä nousu sekä hyvin pitkät muuttoetäisyydet, mistä Suomen ja Thaimaan välinen maantieteellinen välimatka on kuvaava esimerkki. Heidän mukaansa tällä globaalilla siirrolla voidaan ylläpitää kehittyneen maailman elämäntyyliä, koska muuttavat naiset huolehtivat perinteisesti naisten suorittamista hoivan, huolenpidon ja seksuaalisuuden palveluista. Tällöin koloniaalinen luonnonvarojen siirto on vaihtunut jälkikoloniaaliseen rakkauden ja huolenpidon siirtoon.

Arlie Russell Hochschild (2002, 20) kuvaa tämän sukupuolittuneen työnjaollisen vallankumouksen johtuvan erityisesti siitä, että länsimaissa naiset ovat vähitellen siirtyneet palkkatyöhön ja luomaan uraa, jolloin on syntynyt tarve eräänlaiseen omaan huolenpidon teollisuuteen eli tarvitaan esimerkiksi siivoojia ja lastenhoitajia. Suomeen tällainen ”globaali nanny” -selitys ei suoraan sovi,

koska maassamme palkkatyön yleistymiseen on liittynyt molempien puolisoitten työssäolo sekä perheen ulkopuolisten lasten- ja kodinhoitajien vähäisyys. Joka tapauksessa globaalilla tasolla muuttoliikkeen feminisoituminen ja sen työnjaollinen konteksti vaikuttaa myös siihen, miksi ja miten tarkastelemani parisuhteet ovat yleistyneet. Tällaista suhdetta voidaan myös kuvata ilmaisulla globaali, hegemoninen maskuliinisuus (Kimmel 2001, 26). Tällöin parisuhde uusintaa koloniaalisia rakenteita eli maailman poliittinen, taloudellinen ja kulttuurinen järjestys ei muutu, vaikka yhdelle kehitykselle ihmisille tarjoutuu avioliiton myötä mahdollisuus kohottaa omaa elintasoaan.

4.2 Globaali etnografia

Tarkastelen seuraavaksi sitä, miten voidaan huomioida ja tutkia globalisaation ilmenemistä ihmisten elämässä. Suomalais-thaimaalaisella parisuhteella on globaalit puitteet, mutta kuten Michael Burawoy (2000b, 2-3) huomauttaa, globaalien dimension tullessa entistä tärkeämmäksi tutkittaessa sosiaalisia ilmiöitä, voi syntyä vaikeuksia yhdistää globaali ja lokaalinen taso. Siten selvästi etnografisessa tutkimuksessa globaali jää usein näkymättömäksi. Burawoyn (2000b, 27) mukaan tällaisessa makro-mikro-linkissä makro-taso eli globalisaatio ei ole jokin totaalisesti vaikuttava tekijä, sillä se on rakenne, ulkoinen voima, joka on nähtävissä mikro-tasolla sen suhteena kokonaisuuteen. Vaikka en tee etnografista tutkimusta Burawoyn näkökulma antaa mielestäni myös omalle tutkimukselleni hyvän tulkintaperspektiivin, koska suomalais-thaimaalaisessa parisuhteessa on aina olemassa globalisoituvien parisuhteiden ja maailman sukupuolijärjestyksen kehys. Tätä käsitystäni tukee Sallie Westwoodin ja Annie Phizacklean (2000, 1) huomautus siitä, että globalisaation konkreettisissa ilmiöissä tulee aina esille emotionaalinen, kulttuurinen ja ideologinen ulottuvuus.

Burawoy (2000b, 5) tuo esille erityisen tutkimusmetodin eli globaalien etnografian. Se merkitsee huomion kiinnittämistä kolmeen ulottuvuuteen eli ulkoisiin voimiin, jotka vaikuttavat globalisaatioon, globaaleihin suhteisiin ja yhteyksiin sekä kolmanneksi näihin liittyviin mielikuviin. Globaalien voimien tarkastelu jää helposti liian yleiselle tasolle, jolloin esimerkiksi talouden ja tuotannon muutosten tarkastelu voi olla kovin abstrakti perspektiivi tarkasteltaessa yksittäisten ihmisten elämää. Toisaalta ja kuten Burawoy (mt., 30) huomauttaa, nämä voimat voivat ilmetä konkreettisesti ja dynaamisesti. Tästä esimerkkinä on se, että haastattelemistani miehistä neljä on ollut työkomennuksella Thaimaassa ja toisaalta osa thaimaalaisista naisista on maan sisäisen elintasoeron ja työnjaon johdosta ollut pakotettu siirtymään maan köyhimmiltä alueilta Bangkokiin tehdastyöhön tai turistikohteisiin prostituution tehtäviin.

Globaalit suhteet merkitsevät uusia yhteysmahdollisuuksia, ketjuja, vaihtoja, jotka ihmisten tasolla ja toiminnassa johtavat uusiin mahdollisuuksiin, horisontteihin ja maantieteellisten rajojen laajentumiseen (Burawoy 2000b, 31). Näihin liittyvät edellä mainitut työkomennussuhteet mutta ennen kaikkea tu-

rismi, kaukomatkailu, jota Suomen ja Thaimaan välillä ja myös miesten tarinoissa esille tulevana voidaan pitää uutena ilmiönä ja noin kahden viimeisen vuosikymmenen aikana kehittyneenä käytäntönä.

Kun Burawoy viittaa globalisaation mielikuvalliseen tasoon, tulkitsen sen omassa tutkimuksessani tulevan esille erityisesti suomalaisten miesten yleisissä käsityksissä Thaimaasta ja thaimaalaisista naisista. Turismi synnyttää ja toistaa mielikuvia kohdemaista ja Thaimaahan liitettävät käsitykset ja odotukset ovat osoitus vahvoista, pelkistetyistä mielikuvista (ks. luku 5).

Globaali näkökulma on tullut keskeisemmäksi tutkittaessa sukupuolta ja tässä tapauksessa maskuliinisuutta. R. W. Connell (1998, 3) kirjoittaa entistä suuremmasta tarpeesta ottaa huomioon maailman sukupuolijärjestys kun tarkastellaan miehiä ja maskuliinisuutta. Tällainen globalisoituneen maskuliinisuuden näkökulma on tärkeä tutkittaessa miesten käytäntöjä eikä se Connellin mukaan rajoita etnografista miesten tutkimusta. Keith Pringle ja Bob Pease (2001, 252) esittävät kuitenkin kritiikkiä Connellin globalisaation tulkintaa kohtaan. Heidän mielestään teoria globalisaatiosta on liian yleinen ja globalisaation ilmenemismuodot vaihtelevat hyvinkin paljon ajassa ja paikassa. Toisaalta Connell (2000, 45) kiinnittää itsekin huomiota sekä taloudellisen että kulttuurisen globalisaation vaikutusten liioitteluun. Tämä ei kuitenkaan tee globalisaation väljästi liittyviä tutkimuskohteita tai globalisaation näkökulmaa tarpeettomaksi, päinvastoin. Vastaus voi olla huomion kiinnittäminen miesten ylikansallisiin käytäntöihin (Pease & Pringle 2001) eli miten miehet toimivat juuri Thaimaassa ja thaimaalaisten naisten kanssa. Esimerkiksi kun haastattelemani miehet ovat olleet Thaimaassa, he ovat tässä monin tavoin erilaisessa sosiaalisessa ja kulttuurisessa positiossa toimineet eri käytännöin kuin kotimaassa ja nämä käytännöt oletettavasti usein yhdistävät länsimaisia miehiä vastaavassa tilanteessa. Westwood ja Phizacklea (2000, 2) ovatkin tuoneet esille ylikansallisuuden merkityksen kasvun. Yksilöiden tasolla se merkitsee vapautta juridisesti ja taloudellisesti liikkua maiden välisten rajojen yli ja joka synnyttää emotionaalisen omaan kansaan liittyvän sidoksen ohelle uusia rajat ylittäviä prosesseja.

Maskuliinisuuden rakentumista voidaan analysoida Connellin (1998, 9) mukaan kaikilla niillä tasoilla, joissa sukupuoliset käytännöt konfiguroituvat eli suhteessa omaan ruumiiseen, henkilökohtaisessa elämässä sekä kollektiivisina, sosiaalisina käytäntöinä. Kun tarkastellaan suomalais-thaimaalaista parisuhdetta suomalaisen miehen kannalta globaalisiaatio vaikuttaa kaikilla tasoilla näihin konfiguraatioihin. Suhde omaan ruumiiseen rakentuu esimerkiksi seksuaalisena suhteena ja se saa erityisiä konfiguraatioita seksiturismin kontekstissa ja jos suomalaisen miehen vaimo on entinen baarityttö. Henkilökohtaisella tasolla kyse on elämänvalinnoista, päätös kaksikulttuurisesta parisuhteesta, johon edellytyksiä eli kohtaamisen mahdollisuuksia voi luoda työ tai opiskelu ulkomailla ja turismi. Kollektiivisella tasolla tällainen suhde on omalla tavallaan vakiintunut maskuliininen käytäntö eli länsimaisten miesten ja thaimaalaisten naisten väliset parisuhteet ovat yleistyneet.

4.3 Kaksikulttuurinen parisuhde

4.3.1 Kaksikulttuurisuuden käsitteistö

Tutkimustehtäväni lähtökohta perustuu siihen, että tarkastelen kahdesta erilaisesta kulttuurista tulevan parisuhdetta. Kuten aikaisemmin on jo mainittu kaksikulttuuriset parisuhteet tulkitaan usein uudenlaiseksi ilmiöksi, vaikka kulttuurien ja eri etnisten ryhmien välisiä avioliittoja on ollut vuosisatoja. Tulkinta siitä onko kyseessä uusi tai vanhempi ilmiö riippuu osin siitä, mitä kaksikulttuurisella parisuhteella tarkoitetaan. Koska Suomessa tällaisia suhteita on kuitenkin ollut varsin vähän, niiden tutkimuskin on ollut verrattain niukkaa. Samalla näitä parisuhteita kuvaava käsitteistö on ollut vaihtelevaa ja tarkemmin määrittelemätöntä. Tutkimus ja käsitteistön tarkentaminen on luonnollisesti ollut laajempaa sellaisissa maissa, joiden väestö on pidempään koostunut eri kansallisuuksista ja kulttuureista kuten esimerkiksi Yhdysvalloissa (ks. Spickard 1989).

Pyrin seuraavaksi esittelemään ja jäsentämään kaksikulttuuriin parisuhteisiin liittyvää käsitteistöä. Tätä käsitteistöä voisi kuvata jopa sekavaksi tai ainakin melko monipuolisen kirjavaksi. Käsitteet saavat merkityksensä ja sisältönsä sen mukaan, mitä puolisoita toisistaan erottavaa tekijää halutaan korostaa eli voidaan painottaa kansallisuutta, etnisyyttä, kulttuuria, kieltä tai uskontoa (Tuomi-Nikula 1997, 269).

Hyvin tavallinen on esimerkiksi Walton R. Johnsonin ja D. Michael Warrenin (1994) käyttämä ilmaisu seka-avioliitto (‘mixed marriage’). Myös suomalaisessa tutkimuksessa (Leinonen 2003; Viertola-Cavallari 2004) käytetään seka-avioliitto-termiä, jonka Outi Tuomi-Nikula (1997, 269-270) määrittelee liitoksi, jossa partnereilla on eri kansallisuus. Sen vastakohtana on tällöin homogeeninen liitto, jossa partnerit ovat kansallisuudeltaan ja etnisiltä ominaisuuksiltaan verrattain samanlaisia. Tuomi-Nikula tuo esille kansallisuuden keskeisyyden mahdollisissa käytettävissä käsitteissä, esimerkiksi ilmaisussa kaksikansallinen avioliitto, koska kansallisuudella on kuitenkin ratkaiseva vaikutus perheen asemaan sen sijaintimaassa.

Korostaessaan puolisoitten olevan selvästi kahdesta eri maasta Jane Khatib-Chahidi, Rosanna Hill ja Renée Paton (1998, 49) käyttävät ilmaisua kansainvälinen seka-avioliitto (‘international mixed marriage’). Toisaalta lähes samassa merkityksessä käytetään ilmaisua kulttuurien välinen avioliitto (‘cross-cultural marriage’) (Breger & Hill 1998b, 7). Jos puolestaan halutaan korostaa etnisyyttä ja etnisiä eroja, voidaan käyttää ilmaisua ‘interethnic’, jolla tarkoitetaan etnisyyksien, etnisten ryhmien välistä suhdetta (Eriksen 1993, 159). Elisabeth Beck-Gernsheim (1998, 166) puolestaan käyttää saksankielessä ilmaisuja ‘Binationale’ ja ‘Bikulturelle’ eli kahden kansan tai kahden kulttuurin välinen liitto. Käytän tässä omassa tutkimuksessani juuri ilmaisua kaksikulttuurinen tai kahden kulttuurin välinen parisuhde, koska se asettuu selkeästi tarkasteltavan kohteen

kulttuurien väliseen kontekstiin ja antaa tällöin pohjan sen tarkastelulle, millainen asetelma suomalais-thaimaalaisessa parisuhteessa on.

Miten sitten kaksikulttuurinen parisuhde määrittyy ja mitä se tarkemmin tarkoittaa? Edellä esitellyillä hieman erilaisillakin ilmaisuilla ja termeillä kuvataan sellaista kahden ihmisen välistä avioliittoa, jotka ovat kahdesta eri kieli-, uskonto- tai etnisestä ryhmästä tai kansasta (Breger & Hill 1998b, 7). Khatib-Chahidi, Hill ja Paton (1998, 65) asettavat omassa tutkimuksessaan kriteeriksi myös sen, että puoliset on syntyneet ja kasvaneet eri maassa. Kaksikulttuurinen avioliitto voi tarkoittaa nimittäin myös sitä, että puoliset ovat asuneet, jopa syntyneet samassa maassa. Heidän mielestään (mt., 50) kahdesta eri maasta tulevan avioitumisessa on kuitenkin kyse selkeästi erilaisesta ilmiöstä, koska siitä yleensä seuraa maastamuuttoa ja ainakin toisen on muutettava. Kuitenkaan tämäkään ei ole täysin toimiva kuvaus tai kriteeri, koska alunperin kahdessa eri maassa asuneiden mutta samaan kansaan ja etniseen ryhmään kuuluvien avioliitot ovat myös tavallisia (Hung Cam Thai 2002).

Paul Spickard (1989, 20) käyttää termiä 'intermarriage', jonka hän määrittelee miksi tahansa sellaiseksi avioliitoksi, jossa ylittyvät etniset tai rodulliset rajat. Tämän synonyymiksi hän käsittää ilmaisun 'mixed marriage'. Toisin kuin Khatib-Chahidi, Hill ja Paton Spickard ei käytä lähes samanlaisessa käsitteekokouksessa kansainvälisyys-termiä, mikä johtuu hänen tutkimuksensa ja tarkastelunsa keskittymisestä yhdysvaltalaisiin kahden kulttuurin välisiin avioliittoihin. Spickard viittaa myös termiin 'out-marriage', joka kuitenkin rajaa ilmiön tarkastelun yhden ryhmän näkökulmaan. 'Out-marriage' voidaan määritellä ulkopuolelta naimiseksi (Breger & Hill 1998b, 3), joka on käyttökelpoinen termi kuvaamaan sitä, miten tällaisissa suhteissa kulttuurieroja merkityksellistetään. Ulkopuolelta naimisen näkökulmasta kulttuurien välisiä avioliittoja on ollut kauan ja hyvin monenlaisia, koska aiemmin yhteisöjen väliset kulttuuriset erot ovat saattaneet olla selkeitä vaikka niiden välinen maantieteellinen välimatka on ollut pieni.

4.3.2 Toiseus ja eron tekeminen

Kahden ihmisen välinen suhde määrittyy joko homogaamiseksi eli puoliset ovat ikään kuin kaltaisiansa, sekoittuneeksi tai selvästi erilaiseksi. Kaksikulttuurisessa parisuhteessa keskeiseksi nousee itsen ('self') ja toisen ('other') ero (Breger & Hill 1998b, 3).

Mikko Lehtosen (2004, 256-258) mukaan 'toinen' on jotakin sellaista, joka syntyy suhteessa meidän 'ensimmäisyysytemme'. Tällöin toiseus ei ole ominaisuus, vaan tietty paikka, joka otetaan tai saadaan kielessä. Tässä suomalais-thaimaalaisien parisuhteiden tarkastelussa toiseuden lähtökohtia on monia kuten sukupuoli, etnisuus, kulttuuri, kieli tai elintasoterot. Abstraktilla tasolla toiseus on enklusiivista eli ulos sulkemista, ulkopuolisuutta. Diskurssit kyseisistä parisuhteista tuntuivat olevan juuri tällaisia enklusiivisia eli suomalaisten thaimaalaiset vaimot nähdään vieraina, ulkopuolisina, marginaalista tulevina, jopa uhreina mutta ehkä myös uhkina.

Lehtonen (2004, 258-259) korostaa kuitenkin sitä, että ´toinen´ voi myös olla inklusiivinen eli silloin toinen on konkreettisempi ja ero nähdään relationaalisena. Inklusiivisesti toinen nähdään osana identiteettiämme, osana meitä ja erilaisena mutta ei vastakkaisena. Toisesta kulttuurista olevan tuleminen puolisoiksi on näin tulkittavissa prosessiksi, jossa tämä toinen muuttuu enklusiivisesta enemmän inklusiiviseksi.

On siis mahdollista, että puoliset kokevat toisensa samanlaisiksi, vaikka ympäröivä yhteisö ja koko yhteiskunta määrittelee heidän keskenään erilaisiksi. Tällaisissa parisuhteissa on sekä yksilöiden että ryhmien välinen dimensio (Johnson & Warren 1994, 6-7). Kuten Eriksen (1993, 18) etnisten erojen tarkastelussaan toteaa, etnisyydessä on sisällöllisesti kyse systemaattisesta erosta sisäpuolelle kuuluvien ja ulkopuolisten välillä eli "meidän" ja "heidän" välillä. Tutkimuksessani tämä yksilöiden välinen ja ryhmien välinen dimensio on hyvin todellinen asetelma, josta näkökulmasta käsin suomalainen mies oletettavasti tarkastelee ja joutuu tarkastelemaan parisuhdettaan. Miesten konstruktio omasta parisuhteestaan sisältää heidän oman positionsa määrittelyn ja tulkinnan ohella osan sitä julkista diskurssia, jolla kyseiset suhteet usein jo ennalta määrittyvät. Julkisen diskurssin sisältämä kulttuurisen eron määrittely merkitsee miehelle tarvetta muodostaa oma kanta tähän diskurssiin.

Eron kriteerit ovat kulttuurista ja yhteiskunnasta riippuvaisia eli eroksi voidaan tulkita vaihtelevasti rotu, uskonto, luokka tai maantieteellinen sijainti, jotka kyseisissä tilanteissa konstruoidaan enemmän tai vähemmän selviksi eroiksi (Johnson & Warren 1994, 5). Breger ja Hill (1998b, 8) huomauttavat, että ulkopuolisiksi, toisiksi määrittelyt muuttuvat ja ovat riippuvaisia esimerkiksi siitä, kuka tai ketkä näitä määrittelyjä ja rajanvetoja tekevät. Haastateltujen miesten kertomuksissa korostui esimerkiksi suomalaisen ulkomaalishallinnon toiminta oleskelulupa-asioissa rajoja asettavana ja määrittelevänä instituutiona (ks. 7.5).

Kulttuurien välisille eroille annetaan luonnollisesti erilaisia, hyvinkin vaihtelevia merkityksiä. Bregerin (1998, 136) mukaan tämä ero voidaan kokea joko myönteisesti tai kielteisesti. Myönteisenä se koetaan usein kuin peilinä jostakin sellaisesta, minkä itse on menettänyt. Kielteisenä vieraan erottuminen itsestä koetaan puolestaan uhkana. Jackie Waldren (1998, 45) huomauttaa siitä, miten seka-avioliitot olisi nähtävä muuttuvien arvojen valossa. Jotkin erot voidaan kokea merkittäviksi, jotkut taas ei tai joillekin ihmisille erot ovat merkittäviä mutta ei aina kaikille. Waldren viittaa konkreettisesti tutkimuksessaan siihen, miten Mallorcalla seka-avioliittoihin ja saaren ulkopuolelta tuleviin puolisoihin suhtautuminen on hyvin selkeästi muuttunut 1900-luvun aikana myönteisemmäksi. Homi B. Bhabha (1990, 312-313) huomauttaakin siitä, että kulttuurierot eivät ole olemassa yksinomaan ja automaattisesti suhteessa jonhonkin objektiin, koska kulttuurieron identifikaatio on dialoginen prosessi suhteessa "toiseen".

4.3.3 Etnisyys ja rotu

Yksi eron ja toiseuden tuottamisen lähtökohta on etnisyys. Oletan, että suomalais-thaimaalaiset parisuhteet suomalaisten miesten kokemuksina ovat asetelmaltaan sellaisia, että etnisyys niissä merkityksellistyy ja tulee enemmän tai vähemmän näkyväksi ilmiöksi parin arjen todellisuudessa. Suomi ja Thaimaa, suomalaisuus ja thaimaalaisuus, tulevat erojen kenttään. Oletan siis myös, että etnisyys ei tässä ole vain jotakin mikä liittyy thaimaalaisuuteen vaan yhtäläillä se tulee esille myös suomalaisuuden osalta ja rakentaa ja uusintaa suomalaisen etnisyyden merkityksiä.

Petri Hautaniemen (2001, 16) mukaan etnisyys käsitteenä on verrattain uusi ja se on syntynyt korvaamaan sellaisia käsitteitä kuin kansa, heimo ja rotu. Varsinkin kahteen jälkimmäiseen liitetään kiusallisia koloniaalisia merkityksiä ja vivahteita, jolloin etnisyys on korvannut ne esimerkiksi tutkimuksellisessa käytössä. Tyypillistä on näiden käsitteiden, rodun ja etnisyyden, päällekkäinen ja vuorotteleva käyttö (Fenton 1999, 3-4). Rodun ja etnisyyden ero on ilmennyt siinä, että rotuun on liitetty ihmisiä ja ihmisryhmiä toisistaan erottavia fyysisiä ja näkyviä piirteitä kun taas etnisyys ja etniset erot on liitetty kulttuurisiin eroihin.

Etnisyydellä on omat sisällöllinen merkityksensä. Spickardin (1989, 12) mukaan etnisyyteen sisältyy etninen kulttuuri, kuten esimerkiksi kieli, ruoka, arvot ja käyttäytymisnormit, sosiaaliset verkostot, intressit sekä identiteetti. Hautaniemi (2001, 18-19) puolestaan painottaa etnisyyden objektiivisia ja subjektiivisia ulottuvuuksia. Objektiivisella etnisyydellä voidaan tarkoittaa jonkin ihmisryhmän jäseniä yhdistäviä piirteitä, jotka ovat ulkopuolisen havainnoitavissa kuten yhteinen alkuperä, ihonväri, kieli tai uskonto. Subjektiivinen etnisyys puolestaan merkitsee johonkin kuulumisen tunnetta ja kokemusta. Kuuluminen johonkin, esimerkiksi kielelliseen ryhmään, merkitsee tärkeäksi koettuja arvoja ja tunteenomaista kiintymistä. Sintosen (1999, 93) mukaan etnisyydellä on merkitystä silloin kun ympärillä on muita etnisiä yhteisöjä, joista oma yhteisö tavalla tai toisella erottuu tai joihin oma yhteisö on kontrastisessa suhteessa. Hänen mielestään etnisyyden tarkastelun ongelmana on kuitenkin se, että onko etnisyys objektiivisesti olemassa ja selitettävänä vai onko se itsessään jokin linssin kaltainen, jolla tarkasteltava maailma konstruoituu tietynkaltaiseksi.

Omassa tarkastelussani irtaudun Sintosen tavoin (1999, 93) sellaisista primordialisista selityksistä, joiden mukaan etnisyyden perustan ajatellaan olevan yksinomaan ihmisen biologiassa. Tällaisissa tulkinnoissa etnisyys ymmärretään annetuksi, pysyväksi ja muuttumattomaksi ominaisuudeksi. Keskeistä näissä primordialisissa selityksissä on ollut se, että etnisyys on redusoitu ihmisen essentialistiseen olemukseen joko biologian tai psykologian kautta (mt., 104). Tällaisissa teorioissa ja selityksissä etnisyys palautuu usein periytyviksi ominaisuuksiksi, jotka erottavat jonkin tietyn etnisen ryhmän selvästi toisista ryhmistä. Lisäksi etnisyyden käyttömerkitys on usein ollut sellainen, että se homogenisoidaan. Tällöin oletetaan, että kulttuuriset konventiot käsittäen kielen, normit ja odotukset eivät ole vain samoja samaan etniseen kulttuuriin

kuuluvilla ihmisillä vaan että nämä myös hyväksyvät ja käyttävät näitä jonkinlaisessa ”puhtaassa” muodossa (Breger & Hill 1998b, 9).

Globalisaation ja kulttuurien välisen vuorovaikutuksen myötä etnisyydestä on tullut aiempaa enemmän tutkimuksellisen mielenkiinnon kohde. Samalla aiemmin jotenkin selkeänä pidetyt etnisyydet ja etniset identiteetit ovat alkaneet pirstoutua. Tämä näkyy myös käsitteellisenä variaationa ja esimerkiksi Mary C. Waters (1990) viittaa ilmaisuihin uusi etnisuus, situationaalinen etnisuus sekä symbolinen etnisuus. Etnisyydestä on tullut vapaaehtoinen status, jonka ominaisuuksia tai osia voidaan hylätä tai hyväksyä. Lisäksi se voi olla eräänlaista vieraan ihailua, ksenofiliaa, jossa toisen erityisyyttä ei edes nähdä vaan siitä poimitaan haluttu samuus (Lehtonen 2004, 264-265). Etnisyydestä tulee aktiviteettejä, toimintoja ja poimintoja sen mukaan kuin on tarvetta tyydyttää omaa etnistä identiteettiä. Se on valintamyymälää muistuttava ilmiö tai valittavissa oleva optio (Sintosen 1999, 126).

Tämän tutkimukseni osalta pohdittavaa on se, miten nämä suomalaiset miehet kiinnostuvat toisista kulttuureista, etnisyyden merkeistä ja lainoista. Haastatteluissa osa miehistä toikin esille hyvin suuren kiinnostuksen vaimonsa kotimaata ja sen kulttuurisia piirteitä kohtaan. Tämä kiinnostus tuntui kuitenkin olevan vaihtelevaa, valikoivaa ja pistemäistä. Voidaanko siis olettaa, että thaimaalaisen naisen kanssa parisuhteessa oleva suomalainen mies voi halutesaan liukua jonnekin kahden kulttuurin välitilaan? Hänen suomalaisuutensa voi vahvistua ja toisaalta hän voi poimia thaimaalaisuudesta haluamansa. Kyse on kreolisaatiosta tai hybrideistä kulttuurimuodoista (Alcoff 1999; Hautaniemi 2001, 27), joissa tavat, tottumukset ja käsitykset sekoittuvat eri kulttuurien välillä ja kesken. Suomalais-thaimaalaisissa parisuhteissa tämä voi todellistua varsinkin, jos parilla on lapsia.

Etnisyys voidaan nähdä diskursiivis-narratiivisena, jolloin se on luonteeltaan historiallista, muuntuvaa ja tilannesidonnaista (Sintosen 1999, 136). Tällöin se määrittyy erilaisissa puheen konteksteissa, joissa tuotetaan erilaisia etnisyyden rajoja ja luodaan merkityksiä erilaisille kulttuurisille ja siis etnisille ilmiöille. Etnisyys puhutaan, se kerrotaan kuitenkin niiden ehtojen puitteissa, jotka kulttuurinen merkitysjärjestelmä asettaa. Tämä ei tarkoita sitä, että etnisuus tai pikemminkin sen perusta tai alku jotenkin häviäisi tai häivyttäisi. Oleelliseksi tulee näiden etnisyyden piirteiden merkitysten luonti sekä niiden kerronnallisuus. Silloin mielenkiintoista on se, mitä kerrotaan ja miksi tai mitä jätetään kertomatta. Keskeistä on myös se, että etnisyydestä on tullut subjektiivista eli yksilöt itse antavat etnisyyden piirteille ja elementeille merkityksen, joita kukin voi kuitenkin myös muuttaa elämänsä aikana (Waters 1990, 19). Kyse on Watersin mukaan jonkinlaisesta etnisyyden valinnan vapauden ja pakon vuorovaikutuksesta, joka erityisesti korostuu seka-avioliitoissa. Avtar Brah (1996) korostaa etnisyyden diskursiivisten representaatioiden ja elettyjen kokemusten monimutkaisuutta ja mahdollista vastakkaisuutta.

Etnisyyden osalta mielenkiintoista on se, missä tilanteissa ja asioissa se mainitaan eli miten etnisyyden konstruktio rakentuu ja merkityksellistyy sekä miten sen voidaan havaita sukupuolittuvan. On huomattava, että kahden kult-

tuurin välinen parisuhde on samalla välittömästi sukupuolittunut suhde siten, että miehiin ja naisiin liittyvät käsitykset saavat oman erityisen merkityksensä ja positionsa. Tästä esimerkkinä on Hanna-Leena Paakin (1999) tutkimus Tornionlaakson ylittävästä poikkinainnista. Lähes poikkeuksetta parit ovat muodostuneet siten, että mies on ruotsalainen ja nainen suomalainen. Paakin haastattelemat ruotsalaiset miehet (mt., 65) pitivät suomalaisia naisia vähemmän moderneina kuin ruotsalaisia ja heidät koettiin hoivaaviksi, huolehtivaisiksi ja perinteitä ylläpitäviksi. Poikkinaintiin on historiallisesti liittynyt elintasoero Ruotsin eduksi. Siksi voidaan ajatella, että kulttuuri, kieli ja elintaso yhdistettynä moniin muihin tekijöihin konstruoituu helposti itseään vahvistaviksi sukupuolikäsityksiksi.

Rodun käsite on ongelmallinen, koska sitä ei voida pitää ihmisryhmän luokittelun perustana (Sintonen 1999, 100). Etnisyyttä ja rotua on pidetty itsensä selvinä kulttuuri-identiteetteinä, mutta jälkikolonialaisen tutkimuksen ja jälkistrukturalismin vaikutuksesta korostetaan ryhmien sisäisiä eroja ja identifikaatioiden monimutkaisuutta ja liikkuvuutta myös tulkittaessa rotuja (Ahokas & Rantonen 1996, 66). Tämä tarkoittaa sitä, että rotua ei sinänsä ole olemassa. Tässä omassa tutkimuksessani en kuitenkaan ole pyrkinyt jonkinlaiseen rotukäsitteen välttämiseen tai kiertämiseen. Pikemminkin tutkimukseni on testi siitä, miten narraatioissa rotu rodullistuu tai etnisyys etnistyy. Linda Martin Alcoff (1999, 32-33) huomauttaa siitä, että rotu on ontologinen kategoria, joka on ollut historiallisesti pitkään todellinen sosiaalinen käytäntö. Näin ei siis voida ajatella, että rotu olisi häivyttävissä vain siksi, että sillä on ollut rasitteeksi käynyt merkitys. Thomas Hylland Eriksen (1993, 5) pitääkin rotua tärkeänä, koska se kulttuurisena konstruktiona kuitenkin vaikuttaa ihmisten toimintaa oli se sitten biologisesti todellinen tai ei.

Verrattuna etnisyyteen rodulla on siis korostettu biologisia seikkoja ja etnisyydellä enemmänkin kulttuuristen ja oletettujen biologisten seikkojen yhdistelmää. Rotu-käsitteen synty ja käyttö on liittynyt sellaisiin selitysmalleihin, joiden mukaan rodut on nähty sellaisiksi ihmisryhmiksi, joilla on eri juuret (Sintonen 1999, 105). Sintonen (mt., 96) toteaaakin, että rodut eivät ole olemassa minkäänlaisina luonnollisina ihmislajin alaryhmittyminä. Samalla rodusta on tullut liian erittelevä tekijä tai ilmiö myös tieteellisesti. Fentonin (1999, 5) mukaan on mahdotonta esittää mitään rotuun perustuvaa luokittelujärjestelmää ja toisaalta historialliset ja kulttuuriset tekijät selittävät paremmin sellaisia ihmisten välisiä eroja, joita aiemmin on selitetty rotujen välisillä eroilla.

Tällaisissa tulkinnoissa on kuitenkin helposti kyse jonkinlaisesta anti-essentialismista, jolloin saatetaan tulkita niin, että rodulla ei ole mitään todellista yhteyttä ihmisten biologiaan ja biologisiin eroihin (Alcoff 1999, 31). Alcoff kuitenkin huomauttaa siitä, että samalla kun rodulla ei ole enää mitään biologista perustaa ja filosofista legitimitettä, siitä samalla on tullut näkyvästi poliittisia, sosiologisia ja taloudellisia merkityksiä ja identiteettejä rakentava tekijä. Se näkyikin vaikkapa eri rotuihin kuuluvien välisinä taloudellisinä ja ammatillisina eriarvoisuuden muotoina ja rakenteina. Alcoff tuo myös esille sen, miten rodusta on tullut fundamentaalisesti epärelevantti mutta samalla kaikki on ro-

tua. Avtar Brah (2001, 210) viittaa puolestaan siihen, miten mistä tahansa merkistä vaikkapa väristä, kasvon piirteistä, kulttuurista, geeneistä, rodusta yksin tai yhdessä voi tulla määräävä merkittävä tekijä. Rotua voidaan siis pitää myös todellisena, koska sillä on vaikutusta maailmaan ja todellisuuteen sekä yksilöiden vaikutelmiin itsestään, kokemuksistaan ja elämän mahdollisuuksistaan (Frankenberg 1993, 11).

Tutkimukseni lähtökohtana olen olettanut, että rotu on esillä, se representoidaan ja se synnyttää erityisiä jännitteitä ja tuottaa eroja. Miesten kertomuksista on löydettävissä Sintosen ilmaisema rotuluokitusten tuottaminen ja niiden käyttö ihmisten maailman jäsentäjinä tai että ne voivat olla myös näkymättömiä ikään kuin mitään eroa tässä mielessä puolisoitten välillä ei olisikaan. Suomalainen mies ja thaimaalainen nainen ovat enemmän tai vähemmän ulkoisesti erinäköisiä ja tämä voidaan ilmaista ja jonka tutkimushaastattelussa useat miehet tekivätkin. Mielenkiintoisempaa on kuitenkin pohtia sitä, mitä tämä tarkoittaa ja mitä merkityksiä se kantaa ja luo kyseisille parisuhteille? Thaimaalaisen vaimon kuvauksissaan miehet voivat korostaa vaimojensa rodullista taustaan ja thaimaalaisia piirteitä tai he voivat neutraloida rodun puheessaan. Tällainen kaksijakoisuus kuvaa Stuart Hallin (1999, 55) tulkintaa rodun diskursiivisuudesta. Rotu on Hallin mukaan biologinen käsite, joka organisoii niitä puhetapoja, representaation järjestelmiä ja sosiaalisia käytäntöjä (diskursseja), jotka käyttävät joukkoa löyhiä ja usein tarkemmin määrittelemättömiä fyysisten piirteiden kuten ihonväri, hiukset, fyysiset ja ruumiilliset piirteet, eroja symbolisina merkitsijöinä, joilla jokin ryhmä erotetaan toisesta. Alcoffin (1999, 34) viittaa puolestaan siihen, miten rodun ja rodullisen identiteetin merkityksellistyminen riippuu käytetyistä kielipeleistä.

Tulkintani lähtökohtana on se, että haastatellut miehet ovat ja edustavat valkoista rotua. Richard Dyer (1999, 3) kiinnittää huomiota siihen, miten valkoisuus on näkymätöntä, eräänlaista värittömyyttä, koska se edustaa valtaa suhteessa muihin rotuihin ja se on normi, joka ei ole rotu vaan on ihmisen jonkinlainen yleinen rotu. Tämä tarkoittaa sitä, että valkoiset ovat ikään kuin "vain" tai "juuri" ihmisiä, kun taas muut representoidaan rotunsa kautta. Lisäksi valkoisuus ei useinkaan merkitse tietoisuutta siitä tai sen reflektointia. Ruth Frankenbergin (1993, 1) mukaan valkoisuus merkitsee rakenteellista etua eli rodullista etuoikeutta, toiseksi se on paikka, josta valkoiset ihmiset näkevät itsensä, toisensa ja yhteiskunnan ja sekä kolmanneksi valkoisuus on kokoelma kulttuurisia käytäntöjä, jotka usein ovat kuitenkin merkitsemättömiä ja nimeämättömiä. Haastattelu onkin tuottanut miehille kontekstina tällaisen mahdollisuuden ja paikan nähdä itse ja toinen rodun yhteyksissä. Silloin miehet ovat voineet reflektoida omaa rodullisuutta vaikka valkoisuudesta onkin tullut usein vain toisten tarkastelupaikka, itsestään selvä näkötorni.

Tutkimukseni kannalta onkin mielenkiintoista se, tulevatko suomalaiset miehet tietoisiksi omasta rodustaan ja valkoisuudestaan ja jos tulevat niin millä tavalla ja vaikutuksella. Kun Michael S. Kimmel (2001, 22) korostaa maskuliinisuuden näkymättömyyttä globalisaation ja kehityksen tarkastelussa, voidaan tämä tulkita kaksinkertaisena näkymättömyytenä. Valkoisen miehen näkymät-

tömyys rodullisesti ja sukupuolisesti perustuu Kimmeliin viitaten ryhmän etuoikeuksiin ja valtaan suhteessa niihin, joilla ei ole etuoikeuksia eli suhteessa naisiin ja ei-valkoisiin. Miesten ei tarvitse tai he eivät osaa paikantaa itseään, sukupuolisuuttaan ja rotuaan, koska nämä entiteetit merkitsevät heille kuitenkin jonkinlaista norminmukaisuutta. Suomalais-thaimaalainen parisuhde voi vahvistaa valkoisuuden normia ja sen (yli)valtaa. Tämä asetelma ja valta saa eri merkityksiä sen perusteella, että toteutuuko parisuhde yhteisenä elämänä Suomessa tai Thaimaassa. Pelkistäen tällainen suhde merkitsee Thaimaassa vallan positiota mutta Suomessa se voi merkitä pikemminkin marginalisaatiota, koska kaksikulttuurinen parisuhde tutkimustehtäväni mukaisesti saa leimatun identiteetin. Lisäksi tutkimusaineistoni sisältää vaihtelevia esimerkkejä siitä, miten valkoisuus voi tulla näkyväksi kun mies on Thaimaassa. Sen ohella, että valkoinen on väri, se on myös merkki mitä tähän väritykseen liittyy eli kaikki se mikä tekee valkoisista ihmisistä sosiaalisesti valkoisia (Dyer 1999, 45).

Rodun tarkastelu kiinnittyy siis välittömästi myös sukupuoleen. Rotu on nähty ja nähdään ruumiiden hierarkiana, joka hierarkisoi myös sukupuolet (Connell 2000, 61). Käsitteet rodusta ovat samalla myös käsitteitä ruumiista ja sukupuolesta, koska rotu kategorisoi eri tyyppiset ruumiit ja se etsii systemaattisia eroja ja liittää niihin luonne- ja arvoeroja (Dyer 1999, 22). Evelyn Nakano Glenn (1998, 10) viittaa tarkastelussaan rodun ja sukupuolen yhteydestä niiden suhteellisuuteen eli rotu-sukupuoli kategoriat sisältävät dikotomisuuksia, kontrastisia ja hierarkkisia ulottuvuuksia. Tämä hierarkkisuus tekee dominoivasta kategoriasta normaalin ja sille vastakkaisesta, toisesta problemaattisen.

Rodun ja sukupuolen liittäminen kiinteästi toisiinsa on ilmennyt esimerkiksi vieraiden kulttuurien seksuaalistamisena, jolloin länsimaisissa uskomuksissa ei-länsimaiset ihmiset on saatettu nähdä kiimaisina villeinä ja seksuaalisesti luonnonläheisinä ja eläimellisinä (Rantonen 1998, 197). Eila Rantonen (mt.) käyttää termiä geosukupuolipolitiikka, jolla hän tarkoittaa muiden, ei-länsimaisten kansakuntien ja maanosien naisellistamista ja miehistämistä esimerkiksi siten, että Orientti eli Itä on yleistetty naisellisen sensuelliksi maanosaksi itämaisine geishoineen tai Arabian eroottisine haareminaisineen ja vastaavasti vaikkapa Afrikka muukalaismiesten demoniseksi vaarallisen seksuaalisuuden maanosaksi. Kyse ei ole vain rotujen välille representoiduista eroista, sillä mikä tahansa kansan ja kulttuurin välinen ero voidaan sukupuolistaa ja seksuaalistaa. Eeva Jokinen ja Soile Veijola (1990, 69) kuvaavat suomalaisen naisen ja etelämaalaisen, vaikkapa espanjalaisen, miehen romanssin kontekstia. Kuvauksen mukaan suomalaiselle naiselle espanjalainen mies on vähemmän kehittyneen ja sivilisoituneen ”lähempänä luontoa” olevan maan edustaja ja samalla seksuaalisempi ja eläimellisempi kuin nainen. Sukupuolisuhteesta tulee tällöin suhde luonnonlapsen kanssa ja kun välttämättä ei ole yhteistä kieltä niin kommunikaatiomuotona toimii pelkkä ruumiinkieli. Tässä omassa tutkimuksessa tällainen toisen ja rodun seksuaalistaminen voi tarkoittaa sitä, että miehet korostavat vaimojensa eksoottista seksuaalisuutta ja sen representaation vahvistamista, mikä liitetään aasialaisiin ja konkreettisemmin thaimaalaisiin naisiin ja heidän seksuaalisuuteensa (ks. luku 5.3).

4.3.4 Kahden kulttuurin kohtaaminen parisuhteessa

Tulkittaessa kaksikulttuurisia parisuhteita syntyy helposti oletus siitä, että kumpikin parin osapuolista ylläpitää oman kulttuurinsa piirteitä. Nämä piirteet liittyvät yleensä sellaisiin asioihin ja käytäntöihin kuten uskonto, kieli, normit ja tavat. Ne nähdään etnistä ryhmää yhdistäväksi siten, että on olemassa jokin tämän kulttuurin ydin, jota kaikki kantavat (Breger & Hill 1998b, 9). Kuitenkin on oletettavaa, että kulttuurierot yksilöllistyvät tai personoituvat.

Bregerin ja Hillin (1998b, 19) mukaan kaksikulttuurisissa avioliitoissa ilmenee laajempi paletti kulttuurisia käytäntöjä kuin kulttuurisesti homogeenisissä parisuhteissa eli ne sisältävät vaihtelua sukupuolirooleissa, lastenhoidossa, tavoissa, kielessä ja yleisessä elämäntavassa. Nämä erot voivat luonnollisesti olla hyvin näkyviä ja selviä tai sitten vähemmän näkyviä ja tiedostettuja. Kulttuuriset erot voivat vaikuttaa enemmän suhteen alussa tai myöhemmin. Niiden ilmeneminen riippuu myös siitä, miten voimakkaasti pari on jommankumman puolison kulttuurin vaikutuspiirissä. Maahanmuuttaneen kannalta on havaittu, että avioliitto uuden maan kulttuuriin kuuluvan kanssa nopeuttaa sopeutumista uuteen maahan ja kulttuuriin (Leinonen 2003, 6). Toisaalta on havaittu, että muuttotilanteessa naiset kantavat uskollisemmin kuin miehet omaa kulttuuriperintöään (Westphal 2000; Leinonen 2003, 6). Suomalais-thaimaalaisissa parisuhteissa asetelma on luonnollisesti hyvinkin erilainen riippuen siitä, asuuko pari Suomessa vai Thaimaassa. Toista valittua tilannetta eli suomalaisten miesten muutttoa ja parin elämää Thaimaassa voidaan arvioida ja tulkita tässä tutkimuksessani kuitenkin vain kahden miehen kertomusten perusteella.

Outi Tuomi-Nikula (1997, 285-286) erittelee tarkemmin tekijöitä, jotka vaikuttavat yleensä siihen, miten uuteen maahan muuttava siirtolainen sopeutuu. Tällaisia ovat esimerkiksi siirtolaisuuden syy (tavoite- tai pakkomuutto), siirtolaisen oma ikä, uuden maan kielen hallinta, etninen etäisyys sekä kulttuuri- ja maantieteellinen välimatka. Jos suomalainen mies ja thaimaalainen nainen päätyvät parisuhteessaan asumaan ja elämään pysyvästi Suomessa, useat näistä tekijöistä ovat sellaisia, että ne saattavat selkeästi hidastaa thaimaalaisen naisen sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja ne myös rakentavat konkreettisia eroasetelmia puolisoitten välille.

Kaksikulttuurisessa parisuhteessa yhteinen elämä merkitsee kummankin sopeutumista toisen kulttuurin. Tutkittaessa kulttuurien välistä sopeutumista on tarkastelujen lähtökohtana usein käytetty akkulturaatioteorioita. Yleensä nämä teoriat tulkitsevat kahden kulttuurin kohtaamista ja vuorovaikutusta josakin kokonaisessa yhteisössä ja yhteiskunnassa, mutta ne ovat luonnollisesti siirrettävissä yksilöidenkin tasolle. Akkulturaation tarkasteluissa (Tuomi-Nikula 1989, 13; Sintonen 1999, 114-115; Warkentin 2000, 5) viitataan toistuvasti John W. Berryn malliin (ks. Berry, Poortinga, Segall & Dasen 1996, 282). Siinä on kyse siitä, missä määrin jokin yhteisö säilyttää kulttuuriset piirteensä (identiteetti, kieli, elämäntapa jne.) ja toisaalta ylläpitää kontakteja toisiin yhteisöihin. Berryn mallissa on neljä mahdollisuutta. Assimilaatiossa omaa kulttuuria ei arvosteta, mutta interetnistä vuorovaikutusta arvostetaan. Integraatiossa puo-

lestaan arvostetaan sekä oman kulttuurin ylläpitoa että interetnistä vuorovaikutusta. Separaatiossa taas omaa kulttuuria arvostetaan ja muiden kanssa ei ryhdytä vuorovaikutukseen eli yhteisö eristyy sosiaalisesti. Marginalisaatio on taas jonkinlaista sosiaalis-kulttuurista anomiaa tai tyhjiössä olemisesta.

Teppo Sintonen suhtautuu (1999, 117) kriittisesti Berryn malliin, koska hänen mukaansa juuri mikään mallin vaihtoehtoista ei toteudu empiirisesti ilman jotakin poikkeusta. Tällä Sintonen tarkoittaa sitä, että yksilöiden kohdalla voi esimerkiksi työelämässä toteutua assimilaatio ja taas yksityiselämässä separaatio. Toisaalta vaihtoehdot näyttävät ajallisesti pysyvinä, kun todellisessa elämässä tilanteet saattavat ehkä vaihdella lyhyelläkin aikavälillä.

Omassa tutkimuksessani en suoraan hylkää teoriaa akkulturaatiosta esimerkiksi Berryn mallin mukaisena, koska se voi tarjota mahdollisuuden tulkita haastateltujen miesten puheita ja löytää niistä ainakin selvästi erottuvat vaihtoehdot tapauskohtaisesti. Koska Berryn malli on varsin yleisellä, abstraktilla tasolla toimiva, se voi kuitenkin olla vain lähtökohtana syvemmälle tarkastelulle eli esimerkiksi sille, miten jossakin parisuhteessa miehen puheen mukaan akkulturaatio ilmenee tai mitä kahden kulttuurin välinen vuorovaikutus tarkoittaa sekä millä tavoin akkulturaatio liittyy suhteen legitimointiin.

Laura Huttunen (2002, 44) tuo esille sen, miten akkulturaatio-käsitettä on myös siksi kyseenalaistettu, että se sisältää ajatuksen yksisuuntaisesta kulttuurisesta muutoksesta. Siksi hybridin ja krealisaation käsitteillä (ks. Alcoff 1999; Hautaniemi 2001, 27) on voitu korostaa sitä, että maahanmuuttajat eivät vain sulaudu ja assimiloitu ja kulttuurinen muutos on enemmän dynaamista eli uutta ja vanhaa yhdistelevää ja muuntelevaa. Kaksikulttuurinen parisuhde voikin merkitä myös siirtymistä vähitellen johonkin kolmanteen, kulttuurisesti tavallaan yhteiselle ja samalla sekoittuneelle tasolle. Tällaista voi kutsua eräänlaiseksi kreatiiviseksi strategiaksi (Tuomi-Nikula 1997, 289), jossa puoliset sekoittavat omia kulttuurimallejaan niin että heidän yhteinen kulttuurinen malli ei ole suoraan johdettavissa kummankaan alkuperäiskulttuurista. Voidaan ajatella, että suomalais-thaimaalaisessa parisuhteessa on paikannettavissa suomalaisia, thaimaalaisia sekä näiden hybridisiä kulttuurisia käytäntöjä.

Laura Huttunen (2002) tuo myös esille transnationaali-käsitteen ('transnational'), joka viittaa valtioiden rajat ylittäviin suhteisiin ja käytäntöihin ja jotka ovat epävirallisia ja perustuvat yksilöiden, perheiden ja epävirallisten ryhmien toimintaan. Tämä tarkoittaa sitä, että ihmiset voivat joustavasti ja helposti liikkua kulttuurien välillä, harjoittaa taloudellisia, poliittisia ja kulttuurisia intressejään kahden maan välillä varsinkin, jos he ovat kaksikielisiä (Phizacklea 2000a, 116). Voidaan tietysti väittää, että tässä ei sinänsä ole erityisesti mitään uutta, mutta oleellista onkin nykyisin näiden transnationaalien vaihtojen korkea intensiteetti. Suomalais-thaimaalaiset parisuhteet voidaan nähdä tällaisena transnationaalina ilmiönä, jossa on runsaasti vaihdon konkreettisia muotoja ja käytäntöjä. Se sisältää matkoja, puheluita, liikkumista maiden sisällä ja välillä eri konteksteissa. Transnationaalien käytäntöjen tarkastelulla voidaankin pelkään akkulturaatioon keskittyvän tarkasteluun verrattuna ylittää tämän kaa-
vamaisuus ja joustamattomuus.

Kaksikulttuurisessa parisuhteessa kyse on myös siitä, miten erilaisuus, erot ovat ratkaistavissa. Globalisoituminen, yksilöllistyminen ja aiemmin vahvojen traditioiden purkautuminen merkitsee joka tapauksessa sitä, että yksilöiden ja tässä tapauksessa parien elämästä tulee hyvin kokemuksellista ja erilaisten ristiriitaisten elementtien välinen harmonia on saavutettava ja ratkaistava itse (Beck & Beck-Gernsheim 2002, 26). Konkreettisemmalle tasolle vietyinä akkulturaatiotulkinnan ohella apuna voidaankin käyttää Giddensin (1994, 19) esittämää erottelua siitä, miten arvojen yhteentörmäyksiä voidaan käsitellä ja ratkaista. Yhtenä mahdollisuutena on maantieteellinen segregatio eli erilaiset ihmisten ja kulttuurien arvot eivät kohta, jos ne eivät ole suoraan edes kontaktissa. Toisena mahdollisuutena on pako eli toinen ihminen tai ryhmä irrottautuu toisesta. Kolmas tilanne on dialogi erilaisten arvojen välillä, jolloin keskinäinen kommunikaatio ja ymmärrys lisääntyy. Neljäntenä muotona on voiman ja väkivallan esiintyminen.

Tällaisiin parisuhteisiin oman lisänäkökulman tuo paikan tarkastelu ja sen kohoaminen merkittäväksi yksiköksi. Suomalais-thaimaalaisissa parisuhteissa on vähintään kaksi maantieteellisesti merkittävää paikkaa eli Suomi ja Thaimaa. Beck ja Beck-Gernsheim (2002, 25) käsittelevät globalisaation sitä vaikutusta, että olemme siirtyneet paikan monogamiasta sen polygamiaan. Ihmiset ovat yhdistettyjä samalla hetkellä useisiin paikkoihin. Konkreettisestihan tämä tarkoittaa tarkastelemisiani suhteissa sitä, että osa pareista jakaa vuoden aikaisen asumisen kahden maan välillä. Tässä mielessä elämän globalisoituminen voi merkitä uusia mahdollisuuksia mutta myös konflikteja ja vaikeita ratkaisuja kun parin on esimerkiksi päätettävä missä he haluavat tulevaisuudessa asua pysyvästi. Osa kuulemistani miesten kertomuksista on selkeitä sukupuolittuneita paikan konfiguraatioita. Silloin paikan polygamia muuntaa myös sukupuolisen subjektin, tässä tapauksessa maskuliinisen, stabiliteettia, sillä suomalainen mies määrittää omaa tilaansa ja olemistaan myös thaimaalaisessa yhteiskunnassa ja sosiaalisessa todellisuudessa.

4.3.5 Kaksikulttuurisesti avioituvat

Tässä alaluvussa tarkastelen niitä tekijöitä, joiden on oletettu lisänneen kahden kulttuurin välisiä parisuhteita. Tarkennan luvun lopussa tarkasteluani tuomalla esille tutkimustuloksia länsimaisten miesten ja thaimaalaisien naisten välisistä parisuhteista.

Yleisellä tasolla voidaan eritellä erilaisia taloudellisia, sosiaalisia, kulttuurisia ja psykologisia tekijöitä, jotka edesauttavat kaksikulttuuristen parisuhteiden muodostumista (ks. Pataya 2003a, 40-41). Tarkemmin on tarkasteltu usein sitä, millaiset ihmiset ja miksi avioituvat ulkomaalaisen kanssa. Khatib-Chahidi, Hill ja Paton (1998, 57) ovat esittäneet hypoteesin siitä, miksi ihmiset avioituvat toisesta kulttuurista olevan kanssa. Heidän mukaansa tällaista parisuhdetta tukee kaksi ilmiötä eli työntö- ja vetotekijä. Vetotekijöinä ovat myönteiset kokemukset yleensä erilaisista ihmisistä ja toisista kulttuureista. Konkreettisesti tämä voi tarkoittaa sitä, että henkilö on asunut ja ollut työssä ulkomailla tai että hänellä on ollut ulkomaalaisia ystäviä elämänsä varrella. Toiseksi eli työntöteki-

jäksi he nimeävät kyseisen ihmisen marginaalisen aseman hänen omassa kulttuurissaan. Tällä he tarkoittavat sitä, että henkilö kokee itsensä erilaiseksi kuin muut, ei tunne kuuluvansa yhteisöön tai on sosiaalisesti eristäytynyt. Kyseessä voi olla myös rakenteellinen marginaalisuus, jolloin ihminen etnisesti tai sosiaalisen luokka-asemansa perusteella kokee olevansa erilainen ja syrjässä. Khatib-Chahidin, Hillin ja Patonin omassa tutkimuksessa (mt., 59) tuli esille se, että tällaisia kokemuksia kokeneet, jotka heidän tutkimuksessaan olivat kaikki naisia, tunsivat eroavansa myös elämäntavallisesti lähipiiristään. Näillä tutkituilla naisilla saattoi olla myös marginalisoinnin kokemuksia omassa perheessään. Lisäksi ulkomaalaisen kanssa avioituneilla saattaa olla yksinäisyyden ja sosiaalisen isolaation kokemuksia omassa elämässään (Pataya 2003a, 212).

Motiivi avioitua ulkomaalaisen kanssa voi perustua myös taloudellisiin tekijöihin ja konkreettisesti sellaisiin elintasoeroihin, joita ilmenee juuri suomalais-thaimaalaisissa parisuhteissa. Sellaisten ulkomaalaisavioliittojen tarkastelussa, joissa puolisoiden lähtökohtainen elintasoero on hyvin suuri ja nainen tulee miestään huomattavasti köyhemmistä olosuhteista, voidaan käyttää Desmond Cahillin (1990) mukaan resurssivaihtoteoriaa (Vänttinen 1996, 85). Naisen tavoitteena on pääsy taloudellisesti parempiin oloihin ja mies voi tällöin tarjota hänelle tällaisen aineellisen turvan. Mies puolestaan toivoo saavansa aasialaisesta vaimostaan (Cahillin tarkastelussa filippiiniläisestä naisesta) itselleen uskollisen ja perheelleen omistautuvan kauniin vaimon. Cahill huomauttaa, että teoria jättää hyvin vähän tilaa romantiikalle, mutta hänen mukaansa etenkin naiset valitsevat puolisonsa hyvin pragmaattisin perustein. Naisilla on saattanut olla yleisenä haaveena päästä ulkomaille ja ulkomaalaisen kanssa naimisiin täysin sattumanvaraisesti siinä mielessä, että kohdemaalla ei ole ollut mitään merkitystä (Lisborg 2003, 164). Haavetta saattaa konkretisoida maavalinnan suuntaan sosiaalinen matkiminen siten, että aikaisemmin ulkomaille muuttaneiden naisten taloudellinen menestyminen toimii mallina ja esimerkkinä muille naisille (Pataya 2003b, 115).

Globalilla tasolla huomio kiinnittyy tekijöihin, jotka lisäävät vähemmän kehittyneiden maiden ihmisten halua muuttaa aineellisesti parempiin oloihin ja halua avioitua tällaisen maan kansalaisen kanssa. Ensisijaisena motiivina voi olla juuri oman maan köyhyys ja halu päästä pois tästä köyhyydestä (Ehrenreich & Hochschild 2002, 10-11). Tästä esimerkkinä ovat Denise Brennanin (2002) tutkimat seksiturismin alalla toimivat Dominikaanisen tasavallan naiset, jotka pyrkivät länsimaisten miesten kanssa jatkuviin, läheisiin suhteisiin päästäkseen avioitumisen myötä pois köyhistä elinoloista. Muuttavat naiset eivät välttämättä ole maansa köyhimmistä yhteiskuntaluokista (Ehrenreich & Hochschild 2002, 10). Esimerkiksi monet Filippiineiltä tai Meksikosta muuttaneet ovat olleet maansa korkeimmin koulutettuja naisia. Pataya Ruenkaewin (2003a, 138-139) tutkimustulosten mukaan thaimaalaisista naisista parhaimmin ja huonoimmin toimeentulevat eivät juurikaan avioitu ulkomaille ja avioitumismotiivi on korkein maan keskituloisilla naisilla.

Muutto- ja avioitumishalua voivat lisätä myös erilaiset ei-taloudelliset tekijät. Taustalla voi olla esimerkiksi avioero tai halu erota erityisesti, jos aviomies

on ollut väkivaltainen tai jos tällä on alkoholiongelmia. Lisäksi nainen voi haluta selviytyä lastensa kanssa yrittämällä järjestää näille paremmat elämän mahdollisuudet. (Ehrenreich & Hochschild 2002.)

Ehrenreichin ja Hochschildin tarkastelu onnistuukin rakentamaan eräänlaisen systeemiteoreettisen näkökulman, kun tarkastellaan muuttovirtoja. Pataya Ruenkaewin (2003b, 108) mukaan systeemiteoriassa pyritään ottamaan huomioon muuttovirtoihin vaikuttavat makrostruktuurit, jotka ilmenevät maailman politiikan ja talouden rakenteina, valtion sisäisinä suhteina sekä myös maahanmuuttajia koskevin lakeina. Mikrostruktuurit puolestaan viittaavat sosiaalisiin ja epävirallisiin verkostoihin, jotka auttavat muuttoa ja sen seurauksia. Tästä esimerkkinä ovat omassa tutkimuksessani ilmitulleet erilaiset välittäjäkäytännöt, jotka ovat edesauttaneet suomalaisen miehen ja hänen tulevan vaimonsa kohtaamista.

Länsimaisten miesten ja thaimaalaisten naisten väliset parisuhteet

Tarkastelen seuraavaksi tutkimustuloksia länsimaisten miesten ja thaimaalaisten naisten välisistä parisuhteista. Pataya Ruenkaew (2003a) on tutkimuksessaan saksalaisten miesten ja thaimaalaisten naisten parisuhteista analysoinut kummankin osapuolen motiiveja näihin suhteisiin. Kyseiset saksalaiset miehet ovat tyypiteltävissä seuraavasti (mt., 198- 207):

- 1) **Pettyneet.** Näillä saksalaisilla miehillä on ollut aiemmin suhteita saksalaisten naisten kanssa, mutta he ovat pettyneet näihin. He toivovat uuden parisuhteen thaimaalaisen naisen kanssa olevan harmonisempi.
- 2) **Vanhemmat tai nuoremmat poikamiehet.** Ammatillisista tai persoonallisista syistä näillä miehillä on ollut vaikeuksia avioitua saksalaisilla avioliittomarkkinoilla myös sen takia, että he ovat voineet haluta perinteellisempää vaimoa ja parisuhdetta.
- 3) **Vieraista kulttuureista innostuneet.** Näillä miehillä on runsaasti henkilökohtaisia kokemuksia muista kulttuureista ja maista. Lisäksi he saattavat olla tyytymättömiä saksalaiseen yhteiskuntaan.
- 4) **Ruumiillisesti ei-vetovoimaiset.** Ulkonäköön liittyvien piirteiden takia näillä miehillä on ollut vaikeuksia saada puolisoa saksalaisilta avioliittomarkkinoilta. Monet heistä ovat hyvin tukevia ja osa heistä on suuntautunut seksiturismiin.
- 5) **Sattumatapaamiset.** Miehet ovat ilman mitään ulkoista tekijää tai apua kohdanneet tulevan vaimonsa. Suhde on alkanut täysin spontaanista mieltymyksestä.

Pataya Ruenkaew erittelee lisäksi kyseisten saksalaisten miesten avioliittomotii-veja. Persoonallisella tasolla miehet korostivat thaimaalaisen vaimonsa ulkonäköä ja olemusta ja osa piti vaimoan jopa jonkinlaisena unelmavaimona. Lisäksi he toivat esille kaipauksensa pysyvään parisuhteeseen ja elämän jakamiseen toisen kanssa (Ruenkaew 2003a, 228.) Henkilökohtaisena tekijänä tuli tutkimuksessa miesten ryhmässä esille näiden halu saada vaimo, joka vastaa kodinhoidosta (mt., 232).

Nämä saksalaiset miehet korostivat selkeästi arvostavansa perinteellistä naisroolia, johonka oli vaikuttanut oman äidin rooli lapsuuden perheessä ja he pitivät tällaista äidillään ollutta naisen roolia itsestäänselvyytenä. Pataya Ruenkaewin (mt., 234-237) haastattelemien joukossa oli myös sellaisia miehiä, joilla oli ollut ilmeisiä vaikeuksia itsenäistyä ja irtautua lapsuutensa kodista. Näillä jonkinlaisilla ”peräkamarin pojilla” (‘nesthocker’) on säilynyt hyvin kiinteä suhde äitiinsä ja he elävät vanhempiensa kanssa sellaisessa symbioottisessa suhteessa, jossa molemmat osapuolet huolehtivat omalla tavallaan toisistaan. Osalla miehistä oli vaikeuksia saksalaisilla avioliittomarkkinoilla ja huonoja kokemuksia saksalaisista naisista. Lisäksi toiset vastaavat, saksalais-thaimaalaiset parisuhteet, olivat toimineet joillekin myönteisinä esikuvina (mt., 242).

Pataya Ruenkaew (2003a, 252) tuo myös esille yhteiskunnallisen tason syitä tällaisten parisuhteiden yleistymiseen. Hänen mukaansa kyse on ensinnäkin siitä, että kyseiset miehet pitävät edelleen kiinni perinteellisistä sukupuolirooleista, vaikka ne käytännössä ovat muuttuneet ja muuttaneet erityisesti naisen asemaa ja roolia perheen sisällä. Toiseksi, koska traditionaalit perheroolit vaikuttavat edelleen, osa miehistä on hyvin epäitsenäisiä suhteessa äitiinsä. Kolmantena taustasyynä on se, että osalla yksilöitä on nyky-yhteiskunnassa aitoja vaikeuksia luoda sosiaalisia kontakteja ja myös parisuhteita, koska konkreettisesti esimerkiksi työ- ja vapaa-ajat eivät mahdollista uusien kontaktien muotoutumista. Kun tällaiset yhteiskunnalliset tekijät kietoutuvat yhteen edellä mainittujen henkilökohtaisten tekijöiden kanssa seurauksena on se, että osalla on yksinkertaisesti vaikeaa tai mahdotonta löytää puolisoa ja jolloin vaihtoehtoksi tulee transnationaali puolison etsintä.

Thaimaalaisten naisten kohdalla kyseessä on avioliittosiirtolaisuudesta (Pataya 2003a, 317). Tällöin avioliitto saksalaisen miehen kanssa toimii thaimaalaiselle naiselle välineenä päästä Saksan työmarkkinoille. Tällainen avioliittosiirtolaisuus voidaan myös nähdä eräänä variaationa transnationaalista työsiirtolaisuudesta.

Näiden suhteiden toimivuus perustuu Pataya Ruenkaewin (2003a, 308-309) mukaan vallan differentiaatioon ja kummankin osapuolen tyytyväisyyteen tässä parisuhdetilanteessa. Saksalainen mies vastaa perheensä taloudesta ja yleensä huolehtii thaimaalaisen vaimonsa sopeutumisesta uuteen yhteiskuntaan. Thaimaalainen nainen vastaa kotitöistä. Kärjistetysti miehen motiivi suhteeseen on rakkaus ja naisen raha eli tarkemmin taloudellinen ja sosiaalinen turvallisuus. Kummankin vallankäytön mahdollisuus perustuu siihen, että hän voi säädellä omaa valtaresurssiaan eli mies rahaa ja taloutta ja nainen emotioita ja tarkemmin rakkauttaan (mt., 298). Näin muodostuu keskinäisen riippuvuuden asetelma. Tilannetta voidaan kuvata selkeästi asettuneeksi parin sisäiseksi sukupuolisopimukseksi, jossa toteutuu suoritusten ja emotioiden vaihdonsysteemi (mt., 322). Tällainen asetelma haastaa luvussa 3.1 esittämäni Öystein Gullvåg Holterin tulkinnan sukupuolimarkkinoiden epäsymmetrisestä mieselättäjämallista. Vaikka asetelma on selkeästi epäsymmetrinen, thaimaalaisilla naisilla on tällaisessa tilanteessa Pataya Ruenkaewin kuvaamalla tavalla resursseja säädellä suhdetta ja olla siinä aktiivinen toimija.

Anna Keto-Tokoi (1994) on tutkinut Helsingin seudulle avioituneita thaimaalaisia naisia, mutta näiden naisten suomalaisia miehiä hän ei ole haastatellut. Keto-Tokoin (mt., 36-37) tutkimuksen mukaan kyseiset liitot voivat olla "uusi elämä" -tyyppisiä, jolloin turistina Thaimaahan matkustanut suomalainen mies tapaa siellä tulevan vaimonsa ja ensimmäisen yhdessäolojakson jälkeen seuraa toinen, jonka jälkeen thaimaalainen nainen saapuu Suomeen muutamaksi kuukaudeksi asumaan ennen lopullista päätöstä avioitumisesta. Keto-Tokoin aineistossa tuli toisena parisuhteen muotoutumisen tyyppinä esille "vuosisadan rakkaustarina"-malli. Siinä pari tapaa sattumalta ja romanttisesti rakastuu. Tosin myös tähän liittyi harkintavaihe ennen avioitumista.

Keto-Tokoin (1994, 40-43) haastatteleminen thaimaalalaisten naisten parisuhteet suomalaisten miesten kanssa olivat osoittautuneet suhteellisen pysyviksi. Myöskään puolisoitten välinen ikäero ei vastannut tällaisiin suhteisiin liitettäviä käsityksiä. Suhteissa ilmenevinä mahdollisina ongelmina naiset toivat esille sen, että suomalainen mies ei halua vaimonsa edellisen avioliiton lapsia Suomeen. Myös thaimaalaisen naisen ja miehen äidin välillä saattoi ilmetä ongelmia, jos pari ja miehen äiti asuivat samassa taloudessa.

Yhteenveto

Globalisaatiolla tarkoitetaan sellaisia maailmanlaajuisella tasolla vaikuttavia prosesseja, jotka ylittävät kansalliset rajat ja jotka yhdentävät ja yhdistävät yhteisöjä ja organisaatioita uusiksi paikan ja ajan yhdistelmiksi. Globalisaatio saa sukupuolittuneita muotoja lisäten esimerkiksi köyhempien maiden naisten avioliittosiirtolaisuutta.

Kahden kulttuurin välisissä parisuhteissa on kyse ylikansallisten käytäntöjen yleistymisestä ja erilaisten kulttuurien välisten hybridisten muotojen kehittymisestä. Kaksikulttuurisessa parisuhteessa voi toteutua alun kulttuurien eron jälkeen akkulturaatio ja sopeutuminen toinen toisensa kulttuuriin.

Toiseen kulttuurin kuuluvan kanssa avioitumista lisäävät erilaiset taloudelliset, sosiaaliset, kulttuuriset ja psykologiset tekijät. Vetotekijöinä toimivat myönteiset kokemukset erilaisista ihmisistä ja toisista kulttuureista sekä esimerkiksi ulkomailla työssäolo ja asuminen. Työntekijänä voi olla ihmisen marginaalisuus ja eristäytyneisyys omassa kulttuurissaan.

Aiempien tutkimusten mukaan thaimaalaisen naisen kanssa avioitumisen motiivi voi perustua siihen, että kyseiset miehet korostavat vaimonsa ulkonäköä ja arvostavat perinteellistä naisroolia. Thaimaalaisen naisen kanssa avioituneilla saksalaisilla miehillä on voinut ollut vaikeuksia kotimaansa avioliittomarkkinoilla sekä ongelmia itsenäistymisessä ja irtaantumisessa lapsuutensa kodista.

5 THAIMAA MATKAKOHTENA

5.1 Thaimaa representaationa ja sukupuolittuneena tilana

Globalisaation myötä maanosat, maat ja yksittäiset paikat ovat nopeammin ja halvemmin saavutettavissa. Thaimaan suosio matkailukohtena on konkreettinen osoitus globalisaatioon liittyvistä yhteyksien ja verkostojen laajenemisesta. Haastattelemieni miesten suhteista 17 on alkanut Thaimaassa ja vain kolme Suomessa⁵. Thaimaa on suomalaisten suosima kaukomatkailun kohde ja siihen liitetään monia myönteisiä mielikuvia maana ja kansakuntana. Myös haastattelemani miehet kertoivat monista ja monenlaatuisista myönteisistä Thaimaahan liittyvistä kokemuksista. Myönteiset mielikuvat eivätkä myöskään konkreettiset kokemukset voi selittää tällaisten parisuhteiden runsautta, koska suomalaisilla on lukuisia suosittuja matkailukohteita ilman, että tämä johtaisi lisääntyviin avioliittoihin turisticen kohdemaan kansalaisten kanssa. Miten on siis mahdollista, että on muodostunut paikka, tässä tapauksessa Thaimaa, josta monet länsimaiset miehet suomalaisten ohella löytävät itselleen vaimon? Mitä erityistä Thaimaassa on ja mikä tekee parisuhteiden alkamisen siellä niin helpoksi? Tarkastelen aluksi Thaimaata kansallisena representaationa eli millaisia mielikuvia siitä esitetään.

Kirsti Lempiäinen (2002) lähestyy kansakuntaa ja kansallisuutta Judith Butlerin (1999) performatiivisuus-teorian kautta. Teorian mukaan performatiivinen kansallisuus tuotetaan jossakin tilassa ja ajassa erityisesti toiston avulla. Tällainen toisto ei ole viattomasti vähemmän tietoista, koska sillä on myös ideologinen perustansa ja taustansa. Lempiäisen mukaan kansallisuuden performatiivinen toisto tuottaa siihen pysyvyyttä, ikonisia representaatioita, määrittelyjä ja eroja meistä ja "toisista" sekä sukupuolittuneita kansallisuuteen liitettäviä käsitteitä.

Millainen sitten on Thaimaahan liitettävä, tässä tapauksessa suomalainen performatio? Matkailukirjat ja matkailujournalismi kuvaavat Thaimaata erilai-

⁵ Haastatelluilla 18 miehellä on ollut yhteensä 20 parisuhdetta thaimaalaisten naisten kanssa, koska kahdella miehellä on kummallakin ollut kaksi tällaista suhdetta.

silla stereotyyppioilla ja näistä eräs yleisimmin esitetty on mielikuva siitä hymyjen maana (Hupli 1997, 29; Bishop & Robinson 1998, 77). Hymy representoituu kansalliseksi ikoniksi, joka on länsimaiden ja länsimaisten ihmisten esittämä ja toistama käsitys Thaimaasta ja thaimaalaisista. Hymystä näyttää tulevan jonkinlainen Thaimaasta kansakuntana aina uudestaan ja uudestaan kerrottava sosiaalisesta mentaaliseksi muuttuva tila, representaatioiden paikka (ks. Gordon 2002, 38). Tällä mentaalaisella tasolla Thaimaa on kuvitteellinen yhteisö, jota varsinkin turistiset käytännöt (esitteet, opaskirjat ja niiden kuvamateriaali) toistavat ja uusintavat. Tällaiset performaatiot näyttävät myös uusintavan sellaista Stuart Hallin (1999, 65) kuvaamaa koloniaalista fantasiaa, jossa periferiaksi lännen kannalta asetetun asukkaat nähdään ”puhtaina” ja eksoottiset paikat ”koskemattomina”.

Hymy performansiona yleensä myös sukupuolittuu eli hymyilevinä thaimaalaisina representoidaan poikkeuksetta maan naisia ja vähemmän miehiä. Voidaan puhua Thaimaan sukupuolittuneisuudesta länsimaisessa kontekstissa, koska maa representoidaan jotenkin feminiinisenä. Thaimaa kansallisuutena ikonisoituu naiseksi, joka on hymyilevä ja usein eksoottiseen kansalliseen pukuun pukeutunut. Kyse on olemuksellisesti samanlaisesta kansallisuuden sukupuolisesta esittämisestä kuin mitä usein toistettu kansallispukuinen Suomineito kesäsävyisessä järvimaisemassa suomalaisuuden ikonina on. Tällaiset mielikuvat ovat osoitus symbolisella tasolla ilmenevästä sukupuolten globalisaatiosta ja maailman sukupuolijärjestyksestä (Connell 2000, 43) ja siitä miten globalisaatio ilmenee ja vaikuttaa vahvasti myös mielikuvien tasolla (Burawoy 2000b, 32). Chitraporn Vanaspong (2003, 209) viittaaakin siihen, miten Thaimaahan suuntautuvaa turismia on pyritty lisäämään luomalla maasta eksoottisuutta, erikoisuuksia ja salaperäisyyksiä korostavia mielikuvia sekä markkinoimalla sitä suoranaisesti seksiparatiisina.

Thaimaalla on myös oma maantieteellinen paikkansa ja sijaintinsa ja tutkimilleni miehille se on luonnollisesti merkinnyt hyvin vaihtelevia heille tuttuja paikkoja ja tiloja. Ääripäinä ovat Heimo ja Timo (ks. miesten profiilit alaluvussa 6.1.1), jotka eivät ole käyneet koskaan maassa tai Antti, joka asuu ja opiskelee siellä ja Karri, joka toimii yrittäjänä Thaimaassa. Thaimaa voidaan nähdä sellaisena länsimaisesta perspektiivistä vastakohtana keskustalle olevana marginaalisena paikkana, jossa monet maantieteellisiin paikkoihin ja tiloihin liittyvät binaariset oppositioasetelmat tulevat representoiduiksi (Shields 1991, 4). Shieldsin (mt., 46-47) mukaan marginaali usein nostalgisoidaan ja ihanteellistetaan ja se on osa tilan ja paikan diskursseja, joilla tuotetaan käsityksiä ja mielikuvia. Tilan esittämisessä luodaan sellaisia kuvia tilasta, jotka perustuvat yliyksinkertaistamisiin, stereotyyppioihin sekä luokitteluihin, esimerkiksi luonnosta, ja jolloin tila todellisena tulee merkityksi symboliselle tasolle.

Andrea Rothen (1997, 171) mukaan Thaimaa ja sen orientalmi, eksotiikka, vieraus on tulkittavissa assosiaationa luonnosta ja luonnollisuudesta, joka on illuusio patriarkaalisen miehen vapaudesta. Thaimaassa voidaan tavoittaa jotakin aitoa: luontoa, ihmisiä, kulttuuria, elämäntapaa ja jonne länsimainen ihminen voi paeta etsimään jotakin jo kadotettua kaipuunsa kohdetta. Eeva Jo-

kinen ja Soile Veijola (1990, 135) viittaavat turistiseen nostalgiaan, joka on kai-puuta koskemattomaan ja väärentämättömään luontoon ja myös omaan luon-toon. Siksi turistit voivat olla kohdemaasta ja sen paikoista enemmän kiinnostuneita kuin paikalliset ihmiset. Tekemissäni haastatteluissa miehet ovat tuoneet esille seikkaperäisiä mutta tietysti vaihtelevia kertomuksia Thaimaasta. Ne ovat jokaisen omia konstruktioita, jotka koostuvat kunkin omista kokemuk-sista ja odotushorisonteista. Tulkitsen näitä kertomuksia myös siten, että ne ovat eräänlaisia löytöretkitarinoita konkreettisella mutta samalla myös metafo-risella tasolla. Mies löytää vaimon, erilaisia vieraan kulttuurin yksityiskohtia, maantieteellisiä paikkoja ja jotakin silloin myös itsestään. Silloin mies konstruoi omaa maskuliinista identiteettiään jossakin imaginaarisella alueella ainakin osittain rakennettuna fantasiana (Hall 1999, 251).

R.W. Connell (1998, 9-10) viittaa siihen, miten globaali sosiaalinen järjestys jakaa sukupuolisuhteita. Tämä jako luo sukupuolittuneita mielikuvia, seksuaa-lisuutta ja käytäntöjä. Tällöin myös minkä tahansa maantieteellisen paikan ja tilan voidaan ajatella sukupuolittuvan. Tämä tarkoittaa sitä, että tila jakaa mies-ten ja naisten toimintoja sekä luo erilaisia sukupuolten sisäisiä ja välisiä merki-tyksiä. Thaimaa ja sen eri tilojen eräs oleellinen sukupuolittumisen osa on monet ja moniulotteiset länsimaisten miesten ja paikallisten naisten suhdever-kostot. Sukupuolittunut tila ei ole kuitenkaan jähmettynyt, vaan kyse on liikku-vista tiloista ja tilanteista, hetkistä ajassa ja paikassa sekä sukupuolittuneista tekniikoista, joilla tuotetaan, määritellään ja hallitaan fyysistä ja sosiaalista tilaa. Kun tilaa tarkastellaan tällä tavoin yhteiskunnallisena kategoriana, siinä olen-naista on tilan hallintaan ja vallan käyttöön liittyvät kysymykset sekä tilan hen-kilökohtaiset merkitykset. (Koskela 1997, 74.) Kärjistetyksi voi väittää, että Thaimaa on enemmän sukupuolittunut tai eri tavalla sukupuolittunut maa ja kulttuuri kuin esimerkiksi sukupuolineutraalimpi Suomi⁶. Oleellisempaa on kuitenkin se, että kukin maa sisältää erilaisia konkreettisia paikkoja, tiloja, joissa sukupuolen performanssit henkilökohtaisina valintoina naturalisoitujen normi-en puitteissa tulevat esille (Koskela 1997, 81). Konkreettisesti olenkin ollut kiin-nostunut saamaan esille kertomuksia ensimmäisistä kohtaamisista, tapahtu-mien tiloista ja niihin kiinnittyvistä toiminnoista.

Thaimaata voidaan myös tarkastella edellä esilletuomani konfiguraation käsitteen ja sukupuolittuneiden konfiguraatioiden merkityksessä. Thaimaa on tila, johon tässä tapauksessa suomalainen mies saapuu, menee, tulee ja lähtee. Thaimaalainen nainen taas on enemmän sidottu monin konfiguraation ulottu-vuuksiin, erityisesti jos hän on baarityttö. Jos tarkastellaan subjektin asettumista aktiivisessa ja passiivisessa merkityksessä (Jokinen 1996, 74) niin kyseessä on sellainen tilanne, jossa mies subjektina asettuu itse aktiivisesti, mutta nainen on asetettu passiivisesti. Tutkittavilla suomalaisilla miehillä on ollut kolme Thai-maassa olon konfiguraation muotoa eli seksiturismi, sen vastakohtana itse-

⁶ Kirsti Lempiäinen (2002) on käsitellyt suomalaisuuden sukupuolettomuutta, jonkin-laista yksisukupuolisuutta. Lempiäisen (mt., 33) mukaan tämä sukupuolettomuus voi selittyä vahvalla tasa-arvopolitiikalla sekä toisaalta kansallisuudesta puhumisena henkisenä ja arvokkaana siten että se koetaan ajan, maallisuuden ja sukupuolisuuden ylittävänä elämää suurempana järjestyksenä.

kontrolliin perustuva turismi sekä työkomennus. Kaikissa näissä konfiguraation muodoissa miehet ovat olleet aktiivisia, ruumiillisia toimijoita. Tällä konfiguraation tulkinalla en kuitenkaan halua merkityksellistää thaimaalaisia naisia passiivisiksi, koska kuvatut konkreettiset konfiguraatiotilanteet ovat kuitenkin usein olleet tasavertaisia miesten kertoman perusteella. Lisäksi on huomattava, että turistisessa tilanteessa myös matkailevat naiset voivat olla hyvin aktiivisia pyrkimällä läheisiin seksuaalisiin suhteisiin paikallisten miesten kanssa (Jokinen & Veijola 1990, 52; Pruitt & La Font 1995).

5.2 Lomamatkailun merkitykset

Monien haastattelemieni suomalaisten miesten parisuhde on alkanut kun he ovat olleet lomalla Thaimaassa. Tarkastelen seuraavaksi sitä, miten lomailua ja turismia on analysoitu sosiaalisena ja kulttuurisena ilmiönä konkretisoimalla tulkintaa Thaimaan asettamaan erityiseen kontekstiin eli kaukomatkailuun liittyvänä.

Chris Ryan ja C. Michael Hall (2001, 20) määrittelevät loman olevan sellaisen marginaalisen ajanjakson, jossa piilevänä mahdollisuutena on muuttaa ihmisen elämää. Loma voi olla ihmiselle puhdistautuva kokemus ja se voi merkitä oman identiteetin vahvistumista tai jopa sen uusiutumista. Turismia ja lomailua, erityisesti kaukomatkailua on usein kuvattu ilmaisulla liminaaltila, jossa ihmiset siirtyvät arjen tilasta ja käytännöistä toiseen. Tällainen tila mahdollistaa vapautumisen normatiivisten käytäntöjen säännöistä ja esittämisen koodeista (Shields 1991, 84). Tom Selänniemi (1999, 277) tarkentaa jäsentelyä siten, että turismissa esiintyvää liminaalisuuden kaltaista tilaa voidaan kuvata liminoidiksi tai kvasiliminaaliseksi, jolla hän tarkoittaa yksilöiden tuottamaa ja kuluttamaa fragmentaarista tilannetta.

Thaimaahan suuntautuvassa matkailussa on ensinnäkin nähtävissä selkeä liminaalinen siirtymävaihe, kun matkalle valmistaudutaan ja pitkä lentomatka toimii konkreettisena siirtymäriittinä. Näissä vaiheissa turisti siirtyy rituaalisesti tavallisesta, esimerkiksi työntekijän roolista kohti lomalla olevan rooliin. Ajallisesti ja maantieteellisesti pitkä lentomatka, etäisyys Suomeen ja sen arkitodellisuuteen sekä lämmin, kostea ilmanala jo sinänsä tekevät kohteesta ja lomasta selkeästi arjesta erottuvan. Kun tähän liitetään loman sosiaaliset käytännöt ja niiden merkitykset, kuten rentoutuminen ja toisen kulttuurin kohtaaminen, ovat edellytykset irtaantumiselle ja siirtymiselle olemassa. Tämä selittää myös sen, miksi tutustuminen ja vuorovaikutus voi lähteä nopeasti käyntiin vieraassa maassa vieraan naisen kanssa kun lisäksi sukupuoli- ja seurustelukulttuuri on erilainen kuin kotimaassa. Tuotetulle liminaalisuudelle ovatkin tyypillisiä erilaiset lomakohteen antistrukturissa toteutuvat communitas-tyyppiset sosiaaliset siteet joko kohdepaikan ihmisten kanssa tai sitten samalle matkalle osallistuvien kesken ilman velvoitteita (Selänniemi 1999, 280). Tutus-

tuminen thaimaalaiseen naiseen voi olla helppoa kun se ei sisällä jatkuvuuden velvoitteita ja sen siteistä on helppo irrottautua.

Lomatilanteeseen näyttää liittyvän selkeästi erilainen käyttäytyminen kuin mitä ihmisen tavallisessa arjessa ilmenee. Ryan ja Hall (2001, 74) kuvaavat tarkemmin, mitä turistina olo on ja mitä se merkitsee. Se sisältää toimintoja eli matkustamista, joka tuottaa eräänlaisen poikkeavuuden eli tavallisen, oman arjen kontekstista poissaolon. Normaaleista paikoista, rooleista ja ihmisistä erilläänolo mahdollistaa suvaitsevaisemman suhtautumisen ihmisten käyttäytymiseen sekä omaan että toisten. Toisaalta poikkeavuus merkitsee eräänlaista luonnollisuuden ja impulssisuuden perustelua, joka voi antaa perusteen esimerkiksi juuri matkan aikaisille seksuaalisille suhteille. Tämä voi Ryanin ja Hallin mukaan johtaa vaihtoehtoihin eettisiin toimintaperiaatteisiin jolloin seksuaalisuuden kohde, esimerkiksi seksityöntekijä, koetaan vain kulutushyödykkeenä eikä kanssaihmisenä.

Ryan ja Hall korostavat juuri poikkeavuuden (‘deviancy’) käsitettä turistin habituksen keskeisenä elementtinä. Tämä käsite antaa myös selkeän näkökulman Thaimaassa olevan länsimaisen miehen käyttäytymiseen. Miten tämä poikkeavuus tuottaa omia maskuliinisuuden käytäntöjä ja niiden perusteluja? Ryan ja Hall (2001, 1) määrittelevät turistin viettävän aikaansa liminaalissa roolissa ohimenevässä aikarajassa. He korostavat turistin marginaalisuutta ja anonymiteettiä. Turismin tilasta ja tilanteesta tulee tällöin itsemäärittelyn areena, jossa fragmentoitunut todellisuus voidaan saada järjestykseen. Voidaan olettaa että Thaimaassa, hyvin etäällä suomalaisesta arjesta, tämä anonymiteetti ja liminaalisuus tarjoaa mahdollisuuksia suomalaisen miehen itsensä määrittelyille.

Rob Shields (1991, 92-95) viittaa karnevalismiin tarkastellessaan rantalomailmiöitä. Rantalomassa ylevä kääntyy nurin ja ihmiset vapautuvat arjen mikrovoian normeista ja groteski, karnevaalinen ruumis on tämän symbolina. Thaimaa on ennen kaikkea rantalomakohde, mutta ehkä johtuen tutkimusongelmani näkökulmasta ja konkreettisesta kysymyksenasettelusta haastatteluisissa emme juurikaan puhuneet rantalomailusta siinä merkityksessä, että miehet olisivat tuoneet esille rantoihin liitettäviä toimintoja kuten auringonottoa tai uimista. Osassa miesten kertomuksia painottuu heidän toiminnassaan Thaimaan lomakohteissa rantojen ohella tai sijasta keskeisinä vyöhykkeinä ja tiloina lomakohteen baarit, joissa he ovat kohdanneet paikallisia baarityttöjä. Baareissa groteski karnevalismi kumuloituu ja irtaantuminen kotimaan arjen todellisuudesta on jo varsin perusteellista. Usein tähän karnevalistiseen juhlintaan liittyy runsas alkoholin käyttö ja tuttu miesseura, joka mallikäyttäytymisenä lisää myös seksuaalisten nautintojen tavoittelua. Silloin konkreettisella maantieteellisellä matkakohteella ei ole erityisempää merkitystä, koska tärkeämpää on itse olotila, arjesta irtaantuminen ja Selänniemen (1999, 281) ilmaisema turistin tilallisesti rajattu leikkikenttä, jossa matkailijan toimet sijoittuvat arjen pakollisten toimien ulkopuolelle.

Miksi sitten ihmisten väliset läheiset, intiimit suhteet saavat oman erityisen merkityksen lomamatkalla? Turistinen tilanne luo edellytykset tällaisille

konfiguraatioille kun tavoitteena on läheinen kontakti satunnaisena seksisuhteena tai ystävyystymisenä ja mahdollisena parisuhteena. Loman liminaalisuudessa ihmisen on rentoutuneena helppo tutustua lomakohteen ihmisiin tai samalla matkalla oleviin. Toisaalta tämä käyttäytyminen ei sinänsä eroa ihmisten arjessa tapahtuvista toiminnoista esimerkiksi vapaa-aikana. Ryan ja Hall (2001, 60-62) kuvaavat sitä, miten ihmisillä on lomalla samanlaisia seksuaalisia käytäntöjä kuin miten he toimivat vaikkapa viikonloppuisin oman kotikaupunkinsa baareissa ja juhlissa. Ihmiset ottavat esimerkiksi kondomeja mukaan. Toisaalta Ryan ja Hall huomauttavat myös siitä, miten seksi yleensä on tullut näkyvämmäksi sosiaalisessa todellisuudessa. Ihmiset puhuvat siitä ja se näkyy esimerkiksi matkailumainonnassa. Siksi turismi ja seksi liittyvät yhteen ja yksi osa tätä yhdistelmää on seksiturismi.

5.3 Thaimaalainen nainen

Koska haastattelemieni miesten vaimot ovat kotoisin Thaimaasta, herää luonnollisesti uteliaisuus saada selvyyttä siitä, miten thaimaalaisiin ja laajemmin aasialaisiin naisiin liitetyt käsitykset ovat vaikuttaneet näiden parisuhteiden syntyyn ja yleistymiseen. Andrea Rothe (1997, 178) on tuonut esille sen, miten kolonialisoinnin historian kuluessa länsimaiset miehet ovat esittäneet kliseisiä tyyppityksiä toisten kulttuurien (Aasia, Afrikka, Amerikka) naisista. Yhteistä näille käsityksille on ollut näiden maanosien naisten kokeminen eksoottisina ja eksoottisesti seksuaalisina, jonkinlaisina miesten fantasioina. Rothen mukaan se, mikä naisiin liitetty vieras eksoottisuus on kulloinkin painottunut ja ollut ikään kuin muodissa, on riippunut omassa, länsimaisessa kulttuurissa vallitsevista sukupuolisuhteista ja niistä miehille aiheutuneista ongelmista. Elin Penttinen (2004, 148) on tutkimuksessaan Suomessa toimivista venäläisistä ja virolaisista prostituoiduista ja striptease-tanssijoista tuonut esille sen, miten kyseiset naiset on kuvattu eroottisina ja eksoottisina "itätyttöinä". Kyseessä ovat diskurssiiviset konstruktiot, joissa valkoisen, heteroseksuaalisen maskuliinisuuden suunnasta mikä tahansa feminiininen subjektipositio voi saada toiseuden merkityksen ja eksoottisen vivahteen.

Thaimaalainen nainen voidaan tulkita tutkimuksessani orientaalisena naisena, johon on liitetty tämän länsimaisista naisista erottavia stereotyyppisiä käsityksiä. Lähtökohtana on termi orientti tai orientaalinen, joka jo itsessään on diskursiivinen, ei vain geografinen ja kulttuurinen. Edward W. Saidin (1978, 5, 7) mukaan kyseessä on länsimaiden ja Orientin suhde, joka on vallan ja hallitsemisen suhde ja merkitsee kulttuurista hegemoniaa. Sen perusajatuksena on eurooppalaisen identiteetin suuruus verrattuna ei-eurooppalaisiin ihmisiin ja kulttuureihin.

Länsimaisille käsityksille aasialaisista naisista on vuosisatojen aikana rakentunut perusta, joka on kiteytynyt nykyiseen muotoonsa 1900-luvun aikana ja erityisesti sotien, toisen maailmansodan ja Vietnamin sodan vaikutuksesta.

Juuri Vietnamin sota lisäsi selkeästi aasialaisten naisten ja länsimaisten (amerikkalaisten) miesten pari- ja seksuaalisuhteita. (Uchida 1998.) Käsitys aasialaisista naisista on kaksijakoinen ja samalla se on myös ristiriitainen. Ensinnäkin näissä länsimaisissa diskursseissa orientaalinen nainen on nähty länsimaisen miehen kannalta ihanteellisena naisena eli alistuvana, tottelevaisena, passiivisena ja kotikeskeisenä ja joka lupaa miehelle perhe-elämää ja pysyvää parisuhdetta (Robinson 1996, 56; Uchida 1998, 162). Aasialaiset naiset on lisäksi nähty hyperfeminiinisinä eli passiivisina, heikkoina, hiljaisina ja seksuaalisesti eksoottisina (Pyke & Johnson 2003, 36).

Edellä mainitun stereotypian rinnalla on toinen, eksoottisuutta korostava käsitys. Se sisältää oletukset orientaalisen naisen suuremmasta emotionaalisuudesta, luonnollisuudesta ja seksuaalisesta houkuttelevuudesta (Spickard 1989, 39; Pruitt & LaFont 1995, 430; Rothe 1997, 169). Tällaisen tulkinnan voidaan olettaa perustuvan länsimaille tavanomaiseen toisten kulttuurien seksuaalistamiseen (Rantonen 1994, 132) ja koloniaaliseen fantasiaan periferian asukkaiden puhtaudesta ja eksoottisuudesta (Hall 1999, 65). Seksiturismi ja suomalaisen media-arjen tulkinnat tällaisista parisuhteista vahvistavatkin sellaisia käsityksiä, joissa thaimaalainen nainen nähdään eksoottisena, eroottisena ja seksuaalisena.

Miten thaimaalaisen naisen eksoottisuus on tulkittavissa? Homi K. Bhabha (1994) viittaa siihen, että rodullisissa stereotypioissa on kyse fetisismistä. Tällainen leikinkaltainen fetisismi antaa väylän identiteetille, joka perustuu mielihyvän ja toisaalta pelon ja puolustuksen jännitteelle. Onko siis thaimaalainen nainen erilaisena ja erilaiseksi merkittynä länsimaiselle miehelle fetisistinen, jonkinlainen kohde, kuin esine, jolla on jokin metaforinen merkitys kuvata jännitteisyyttä puutteen ja läsnäolon, tradition ja uuden välillä? Petri Sipilä (2003, 16) kuvaa fetisististä heteroseksuaalista halua siten, että halun kohteena ovat "vastakkaisen" sukupuolen genitaalit, vaatteet ja muut sukupuolen ns. sekundaarit ominaisuudet. Tämä halu ei kohdistu toiseen ihmiseen ihmisenä tai yksilönä, vaan sukupuoliluokan edustajana, eräänlaisena osaobjektina. Silloin thaimaalainen nainen ja vaimo voisi olla kuka vain ja korvattavissa. Lisäksi thaimaalaisen naisen etnisyys ja eksotiikka voidaan tulkita globaalissa seksuaalisuuden tilassa länsimaisen miehen kannalta jonkinlaisena pelkkänä kulutettava elementtinä (ks. Penttinen 2004, 174).

Tällaisten aasialaisiin ja konkreettisemmin thaimaalaisiin naisiin liitettyjen tulkintojen vaarana on kuitenkin niiden yksipuolisuus. Tyypillistä käsityksille orientaaleista naisista ja tässä tapauksessa aasialaisista naisista ovat sellaiset negatiiviset tulkinnat, joissa heidät nähdään alistettuina ja joissa heidät tehdään alistetuiksi. Myös tutkimuskirjallisuus rakentaa ja vahvistaa tällaisia käsityksiä. Esimerkkinä tästä on Rosemary Bregerin (1998) artikkeli, jossa hän perustelematta väittää (mt., 134) seksiturismimaista tulevien saksalaisten miesten aasialaisten vaimojen olevan kuuliaisia seksiobjekteja ja miestensä huomiosta ja rahoista riippuvaisia. Westwood ja Phizacklea (2000) tuovat esille sen, että esimerkiksi tarkasteltaessa muuttoliikettä kehitysmaista länsimaihin on korostettava sitä, että muuttavat tekevät itse päätöksiä ja ratkaisuja vaikka

globalisoituvan markkinatalouden kehitys aiheuttaakin uusia ajan ja paikan muotoja ja tavallaan pakottaa esimerkiksi juuri aasialaisia naisia sopeutumaan näihin rakenteisiin.

Tarkastellessaan vaimojen välitystoimintaa Filippiineiltä Suomeen Riitta Vartti (1996) on kiinnittänyt huomiota siihen, että yksilön vapauden näkökulmasta kullakin on oikeus yrittää selviytyä elämästä monin keinoin, jolloin köyhistä oloista tulevilla naisilla on vapaa tahto avioitua jopa naiskaupan välityksellä korkeamman elintason maihin. Sen sijaan tällaista naiskauppaa on hänen mielestä vastustettava instituutiona, koska tällainen kysymys on poliittinen ja yhteiskunnallinen ja tavoitteena on sellainen tilanne, jossa kenenkään ei tarvitsisi suostua naiskaupan tai muun vastaavan ehtoihin. Yksilöllisellä tasolla vaarana on kuitenkin se mistä sekä Pataya Ruenkaew (2003a; 2003b) että Prapairat Ratanaloan Mix (2003) huomauttavat eli että Länsi-Eurooppaan muuttaneita thaimaalaisia naisia pidetään pelkästään näkymättöminä, sellaisina uhreina, joilla ei katsota olevan valtaa päättää omasta kohtalostaan. Prapairat Ratanaloan Mix (mt., 128) moittii myös tutkimusta tällaisesta näkökulmasta, joka samalla siirtyy yleiseksi käsitykseksi siitä, miten thai-naisia käytetään hyväksi.

Chandra Talpede Mohanty (1999) viittaa siihen, miten kolmannen maailman naisista annetaan hyvin yksipuolisen stereotyyppinen kuva. Hänen mukaansa länsimainen feministinen tutkimus kuvaa nämä naiset alistetuiksi ja miehen vallassa eläviksi ja jonka vastakohtaksi asettuu länsimainen, koulutettu, moderni, omaa ruumistaan ja seksuaalisuuttaan kontrolloiva ja omista asioistaan päättävä nainen (mt., 236). Tällainen tulkintakehys, joka on Mohantyn mukaan osa länsimaisen tutkimuksen globaalia hegemoniaa, näkee naiset miehisen kontrollin uhreiksi ja seksuaalisesti alistetuiksi (mt., 239). Samalla tutkimus analysoi sukupuolieron ja häivyttää kulttuurien erot ja rajat, jolloin se aikaansaa monoliittisen kuvan. Seurauksena on se, että tutkimus pönkittää alkuperäisiä (koloniaalisia) valtajakoja, jotka kumoloituvat valtaan liittyvään kaksinaisuusuteen. Tätä valtaa joko on (miehet) tai sitä ei ole (naiset). (mt., 260.)

Pyken ja Johnsonin (2003, 36, 43) mukaan kyseessä on eräänlainen "valkoinen on oikein" -mantra ja valkoisen femininisyyden erinomaistaminen. He käyttävät myös ilmaisua "valkoinen hegemoninen femininisyyden" (mt., 54) eräänlaisena rinnakkaiskäsitteenä hegemoniselle maskuliinisuudelle (ks. alaluku 2.3). Valkoisella hegemonisella femininisyydellä he tarkoittavat sellaista valtarakennetta, jolla käsitykset valkoisesta feminiinisyydestä ja siihen liitettävistä arvoista tehdään ihanteiksi ja malleiksi siten, että esimerkiksi aasialaiset käsitykset naiseudesta ja naisena olemisesta nähdään ja tulkitaan huonommiksi. Tässä on kyse toisen ja toiseuden tuottamisesta, kun valkoisesta tehdään normi ja tässä tapauksessa tämän normin kautta tulkitaan aasialaisia naisia. Eräänlaisilla kontrolloivilla mielikuvilla objektivoidaan naiset esimerkiksi ihonvärin perusteella. Myös omassa tutkimuksessani tällainen tulkinnan vaara on mahdollinen, koska en ole haastatellut suomalaisten miesten thaimaalaisia vaimoja eli heidän äänensä ei kuulu tässä tutkimuksessa.

5.4 Perhe, parisuhde ja rakkaus Thaimaassa

Tutkimukseni tavoitteena ei alun perin ollut käsitellä thaimaalaista parisuhdekulttuuria, mutta ensimmäisten haastattelujen jälkeen havaitsin, etten voi sivuuttaa tätä teemaa. Miesten kertomuksissa alkoi tulla esille viittauksia siitä, millaista perhe- ja parisuhde-elämä Thaimaassa on ja millaisia miesten ja naisten suhteet siellä ovat. Miesten kuvaukset thaimaalaisesta sukupuolijärjestyksestä ja -kulttuurista alkoivat asettua kuin peiliksi tai vastakohtaksi vastaavalle suomalaiselle. Käsitellessään seksuaalisia kulttuureja Jeffrey Weeks, Janet Holland ja Matthew Waites (2003, 6) huomauttavat tarpeesta ymmärtää näiden erilaisuutta, koska esimerkiksi ei-länsimaisten yhteiskuntien seksuaalisuuden tarkastelu kantaa edelleen mukanaan länsimaiden koloniaalisen vallan aikaisia käsityksiä.

Läpikäymäni tulkinnat siitä, millaisia thaimaalaiset parisuhteet ovat ja millaisia esimerkiksi miesten ja naisten roolit niissä ovat, ovat osoittautuneet hyvinkin vaihteleviksi. Yleispiirteinä on se, että thaimaalainen parisuhdekulttuuri esitetään yleensä oleellisesti erilaiseksi kuin vastaava länsimainen tai konkreettisemmin suomalainen. Tällaisesta käsityksestä muodostuu vakiintunut toisto, joka vaikuttaa ihmisten ennakkokäsityksiin ja -odotuksiin. Thaimaalainen parisuhde- ja seksuaalikulttuuri tulkitaan traditionaaliseksi ja patriarkaaliseksi. Esimerkiksi suomalaisissa Thaimaan matkaopaskirjoissa thaimaalainen ja yleensä aasialainen kulttuuri nähdään enemmän traditionaalisenä, suku- ja perhekeskeisenä sekä sukupuolirooleja erottelevana kuin länsimainen ja erityisesti pohjoismainen (ks. Hupli 1997; Remes 1997). Kirsten Refsing (1998, 194) viittaa siihen, miten tällaisesta asetelmasta seuraa helposti se, että enemmän tasa-arvoisesta ja emansipoituneesta yhteiskunnasta käsin patriarkaalinen yhteiskunta nähdään takapajuisena. Samalla taas tällaisista maista ja kulttuureista käsin tasa-arvoisemman maan emansipoituneet naiset nähdään vähemmän naisellisina eli sellaisina, jotka ovat hylänneet jonkinlaisen luonnollisen naiseutensa.

Eräänä vakiintuneena käsityksenä on esitetty se, että thaimaalaisessa kulttuurissa naisen asema on alempi ja heikompi kuin miehen. Tämän on nähty perustuvan buddhalaiseen ideologiaan eli tulkintaan Karmasta ja jälleensyntymisen kierrosta. Sen mukaan syntyminen naiseksi merkitsee vähäisempiä meriittejä tulevaan elämään (Odzer 1994, 18). Pataya Ruenkaewin (2003a, 75) mukaan tämä tulkinta on kuitenkin hyvin etnosentrinen eikä buddhalaisuudesta ole löydettävissä mitään negatiivista naiskuvaa. Erik Cohenin (1996, 277) mukaan tulkinta thaimaalaisen naisen alemmasta asemasta on ideologinen ja sillä on voitu perustella ja vahvistaa sukupuolihierarkioita. Toisaalta Cohen kiinnittää huomiota myös siihen, miten thaimaalaisten naisten asemaa voidaan tarkastella – riippumatta buddhalaisesta selityksestä – seurauksena modernisaatiosta ja yhteiskunnan rakenteellisista muutoksista, jotka pakottavat naiset alhaisen palkkatason tehtäviin tai sitten kaupallisen seksin markkinoille. Lisäksi on huomattava, että taustalla ovat länsimaiset käsitykset Orientin parisuhteis-

ta, joiden mukaan naiset ovat miestensä palvelijoita ja aasialaiset kulttuurit ovat patriarkaalisia ja seksistisiä (Uchida 1998, 163).

Göran Therbornin (2004, 51-53) mukaan Kaakkois-Aasiassa, johon Thaimaa sijoittuu, patriarkaatti on historiallisesti ollut vähemmän vahva kuin muualla Aasiassa. Naisilla on ollut oikeus omaisuuteen ja avioitunut pari on yleensä asettunut asumaan vaimon kylään. Seksuaalisuutta on säädelty lievemmin ja avioero on ollut helppo saada. Patriarkaatin suhteellisuus ei kuitenkaan ole merkinnyt sukupuolten välistä tasa-arvoa, koska vanhemmat esimerkiksi ovat vaikuttaneet tyttärensä aviomiehen valintaan.

Oman aikamme thaimaalaisessa perheessä perheen isä, vanhin mies, on perheenpää. Tämä status on kuitenkin varsin muodollinen ja se liittyy miehen rooliin hoitaa perheen ulkoisia asioita. Historiallisesti thaimaalainen perhe on rakentunut matrilokaalisesti, joka ilmenee perheiden elämän ja asumisen rakentumisena naispuolisten perheenjäsenten ympärille. Perheen vanhin nainen käyttää myös taloudellista valtaa ja kontrolloi perheen rahallista tilannetta. Thaimaassa avioliiton solmimisella on tärkeä merkitys. Siinä muodostuu uusi perhe ja perhe nähdään aina taloudellisesti keskeisenä yksikkönä. Avioliitto on myös kahden suvun välinen asetelma ja toiminto, vaikka avioliitot eivät olekaan olleet suoranaisesti järjestettyjä. Thaimaalaisten naisten kohdalla avioituminen on perustunut omaan ratkaisuun, mutta käytännössä sille on pitänyt olla vanhempien suostumus. Thaimaalaisessa perheessä ei noudateta jyrkkää työnjakoa oli sitten kyse agraarisesta tai enemmän nykyaikaisesta kaupunkiperheestä. Miesten ja naisten työnjako on kummassakin tilanteessa joustava ja arvoneutraali. Eroaminen on thaimaalaisessa yhteiskunnassa normaalia ja hyväksyttävää eikä naisten ja miesten välillä ole havaittavissa eroja mahdollisuuksissa ottaa avioero. Erotilanteessa mies muuttaa pois ja kaikki omaisuus jää naisella, koska matrilokaalisen perinteen mukaisesti mies on muuttanut avioitumistilanteessa. (Pataya 2003a, 59-63, 68; Sarmela 2004, 129-132; Therborn 2004, 125.)

Thaimaalaisessa yhteiskunnassa naiset ovat aktiivisesti työelämässä, koska naisten perinteellisenä velvollisuutena on ollut perheen talouden kohentaminen. Siksi perheen tyttäret suuntautuvat välittömästi pakollisen oppivelvollisuuden jälkeen usein kaupalliselle alalle. Perheen poikien on koettu tuottavat perheelle arvoa ja ulkoista valtaa ja siksi nämä suuntautuvat julkiselle palvelusektorille ja perhe voi myös investoida enemmän ainakin yhden pojan koulutukseen. (Pataya 2003a, 64-65.)

Thaimaalaisessa sukupuoli- ja seurustelukulttuurissa on suomalaisesta vastaavasta erottuvia piirteitä, jotka vaikuttavat miesten ja naisten välisten suhteiden muotoon ja sisältöön. Cohen (1996, 280) kuvaa sitä, miten käsitys rakkaudesta voi olla oleellisesti erilainen länsimaisen ja thaimaalaisen tulkinnan välillä. Hän mainitsee konkreettisesti nykyisen länsimaisen käsityksen siitä, että rakkautta ei voi ostaa eli että taloudelliset palkkiot ja emotionaaliset kiintymykset tavallaan sulkevat toisensa pois. Cohenin mukaan thaimaalaisten käsitys on oleellisesti erilainen eli talous ja tunteet voivat ikään kuin tukea toisiaan. Tällöin sellainen thaimaalainen nainen, joka saa länsimaiselta mieheltä taloudellisia hyötyjä ja korvauksia, voi kokea ja lisätä tunteenomaista suhdettaan mieheen.

Länsimainen tulkinta näkisi tämän enemmän taloudellisena riippuvuutena kuin rakkautena vaikka ei olisikaan syytä epäillä thaimaalaisen naisen tunteita teeskennellyiksi. Cohen korostaa myös thaimaalaisessa yhteiskunnassa ilmenevää hierarkisuuden periaatetta, jolloin 'farang'⁷, länsimainen mies, saa välittömästi eräänlaisen kanta-asiakkaan roolin, mikä merkitsee erilaisia automaattisesti hänelle lankeavia sosiaalisia velvoitteita kuten että hän alkaa huolehtia taloudellisesti naisystävästään.

5.5 Thaimaalainen prostituutio ja seksiturismi

5.5.1 Seksiturismi ilmiönä

Tarkastelen seuraavaksi thaimaalaista prostituutiota ja siihen liittyvää seksiturismia. Ne eivät suoranaisesti kuulu tutkimustehtävääni, mutta niitä ei voida sivuuttaa, koska thaimaalaiseen prostituutioon liittyy erityispiirteitä, jotka laajemmin tuovat esille maassa ilmeneviä käsityksiä sukupuolten välisistä suhteista ja rakkaudesta. Lisäksi muutamilla haastattelemillani miehillä on vaimona baarityttö ja vielä useammilla on kokemuksia maksullisesta seksistä thaimaalaisen naisen kanssa. Aloitan kuitenkin tarkasteluni tulkitsemalla seksiturismia yleisempänä, ei maaspesifinä ilmiönä.

Chris Ryan ja C. Michael Hall (2001, x) määrittelevät seksiturismin sellaiseksi turismiksi, jossa tärkeimpänä tavoitteena tai motivaationa on aikaansaada lopulta seksuaalisia suhteita. Nämä suhteet ovat yleensä luonteeltaan kaupallisia mutta ne voivat tietysti myös olla ei-kaupallisia ja vapaaehtoisuuteen perustuvia. On myös huomattava se, että seksiturismi ei ole joko tai ilmiö. Oppermann (1999, 252) käyttääkin ilmaisua situationaalinen seksiturismi, joka tarkoittaa sitä, että seksiturismi on usein tilannekohtaista ja käytännössä suuri osa niistä turisteista, jotka ostavat seksiä, eivät matkusta maahan pelkästään sen takia. Toisaalta osa seksituristeista matkustaa maailman eri seksiturismikohteisiin pyrkien tietoisesti keräämään kokemuksia ja löytämään itselleen mieluisimman kohteen (Brennan 2002, 155).

Seksiturismia on tarkasteltu lähinnä miesten käyttäytymiseen liittyvänä ilmiönä. Toistuvan mallitarinan mukaan länsimainen, valkoinen mies matkustaa harrastaakseen seksiä kolmannen maailman tai lähempänä olevan köyhemmän maan naisten kanssa. Tämä näkökulma on jättänyt syrjään sen, että myös naiset matkustavat motiivinaan seksiturismi. Myös tutkimus on alkanut kiinnittää huomiota naisten seksiturismiin (ks. Pruitt & LaFont 1995; Phillips 2003) ja samoin on alettu tutkia gay- ja lesboturismia (Ryan & Hall 2003, 101-116). Tarkastelen seuraavaksi kuitenkin pelkästään heteroseksuaalisten miesten seksiturismia ja millaisia tutkimustuloksia tästä ilmiöstä on esitetty.

⁷ Thaimaalaiset kutsuvat länsimaalaisia ilmaisulla farang. Länsimaalaisilla tarkoitetaan tällöin eurooppalaisia, amerikkalaisia ja australialaisia. (Pataya 2003a, 112.)

Ryan ja Hall (2001) tulkitsevat seksiturismia viittaamalla paradigmoihin, jotka määrittelevät kyseisen ilmiön todellisuutta. Näiden paradigmojen tavoitteena on kuvata seksiturismia ilmiönä, joka ottaa huomioon sekä mikro- että makrotason. Mikrotasolla kyse on kahden liminaalissa tilanteessa olevan ihmisen interaktiosta. Makrotasolla tarkastellaan ilmiöön liittyviä globaaleja ja yhteiskunnallisia rakenteita ja erityisesti siihen liittyviä taloudellisia tekijöitä (ks. myös Penttinen 2004, 138).

Perustaen tarkastelunsa aiempiin seksiturismia käsitelleisiin tutkimuksiin Ryan ja Hall (2001, 49) käyttävät ensin kahta muuttujaulottuvuutta eli vapaaehtoisuus-hyväksikäyttö sekä ei-kaupallinen-kaupallinen ulottuvuuksia. Seksiturismissa vapaaehtoisuus perustuu siihen, kuinka selkeästi omasta tahdostaan lähtien seksityöläinen tekee työtään. Kaupallisuudessa kyse on siitä, tekeekö seksityöläinen työtään "rahasta" tai "siksi, että pitää siitä". Kolmanneksi paradigmaulottuvuudeksi Ryan ja Hall (mt., 100) lisäävät omana tulkintanaan ulottuvuuden, jossa toisessa päässä on eräänlainen itserehellisyyden vahvistus ja toisessa hyväksikäyttö ja pahoinpitely. Tämä kolmas paradigma auttaakin mielestäni laajemmin hahmottamaan molempien osapuolen toiminnan ja käytännöt seksiturismin todellisuudessa.

Ryan ja Hall (2001, 42) korostavat sitä, että seksipalveluiden käyttö ei yleisellä tasolla erityisemmin eroa siitä, mitä ihmiset tavoittelevat lomaillessaan. Molempien motiivit liittyvät rentoutumiseen, mielikuvitukselliseen pakoön, perheen muotoutumiseen, seikkailuun ja jonkin erilaisen tekemiseen. Loma ja turismi on representaatio sukupuolista, seksuaalisuudesta sekä sosiaalisista suhteista ja siksi se on otollinen seksin harjoittamiselle. Tämä korostuu, kun seksiin on erityisiä mahdollisuuksia tällaisessa liminaalissa ja anonyymissä tilassa.

Eri tutkimuksissa on pyritty selvittämään, millaiset miehet harrastavat seksiturismia. Tämä on johtanut erilaisiin tyypittelyihin, joita seuraavaksi esittelen. O'Connell Davidson (1995) on tyypitellyt brittiläiset seksituristit kolmeen ryhmään (Ryan & Hall 2001, 40). Yksi ryhmä ovat nuoremmat machomiehet ('Macho Men'), jotka haluavat seksiä niin monen naiset kanssa kuin mahdollista. Toisena ryhmänä ovat eräänlaiset keskivertomiehet ('Mr Averages'), jotka ovat hieman vanhempia ja kiinnostuneita hakemaan jonkinlaista emotionaalista tai romanttista yhteyttä naisten kanssa. Kolmas ryhmä koostuu kosmopoliiteista ('Cosmopolitan males'), jotka ovat liikematkalla tai työkiertueella esimerkiksi juuri Aasiassa ja jotka rentoutuakseen käyttävät kaupallisen seksin palveluita vaikka muuten eivät olisi prostituoitujen kanssa tekemisissä. Ryan ja Hall (2001, 62) päätyvät muiden käsittelemiensä tyypittelyjen pohjalta esittämään mallin, jossa on varsinaisesti kolme seksituristityyppiä:

- (1) **"Aloittelija"** ('Neophyte') on ensikertalainen, joka ei itse ole aktiivinen ja siksi seksityöläinen pikemminkin valitsee hänet asiakkaakseen.
- (2) **"Palaaja"** ('Returnee') on sellainen seksituristi, joka tekee toistuvia matkoja viettääkseen aikaansa saman naisystävän kanssa. Tällöin molemmat osapuolet nauttivat toistensa seurasta ja toivovat uutta tapaamista. Mies toivoo

suhteen kehittyvän emotionaalisempaan suuntaan ja nainen puolestaan toivoo jatkoa saadakseen mieheltä myös matkojen välillä rahaa ja siksi hän lähettää miehelle rakkauskirjeitä (ks. myös Brennan 2002, 161).

- (3) **”Veteraani”** (‘Veteran’) tai **macho** (‘Macho’), joka on kokenut seksiturismitoiminnassa kävijä.

On myös tutkittu Thaimaahan seksiturismin takia matkustavien miesten sosiaalisia taustoja ja motiiveita. Andrea Rothe (1997) viittaa eri tutkimustuloksiin siitä, että seksiturismia harrastavat kaikenlaisiin sosiaaliryhmiin kuuluvat miehet eikä ole löydettävissä mitään määrättyä sosiaalista tyyppiä. Rothen (mt., 76) omassa tutkimuksessa, jossa kohderyhmänä oli Itävallasta, Saksasta ja Sveitsistä Thaimaahan matkustavia miehiä, erottui selkeästi kaksi alaryhmää, joista toiseen lukeutuvat miehet etsivät thaimaalaisista naisista puolisoa ja toiseen lukeutuvat jonkinlaista eksoottista vaimoa. Erilaista, eksoottista vaimoa etsivät miehet korostivat traditionaalisia sukupuolihierarkioita ja heidän toiveenaan oli avioitua ei-emansipoituneen naisen kanssa ja toisaalta he painottivat sellaista rakkauskäsitystä, jonka mukaan nainen on huolehtiva ja altruistinen ja uhrautuu miehelleen (mt., 88-89). Seksituriisteille ja niille, jotka haluavat avioitua tapaamansa prostituoidun kanssa, yhdistävää näyttää olevan kielteinen käsitys eurooppalaisista naisista oli kotimaa mikä tahansa, sillä oman maan naisia pidetään kylminä ja vähemmän naisellisina (ks. myös Ryan & Hall 2001, 57).

Thaimaasta vaimoa etsineet, Rothen tutkimat saksankielisistä maista tulevat miehet kuvasivat itseään varsin liberaaleiksi, eräänlaisiksi ”uusiksi miehiksi”, jotka sallivat itselleen tunteellisuuden ja ovat tietoisia muuttuvista miesihanteista. He nimesivät itsensä myös hieman erilaisiksi miehiksi ja olivat varsin tyytyväisiä omaan mieheytensä. (Rothe 1997, 138-140, 160-161.) Tämä Rothen tulos on jossain määrin erilainen verrattuna Ryanin ja Hallin (2001, 75) esittelemien eri tutkimusten tulosten kanssa, joiden mukaan seksiturismin kohteiden asiakkaille tyypillistä on kykenemättömyys kohdata ja ymmärtää miesten ja naisten suhteissa tapahtuneita muutoksia. Nämä miehet etsivät jonkinlaista paluuta patriarkaaliseen järjestelmään (mt., 81). Lisäksi näissä tutkimuksissa on tullut esille kyseisten miesten hyvin rasistinen suhtautuminen tapaamiaan thaimaalaisia seksityöntekijöitä kohtaan.

5.5.2 Prostituution kehitys Thaimaassa

Thaimaa on saanut kyseenalaista mainetta maailman ehkä suosituimpana seksiturismin kohdemaana. Chitraporn Vanaspong (2003) viittaa siihen, miten seksiturismista ja prostituutiosta on tullut olennainen osa Thaimaan kansainvälistä imagoa. Hänen (mt., 205) mukaansa tämä kuva on muodostunut vakiintuneeksi totuudeksi Thaimaasta, koska kyse on naisista, prostituoiduista sekä kolmannen maailman valtiosta. Tämä kuva on luonnollisesti yleistys, joka kuitenkin säilyy muuttumattomana ja joka vaikuttaa siihen mitä Thaimaasta kerrotaan ja mitä siitä halutaan tietää.

Riippumatta edellä mainitun kuvan oikeellisuudesta prostituutiomarkkinat ovat siellä suuret, sillä arvion mukaan jopa 15-25 prosenttia 15-30-vuotiaista

naisista työskentelee prostituution alalla ja määrällisesti on arvioitu noin 2-3 miljoonan naisen työskentelevän tällä alalla (Odzer 1994, 2). Bishop ja Robinson (1998, 102) huomauttavat kuitenkin prostituution määrien esittelyissä ilmevästä hyvin huomattavista vaihteluista. Joka tapauksessa monille thaimaalaisille naisille prostituutio voi olla ainoa ja myös paras elämisen ja elannon saamisen mahdollisuus. Thaimaalaisen yhteiskunnan rakenteelliset muutokset ja ongelmat, taloudellinen kehitys ja modernisoituminen, ovat synnyttäneet voimakkaan maan sisäisen muuttoliikkeen pois varsinkin maan köyhimmältä alueelta Koillis-Thaimaasta. Monet sellaiset nuoret naiset, joilla on yleensä vähän koulutusta ja työelämän kokemuksia ja takanaan epäonnistuneita avioliittoja kotiseuduillaan, lähtevät työnhakuun Bangkokiin ja turistien suosimiin rantalomakohteisiin. Koska mahdollisuudet työllistyä muihin kuin matalapalkkaisiin tehtäviin ovat käytännössä vähäiset, monet valitsevat prostituution. Tällä alalla ansiomahdollisuudet saattavat olla huomattavasti paremmat, jolloin nämä naiset voivat täyttää myös perheen asettamat velvoitteet eli he voivat lähettää vanhemmilleen rahaa ja lisäksi elättää mahdolliset lapsensa. (Cohen 1996, 253.)

Ryan ja Hall (2001, 139) viittaavat siihen, miten on esitetty vaihtelevia ja ristiriitaisia tulkintoja siitä, miksi Thaimaassa on niin kauan ja paljon ollut prostituutiota. Ennen 1800-lukua Thaimaassa ei varsinaisesti esiintynyt prostituutiota ja aina 1950-luvulle saakka alalla toimivat naiset olivat muualta tulleita kiinalaisten naisten muodostaessa suurimman ryhmän. Thaimaalaisien naisten suuntautuminen prostituutioon lisääntyi vasta 1960-luvulla kun maatalouden rakennemuutosten takia suurempi määrä naisia joutui työttömiksi ja alkoi etsiä toimeentulomahdollisuuksia kaupungeista. (Pataya 2003a, 75.)

Thaimaalaisen prostituution taustalla on nähty olevan buddhalaisen konseptin sukupuolten välisistä suhteista (Odzer 1994, 18). Tosin Ryan Bishop ja Lillian S. Robinson (1998, 160) ovat hyvin kriittisiä tällaista selitystä kohtaan (ks. myös Ryan & Hall 2001, 139). He huomauttavatkin, että vaikka kaikki maailman suuruskonnot sisältävät patriarkaalisia valtarakenteita, ne eivät silti johda prostituutioon eikä toisaalta toisissa buddhalaisissa yhteiskunnissa ole nähtävissä sellaista teollista prostituutiota kuin Thaimaassa. Lisäksi maailmassa on myös muita suosittuja ja ei-buddhalaisia seksiturismin kohdemaita kuten vaikkapa Dominikaaninen tasavalta (Brennan 2002).

Nykyisen muotoinen seksiturismi alkoi Thaimaassa Vietnamin sodan aikana, kun yhdysvaltalaiset sotilaat alkoivat käydä lomalla maan rannikolla (Leheny 1995, 373). Ryan ja Hall (2001, 141) korostavatkin Yhdysvaltain sotilaallisen läsnäolon Kaakkois-Aasiassa luoneen perustaa seksiturismille, koska se on merkinnyt prostituutiossa ilmeneviä valtarakenteita, kaupallisen seksin markkinoita sekä myös sellaisia taloudellisia rakenteita ja riippuvuus-suhteita, jotka sotilaallisen vetäytymisen jälkeen täytyivät kansainvälisen turismin muodossa.

Vähitellen Vietnamin sodan jälkeen eri maista alettiin järjestää halpoja turistimatkoja Thaimaahan ja näistä turisteista valtaosa on ollut sellaisia miehiä, joiden motiivina on ollut päästä toteuttamaan omia seksuaalisia fantasioitaan

(Odzer 1994, 2). Huomattavaa on kuitenkin se, että suurin osa prostituoitujen asiakkaista on oman maan miehiä tai aasialaisia miehiä lähialueiden maista kuten Kiinasta, Malesiasta ja Singaporesta (Cohen 1996, 251). Thaimaata ei pidä siis yksipuolisesti tulkita ja kuvata länsimaisen seksiturismin kohdemaana, vaikka osa prostituution alalla työskentelevistä saakin asiakkaansa eurooppalaisista, amerikkalaisista, australialaisista ja myös japanilaisista turisteista. Parin viimeisen vuosikymmenen taloudellinen kasvu on myös lisännyt thaimaalaisten miesten motiivina käyttää seksipalveluita (Bales 2002, 215; Therborn 2004, 217).

Ryan Bishop ja Lillian S. Robinson (1998, 96) huomauttavat siitä, miten edellä esittämästäni thaimaalaisen prostituution kehityshistoriasta on tullut ikään kuin virallinen standarditarina. Sen elementteinä ovat maatalouden ongelmat, sisäinen muuttoliike Bangkokiin, Yhdysvaltain läsnäolo, turismin nousu sekä seksuaalisen ja muun työvoiman vienti. Bishop ja Robinson eivät kiellä tämän tarinan elementtien tai kokonaisuuden oikeellisuutta ja totuudellisuutta. He haluavat kuitenkin tuoda sen rinnalle muita mahdollisia selitystarinoita tai näkökulmia. Tällainen voi olla esimerkiksi ylikansallisen talouden rakenteiden ja toimijoiden vaikutus Thaimaahan ja se miten maan seksuaaliset palvelut myös symbolisesti kuvaavat kansainvälistyvän talouden luonnetta. Konkreettisesti Thaimaa on esimerkki kansainvälisen talouden sellaisesta kehityksestä, jossa nopean taloudellisen kehityksen niin sanotut keskitason valtiot ovat ajautuneet vaikeisiin taloudellisiin kriiseihin, työttömyyteen, konkursseihin ja ennen kaikkea valtiolliseen velkaantumiseen (Sassen 2002, 265). Tässä Thaimaankin tapauksessa se on merkinnyt tietynlaista selviytymisen feminisointumista eli yksilöllisen toimeentulon hankkimista esimerkiksi juuri prostituution avulla (ks. Penttinen 2004, 140).

5.5.3 Seksiturismi Thaimaassa

Thaimaassa ilmenevä prostituution laajuus ja muodot merkitsevät sitä, että länsimaisten miesten on erittäin helppoa saada thaimaalaisen naisen seuraa oli sitten motiivina pelkkä seksi tai seksi ja ystävyys. Prostituutiolla on Thaimaassa omia muotojaan, joista yksi liittyy juuri länsimaisten miesten ja thaimaalaisten naisten välisiin suhteisiin ja siihen miten nämä suhteet voivat rakentua ja kehittyä. Kaupallisen seksin ilmenemismuotona on esimerkiksi se, että Thaimaassa toisin kuin länsimaissa rakkautta voi ostaa tai ansaita (Cohen 1996, 296). Tämä liittyy siihen, miten siellä länsimaisten miesten ja paikallisten prostituution alalla toimivien naisten yhdessäolon muotona on usein eräänlainen avoimesti päättyvä prostituutio ('open-ended prostitution'), joka tarkoittaa sitä, että suhteen jatkuessa se laajenee pelkkää seksuaalisuhdetta laajemmaksi. Tällöin mies maassa olonsa aikana rahoittaa ja ylläpitää naisen elämää mutta suhde loppuu kun mies poistuu maasta (mt., 295). Tällöin mies käyttää kuitenkin valtaa suhteen jatkuvuudesta, kuten seuraava Saksaan avioituneen entisen prostituoidun lyhyt kuvaus kertoo (Pataya 2003a, 154):

Somying: Wenn der Kunde will, dass ich bleibe, dann bleibe ich. Wenn er sagt, gehe, dann bin ich weg.

Somying: Jos asiakas haluaa, että jään, silloin minä jään. Jos hän sanoo, mene, silloin minä menen pois. (Käännös HS)

Tällaisissa suhteissa kyse ei ole vain seksistä vaan yhdessäolosta miehen Thaimaassa olon aikana ja tällöin thaimaalainen nainen on länsimaalaiselle miehelle eräänlainen vuokrattu vaimo *´mia chao*⁸ (Hall 1995, 73). Prostituution sosiaalisiksi muodoksi voi tulla pitkä, jopa kuukausia kestävä ja vuosittain toistuva yhdessäolo (Rothe 1997, 118), jossa mies saattaa tuntea olevansa ikään kuin ystävän tai rakastajan roolissa antaessaan maksun naisen elämisen tukemiseen (Oppermann 1999, 258). Tämä suhde voi kehittyä jatkuvaksi ystävyudeksi ja lopulta kohti avioliiton solmimista (Odzer 1994; Oppermann 1999, 258).

Cohen (1996, 288) on tuonut esille sen, miten Thaimaassa prostituutio on naisen kannalta etic-tasoisesti tulkittuna työtä, mutta emic-tasolla kyse on jonkinlaisesta pelistä, jossa oleellista on naisen taito herättää länsimaisen miehen mielenkiintoa ja pitää tästä huolta⁹. Rosalind C. Morris (2002, 51) korostaa seksuaalisuuden ohella lisäksi kielen merkitystä tällaisessa miehen ja naisen välisessä yhdessäolossa ja vuorovaikutuksessa. Naisen pääomana on thaikieli, joka mahdollistaa miehen orientoitumisen paikallisiin oloihin. Naiset itse tulkitsevat, että kyse on silloin heidän omasta onnekkaisuudesta, kun he ovat saaneet länsimaisesta miehestä asiakkaan ja ystävän. Cohenin (1996, 260) tutkimuksen mukaan thaimaalaisen baaritytön ja länsimaisen miehen, *farangin*, suhteessa on neljä mahdollista muotoa:

- (1) Puhdas kaupallinen vaihto, jossa seksuaalisista palveluista maksetaan.
- (2) Sellainen kaupallisen vaihdon suhde, jossa tyttö ”esittää” miehelle emotionaalista kiintymystä maksimoidakseen oman taloudellisen hyötynsä.
- (3) Taloudellinen ja sosiaalinen vaihto, jossa on myös rakkautta.
- (4) Tunteisiin, rakkauteen ja sosiaaliseen vaihtoon perustuva suhde, jossa tyttö yleensä asuu miehen kanssa ilman, että hän saisi erityistä taloudellista korvausta tältä mieheltä.

Suhteessaan thaimaalaaiseen baarityttöön länsimainen mies puolestaan haluaa suhteen kehittyvän enemmän autenttiseksi eli sellaiseksi, jossa suhde perustuu emotionaalisuuteen eikä kaupalliseen vaihtoon (Cohen 1996, 262). Seksituristi haluaakin uskoa, että itse seksuaalinen akti olisi thaimaalaiselle prostituoidulle vapaaehtoinen (Ryan & Hall 2001, 56) ja tavoitteena voi olla myös seksituristin roolin kieltäminen. Tällaisessa tilanteessa mies on kuitenkin jatkuvasti epävar-

⁸ *´Mia chao*-ilmiö syntyi Vietnamin sodan aikana lukuisien thaimaalaisten naisten siirtyessä taloudellisiin perustein yhdysvaltalaisien sotilaiden sijoituskohteisiin (Pattaya 2003a, 132).

⁹ Emic- ja etic-tyypeissä kyse on erottelujärjestelmistä kun tutkija tulkitsee tekstejä. Emic-tulkinnassa sen lähtökohtana on teksti itsessään kun taas etic-tulkinnassa tutkija käyttää itse luomiaan ja valitsemiaan luokittelujen kriteerejä. Emic-tulkinnassa esimerkiksi haastattelutilanteessa tutkija kiinnittää huomion siihen, miten haastatellut ihmiset itse jäsentävät tarkasteltavaa ilmiötä. (Alasuutari 1999, 120-121.)

ma, koska ei tiedä, onko thaimaalainen nainen prostituoitu vai mukava ystävä-tär ja onko kyseessä raha vai rakkaus (Pataya 2003a, 225)¹⁰.

Monilla prostituution alalla toimivilla thaimaalaisilla naisilla voi olla tavoitteena avioitua länsimaalaisen miehen kanssa ja päästä kotimaastaan pois paremman elintason toivossa. Cohenin (1996, 263) mukaan länsimaisen miehen ja thaimaalaisen naisen (Cohen viittaa parin kohtaamisvaiheessa prostituution alalla toimineisiin naisiin) avioituessa ja naisen muuttaessa pysyvästi asumaan miehen kotimaahan pari kohtaa monia ongelmia. Suurimmat ongelmat ovat taloudellisia eli thaimaalaiselle voi olla vaikeaa tottua länsimaiden korkeaan hintatasoon samalla kun hänellä itsellään ei alkuvaiheessa voi juuri olla tuloja. Muita ongelmia aiheutuu naisen kannalta kielestä, uusista tavoista, yksinäisyydestä, erosta omasta perheestä ja ystävistä ja myös erilaisesta ilmastosta. Prostituution alalla työskenteleville kehitysmaiden naisille avioituminen länsimaisen miehen kanssa voikin muodostua eräänlaiseksi fantasiaksi, jossa romanttisen rakkauden sijasta keskeistä ovat odotukset taloudellisesta hyvinvoinnista ja hyvästä kohtelusta (Brennan 2002, 167). Fantasia voi kuitenkin romahtaa, kun nainen kohtaa arjen ja miehensä tavan elää seksiturismikontekstin ulkopuolella.

Yhteenveto

Länsimaisissa yksipuolisissa ja ideologiaperusteisissa käsityksissä thaimaalaiset ja yleensä aasialaiset naiset on nähty toisaalta hyperfeminiinisinä, kotikeskeisinä ja alistuvina. Toisaalta heidät on kuvattu eksoottisina ja seksuaalisesti houkuttelevina. Länsimaiset tulkinnat ovat nähneet thaimaalaisen perheen ja parisuhteen traditionaalisenä, vaikka patriarkaatti on siellä toteutunut vain suhteellisenä ja matrilokaalisuudella on keskeinen vaikutus perherakenteisiin ja käytäntöihin.

Seksiturismi alkoi yleistyä Thaimaassa Vietnamin sodan jälkeen. Länsimaisen miehen ja thaimaalaisen baaritytön suhde on eräänlaista avoimesti päättyvää prostituutiota, jossa suhteen jatkuessa se laajenee pelkkää seksisuhdetta laajemmaksi ja nainen on miehelle ikään kuin vuokrattu vaimo (‘mia chao’). Miesten toistuvien matkojen ja yhdessäolojen myötä suhde voi johtaa avioliiton solmimiseen.

¹⁰ Elina Penttinen (2004, 230) viittaa kuulemiinsa tarinoihin siitä, miten lappilaisten miesten ja venäläisten prostituoitujen välille saattaa kehittyä käytännöllinen tai romanttinen suhde, jossa mies avustaa naista ja suhde voi kehittyä lopulta avioitumiseen saakka. Tämä viittaa siihen, että samantyyppisiä konfiguraatioita voi muodostua prostituoitujen ja asiakkaan välillä vaikka transnationaalit käytännöt ja asetelmat eroavatkin.

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Haastattelut

6.1.1 Haastateltavat

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat parisuhteessa thaimaalaisen naisen kanssa olevat tai olleet suomalaiset miehet. Tutkimusaineisto koostuu 18 tällaisen miehen kertomuksista, jotka olen saanut haastatteleamalla 16 miestä sekä kaksi sähköpostivastauksina. Nämä 18 miestä olen tavoittanut kolmella eri ilmoituksella. Syksyllä 1999 Suomi-Thaimaa-seuran jäsenlehti julkaisi ilmoitukseni, joka johti kuuteen yhteydenottoon ja haastatteluun. Tämän jälkeen syyskuussa 2000 minulla oli ilmoitus sanomalehti Keski-suomalaisen yleisönosastopalstalla. Ilmoituksen johdosta neljä miestä otti minuun yhteyttä, joiden haastattelun suoritin syksyn 2000 aikana. Myöhemmin syksyllä 2000 sain ilmoituksen Suomi-Thaiklubin internet-kotisivuille. Tämä ilmoitusmuoto osoittautui kaikkein tehokkaimmaksi, koska sen johdosta suoritin vuoden 2001 aikana kaikkiaan kuuden miehen haastattelun ja lisäksi kaksi miestä vastasi kysymyksiin sähköpostitse.

Haastateltavien saaminen on siis perustunut kolmeen ilmoitukseeni, joihin myöhemmin haastatelluiksi tulleet miehet ovat reagoineet ottamalla minuun yhteyttä ja tarjoutumalla haastateltaviksi. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkittava ryhmä on rajoittunut ainakin siinä mielessä, että kyseiset miehet ovat olleet aktiivisia ja kiinnostuneita tutkimuksestani. Vaikka tutkittava kohderyhmä, siis thaimaalaisen naisen kanssa parisuhteessa olevat suomalaiset miehet, on oleellisesti suurempi, en pohdi sitä, millaisia miehiä saattaisi sisältyä tähän enemmistöön. Oletan kuitenkin, että haastatelluiksi tulleet ovat valikoituneet ja aineisto on tässä mielessä rajoittunut. Tarkoitan tällä sitä, että heillä on ollut ilmeinen halu tulla kuulluiksi ja kertoa omasta parisuhteestaan ja sen kehitymisestä. Näin tämä heidän motiivinsa kääntyy samalla tutkimustehtäväni ytimeen eli legitimaatiopuheen tulkintoihin. Lisäksi valikoituminen ilmenee siten, että haastatelluista suurimmilla osalla nykyinen parisuhde thaimaalaisen naisen

kanssa ei ole kestänyt vielä pitkään, jolloin suhteen käsittelyssä painottuu juuri sen synty ja alkuvaihe.

Tässä tutkimusraportissani kaikkien haastateltavien nimet on korvattu kuvitteellisilla etunimillä. Pidän tätä tutkimuseettisesti perusteltuna ratkaisuna. Voin näin paremmin taata tutkittavien anonymiteetin, koska haastattelut ovat kuitenkin perustuneet keskinäiseen luottamukseen. Haastattelut ovat tuoneet esille myös hyvin henkilökohtaisia asioita miesten ja heidän perheidensä elämästä. Tämä kohderyhmä on kuitenkin edelleen varsin pieni ja rajautunut, joten tutkittavat miehet saattaisivat olla omilla nimillään helposti tunnistettavia.

Liitteessä 2 on yhteenveto haastateltujen miesten keskeisistä taustapiirteistä. Miehet ovat syntyneet vuosien 1931 ja 1974 välisenä aikana ja heidän keski-ikänsä oli haastatteluhetkellä 37 vuotta. Joukosta Lauri on selkeästi vanhin, sillä hän on syntynyt vuonna 1931. 1940-luvulla, sotien jälkeen on syntynyt kolme haastateltua ja vuonna 1951 yksi mies. Selkeä, suuri ryhmä haastateltuja on seitsemän miehen ryhmä, jotka ovat syntyneet vuosien 1958–1963 välisenä aikana. Kolmannen ikäryhmän muodostavat nuorimmat miehet, joista yksi on syntynyt vuonna 1968 ja loput viisi vuosina 1971–1974. Lukuun ottamatta vanhinta miestä haastateltavat muodostavat ikään kuin kolme sukupolvea.

Haastatelluista yksi asuu vaimonsa ja lapsensa kanssa pysyvästi Thaimaassa ja yksi opiskeluidensa takia ainakin toistaiseksi Thaimaassa. Kaikki muut asuvat Etelä- tai Väli-Suomessa. Haastatelluista kahta lukuunottamatta kaikki asuvat kaupungeissa, joiden väkiluku on suurempi kuin 35 000. Yksi mies asuu pienemmässä, 10 000 asukkaan kaupungissa ja lisäksi yksi asuu pienellä maaseutupaikkakunnalla. Haastatelluiksi tulleiden ryhmä ei siis vastaa niitä arkitason diskursseissa esitettyjä käsityksiä, joiden mukaan osa aasialaisen naisen kanssa avioituneista suomalaisista miehistä olisi kotoisin harvaanasuttujen alueiden syrjäisistä kylistä. Kyseessä lieneekin stereotypia, jolle voidaan varmasti löytää sitä vahvistavia esimerkkitapauksia, mutta omaan tutkimukseeni on selkeästi valikoitunut aivan erilaisista taustoista tulevia miehiä.

Haastateltujen koulutustaso vaihtelee huomattavasti. Yhdellä heistä on ylempi korkeakoulututkinto ja yhdellä ammattikorkeakoulututkinto. Lisäksi yksi suorittaa alempaa korkeakoulututkintoa Thaimaassa. Keskiasteen tutkinto on neljällä miehellä ja alemman ammattikoulutuksen on suorittanut yhdeksän haastateltua. Ammatillinen koulutus puuttuu kahdelta mieheltä. Yksityisyrittäjänä toimii viisi miestä. Ylemmän toimihenkilön tehtävissä on neljä miestä ja alemman kuusi. Työntekijätasoisissa tehtävissä on yksi haastateltu. Joukossa on yksi eläkeläinen ja yksi opiskelija. Nämä ammatilliset ja sosiaaliset taustat vahvistavat esimerkiksi sitä Paul Spickardin (1989, 363) näkemystä, että sosiaalisella luokalla on kyetty hyvin epäselvästi selittämään kansainvälisiä avioliittoja. Esimerkiksi Pataya Ruenkaewin (2003a, 192) tutkimuksessa thaimaalaisten naisten kanssa avioituneiden saksalaisten miesten koulutustaso poikkeaa hyvin vähän maan miesten yleisestä koulutustasosta. Tulkitsen kuitenkin niin, että miesten sosiaalinen tausta ei ole täysin merkityksetön. Ammatillinen status ja yhteiskunnallinen asema voivat vaikuttaa siihen, miten suomalainen mies kohtaa tulevan puolisonsa, millaisen naisen hän kohtaa ja millaisen merkityksen

hän tälle suhteelle antaa. Aineiston pienuudesta johtuen sosiaalisen taustan vaikutuksia on kuitenkin vaikea tulkita.

Haastatteluhetkellä parisuhteet olivat kestäneet keskimäärin neljä vuotta. Kaksi suhdetta oli aivan alkuvaiheessa eli pari oli ollut yhdessä vain muutamia kuukausia, käytännössä kahden vain muutamia viikkoja ja miehet odottivat naisystävänsä muuttoa Suomeen. Lisäksi yhdellä miehellä oli kaksi eroon päättyntä suhdetta, joista toinen oli kestänyt kahdeksan vuotta ja toinen vajaat kaksi vuotta. Yhdellä miehellä oli meneillään toinen avioliitto thaimaalaisen naisen kanssa. Hänen ensimmäinen suhteensa oli kestänyt 13 vuotta. Tyypillistä näille suhteille oli siis se, että ne olivat kestäneet vain muutamia vuosia. Joukosta erottuu selvästi yksi (Kimmo) suhde, joka on kestänyt 13 vuotta. Yli viisi vuotta kestäneitä suhteita oli tämän lisäksi vain kolme. Tosin näistäkin yksi oli välillä päättynyt, mutta vaikka pari asuu nykyisin erillään miehen kertoman mukaan he yrittävät jatkaa parisuhdettaan.

Haastateltavien thaimaalaiset puoliset ovat iältään 20–47-vuotiaita. Puolisoiden välinen ikäero vaihtelee huomattavasti. Vanhimmilla haastatelluilla ikäerot ovat 20 vuoden molemmin puolin ja suurin ikäero on 24 vuotta. Nuorimmilla miehillä ikäeroa ei ole tai se on vain muutamia vuosia. Keskimäärin haastateltu suomalainen mies on yhdeksän vuotta vanhempi kuin thaimaalainen puolisonsa. Keskimääräistä ikäeroa nostaa neljä paria, joilla ero on noin 20 vuotta. Verrattuna yleensä suomalaisten parien ikäeroihin, voidaan siis todeta, että erot ovat huomattavasti suuremmat.

Viidellä haastatellulla miehellä on yhdessä thaimaalaisen vaimonsa kanssa lapsia. Kahdessa eroon päättyneessä suhteessa lapset ovat thaimaalaisella äidillä. Pareilla on yhteisiä lapsia joko yksi tai kaksi. Lisäksi yhteen perheeseen kuuluu thaimaalaisen naisen lapsi hänen aiemmasta suhteestaan. Viidellä miehellä on lapsia aiemmista parisuhteistaan. Nämä ovat joko aikuisia tai asuvat äitinsä luona. Seitsemällä thaimaalaisella naisella on lapsia aiemmista suhteistaan. Näistä vain Kimmon perheeseen kuuluu myös vaimon lapsi ja kuuden vaimon lapset olivat haastatteluhetkellä huollettavina thaimaalaisilla perheenjäsenillä Thaimaassa.

Haastateltavien sukupolvet

Haastatellut miehet ryhmittyvät iän perusteella varsin selkeästi kolmeen ryhmään. Väljästi voidaan puhua kolmen sukupolven miehistä. Tätä jäsentelyä käytän tässä tutkimuksessani tulkinnallisena välineenä. J.P. Roos (1987, 51) määrittelee sukupolven sellaiseksi ryhmäksi ihmisiä, joita yhdistää määrättyjen elämänvaiheiden kokemukset ja jotka ovat eräänlaisia elämänkerrallisia yhteisöjä. Sukupolvianalyysillä onkin tulkittu esimerkiksi suomalaisten seksuaalista elämäntyyliä (Haavio-Mannila, Kontula & Rotkirch 2002). Kunkin sukupolvi-tyypin sisällä on luonnollisesti variaatiota, mutta katson, että tällainen sukupolvittainen jäsentely kuvaa parhaiten kyseisiä miehiä. Sukupolven perusteella latautuu käsityksiä parisuhteesta, suuresta ja pienestä sukupuolisopimuksesta, omasta mieheydestä ja maskuliinisuudesta.

Kunkin sukupolven kuvauksen jälkeen esitän siihen luettavien miesten profiilit eli muutamia peruspiirteitä (ks. myös liite 2), jotka liittyvät konkreettisesti kuhunkin mieheen ja hänen parisuhteeseensa.

Globalisaation ja yksilöllistymisen sukupolvi

Kutsun nuorimpien miesten ryhmää **globalisaation ja yksilöllistymisen sukupolveksi**. Tähän ryhmään kuuluvat iältään noin 30-vuotiaat haastatellut miehet eli Antti, Henri, Karri, Niko, Saku ja Timo.

Tyypillistä näille miehille on Timoa lukuunottamatta, jonka parisuhde on alkanut Suomessa ja joka ei ole paljoakaan matkustellut, kansainvälistymisen merkitys oleellisena ja luontevana osana omaa elämää ja valinnanbiografiaa. Nikon kohdalla tämä tarkoittaa lähinnä runsasta matkailua, mutta muut kolme ovat olleet ulkomailla töissä ja lisäksi Antti opiskelee Thaimaassa. Karrin ja Sakan kohdalla tämä on tarkoittanut myös seurustelua ja parisuhdetta ulkomaalaisen naisen kanssa ennen nykyistä suhdetta. Nämä miehet ovat olleet suomalaisten naisten kanssa parisuhteessa korkeintaan lyhyitä jaksoja.

Antti

26-vuotias opiskelija. Antti suorittaa alemmaa korkeakoulututkintoa Bangkokissa. Kaksi vuotta sitten hän tapasi vaimonsa bangkokilaisessa kahvilassa. Heillä ei ole ikäeroa. Aiemmillä lomamatkoilla hänellä on ollut lyhyitä suhteita thaimaalaisten naisten kanssa. He asuvat yhdessä ja vaimo vastaa sinänsä vähäisistä kotitöistä. Tällä on pieni lapsi, joka on isoäidillään hoidossa. Aiempien Thaimaan matkojen myötä Antilla on ollut pitkään tavoitteena saada ulkomaalainen vaimo ja Suomessa hänellä on ollut vain lyhyitä seurusteluja. Heillä on laaja ystäväpiiri ja vapaa-aikaa vietetään mm. dartsia heitellen Bangkokin baareissa.

Henri

26-vuotias toimihenkilö. Hänellä on akateeminen loppututkinto. Henri tapasi vuosi sitten samanikäisen naisystävänsä Etelä-Thaimaassa discossa ollessaan kansainvälisen työharjoittelun aikana lomalla. He muuttivat Bangkokissa yhteen asumaan ja nyt Henrin tavoitteena on päästä takaisin työhön Thaimaahan ja elämään naisystävänsä kanssa yhdessä, koska hän on todella rakastunut. Aiemmin hänellä on ollut vain lyhyitä seurustelusuhhteita. Vaikka heillä olikin selkeä työnjako, Henri korostaa olevansa tasa-arvo ihminen ja hän on arvomaailmaltaan avara ja suvaitsevainen.

Karri

29-vuotias yrittäjä. Hän tapasi kolme vuotta sitten lomamatkallaan vaimonsa, joka oli tuolloin prostituoitu. He asuivat ensin Euroopassa ja nyt Thaimaassa ja heillä on yksi lapsi. Vaimo on lähes samanikäinen. Aiemmin Karrilla on ollut runsaasti eri pituisia naissuhteita myös ulkomaalaisten kanssa. Perheessä on perinteinen työnjako ja se perustuu thaimaalaiseen sukupuolikulttuuriin. Karri

suhtautuu hyvin kielteisesti suomalaisiin naisiin. Hänellä ei ole juurikaan ystävyys-suhteita ja hän on hyvin itsenäinen korostaen vahvaa itsetuntoaan.

Niko

29-vuotias toimihenkilö. Useiden Thaimaan matkojen jälkeen Niko tapasi palvelualalla toimineen vaimonsa sattumalta noin kuusi vuotta sitten. Suhde, jossa heillä on yksi lapsi, on välillä katkennut mutta haastatteluhetkellä pari yritti jatkaa yhdessä. Vaimo on Nikoa neljä vuotta vanhempi. Niko on ollut aiemmillä matkoillaan seksiturismiin orientoitunut ja tästä johtuen hänellä on runsaasti mielipiteitä suomalais-thaimaalaisista suhteista. Aiemmin hänellä on ollut pari muutamia vuosia kestänyttä suhdetta suomalaisten naisten kanssa.

Saku

31-vuotias toimihenkilö. Saku tapasi kolme vuotta sitten lomamatkallaan vaimonsa Bangkokissa tämän työpaikalla, jonka jälkeen he avioituivat kaksi vuotta sitten ja vaimo muutti Suomeen. Vaimo on viisi vuotta nuorempi. Saku on ollut aiemmin useita vuosia töissä ulkomailla. Tällöin hänellä oli lyhyitä suhteita ulkomaalaisten naisten kanssa mutta ei varsinaisia pidempiaikaisia parisuhteita eikä lapsia. Saku on kaveri- ja harrastusorientoitunut ja hän painottaa toisaalta perinteellisiä sukupuolikäsityksiä, toisaalta tasa-arvoisuutta.

Timo

29-vuotias työntekijä. Timo tutustui thaimaalaiseen naisystäväänsä vuosi sitten tämän ollessa käymässä Suomessa ja itse hän ei ole koskaan käynyt Thaimaassa. Puolen vuoden yhteydenpidon jälkeen he kihlautuivat. Timo odottaa kihlattunsa, joka on neljä vuotta häntä nuorempi ja työskennellyt kaupallisella alalla, oleskeluluvan saamista Suomeen ja avioitumista. Timolla on lyhyiden seurustelujen ohella takanaan yksi seitsemän vuotta kestänyt suhde suomalaisen naisen kanssa.

Tasa-arvoprojektin sukupolvi

Toisen ryhmän muodostavat keski-ikäiset, noin 40-vuotiaat miehet. Kutsun tätä ryhmää **tasa-arvoprojektin sukupolveksi**¹¹, koska kyseiset miehet ovat hyvin tietoisia sukupuolten välisestä tasa-arvotietoisuudesta ja ovat tätä tasa-arvoprojektia toteuttaneet ja läpikäyneet omassa elämässään parisuhteissaan suomalaisten naisten kanssa ennen nykyistä thaimaalaista vaimoa. Tähän ryhmään kuuluvat Esko, Jukka, Kalle, Kimmo, Olli, Seppo ja Unto. Näillä miehillä on takanaan useita vuosia kestäneitä parisuhteita suomalaisten naisten kanssa. Suhde thaimaalaisen naisen kanssa on miehillä eri vaiheissa eli joillakin se on kestänyt useita vuosia, joillakin se on taas aivan alkuvaiheessa.

¹¹ Elina Haavio-Mannila, Osmo Kontula ja Anna Rotkirch (2002) käyttävät omassa tutkimuksessaan, joka käsittelee suomalaisten seksuaalisuutta, vuosina 1957-1973 syntyneistä nimitystä sukupuolten tasa-arvoistumisen sukupolvi ('the generation of gender equalisation').

Esko

39-vuotias yksityisyrittäjä. Esko tapasi vaimonsa kaksi vuotta sitten Bangkokissa vaimon työpaikan illanvietossa ollessaan työmatkalla Thaimaassa. Vaimo on muutamia vuosia häntä nuorempi ja tavoitteena on saada tämän 7-vuotias lapsi Suomeen. Nyt he ovat asuneet vuoden verran yhdessä. Aiemmin Esko oli 14 vuotta naimisissa ja tästä suhteesta on kaksi äitinsä luona asuvaa lasta. Tämä suhde oli rauhaton ja Esko on oppinut erosta erityisesti oman työn teon rajoittamisen, jotta suhteelle jäisi aikaa ja nykyisessä suhteessaan Esko korostaa tasa-arvoa.

Jukka

41-vuotias yksityisyrittäjä. Jukan ensimmäinen thaimaalainen vaimo toimi baarityttöinä, kun he tapasivat Pattayalla vuonna 1987. Suhde kesti 11 vuotta ja siitä on kaksi lasta, jotka ovat äidillään. Tämä avioliitto päättyi, kun Jukka tapasi työmatkallaan Thaimaassa nykyisen, yrittäjätaustaisen vaimonsa. Vaimo on häntä muutamia vuosia nuorempi ja tavoitteena on saada tämän kaksi lasta myös Suomeen. Aiemmin Jukalla on ollut viisi vuotta kestänyt suhde suomalaisen naisen kanssa. Hänellä on hyvä thaikielen taito ja suhteissaan hän on oppinut joustavuutta sekä puhumisen ja yhteisten pelisääntöjen luomisen tärkeyttä. Yrittäjyys vie kuitenkin aikaa parisuhteelta.

Kalle

41-vuotias toimihenkilö. Useiden Thaimaan matkojen jälkeen työkaverin thaimaalainen vaimo järjesti tapaamisen ja Kalle kohtasi tulevan vaimonsa tämän kotikylässä kaksi vuotta sitten. Vaimo, joka on 21 vuotta nuorempi, oli tuolloin alaikäinen ja muutenkin oleskeluluvan saaminen oli hidas prosessi. Aiemmin Kallella on ollut yksi pitkä parisuhde, jonka eroprosessista seurasi hänelle pitkä masennusjakso. Suhteessa vaimo vastaa kotitöistä mutta monet työt tehdään yhdessä.

Kimmo

43-vuotias toimihenkilö. Kimmo tapasi muutamien Thaimaan matkojen jälkeen vuonna 1988 vaimonsa sokkotreffeillä. Tätä ennen hänellä oli yksi muutaman vuoden kestänyt suhde suomalaisen naisen kanssa. Heidän perheeseen kuuluu kaksi yhteistä lasta ja yksi thaimaalaisen vaimon lapsi aiemmasta suhteesta. Kimmolla on hyvä thaikielen taito ja hän toimii tarvittaessa muiden thai-naisten tulkkina. Parisuhteessaan Kimmo korostaa juuri kommunikaation tärkeyttä väärinkäsitysten selvittämiseksi sekä kumppanuutta ja toisen kunnioittamista. Vaimonsa kulttuurista Kimmo kokeekin oppineensa paljon. Kotitöissä heillä on työnjakoa ilman jyrkkiä rajoja.

Olli

38-vuotias yrittäjä. Olli tapasi vaimonsa kaksi vuotta sitten lomamatkalla Pattayalla tämän työpaikalla. Vuosi sitten he avioituivat ja vaimo muutti Suomeen, joita ratkaisuja selkeästi nopeuttivat oleskeluluvan saamiseen liittyvät vaikeudet. Vaimo on 13 vuotta nuorempi. Aiemmin Olli on ollut yhden kerran avioliit-

tossa ja hänellä on tästä suhteesta ja toisesta lapsi. Työnsä takia Olli on kiireinen ja toisaalta hän on myös kaveri- ja harrastusorientoitunut. Hän ei painota mitään erityistä nykyisessä suhteessaan.

Seppo

38-vuotias työntekijä. Sepon työpaikalla oli thaimaalainen nainen, joka välitti tietoa länsimaisen aviomiehen haluavasta sukulaisestaan. Ensitapaamisen ja vierailujen jälkeen he ovat olleet nyt puolitoista vuotta naimisissa ja vaimon oleskeluluvan saamisessa oli suuria vaikeuksia. Vaimolla on keskiasteen koulutus, joka tekee suhteesta enemmän vertaisen. Tämä on 13 vuotta nuorempi. Vaimo vastaa kotitöistä mutta Seppo tekee niitä yhtälailla. Aiemmin hänellä on ollut kuusi vuotta kestänyt suhde ja suomalaisista naisista hänellä on huono käsitys.

Unto

38-vuotias toimihenkilö. Unto tapasi kolme kuukautta aiemmin Thaimaassa baaritytön, johon rakastui. Aiemmillä matkoilla hänellä on ollut kaksi thaimaalaista naisystävää. Tavoitteena on nopea avioituminen, jotta naisystävä saisi oleskeluluvan Suomeen. Untolla on ollut kaksi aiempaa pitkää parisuhdetta, joista on äideillään olevat lapset. Varsinkin jälkimmäinen suhde oli pitkittyneeksi huono ja viileä. Unto on laaja kaveripiiri harrastustensa kautta.

Suuren murroksen sukupolvi

Kolmas ryhmä ovat joukon vanhimmat haastatellut eli noin 50-vuotiaat Heimo, Kalevi, Leo ja Osmo sekä 69-vuotias Lauri. Käytän tästä ikäryhmästä samaa nimitystä kuin J.P. Rooskin (1987, 55) eli **suuren murroksen sukupolvi**. Suurella murroksella tarkoitan tässä yhteydessä sukupuolisuhteissa tapahtunutta murrosta ja edellä kuvaamaani 1960-luvulla hahmottunutta uutta suomalaista sukupuolisopimusta, joka murensi mieselättäjyyttä.

Tyypillistä näille miehille on verrattain suuri ikäero thaimaalaaiseen vaimoon eli käytännössä ikäeroa on noin 20-vuotta. Lauria lukuunottamatta miehillä on ollut yksi tai useampi pitkä parisuhde suomalaisen naisen kanssa. Osmo puolestaan erottuu joukosta siksi, että hänellä on ollut kaksi eroon päättyntä suhdetta thaimaalaisen kanssa.

Heimo

49-vuotias toimihenkilö. Heimo ei ole koskaan käynyt Thaimaassa ja hän tapasi vaimonsa tämän ollessa Suomessa sukulaistensa luona käymässä. He kohtasivat neljä vuotta sitten Heimon edellisessä työpaikassa sattumalta asiakastilanteessa. Vaimo, joka on 17 vuotta nuorempi, muutti vuosi sitten Suomeen. Parilla on selkeästi eriytynyt työnjako eli Heimo ei tee kotitöitä. Aiemmin hänellä on ollut yksi pitkä parisuhde, josta ei ole lapsia. Vaimolla on pieni lapsi Thaimaassa ja tavoitteena on saada tämä Suomeen.

Kalevi

53-vuotias toimihenkilö. Ollessaan viisi vuotta sitten työkomennuksella Thaimaassa Kalevi tapasi tulevan vaimonsa sattumalta pyytämällä tätä ruokailuseuralaiseksi. He avioituivat neljä vuotta sitten ja vaimo muutti Suomeen. Parilla on talo Thaimaassa ja Kalevillä on hyvä thaikielen taito ja perehtyneisyys maan kulttuuriin. Perheessä on perinteinen työnjako ja Kalevillä on isällinen suhtautuminen vaimoonsa, joka on 24 vuotta nuorempi. Aiemmin hänellä on ollut kolme avioliittoa, joista on kaksi aikuista lasta. Kalevillä on kielteinen käsitys suomalaisista naisista puolisoina näiden dominointihalun takia. Hänellä on vähän ystäviä ja hän pitää itseään erilaisena miehenä pehmeytensä ja kulttuuristen harrastustensa takia.

Lauri

69-vuotias eläkeläinen. Useiden aiempien Thaimaan matkojen jälkeen Lauri tapasi viisi vuotta sitten vaimonsa tämän työpisteessä torilla. Vaimo on 24 vuotta nuorempi ja tällä on yksi poika kotikaupungissa. He asuvat osan vuodesta talossaan Thaimaassa. Vaimolla on hyvä suomenkielen taito ja tällä on pienimuotoista ansiotoimintaa Suomessa. Laurilla ei ole ollut aiempia pysyviä parisuhteita ja hän halusi saada thaimaalaisen vaimon. Parisuhteessa on toisaalta perinteellisiä asetelmia toisaalta joustavuutta johtuen puolisoitten erilaisesta elämäntilanteesta.

Leo

52-vuotias toimihenkilö. Leo tapasi viisi vuotta sitten vaimonsa sattumalta ruokailupaikassa ollessaan työkomennuksella Aasiassa. He avioituivat ja asuivat muutamia vuosia ensin Aasiassa ja nyt Suomessa. Vaimo on 20 vuotta nuorempi ja parilla on kaksi pientä lasta sekä talo Thaimaassa. Leo on ollut aiemmin kolme kertaa naimisissa, joista suhteista hänellä on yksi aikuinen lapsi. Hänellä on kielteinen käsitys näistä suhteista entisten vaimojen hallintahalun takia. Nykyiseen suhteeseen hän on hyvin tyytyväinen ja siinä vaimo vastaa kotitöistä mutta yhdessä hoidetaan lapset ja isyys onkin hänelle hyvin tärkeää.

Osmo

52-vuotias yksityisyrittäjä. Osmolla on ollut kaksi avioliittoa thaimaalaisen naisen kanssa. Ensimmäinen alkoi vaimon ollessa työmatkalla Suomessa. Tätä ennen Osmolla oli ollut yksi pidempi parisuhde suomalaisen naisen kanssa. Ensimmäinen avioliitto thai-naisen kanssa kesti kahdeksan vuotta. Toiseen vaimoonsa Osmo tutustui Pattayalla, jossa tämä toimi baarityttönä. Tämä suhde kesti alle kaksi vuotta. Molemmat suhteet ovat päättyneet vaimoista johtuvista syistä. Osmo on matkustanut useasti Thaimaahan jo 1970-luvun lopulta lähtien ja hän myös järjestää sinne pienten ryhmien matkoja. Hän toivoo saavansa kolmannen parisuhteen tapaamansa baaritytön kanssa.

6.1.2 Haastattelu vuorovaikutustilanteena

Tutkimusaineisto on saatu teemahaastatteluilla kahta miestä lukuunottamatta, jotka ovat vastanneet sähköpostitse. Teemahaastattelun valinta aineiston hankinnan metodiksi ja konkreettinen käyttö on perustunut sen ilmeisiin etuihin. Nämä edut liittyvät seuraaviin Sirkka Hirsjärven ja Helena Hurmeen (2001, 35) kuvaamiin seikkoihin:

- haastateltava nähdään tutkimustilanteessa subjektina
- kysymyksessä on vähän kartoitettu, tuntematon alue
- haastateltavan puhe on sijoitettavissa laajempaan kontekstiin
- aihe tuottaa moniin suuntiin viittaavia vastauksia
- halutaan tutkia arkoja tai vaikeita aiheita

Nämä mahdolliset edut johtavat kuitenkin pohdintoihin niiden toteutumisen mahdollisuuksista ja rajoista. Haastattelumenetelmässä kyse on sekä vuorovaikutuksesta että tietämisen tuottamisen tilasta (Ikonen & Ojala 2005, 17). Siksi pohdinnat haastattelun kyvystä saada oleellista ja luotettavaa aineistoa liittyvät toisaalta vuorovaikutuksen toimivuuteen ja erityisyyteen haastattelijan ja haastateltavan välillä toisaalta siihen, millaista saatu aineisto on ja miten sitä voidaan tulkita ja todeta sen mahdollisia rajoja. Pohdin seuraavaksi näitä molempia metodisia kysymyksiä kriittisesti arvioiden. Arvioinnin kehyksenä on haastattelutilanteen sukupuolisuus eli se, että miehenä olen haastatellut miehiä.

Teemahaastattelun keskeisenä tavoitteena voidaan nähdä olevan saada tavoitettua tutkittavien oma ääni. Haastattelussa pyritään keskustelunomaisuuteen, tasavertaisuuteen ja symmetrisyyteen siten, että syntyy lähes aito dialogi kahden ihmisen välillä (Aro 1996, 288). Haastattelutilanteessa kysyjän ja vastaajan roolit merkitsevät kuitenkin käytännössä valta- ja auktoriteettiasemia. Valta perustuu haastattelijan rooliin asettaa haastattelun teemat, kysymykset ja niiden järjestys sekä mahdollisuuteen säädellä haastattelun kulkua ja ajankäyttöä. Lisäksi haastateltavan omaa ääntä ei tavoiteta, kun haastattelija tarjoaa valmiita teemoja (Hyvärinen 1994, 47). Mikäli tutkija on kiinnostunut toisen äänestä ja tavasta käsitteellistää tai rakentaa retorisesti maailmaansa, hän ei voi tarjota omaa valmista käsittekarttaansa (mt., 51). Hyvärinen tuo lisäksi esille sen, että täysin neutraali haastattelu on mahdoton, koska haastattelu on aina käsitteellinen interventio.

Feministinen tutkimus on etsinyt mahdollisuuksia murtaa tavanomaista hierarkkista asetelmaa ja tutkijan ulkopuolisuutta ja etäistä objektiivisuutta (Jackson 1998, 48). Haastattelija on joka kerta ainutkertaisessa tilanteessa taiteilijan sensitiivisyyden ja dominoinnin välillä. Karen Daviesin ja Johanna Esseveldin (1989, 24) mukaan täysin ei-hierarkkinen haastattelu ei ole koskaan mahdollista, koska tutkija on viime kädessä muotoillut peruskysymyksenasettelut (ks. myös Ikonen & Ojala 2005, 17). Davies ja Esseveld (1989, 27-30) suosittelvatkin "solidaarista haastattelua", joka on yhdistelmä huolehtimista ja

huomioimista sekä haastateltavien kunnioittamista antamalla heille tilaa ja aikaa syventyä.

Millaisia mahdollisuuksia on sitten vähentää hierarkian olemassaoloa ja vaikutusta haastattelutilanteessa? Michael Schwalbe ja Michelle Wolkomir (2001, 93) viittaavat erilaisiin strategisiin keinoihin. Haastateltavan annetaan valita haastattelun ajan ja paikan. Suorittamissani haastatteluissa tämä osoittautui toimivaksi käytännöksi. Tapaamisen aika ja paikka sovittiin kunkin miehen ehdoin. Lisäksi kotona tapahtuneissa haastatteluissa pyysin haastateltavan aina valitsemaan hänen mielestään sopivimman tilan. Schwalbe ja Wolkomir korostavat myös haastateltavan asiantuntijan roolia. Jeff Hearnin (1998, 54-55) mukaan haastattelutilanteessa hierarkkista asetelmaa murtaakin se, että haastateltavalla on auktoriteettia siinä mielessä, että hänelle on tieto, josta haastattelija on kiinnostunut.

Olen pyrkinyt irtaantumaan kysymysten tekijän roolista enemmän kuuntelijan rooliin ja kohti sellaista vuorovaikutteista ja aktiivista interaktiutilannetta, jossa tavoitteena on saada haastateltava pohtimaan omaa elämäänsä. Tällöin kertoja ei vain kerro itsestään vaan myös puhuttelee itseään ja kahdentuu näin puhujaksi, kertojaksi ja toiseksi ja joka kuulee itsensä puhuvan (Komulainen 1998, 154). Haastattelijalta tämä edellyttää ei passiivista roolia vaan kertojaa tukevaa läsnäoloa. Kyse on myös jonkinlaisesta psykologisen tilan luomisesta ja apuäänien antamisesta haastattelijan empaattisella otteella ja tyylillä (Hydén 2000, 134). Margareta Hydénin (mt., 140) mukaan haastateltavaa voidaan tukea affektiivisellä empatialla (äännähdys "mmm" tukevana välikommenttina) sekä kognitiivisella empatialla seuraamalla aktiivisesti haastateltavan ajatuksia ja tunteita, jolloin voidaan pyytää häntä esimerkiksi laajentamaan kertomustaan ("Voitko jatkaa kertomalla mitä tapahtui sitten?"). Käytin myös itse näitä muotoja ja lisäksi havaitsin sen, että huumori oli aina haastateltavaa vuorovaikutukseen ja kerrontaan rohkaiseva keino. Haastatteluja tukivat myös omat, yhden matkan kokemukseni Thaimaasta. Tosin itse haastattelun aikana pyrin pidättäytymään lähes täysin näistä kommentteista ja käytin niitä hienovaraisesti vain silloin, jos minusta tuntui siltä, että saatoin tukea haastateltavan oman tarinan kerrontaa.

Lisäksi myöhemmissä haastatteluissa saatoin viitata aiempien haastateltavien kokemuksiin ja mielipiteisiin, jolloin uudessa tilanteessa saatoin pyytää haastateltavalta kommentteja aiemmin saamiini näkemyksiin. Kokemukseni perusteella tällainen kommentoiva ja spiraalimainen haastattelumetodi toimi erinomaisena uuteen kerrontaan motivoivana keinona.

Tulkitessaan haastattelumenetelmän toimivuutta miehiä haastateltaessa Michael Schwalbe ja Michelle Wolkomir (2001, 90) lähtevät liikkeelle siitä, miten sukupuoli konstruktiona merkitsee sitä, että maskuliinisuus on tuotettu esitys, performaatio kulloisessakin sosiaalisessa tilanteessa. Myös haastattelutilanne on tällainen maskuliinisuuden tuottamisen ja esittämisen tilanne. Silloin haastateltava tekee tiettyjä päätelmiä haastattelijasta sen mukaan, miten hän odottaa miehen käyttäytyvän ja ajattelevan (Hearn 1998, 55).

Schwalbe ja Wolkomir (2001, 91) kuvaavat sitä, miten haastattelu on uhka haastateltavien miesten maskuliinisuudelle. Tämä siksi, että haastattelija vieraana määrittelee tilannetta ja asioiden käsittelyä, kysyy ja kontrolloi puhetta. Sekä miehet että naiset voivat tästä syystä kokea haastattelun epämiellyttävänä mutta miesten kokemana uhka voi olla suurempi, koska haastattelutilanteen asetelma ja sen sisällöt voivat tehdä miehen maskuliinisuuden uhatuksi. Tämä puolestaan hankaloittaa tavoitellun informaation saantia ja voi johtaa esimerkiksi vaikenemiseen, peittelyyn ja minimaaliseen informaation antoon. Miehen haastattelussa miestä kumpikin ovat tietoisia miehenä olemisestaan ja miesten tavasta käyttäytyä ja ajatella, joka voi merkitä esimerkiksi miehistä mahtailua tai naisten vähättelyä (Hearn 1998, 55) tai kuten konkreettisesti tuli tekemissäni haastatteluissa esille, ei diskurssiivisesti kuulu puhua rakkaudesta kovin seikkaperäisesti tai siihen koettiin vaikeaksi vastata.

Oma ongelmansa on haastattelijan mahdolliset vaikeudet saada tietoa haastateltavan henkilökohtaisemmista asioista ja kokemuksista. Tuodessaan esille teemahaastattelun etuja Hirsjärvi ja Hurme (2001, 35) viittaavat tutkijoiden erimielisyyteen metodin käyttökelpoisuudesta tutkittaessa arkoja tai vaikeita aiheita. Tiedostin tutkimusprosessini alusta alkaen sen, että suomalaisthaimaalainen parisuhde voi sisältää tällaisia arkoja ja vaikeita aiheita. Tällaisten suhteiden tulkintoihin liitetyt vaimojenvälitystoiminnan ja seksiturismin kehykset saattavat tehdä haastateltavat aroiksi puhumaan kovin henkilökohtaisista asioista varsinkin jos suhteen alkuun liittyy tällaisia taustoja. Esimerkiksi miesten väkivaltaa käsittelevässä tutkimuksessa (Hearn 1998; Hyden 2000; Nyqvist 2001) on kiinnitetty huomiota siihen, että miehet eivät puhu helposti näistä kokemuksistaan. Schwalbe ja Wolkomir (2001, 95) puolestaan painottavat sitä, että miesten vaikeus puhua haastattelutilanteessa tunteistaan voi olla osa ylläpidettävää oman maskuliinisuuden kontrollia.

Rohkaiseminen kertomusten esittämiseen voi olla toimiva keino, jolla vältetään haastateltavien miesten vaikeudet tuoda esille omia tunteitaan (Schwalbe & Wolkomir 2001, 95). Haastatteluissani tämä toteutui esimerkiksi siten, että en suoraan kysynyt miesten mahdollisista omista seksiturismikokemuksista. Jos mies alkoi kertoa tämänkaltaisista kokemuksista, tein tarkentavia kysymyksiä ja toisaalta kysyin yleisesti mielipiteitä seksiturismista. Yhteen tapaamiseen perustuneella haastattelulla on luonnollisesti rajallinen kyky tavoittaa kattavaa ja oleellista tietoa. Tämä ei sinänsä ole ongelma, jos tutkija kuitenkin on tietoinen käyttämänsä menetelmän rajoituksista. Mahdollisia rajoituksia olen voinut loiventaa Matti Hyvärisen (1994, 48-50) kuvaaman narratiivisen haastattelun soveltamisella. Narratiivisen haastattelun tavoitteena on viedä haastattelua eteenpäin mahdollisimman yleisten ja kertomuksen jäsentelyyn liittyvien käsitteiden avulla. Näillä yleisillä käsitteillä hän tarkoittaa juonta sekä ydinepisodia eli eräänlaisia elämän huippukohtia tai pettymyksiä.

6.1.3 Haastattelulla saavutettava tieto

Haastattelumenetelmän kriittisissä tarkasteluissa on pohdittu tarkemmin sitä, että saavutetaanko haastateltavan näkemykset ja kokemukset. Matti Kortteisen

(1982, 113) mukaan haastattelijalle esitetään vain se, mitä halutaan niin kauan kuin haastattelijaa koetaan vieraaksi. Tämä johtuu eräänlaisen onnellisuusmuurin olemassaolosta. J.P. Roosin (1988) mukaan onnellisuusmuurilla tarkoitetaan sellaista henkilökohtaisesti rakennettua mentaalista rakennetta, joka estää toisia näkemästä henkilön yksilöllistä tai perhe-elämää (mt., 141). Ihmiset antavat kaunistellun kuvan omasta elämästään eli kyse on eräänlaisesta mielikuvasta tai julkisivusta. Sen mukaan ihmiset kertoessaan itsestään muille tuovat esille tietyn julkisivun ja jättävät kertomatta jotakin todellisesta elämästään. Kortteisen (1992, 42) mukaan kyseessä on tietoinen, laskelmoitu 'huijaus', jossa ei ole omien etujen kannalta järkevää kertoa ulkopuoliselle sellaisia seikkoja, jotka ovat itselle epäedullisia. Onnistuneessa haastattelussa tavoitteena on tällöin pääsy päämäärärationaalisen kalkyloinnin taakse, roolikuvan tuolle puolen (mt., 43).

Tunnistan tekemissäni haastatteluissa onnellisuusmuuri-ilmion olemassaolon ja se kuvaa hyvin aineiston hankinnan metodisia ongelmia. Haastattelujen ja saadun aineiston arvioinnin kannalta onnellisuusmuuri on kuitenkin liian kategorinen selitys, koska tulkitsem, että onnellisuusmuuri on pikemminkin fleksiibeli. Täsmentyneemmin tulkitsem haastattelemieni miesten puhetta Riitta Jallinojan (1997) käyttämän käsiteparin "moderni säädyllisyys" avulla. Jallinoja viittaa ensin parisuhteeseen liittyvän moraalin jonkinlaiseen heikentymiseen ja murenemiseen. Jallinojan (mt., 200-201) mukaan kyse on sellaisesta moraalin murroksesta, jossa siitä tulee entistä välittyneempää. Tämä tarkoittaa peittelyn ja paljastamisen vastakkainasettelua silloin kun ihmiset kertovat omasta suhteestaan. Moderni säädyllisyys merkitsee siis pintaa, jolla eletty aviosuhde tehdään säädylliseksi kertomalla siitä muille sillä tavalla, että kertoja säilyttää kasvonsa kertomisen jälkeenkkin.

Taustalla on 1800-luvulla vahvistunut yksityisen ja julkisen erottelu (Jallinoja 1997, 202-203). Tällainen viktoriaaninen ajattelu erotteli selkeästi toisistaan oikean ja väärän, hyvän ja pahan. Konkreettisesti tämä merkitsi kodin ihanteellistamista ja siis hyveelliseksi tekemistä kun taas kodin ulkopuolinen maailma tulkittiin paheelliseksi. Samalla tämä merkitsi erottelua sukupuolten välillä siten, että naiset nähtiin ikään kuin luonnollisesti hyveellisinä ja jotka keskittyivät juuri kodista ja perheestä huolehtimiseen. Miehiä pidettiin vähemmän siveellisinä voimakkaampana pidetyn sukupuolivietin takia ja ulkopuolisen maailman paheiden vaaran takia heidän piti suuntautua kotiin. Tämä viktoriaaninen jako merkitsi selkeää yksityisen ja julkisen erottelua toisistaan. Erottelun teon muodoksi asettui peittely eli salaisuus. Vaitiolo käsitti pahana pidettävät asiat olivat ne sitten sinänsä yksityisen tai julkisen alueen asioita.

Tässä omassa tutkimuksessani oleellista on se, mitä tämä modernin säädyllisyyden puhe on sillä motiivilla, että se tuottaa kunkin miehen omasta parisuhteesta legitiimin. Tulkitsem, että tässä puheessa tehdään hyveen ja paheen erottelu laajentamalla hyveen aluetta nimenomaan omaan parisuhteeseen, koska julkisuus on tavallaan tehnyt yleistäen näistä suhteista jonnekin paheen alueelle kuuluvia. Silloin tällaisissa suhteissa oleville miehille ei jää muuta vaihtoehtoa narratiivisesti kun tuottaa legitimaatio ja tyrmätä kielteiset argu-

mentit. Hyve liitetään erityisesti omaan vaimoon ja jos paheellisuutta tuodaan esille, se painottuu menneisyyteen.

Moderni säädyllyisyys tai onnellisuusmuuri on ominaisuus, jolla Jallinojan (1997, 215) mukaan ihmiset yleisesti pyrkivät antamaan elämästään ja itsestään onnellisen kuvan. Se ei tarkoita sitä, että ihmisten parisuhteessa ja elämässä yleensä ei olisi ongelmia ja etteikö niitä tuotaisi esille. Niitä pidetään osana normaalia parisuhdetta ja siksi niitä myös paljastetaan. Moderniin säädyllyisyyteen liittyy lisäksi se, että aviosuhteesta puhutaan kauniisti niin kauan, kun se on voimassa ja vasta eron jälkeen siitä voi puhua "todemmin" (mt., 216). Omassa tutkimuksessani tämä näkyikin kahden sellaisen miehen, joilla suhde thaimaalaisen naisen kanssa oli päättänyt tai suhteessa oli suuria ongelmia, varsin kriittisenä puheena omasta ja myös muista vastaavista parisuhteista. Onnellisuusmuurityyppi sivuuttaa vaikeatkin ongelmat kevyinä huomautuksina ja elämän vaikeat asiat mainitaan vasta kun ne ovat ratkenneet (Roos 1987, 214). Moderni säädyllyisyys on eräänlaista parhain päin puhumista, jossa liberaalisuus pakottaa sen kuitenkin myös avoimuuteen ja sallivuuteen (Jallinoja 1997, 230).

Käsittelin edellä (6.1.2) mahdollisia vaikeuksia saada haastateltavilta, erityisesti silloin kun haastatellaan miehiä, tietoja heille osin vaikeista asioista. Vuorovaikutukseen liittyvän mahdollisen ongelman ohella kyse on myös tällaisessa asetelmassa saavutettavasta tiedosta ja sen tulkinnan mahdollisuuksista. Jeff Hearn (1998) on omassa miesten väkivaltaa käsittelevässä tutkimuksessaan ("The violence of Men") kiinnittänyt huomiota kyseisten miesten itseymmärrykseen sekä mahdolliseen erityiseen tapaan puhua tai jättää puhumatta silloin kun temaattisesti kyse on heille vaikeista asioista. Hearnin mukaan miesten haastattelupuheen yksi tulkintaperspektiivi on väkivallan materiaalis-diskurssiivinen ymmärtäminen. Se sisältää sekä väkivallan ruumiillisina tapahtumina että puheena, jolla on yhteys kulttuurisesti ja sosiaalisesti tuotettuihin diskursseihin ja totuuden käsityksiin väkivallan olemassaolosta miesten ja naisten välisissä suhteissa ja vallasta niissä. (mt., 60-66.)

Hearnin näkökulma, vaikka se liittyykin kapea-alaisesti väkivallan tutkimukseen, tarjoaa tarkentavan mahdollisuuden ymmärtää legitimaatiopuheen tarvetta suomalais-thaimaalaisen parisuhteiden kuvauksissa. Miesten suhteen itseymmärryksessä on nähtävissä omaa parisuhdetta esittävä taso ja sen ohella haastattelupuhe on myös osa diskursseja, joita parisuhteista ja tutkiemieni kaltaisista parisuhteista miesten näkökulmasta voidaan käydä. Tämän mukaan haastatteluaineistoa voidaan tulkita toisaalta kertomuksina miesten aidoista elämäkokemuksista toisaalta sellaisena puheena, jolla tavoitellaan suhteen legitimointia ja ympäristön mahdollisten ennakkoluulojen torjuntaa.

6.1.4 Haastatteluun liittyvä tietäminen

Hanna-Mari Ikonen ja Hanna Ojala (2005, 18) tuovat esille sen, miten keskeiseksi on tullut vaatimus tutkijan reflektiosta suhteessa omaan paikkaansa tutkimuksen tekijänä ja tietämisen tuottajana. Suorittamani haastattelut ovat saaneet minut pohtimaan haastattelutilanteen vaikutuksia saataviin vastauksiin ja tietoihin. Kyse on paikantamisesta, koska tieto on lopulta paikallista ja sillä on

vain osittaisia mahdollisuuksia. Suvi Ronkaisen (1999, 117) mukaan paikantamisessa kiinnitytään ja asetutaan tietäjän ja tiedon paikkoihin. Tämä paikantamisen pohdinta on tarpeen, jotta selkiintyisi se, mistä ja kuinka tiedetään silloin kun jostakin jotakin tiedetään. Tällöin avautuu Ronkaisen mukaan tietämisen osittaisuuden väistämättömyys.

Omassa tutkimuksessani haastattelutilanteissa tietämisen tietäminen on liittynyt toisaalta tutkittavan asian ja ilmiökokonaisuuden tietämiseen toisaalta oman tutkijaposition paikantamiseen. Tutkija ja tutkittava elävät omissa sosiaalisissa ja kulttuurisissa yhteisöissä, joissa on omat taustaoletukset, ja näiden yhteisöjen yhteen saattaminen on tietämisen haaste (Ikonen & Ojala 2005, 18). Ikonen ja Ojala käyttävät ilmaisua ”tietämisen yhteisöt”, joka tutkijalla ilmenee aina tiedeyhteisöön kiinnittymisenä. Kyse voi olla silloin siitä, että minun, haastattelijan ja tutkijan tavoite saada tietoa jostakin asiasta käsitteellistämällä se jollekin yleiselle tasolle ei kohtaa haastateltavan kokemusmaailmaa. Tätä kuvaa seuraava Ollin kommentti kysymykseeni:

*Hannu: Entä mitä sitten rakkaus sulle merkitsee?
Olli: Kylläpä kysyt vaikeita. (Olli, 38)*

Vaikka miesten on todettu yleisesti kokevan vaikeaksi jäsenellä käsityksiään rakkaudesta (ks. alaluku 3.2) tätä tilannetta voi myös tulkita niin, että tietämisen yhteisöstä vierailevana tarjosin Ollille käsitemaailmaa ja kysymyskäytäntöä, jotka hän koki vaikeiksi ja tietämisen paikkamme eivät tuossa konkreettisesti kysymyksessä välittömästi kohdanneet.

Yleisellä tasolla tutkija voi kiinnittyä kuitenkin haastateltavien yhteisyyteen tietämällä tutkimuksen keskeisestä teemasta jotakin oleellista ja kykenemällä haastattelutilanteessa sellaiseen vuorovaikutukselliseen herkkyyteen, että hänen subjektiivinen tietämensä saavuttaa kosketuspintoja haastateltavan kanssa. Avain tässä oli oma yksi Thaimaan matkani, joka merkitsi tietoja maasta, sen kulttuurista ja länsimaisten miesten ja thaimaalaisten naisten välisistä suhteista. Tutkimusaiheeni syntyminen jo matkan aikana on ollut tässä mielestäni keskeinen lähtökohta.

Tässä omassa tutkimuksessani paikantamisen kannalta oleellista on haastattelutilanteen narratiivinen luonne ja se, että haastattelussa mies esittää kertomuksen toiselle miehelle. Pohdinnat ja havainnot liittyvät siihen, millainen on ollut oma suhteeni haastateltuihin miehiin ja heidän tietämiseensä. Tutkimusongelmaani liittyen olen ollut osa näihin miehiin liitettyjen leimattujen identiteettien ja mahdollisten mallitarinoiden (ks. Juhila 2004, 27) ylläpitoa.

Haastatteluun liittyvä tietämiseni on lähtenyt liikkeelle kohdennetun haastattelun (‘the focused interview’) periaatteiden mukaisesti (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47). Silloin olen tiennyt, että haastateltavaksi tulevat miehet ovat kokeneet tietyn tilanteen eli parisuhteen thaimaalaisen naisen kanssa. Toiseksi olen alustavasti selvitelty tutkittavan ilmiön oletettavasti tärkeitä asioita, rakenteita, prosesseja ja kokonaisuutta. Tämän jälkeen olen kehittänyt haastattelurungon ja toteuttanut haastattelun tavoitteena saavuttaa tutkittavien

henkilöiden subjektiivisia kokemuksia tilanteista, joista olen ennalta tehnyt tulintoja.

Kaikki kuvatut vaiheet ovat merkinneet tutkijan paikan valintoja. Suv Ronkainen (1999, 119) viittaa siihen, miten paikantaminen tapahtuu samasakin työssä eri suunnasta. Ensimmäisessä vaiheessa olen länsimaisena miesturistina tehnyt havaintoja tutkimuskohteen mukaisten parisuhteiden käyttäytymisestä Thaimaassa. Toisessa vaiheessa olen asettanut itseni vielä tarkentumattomaan suhteeseen tiettyihin teksteihin, jotka kuvaavat ja erittelevät länsimaisten ja thaimaalaisten välisiä suhteita. Tämä paikantuminen on merkinnyt sukupuolispesifiä tiedon tuottamisen intressiä ja lähestymissuuntaa kriittisen miestutkimuksen tutkijana. Kolmannessa vaiheessa haastattelurungon laadinnassa valintoja ovat ohjanneet tutkimuksen metodologian kulttuuri ja teoreettisten oletusten siirtyminen kysymysmuotoon. Neljännessä vaiheessa olen toteuttanut valitsemaani haastattelustrategiaa, jossa paikantumiseni on liittynyt vuorovaikutuksen ja dialogisuuden intressiin. Tällä tavoin kuvatusti aineiston hankinta on Ryanin ja Hallin (2001, 71-72) kuvaamaa ei-neutraalia toimintaa mutta se on erityisesti siirtymistä erojen epistemologiaan (Ronkainen 1999, 121). Kyse on tutkijan ja tutkittavan välisistä eroista.

Tietämisen paikkojen ero tutkijan ja tutkittavan välillä voikin olla hämmentävää. Olenkin pohtinut haastattelun eettisiä perusteita siinä mielessä, että rohkaisin miehiä kertomaan suoraan ja rehellisesti parisuhteestaan ja sitten itse arvioin heidän kertomuksiaan kriittisen miestutkimuksen viitekehyksestä käsin. Kuvaisin suhdettani näihin miehiin muuttuvaksi ja kriittiseksi (ks. Hearn 2002, 60). Osin häiritsevää onkin ollut tällainen muuttuvuus. Tarkoitin tällä sitä, että tutkimusprosessissa suhtautumiseni haastateltaviin miehiin on sisältänyt seuraavat kolme vaihetta:

- (1) Esivaiheen tiedot ja asenteet. Tietoni tutkimuskohteesta ja siihen liittyvistä teoreettista tulkintamahdollisuuksista. Tämän tiedon ja arjen kokemusten muodostamat asenteet, jotka liittyvät tutkittavien miesten erityisyyteen.
- (2) Haastatteluvaiheen interaktio, omat ajatukset ja mielikuvat. Haastattelutilanteessa "liittyminen" miehiin heidän kertomuksiensa kautta.
- (3) Jälkivaiheen suhtautuminen miehiin ja heidän kertomuksiinsa. Kriittinen etäännyttäminen näistä kertomuksista ja miehistä siirtyessäni aineiston analysointiin.

Tätä asetelmaa kuvaa hyvin haastattelupäiväkirjaani kirjoittama kommentti 20.11.1999 suorittamani haastattelun jälkeen:

Oliko suhteeni liian läheinen? Sanotaan näin, että se on vahvouteni päästä tällaisissa tilanteissa helposti lähelle. Mutta ymmärrätkö liikaa? Toisaalta pitää aikaansaada luottamuksellinen tilanne.

Kirjoittamani yksittäinen kommentti tuo esille joustavan ja refleктоivan suhtautumiseni tutkimuskohteeseen, joka aktualisoituu juuri haastattelutilanteessa. Ehkä oleellista onkin oma kriittinen suhtautumiseni tutkimuskohteeseen ja

samalla itserefleksiivisyys tutkijana ja omasta toiminnasta (Hearn 2002, 60). Kuten Ikonen ja Ojala (2005, 19) kuvaavat: ”refleksiivisyudessa ei pitäisi olla kyse niinkään tutkijan position kuvailusta, vaan pikemminkin siitä, että tutkija pyrkisi erojen huomioimisen kautta tietoon omasta tietämisestään ja siitä kontekstista, jossa tutkimustuloksistaan puhuu”.

Kyse on myös yleisestä tutkimusaineiston käsittelyvaiheen ongelmasta eli silloin haasteltavana olleesta ´sinästä´ tuleekin toinen, ´hän´, koska haastatteliija ja haastateltava lakkaavat puhumasta keskenään (ks. Aro 1996, 306). Kyse on siitä, miten tekstin sisältämiä erottelujärjestelmiä tutkitaan. On mahdollista käyttää etic-tyyppisiä, tutkijan omia luokitteluja, jotka ovat siis ulkoapäin tuotuja. Toinen mahdollisuus on käyttää emic-tyyppisiä eli tekstissä itsessään olevia haastateltavien omia luokitteluja. (Alasuutari 1999, 120-121.) Tutkiessaan thaimaalaisten prostituutiota Erik Cohen (1996, 278) viittaa juuri siihen, miten prostituutiosuhteiden tarkastelussa voidaan saada oleellisesti erilaiset tulkinnat kyseisestä sosiaalisesta ilmiöstä, jos verrataan etic-tyyppistä ulkoapäin tuotavaa lähtökohtaluokittelua enemmän emic-tyyppiseen eli thaimaalaisesta todellisuudesta ja kulttuurista lähtevään tulkintaan. Tutkiessani näitä suomalaisia miehiä pitäisi tarkasteluni perustua johonkin sellaiseen emic-tasoon, jossa teksti muodostuu suomalaisesta ja thaimaalaisesta emic-tasosta. Kyseessä on jonkinlainen potentiaalinen tulkinnan taso.

Epistemologisesti on myös pohdittava tutkijan suhdetta saatuun aineistoon ja tarkoitan tällä sitä, mitä merkitsee saadun tutkimusmateriaalin luennan sukupuolisuus tai onko ylipäättään tätä metodologista kysymystä pohdittava. Matti Hyvärinen, Eeva Peltonen ja Anni Vilkkö (1998, 12) viittaavat itsen esittämisen ja identiteetin performatiivisuuteen ja esimerkiksi juuri sukupuoli-identiteetin monimääräytyneisyyteen ja sen tuottamiseen niin elämässä kuin teksteissäkin. Tämä johtaisi sekä tekstin kirjoittajan tai kertojan että sen lukijan paikantamiseen sukupuolisesti, joka onkin ilmennyt naiselämäkertojen tutkimuksessa (mt., 14). Oletan, että haastattelemani miesten kertomukset sisältävät maskuliinisuuden performatioita, jotka kykenevät paikantamaan omasta luku-suunnastani miehenä kun luen ja tulkiten näitä kertomuksia miesten elämäkertomuksina.

6.1.5 Haastattelujen toteuttaminen

Haastatteluihin liittyvä prosessi on alkanut kunkin miehen yhteydenotolla minuun. Nämä ensikontaktit tapahtuivat joko puhelimitse tai sähköpostitse. Kummassakin mahdollisessa tilanteessa olen joko suullisesti tai kirjallisesti lyhyesti tuonut esille tutkimukseni idean ja tavoitteen haastattelutilanteeseen liittyvien käytännön asioista sopimisen ohella.

Tutkittavasta kohdejoukosta olen haastatellut 16 miestä ja kaksi on vastannut sähköpostitse. Tavoitteena oli haastatella kaikki tutkittavaan joukkoon kuuluvat, mutta toinen näistä sähköpostitse vastanneista miehistä asuu pysyvästi Thaimaasta ja toisen kanssa haastatteluun ei löytynyt molemmille sopivaa aikaa. Suoritetuista haastatteluista viisi olen tehnyt haastateltavien kotona, yhden työpaikalla ja loput kymmenen kahviloissa. Kotona tehdyissä haastattelu-

sa on aina ollut paikalla haastateltavan vaimo ja yhdessä tapauksessa lapset. Käytännössä alun tutustumisvaiheen jälkeen kuitenkin itse haastattelu toteutui kahdenkeskisenä haastattelijan ja haastateltavan vuorovaikutusprosessina. Tilannekohtaisten taukojen yhteydessä myös vaimot olivat joissakin tapauksissa mukana keskusteluissa. Kuitenkin ainoastaan Laurin vaimon suomenkielen taito oli niin hyvä, että hän esitti joitakin omia kommentteja ja toi esille kokemuksiaan ja muistojaan. Myös kahdessa kahvilassa suoritetussa haastattelussa miehen vaimo oli paikalla haastattelun alussa ja lopussa. Harri Jokiranta (2003, 66) viittaa oman tutkimuksensa esimerkissä siihen, miten haastattelutilanteessa miehen vaimon läsnäolo voi kuvata parin suhdetta elämäkertomuksen kokonaisuudessa eli asioiden yhdessä pohtimista, toisen kuuntelemista ja kuulemistä, keskustelua. Samalla tavalla tulkiten haastatteleminen miesten vaimojen ajoittainen läsnäolo ei ole kokemukseni perusteella osoittautunut miksiäkään ongelmaksi ja se on toiminut myönteisesti miehen kerrontaa tukevana sosiaalisena elementtinä. Thaimaalaisen vaimojen läsnäolo on todennäköisesti vaikuttanut miesten kertomuksiin. Kuitenkaan en tehnyt esimerkiksi sellaista havaintoa, että kyseiset miehet olisivat puhuneet vähemmän kriittisesti omasta parisuhteestaan verrattuna miehiin, jotka kohtasin ilman heidän vaimojaan.

Haastattelut ovat kestäneet yleensä puolestatoista tunnista kahteen tuntiin. Koin tämän ajan varsin ideaalina ja toimivana, koska silloin sekä haastateltavan miehen että minun haastattelijana keskittyminen säilyi riittävän intensiivisenä. Yksi haastattelu kesti huomattavasti pidemmän ajan eli viisi tuntia. Tällainen keskimääräinen haastattelu-aika on luonnollisesti varsin lyhyt. Siksi haastatteluaineiston perusteella ei voida esimerkiksi tehdä kovin pitkälle meneviä päätelmiä kyseisten miesten ja heidän suhteensa todellisuudesta tai heidän identiteetistään. Haastattelujen keston johdosta painottuu saadun aineiston narratiivinen luonne siten, että kerrotut asiat ja elämäkertomukset ovat eräänlaisia ensitarinoita, julkisivuja, joissa tutkimuksellisesti päästään onnellisuusmuureille mutta ei välttämättä niiden taakse.

Haastattelut rakentuivat seuraavien pääteemojen kysymysten pohjalle:

- suhde thaimaalaisen naisen kanssa
- parisuhdehistoria
- käsityksen parisuhteesta
- käsitykset suomalaisista naisista
- mieskuva

Liitteessä 1 on nähtävissä käyttämäni kysymykset. Kukin pääteema sisälsi eri määrän alakysymyksiä, joiden tavoitteena oli toimia tarkentavina ja ohjainkysymyksinä. Ajatuksena ei kuitenkaan ollut orjallisesti noudattaa kysymyslistaa, koska oleellisempaa oli pyrkimys temaattisuuteen ja kerronnallisuuteen haastattelutilanteessa. Tutkimushaastattelun alkuvaiheen idea rakentui selkeästi elämäkerralliseen kontekstiin ja elämäkokemusten tarinallistamiseen. Tavoitteena oli selvittää, miten haastateltavan miehen parisuhde thaimaalaisen naisen kanssa oli alkanut ja miten se oli kehittynyt. Tämän jälkeen pyysin miehiä kertomaan aiemmista parisuhteistaan ja niiden päättymisestä. Seuraavat

kolme teemaa perustuivat miesten käsitysten, mielipiteiden ja asenteiden kartoittamiseen. Niidenkin kontekstina oli kuitenkin selkeästi elämästä kertominen eli pyrkimys omien kokemusten ja niiden jäsentelyjen kautta tuoda esille mielipiteitä kyseisistä teema-aulottuvuuksista.

Ennen varsinaisen haastattelun alkua olen vielä kerrannut tutkimukseni idean ja tavoitteen sekä miten käytän saamaani haastatteluaineistoa. Haastatteluvaiheeseen siirtyminen on yleensä ollut helppoa, koska tutkimusaiheestani johtuen on syntynyt vaivatta keskusteltavaa Thaimaahan liittyvistä asioista. Vapaamuotoisen alkukeskustelun tematisointi on osin ollut täysin tietoista eli tällä tapaamishetken jutustelulla Thaimaasta olen pyrkinyt loiventamaan haastattelutilanteen kohtaamisvaiheen ja itse haastattelun välistä paikoin jyrkkää ja muodollista rajaa. Kortteinen (1992, 37-38) mainitseekin metodiseksi ratkaisuksi onnellisuusmuurin taakse pääsemiseksi haastattelutilanteen epäviralliseksi tekemisen luomalla rehellistä ja vilpitöntä vaikutelmaa aloittamalla haastattelu keskustelulla yksityisistä asioista ja myös haastattelijan omista kokemuksista.

Tavoitteenani on ollut tarinallistamisen tunnun kehityksen luominen, jota olen voinut rakentaa viittaamalla joihinkin omiin kokemuksiini yhdeltä Thaimaan matkaltani. Tällaiset keskustelun avaukset ovat liittyneet esimerkiksi Thaimaan sisäisiin matkakohteisiin, kulttuuriin ja erilaisiin sosiaalisiin ja yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Olen pyrkinyt saamaan miehet aloittamaan kerronnan tutkimukseeni liittyvistä asioista ja teemoista jo ennen varsinaisen haastattelun alkua eli saamaan eräänlaisen temaattisen juonen (Polkinghorne 1995, 16) käyntiin.

Kaikki haastateltavat ovat suhtautuneet haastatteluun myönteisesti ja he ovat kyselleet tutkimusideani taustoja. Ainoastaan yksi haastattelu oli osittain vaikea toteuttaa, koska haastateltavani oli juhlinut ja valvonut yöllä ennen aamupäivän haastattelua. Itse haastattelut sujuivat varsin hyvin ja saavutin mielestäni hyvän yhteyden ja luottamuksen haastateltaviin. Haastattelut ovat toimineet kotioloissa parhaiten eikä silloinkaan ole ollut häiritseviä tekijöitä, koska en pidä normaaleja kodin arkipäiväisiä toimintoja ja tapahtumia varsinaisesti häiritsevinä tekijöinä.

Haastattelutilanteessa olen käynyt vapaamuotoisesti läpi kysymysrunkoa antaen keskustelun kuitenkin asettaa teemat ja niiden järjestyksen. Käyttämieni kysymysten perusrunko on säilynyt lähes samana kuitenkin niin, että listaan on koko ajan tullut uusia tarkentavia kysymyksiä. Kyse on sellaisesta syklisestä prosessista, jossa uusi haastattelu antaa tietoa teemakysymysten toimivuudesta eli onko kysymys yleensä hyvä ja relevantti, miten ja missä yhteydessä se on hyvä esittää sekä miten kysymys tarinallistuu ja tarinallistaa. Tässä mielessä haastatteluissa esittämäni kysymykset eivät ole niinkään muuttuneet, mutta niiden soveltaminen alkoi varioitua uusien haastattelujen myötä. Kyse on haastattelijan varmuuden kasvamisesta siihen, että teema kyllä kantaa eteenpäin ja hän uskaltaa heittäytyä haastattelutilanteen epävarmuuteen ja kertojan tarinan vientiin. Taina Ukkonen (2000, 80) viittaa haastattelijan kykyyn improvisoida ja tarttua vihjeisiin, kykyyn käyttää erilaisia kysymyksiä vuorovaikutuksen aikaansaamiseksi sekä valmiutta myös kertoa itsestä ja kokemuksistaan. Tässä

mielessä haastattelut eivät olleet samanlaisia eikä se ollut tarkoitukseen eli haastattelut ovat aina tilannesidonnaisia (Erkkilä & Mäkelä 2002, 49). Esimerkiksi jotkut runkokysymykset saattoivat jäädä tekemättä, kun haastateltavan tarina itsessään jo toi esille kysymättömään kysymykseen liittyviä asioita tai kerrottu itsessään saattoi olla merkityksellisempää kuin jokin poisjäänyt yksittäinen kysymys.

Kukin haastattelu päättyi aina lyhyeen jälkikeskusteluun. Jälkikeskustelu antaa tutkijalle mahdollisuuden ymmärtää syntyvää elämäkertomusta paremmin (Jokiranta 2003, 68). Tässä lopetusvaiheessa olen tarjonnut haastateltavalle mahdollisuuden palata joihinkin aiemmin käsiteltyihin teemoihin ja tuoda esille sellaista informaatiota, joka ei ollut ilmennyt aktiivisen haastattelun yhteydessä. Jälkikeskustelut olivat kuitenkin enemmänkin refleksiivisiä eli niissä miehet arvioivat aiemmin sanomaansa ja rakensivat painotuksia heille itselleen ehkä merkityksellisimpiin asioihin. Samalla refleksiivisyys liitettiin toisaalta oman parisuhteen kokonaisarviointiin sekä toisaalta arviointeihin suomalais-thaimaalaisten parisuhteiden yleisemmästä toimivuudesta.

Haastateltavissa oli suuriakin eroja sen suhteen, kuinka intensiivisesti he vastasivat kysymyksiini ja kertoivat elämästään. Tutkimukseni kannalta en pidä tätä ongelmana vaan päinvastoin rikkautena ja eräänä tutkimustuloksena. Osa miehistä intoutui kertomaan seikkaperäisesti elämästään eli tuottamaan elämäkertansa parisuhdekontekstissa. Muutamat taas vastasivat varsin lyhyesti tyytyen lähinnä perusasioiden esiintuontiin. Se, että jos jotkut vastaavat lyhyesti, ei merkitse haastattelun epäonnistumista tai vaillinaisuutta tutkimustulosten kannalta. Kysymisen taitoa on pidättyväisten rohkaisu yksityiskohtaisilla kysymyksillä ja puheliaammille tilan antoa vapaaseen kerronnan kulkuun. Toisaalta kyse on ollut haastateltavien moniäänisyydestä. Haastateltavalla on silloin mahdollisuus valita puheensa näkökulma ja hänellä on monia mahdollisuuksia tuoda asioita esille (ks. Hyden 2000, 144). Haastattelijana olin tietoinen tästä moniäänisyyden mahdollisuudesta. Pyrin sensitiivisellä kuuntelulla tukemaan kunkin oman äänen löytämistä ja asettumista kerronnan toimintata-vaksi.

6.2 Narratiivinen tutkimusmetodi

6.2.1 Narratiivinen lähestymistapa

Tutkimukseni metodina on narratiivinen tutkimus. Vilma Hänninen (1999, 15) määrittelee tarinallisuuden tai narratiivisuuden tutkimuksen sellaiseksi tutkimukseksi, jossa tarinan, kertomuksen tai narraation käsitettä käytetään ymmärtämisenvälineenä. Tällöin narratiivisuudella tarkoitetaan tiedonprosessia sinänsä eli sillä viitataan tietämisen tapaan ja tiedon luonteeseen, jolloin sillä on yhteys konstruktivistiseen tutkimusotteeseen (Heikkinen 2002, 16).

Narratiivisen lähestymistavan mukaisesti ymmärrämme, että ihmiset rakentavat, konstruoivat omaa elämäänsä ja tietoa omasta elämästään kertomusten muodossa ja välityksellä. Tämä tarkoittaa sellaista analogisen kerronnallisuuden muotoa, jossa jäsenämme elämämme kokemuksia aiempien, tuntemiemme kertomusta kautta (Hyvärinen 2004, 307). Tulkitsemme elämäämme siis kertomuksellisesti käyttämällä ja vertailemalla analogisesti ja joustavasti eri kertomuksia, jotka ovat meihin vaikuttaneet. Käytössämme on myös kulttuurisesti jaettu mallitarinoita ja tarinamalleja, jotka kiinnittävät meidät omaan aikaamme, paikkaamme, kulttuuriin ja ihmisiin (Löyttyniemi 2004, 53). Konkreettisesti tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, millaisia tarinoita rakastumisista, parisuhteista ja seksuaalisuudesta kerrotaan tai voidaan kertoa. Mahdollisen leimatun identiteettinsä takia kaksikulttuurisen parisuhteen tarinan voidaan ajatella liittyvän näihin parisuhteisiin yleisesti liitettäviin tarinoihin mutta toisaalta vastapuheena se pyrkii kyseenalaistamaan annetun lokeron ja kategorisoivan tulkinnan korostamalla erottumistaan mallitarinoista.

Tämän tutkimuksen aineiston olen saanut teemahaastatteluja tekemällä. Lähestyn tätä saamaani aineistoa näin kerronnallisesti eli se pitää sisällään kokonaiskertomuksen kunkin miehen elämästä lähinnä parisuhteiden näkökulmasta sekä yksittäisiä kertomuksia elämänvaiheista. Haastatteluaineistot voidaan nähdä analyysiyksikköinä, kokonaisina kertomuksina elämästä, joille voidaan hahmottaa kertomuksen peruselementit alku, loppu ja tietty moraalinen tarkoite (Komulainen 1998, 154). Narratiivinen tilanne, tässä tapauksessa teemahaastattelu ja oman elämän tarinan tuottaminen, tuottaa kertojalle keskustelun haastattelijan ja myös itsensä kanssa. Ihminen merkityksellistää maailmaa tuottamalla siitä kertomuksia ja kertomalla niitä toisille ihmisille (Sintonen 1999, 45). Kyseessä on kertojan dialogisuus (Komulainen 1998, 171) tai keskustelukumppani, joka kerronnassa tuo esille erilaisia näkökulmia, ääniä, joilla kertoja voi tuottaa erilaisia versioita itsestään.

Konkreettisten haastattelujen ja kerronnallisuuden lähtökohtana on ollut miesten asema thaimaalaisen naisen puolisona. Suhde thaimaalaisen naisen kanssa määrittää siis suomalaisen miehen subjektiutta, joka voi olla tietysti hyvin vaihteleva. Subjektiviteetti ilmenee ihmisen toimintana, kokemushistoriana, orientaationa, tyylinä, emotionaalisina arvottamisina ja päämäärinä, kiinnittymisinä ja kiintymisinä suhteessa tiettyihin elämän alueisiin (Ronkainen 1999, 76-77). Teemakysymyksiin vastatessaan miehet tuottivat kertomuksia itsestään ja elämästään. Ihmiset kerrontavat (‘narrativize’) elämäänsä eri tavoin, vaikka mitään eheää elämäkertomusta ei jokaiselle muodostukaan (Aro 1996, 51). Kertomus itsestä thaimaalaisen naisen puolisona tekee tästä sosiaalisesta todellisuudesta järjellisen, tolkullisen erityisesti miehelle itselleen ja myös kuulijalle perustuessaan etenevään juoneen. Juonellistamisessa kyseessä on prosessi, joka yhdistää monimuotoiset tapahtumat yhtenäiseksi identiteettikertomukseksi (Sintonen 1999, 51). Juonellistamisen piirteinä ovat useiden erillisten tapahtumien sitominen, tarinan ristiriitaisuuksien ylittäminen yhdenmukaisuudella sekä tapahtumien aikaan liittyvän peräkkäisyyden rakentuminen (mt., 46-47).

Katri Komulaisen (1998, 156) mukaan kertomuksien retorisena muotona on päähenkilöiden muutos, koska ihmiset harvoin kuvailevat itseään suoraan elämänkerroissaan ja he sen sijaan sisällyttävät kerrontaan elämän odotusten murroksia, täyttymyksiä tai niissä pettymyksiä. Suomalais-thaimaalaiset parisuhteet ovat jo lähtökohtaisesti muutos- ja murrostarinoita. Suhteen kaareen liittyy jännitteisiä elementtejä kohtaamisesta vakiintumiseen ja asettumiseen yhdessä Suomeen asumaan. Muutoksessa on kyse kertojan valinnasta ymmärtää itseään henkilökohtaisen muutoksensa kautta, kun siitä tulee näkökulma elettyyn ja kontrasti siihen, mitä kertoja oli ennen (Löyttyniemi 2004, 49).

Kertomusten tulkinnassa oleellisimpia ovat ydinepisodit, jotka ovat kertomuksen taitekohtia, joihin liittyy vallitsevien, kertomuksessa viritettyjen odotusten muutos (Komulaisen 1998, 161). Niissä tapahtumat tihenevät eli niihin sisältyy runsaasti kerrontaa murroksen kuvauksesta. Tällaisissa kertomuksellisissa käännekohdissa kertojat tulevat narratiivisesti tietoisiksi, kun he voivat vapautua erilaisista konventioista ja tekevät omia valintojaan (Bruner 2001, 33). Tutkimusaineistossa vaimojen oleskeluluvan saaminen nousee esimerkiksi eräänlaiseksi ydinepisodiksi. Ennen haastatteluja ja tutkimusasetelmaa tehdessä minulla ei ollut käsitystä tämän asian merkitsevyydestä ja se ei sisällynyt haastattelurunkoon. Komulainen (1998) toteaaakin, että kertomuksen merkittäviä jaksoja ei tule käsitellä ”ulkopuolelta, elämästä käsin” vaan ne tulisi määritellä kertomuksen ”sisältä” käsin, jotta huomio ei vain kiinnittyisi kulttuurisesti merkittäviin asioihin.

6.2.2 Narratiivisen totuuden ongelma

Olen edellä alaluvussa 6.1.3 tulkinnut haastattelulla saavutettavan tiedon mahdollisuuksia. Jatkan tätä pohdintaa kiinnittämällä huomiota saatujen kertomusten totuuteen, sillä narratiivinen tutkimus on synnyttänyt uudenlaista pohdintaa analysoitavien tarinoiden totuudesta. Kyse on kerrotun tai kirjoitetun tarinan tai elämäkerran ja kyseisen ihmisen elämäntodellisuuden välisestä suhteesta. Ikään kuin oletetaan, että näiden välillä on vastaavuutta, jolloin kysymys totuudesta asettuu korrespondenssiteorian mukaisena (Heikkinen, Huttunen & Kakkori 1999, 41). Omassa tutkimuksessani en ole voinut tietää miehistä ja heidän elämästään kovinkaan paljoa paitsi esimerkiksi sen, että olen tavannut haastattelutilanteessa yhteensä seitsemän thaimaalaista naista, jotka kukin mies on esitellyt vaimokseen. Tosin tämäkään ei takaa täysin varmasti sitä, että juuri nämä naiset olisivat kyseisten miesten vaimoja. Olen siis ollut miesten kertomusten armoilla. Korrespondenssiteorian ongelma laadullisessa tutkimuksessa onkin se, että tulkintoja ei voida verrata eikä testata todellisuuden kanssa (Moi-lanen 2002, 91).

Oletan, että miesten haastatteluissa kertomat asiat ovat Jerome Brunerin (2001, 28) mainitsemia elämänkaltaisia (*‘verisimilude’*), joka tarkoittaa sitä, että tarinoiden faktat mitä luultavimmin ovat oikein, mutta että kyseessä on kuitenkin kertojan narratiivinen inventio näihin faktoihin ja hänen käsityksiinsä koko elämästään. Hannu L. T. Heikkisen (2002, 25) mukaan tällainen elämänkaltaisuus, simulaatio, antaa kuulijalle mahdollisuuden ymmärtää maailmaa uudella

tavalla kertojan esilletuomien kokemusten kautta. Simulaatiosta, jäljittelystä tulee totuuden kriteeri siten, että todellisuus sisältyy tähän kertomukselliseen simulaatioon. Pentti Moilanen (2002, 93) puhuu uskottavuudesta laadullisen tutkimuksen keskeisenä totuuden kriteerinä ja oletettavaa onkin, että elämää jäljittelevä kerronta synnyttää tällaista uskottavuutta.

Tulkitsen niin, että erilaiset tieteelliset käsitykset ja teoriat totuudesta elävät ja vaikuttavat ja että ne itsessään filosofisina teorioina ovat enemmän tai vähemmän totta (ks. Moilanen 2002, 100). Siksi olen myös itse joutunut ottamaan kantaa näihin erilaisiin tulkintoihin totuudesta tai olen törmännyt niihin. Yhteensopivuus- eli koherenssiteorian mukaan totuus on lauseiden yhteensopivuutta muiden lauseiden kanssa. Tällöin mikä tahansa tarina on tosi, jos se ei ole ristiriidassa muiden samaan ilmiöön liittyvien tarinoiden kanssa. Käsitys totuudesta kumoutuu tai uusiutuu silloin kun ilmaantuu aiemman metakertomuksen kanssa kilpailevia ja sen kanssa ristiriidassa olevia tarinoita. (Heikkinen, Huttunen & Kakkori 1999, 42.) Johdannossa olen kuvannut eräänlaisen suomalais-thaimaalaisen parisuhteen metatarinan elementtejä. Sen mukaan näiden pariin suomalaiset miehet ovat eri tavoin ongelmallisia (alkoholi-, parisuhde-, persoonallisuuden ongelmat) ja he kirjaimellisesti hankkivat Thaimaasta huomattavasti itseään nuoremman, ehkä prostituution alalla toimivan naisen vaimokseen. Suhteessa mies alistaa ja lähes tyrannisoii vaimoaan ja hyvin pian se päättyy eroon.

Tutkimukseni aikana tämä metatarina on siten vahvistunut, että haastattelemani miehet ovat kertoneet tällaisia tarinoita muista miehistä. Lisäksi kertoesani eri tilanteissa omasta tutkimuksestani jotkut keskustelukumppanit ovat kommentoineet viittaamalla konkreettisin esimerkein tällaisiin ongelmatarinoihin. He ovat siis itse nähneet tai tuntevat tällaisen ongelmallisen parin tai ovat kuulleet kertomuksia sellaisesta. Tämä esimerkkini tutkimusprosessin aikana vahvistuneesta metatarinasta kertoo siis sen, että tutkimusongelmaani liittyen on löydettävissä erilaisia tarinoita.

Stevi Jackson (1998, 50) kiinnittää huomiota siihen, miten kertomukset eivät kuitenkaan leiju vapaina olemisemme aineellisista ehdoista, sillä ne ovat sosiaalisesti sijoittuneita ja niiden rajoina ovat ne kulttuurisesti mahdolliset ilmaisut ja diskurssit, joita voidaan käyttää. Haastattelukertomuksia kiinnittävät todellisuuteen elämän tietyt faktat sekä se, mitä kulttuurisesti on mahdollista sanoa diskurssin sisällä.

Jerome Bruner (2001, 27) tuo esille sen, miten nykyisin on hylätty käsitys siitä, että elämä olisi jotakin itsessään ja että se kaikki olisi rakennettavissa tekstiin. Puhutaan myös narratiivisesta käänteestä tai avauksista, jonka perusviestinä on se, että käytetty kieli on aina osa sanomaa (Hyvärinen 1998, 315). Ääritulkintana tämä on tarkoittanut sitä, että kerrottua hallitsisi täydelleen kerroman sosiaalinen konventio. En lähesty aineistoani kuitenkaan mistään sellaisesta radikaalin konstruktivismiin suunnasta, jonka mukaan elämäkerrat olisivat vain tekstiä (mt., 331). Sen sijaan olen tietoinen siitä, että kertojan nykyinen tilanne ja myös tämä tutkimustilanne vaikuttavat menneen kuvaukseen. Yksittäinen esimerkki tästä oli se, että kaksi haastateltavaani olivat hyviä kave-

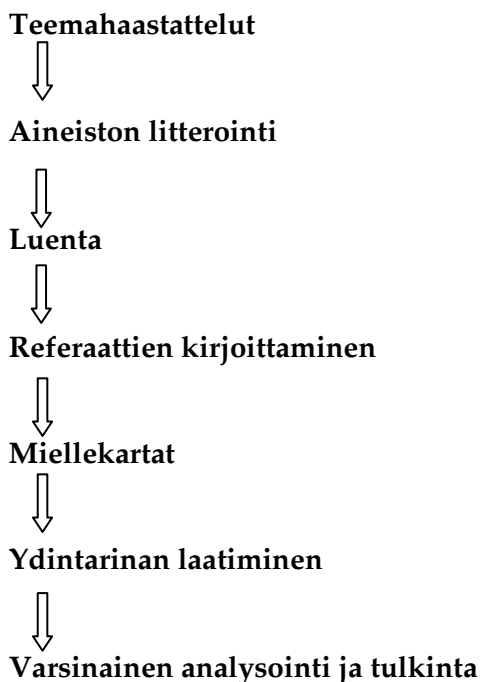
reita ja ennen heistä ensimmäisen haastattelua he olivat tavanneet ja jutelleet ilmeisen samanlaisista asioista ja teemoista, joita itse heiltä kyselin. Tämä esi-merkki kuvaa sitä, miten haastatteluni loi heille ensin yhteisen kontekstin jäsentää parisuhdettaan, joka vaikutti heidän omiin ja yhteisiin tulkintoihin ja jotka sitten siirtyivät haastattelutilanteeseen. Tällainen tulkintojen prosessi ja mahdollinen muutos ei tietenkään vähennä kertomusten arvoa, koska se on elämän realiteetti eli koko ajan eletty elämä muuttaa meitä ja sitä kautta muuttaa myös tulkintaamme elämästämme ja menneisyydestämme. Kyseessä onkin sellainen hermeneuttinen kokemus näiden miesten kannalta, että se luo uuden perspektiivin, avartaa heidän maailmaansa ja saa näkemään asiat ehkä uudessa valossa (Heikkinen, Huttunen & Kakkori 1999, 45).

Matti Hyvärinen (1998) viittaa siihen, miten elämäkertoihin vaikuttavat eräänlaiset yhteiset tulkintakehykset varsinkin, jos ihmisiä yhdistää jokin yhdessä koettu paikallinen tulkintakulttuuri. Parisuhde thaimaalaisen naisen kanssa on sellainen paikantuva tieto, kulttuuri ja kokemusmaailma, josta voidaan olettaa avautuvan yhteisiä elementtejä sisältävän tulkintahorisontin. Metodologisesti olenkin pyrkinyt lähestymään tällaista miesten omaa kokemus- ja tulkintasuuntaa rakentamalla heidän yksilöllisiä tarinoita yhdistävän ydintarinan (ks. luku 7.1).

6.2.3 Narratiivisuus analysoinnin muotona

Tutkimukseni metodologinen lähestymistapa on narratiivinen myös aineiston analyysitasolla. Tämä voisi olla ristiriidassa tai ainakin ei kovin toimiva analyysiratkaisu silloin kun aineisto on saatu teemahaastatteluilla. Tässä tapauksessa ei ole ilmennyt ongelmia, koska aineisto, miesten kertoma, muodostaa selvän ajallisen jatkumon eli tulevan vaimon kohtaamisesta kohti parisuhteen nykyistä arkea ja elämää. Aineisto on selvästi kertomusluonteista ja teemahaastattelutilanteissa olen lähestynyt miesten elämää ja kokemuksia kerrontaa aktiivoin keinoin. Esimerkiksi haastattelun avauskysymyksen ”Miten parisuhteenne on alkanut?” (ks. liite 1) olen käytännössä toteuttanut sanomalla ”Kerro aluksi miten suhteenne on alkanut?”. Näin haastattelu on saanut selvästi narratiivisen luonteen ja miesten puhuma on sisältänyt yhden kokonaisen elämäkertomuksen sekä erillisiä, pieniä alakertomuksia.

Haastatteluaineistoissa minua on kiinnostanut ennen kaikkea niiden temaattinen sisältö eikä niinkään se, miten ja millä tavalla miehet kertovat elämästään. Tämän erottelun taustalla on se, että kertovia aineistoja voidaan tarkastella ääripäissä joko kieleen ja kielenkäyttöön huomiota kiinnittäen tai teemakokonaisuuksien sisältöjä analysoiden (Saarenheimo 1997, 63). Temaattisen analyysin lähtökohtana on se, että haastateltavat puhuvat asioista, joista on tullut heille tärkeitä. Jerome Bruner (2001, 29) puhuu narraatioiden ’why tell’ – funktiosta eli narraatio vastaa aina kysymykseen, miksi se on kertomisen arvoinen ja mitä siinä on mielenkiintoista. Kyse on jostakin poikkeuksellisuudesta, joka nousee ikävyyttävän tavallisuuden yläpuolelle.

KUVIO 2 Tutkimusaineiston analysoinnin prosessi

Kuvio 2 kuvaa tutkimusaineiston analysointiprosessin kulkua. Haastattelujen jälkeen olen aluksi suorittanut aineiston litteroinnin melko sanatarkasti mutta ilman vuorovaikutus- ja puhe-elementtien kirjaamista. Tämän jälkeen olen suorittanut aineiston luennan, joka on sisältänyt useita luentakertoja ja myös eri etäisyyksiltä (ks. Hyvärinen 1994). Luenta on vaihdellut yleisluonteisesta lähiluentaan tai laajempien teemakokonaisuuksien tarkastelusta kohti yksityiskohdaisempaa. Sinänsä olen toteuttanut aineiston temaattisen lähiluennan ilman mitään tarkkaan analyysimallia lukemalla miesten haastattelutarinoista esille samankaltaisuutta, mutta myös toisaalta erilaisuutta ja ainutkertaisuutta (ks. Korhonen 1999, 126).

Luentakertojen jälkeen seuraavassa vaiheessa olen kirjoittanut kustakin haastattelusta referaatin, tiivistelmän. Satu Apon (1990, 65) mukaan tämän avulla määritellään kertomuksen semanttinen makrostruktuuri analyysin ensimmäisellä yleistämistasolla. Referoinnin yhteydessä olen rakentanut haastattelujen miesten elämästä erilaisia miellekarttoja, jotka ovat auttaneet hahmottamaan ja jäsentämään heidän elämänsä kokonaisuutta ja toisaalta erityisiä piirteitä. Miellekartat ovat olleet eräänlaisia henkilökohtaisesti merkityksellisten verkostojen (‘personal semantic network’) kuvia tai malleja. Tällaiset verkostot kuvaavat henkilön elämäkokemuksia, keskeisiä arvoja ja elämän päämääriä sekä näiden yhteyksiä kulttuurisesti yhteisiin merkityksiin (Strauss 1992). Kunkin miehen kohdalla olen liittänyt näihin verkostokuvaan päätelmiä miehenä olemisen murroksista ja muutoksista ja kyseessä on myös ollut tulkintoja miesten elämän juonesta. Satu Apo (1990, 65- 66) korostaa sitä, miten tällaisten referaattien ja juonitiivistelmien tekemisessä tutkija joutuu turvautumaan intuitioonsa ja tietämykseensä maailmasta. Tämä menetelmä on mieles-

täni ollut keskeinen haastatteluteksteistä nousevien semanttisten oivallusten tekemisessä. Tämä aineiston analysoinnin vaihe ja taso on mahdollistanut aineiston temaattisen jäsentämisen käyttäen apuna tutkimukseni teoreettisen osuuden käsitteistöä ja näkökulmia. Miellekartoissa olen tehnyt tulkintoja miesten käytännöistä, maskuliinisuudesta, sukupuolten välisistä suhteista ja myös globalisaatiosta.

Tiivistelmien jälkeen olen tuottanut eräänlaisen ydintarinan (ks. Hänninen, V. 1999, 33), johon olen rakentanut suomalais-thaimaalaisen parisuhteen perusjuonen ja oleelliset vaiheet, esimerkiksi ydinepisodit, parisuhteen kehittymisen kaarella. Kyse on tällöin sellaisesta narratiivisesta analyysistä (‘narrative analysis’), jossa pyritään rakentamaan tutkimusaineiston elementteistä yhdistävä tarina juonella, joka sitoo yhteen yksittäisten tarinoiden elementtejä (Polkinghorne 1995, 15). Ydintarina mahdollistaa jonkinlaisen hermeneuttisen ymmärtämisen, mistä näissä suhteissa on kyse. Ydintarina voidaan nähdä apuvälineenä, koska juonitiivistelmien tekeminen auttaa vertailemaan usein sivumääräisesti laajoja tekstikokonaisuuksia toisiinsa ja löytämään niitä yhdistäviä ja erottavia piirteitä (Alasuutari 1999, 131).

Ydintarina on tarjonnut mahdollisuuden ja näkökulman haastattelutarinoiden vertailuun eli olen käyttänyt myös narratiivien analyysiä (‘analysis of narratives’), jossa kertomuksia pyritään luokittelemaan ja kategorisoimaan (Heikkinen 2002, 20). Keskeisiä analyysin kysymyksiä ovat silloin, miten yksittäiset kertomukset poikkeavat ydintarinan juonesta, miksi ne poikkeavat sekä miten juonen osateemat kertovat ja varioituvat. Analyyttisellä tasolla olen siis pyrkinyt yhdistämään narratiivista analyysiä ja narratiivien analyysiä tai paremminkin pyrkinyt niiden mahdollistamaan vuoropuheluun.

Narratiivien analysoinnissa olen jonkin verran käyttänyt sellaisia tarkkoja metodeja, jotka ovat strukturalistisille tarina-analyyseille tyypillisiä (ks. Hyvärinen 2004). Joitakin esille tulleita kertomuksia olen tulkinnut käyttämällä A. J. Greimasin (1980, 204-206) aktanttimallia. Tällä mallilla voidaan jäsentää ja analysoida erilaisten tarinoiden merkityksiä. Aktantit ovat yleisiä, kaikissa tarinoissa toistuvia suhdekategorioita. Mallin mukaan erilaisissa narraatioissa tulevat esille ja toistuvat lähettäjän ja vastaanottajan, subjektin ja objektin ja auttajan ja vastustajan väliset suhteet. Lisäksi olen tunnistanut fokalisointeja, joilla tarkoitetaan kertomusten kerrontaa jostakin perspektiivistä käsin (Sintonen 1999, 77) sekä metaforien käyttöä (ks. Kaskisaari 1998, 290).

Tässä tutkimusraportissa käytän lukuisia sitaatteja miesten haastatteluista. Olen valinnut vaihtelevasti esimerkkejä näiksi sitaateiksi pyrkimällä kuitenkin selvästi välttämään irrallisten lainausten vaikutelmaa. Siksi osa sitaateista on pidempiä, jotta voin tuoda esille tarinan kokonaisuuden. Tällöin en myöskään lähde pilkkomalla tulkitsemaan yksittäisen haastattelulainauksen eri elementtejä vaan suoritan tekstiesimerkin erittelyn narratiivisesti, temaattisesti tai näitä yhdistellen. Sitaatin perässä on aina kunkin miehen pseudonyymi ja hänen ikänsä.

7 PARISUHTEEN ALKUVAIHEET

Tässä luvussa käsittelen suomalaisten miesten ja heidän thaimaalaisten vaimojensa parisuhteiden alkua ja suhteen kehitystä. Tarkastelun aloitan kuvaamalla miesten suhdetta Thaimaahan ennen tutustumista tulevaan puolisoon sekä myös mahdollisia kokemuksia seksiturismista. Esitän luvun alussa miesten haastattelujen pohjalta laatimani ydintarinan.

7.1 Ydintarina

Miesten haastatteluiden perusteella voidaan hahmottaa seuraavanlainen ydintarina. Suhde alkaa kohtaamisella Thaimaassa, jossa mies on loma- tai työmatkalla. Kohtaamispaikkana on baari (osa naisista oli baarityttöjä) tai vastaava, jossa suomalainen mies ja hänen tuleva thaimaalainen vaimonsa alkavat yleensä miehen aktiivisuuden johdosta tai aivan sattumalta jutella keskenään. Ydintarinan toisessa juonimallisessa kohtaaminen on järjestetty eli joku kolmas henkilö on saattanut heidät kohtaamaan treffeillä. Kohtaamisesta seuraa deittivaihe eli mies ja nainen tapailevat päivittäin niin kauan kun mies on Thaimaassa. Tätä seuraavat miehen uudet matkat Thaimaahan. Kun heidän suhteensa alkaa osoittautua pysyvämmäksi, he pohtivat vakiintumista ja miten yhdessä eläminen olisi mahdollista. Mies ehdottaa naisystävälleen tämän muuttamista Suomeen, mutta ensin vierailumatkaa ja tutustumista Suomen olosuhteisiin. Lopulta he päättävät solmia avioliiton ja tarinassa seuraa taistelu suomalaista ulkomaalaishallintoa vastaan, koska vaimon on vaikeaa ja hidasta saada pysyvää oleskelulupaa Suomeen. Parin elämä kuvataan varsin arkiseksi ja siihen liittyy vaimon sopeutuminen ja kielen oppiminen, käytännön ongelmia kuten yhteisen kielen puuttuminen ja raha-asiat. Pari on kuitenkin varsin onnellinen, vaikka tarinan mukaan usein vastaavat suhteet päätyvät varsin nopeasti ongelmiin ja eroon. Parilla on melko selkeä työnjako eli mies on elättäjä ja nainen kotona ja mies omistautuu vaimostaan ja mahdollisista lapsistaan huolehtimiseen ja kahden eri kulttuurin kohtaamisen parempaan ymmärtämiseen.

Tämä ydintarina toimii apuvälineenä kun seuraavaksi tarkastelen miesten konkreettisia kertomuksia parisuhteistaan. Se tarjoaa myös jäsentely- ja vertailupohjan kun tulkitsemme suhteiden vaiheita ja piirteitä.

7.2 Matkat Thaimaahan

Tutkimukseni kohdejoukkoa voi pitää kansainvälistyneenä, koska osalla miehistä on runsaasti kansainvälisiä kokemuksia ja he ovat työskennelleet eri pituisia jaksoja ulkomailla tai opiskelleet Suomen ulkopuolella. Kuudella miehellä on tällaisia kokemuksia, jotka ovat kaikilla olleet hyvin myönteisiä. Jane Khatib-Chahidi, Rosanna Hill ja Renée Paton (1998, 57) viittaavat siihen, miten useilla heidän tutkimillaan ulkomaalaisen kanssa avioituneilla oli aiempia hyvin myönteisiä kokemuksia ulkomaalaisista. Tutkimassani joukossa osalta kuitenkin puuttuivat kansainväliset kokemukset tai niissä ei ollut mitään erityistä. Näin ei voida päätellä, että haastattelemani thaimaalaisen naisen kanssa parisuhteessa olevat suomalaiset miehet olisivat erityisen orientoituneita kansainväliseen vuorovaikutukseen.

Aloitin tarkasteluni käsittelemällä miesten suhdetta Thaimaahan eli miksi he ovat olleet Thaimaassa tavatessaan ensi kerran vaimonsa sekä millainen heidän suhteensa maahan on yleensä ollut. Näiden 18 miehen suhde Thaimaahan vaihtelee huomattavasti. Antille se on merkinnyt mahdollisuutta opiskella Bangkokissa olosuhteissa, jotka eivät kovin merkittävästi poikkea länsimaalaisesta opiskelun paikoista ja käytännöistä. Karri puolestaan harjoittaa yritystoimintaansa Thaimaasta käsin. Erityisen ryhmän muodostavat talonomistajat eli Kalevi, Lauri ja Leo, jotka viettävät vaimojensa kanssa aina osan vuodesta Thaimaassa. Osmolle puolestaan Thaimaa on merkinnyt rantakohteiden ja niiden seksiturismissfäärien aktiviteetteja. Nämä esimerkit osoittavat sen, että globalisoituvassa maailmassa kaksikulttuurinen parisuhde ja sen elämäntavalliset muodot merkitsevät hyvin erilaisia transnationaaleja sukupuolittuneita käytäntöjä.

Haastatteluasetelmasta johtui odotetusti se, että miehet korostivat suurta kiinnostustaan Thaimaata, sen ihmisiä, kulttuuria ja luontoa kohtaan. Samalla tämä myönteinen suhtautuminen maahan muodostaa suhteen legitimoinnin ensimmäisen perustan kun miehet toivat esille aidon kiinnostuksen vaimojensa kotimaata kohtaan. Useimmat heistä olivat tehneet ennen parisuhteen alkua matkoja Thaimaahan. Ainoastaan Henrillä ja Karilla puolison tapaamisen toteutuessa kyseessä oli ensimmäinen matka maahan. Joukosta poikkesivat Heimo ja Timo, jotka eivät olleet koskaan käyneet ennen haastatteluhetkeä Thaimaassa eli parin ensitapaaminen oli tapahtunut Suomessa. Lisäksi Antti oli lähtenyt opiskelemaan Bangkokiin mutta hänkin oli aiemmin tehnyt muutamia lomatkoja maahan.

Oman ryhmänsä muodostavat neljä työssä Thaimaassa tai muualla Aasiassa ollutta miestä (Henri, Leo, Jukka, Kalevi) sekä lyhyellä työhön liittyvällä matkalla ollut Esko. Tällaiset työkomennukset ovat osoitus globalisaatiosta ja

myös siitä, miten kansainvälistyvä työ sukupuolittuu. R. W. Connell (2000, 52) käyttää ilmaisua ylikansallinen bisnes maskuliinisuus, jossa perustana on liiketoiminnan laajentuminen globaaleille markkinoille ja joka merkitsee hegeemonisen maskuliinisuuden erästä ilmenemismuotoa maailman sukupuolijärjestelmässä. Työkomennukset, liikematkat ja vastaavat merkitsevät myös omia seksuaalisuuden mahdollisia toteutumismuotoja kuten aiemmin olen viitannut O'Connell Davidsonin (1995) esittämään kosmopoliittisen miestyypin (Ryan & Hill 2001, 40).

Miesten tavallisin motiivi matkustaa Thaimaahan on ollut lähteä sinne lomalle. Nämä matkat tehtiin yleensä pienellä kaveriporukalla tai miespuolisen perheenjäsenen tai sukulaisen kanssa. Monen miehen kohdalla ensimmäinen matka oli merkinnyt ihastumista Thaimaahan, jonka jälkeen maasta alkoi tulla toistuva matkakohde. Ihastumisen syyksi miehet nimesivät maan yleensä, lämpimät olosuhteet, kulttuurin, hyvät harrastusmahdollisuudet sekä ystävälliset ihmiset. Osalle ensimmäinen matka merkitsi myös ensimmäistä ihastumista thaimaalaiseen naiseen, joka saattoi johtaa uusiin matkoihin ja lomanviettoon kyseisen naisen kanssa.

Joukossa oli kaksi, luokittelussani globalisaation ja yksilöllistymisen sukupolveen kuuluvaa nuorta miestä, jotka olivat aktiivisesti hakeutuneet muusta kuin lomailusyystä Thaimaahan. Henri oli aiemmin suorittanut opintoihinsa liittyvän harjoittelun Pohjoismaissa ja hän halusi valmistuttuaan päästä kansainväliseen työharjoitteluun kauemmas ja juuri Thaimaahan. Aiemmin hän ei ollut käynyt maassa, mutta kaverit olivat suositelleet sitä. Antti puolestaan etsi internetin avulla aktiivisesti opiskelupaikkaa juuri Thaimaasta. Hän oli ollut aiemmin siellä lomamatkalla ja motivaatiota lisäsi halu saada ulkomaalainen puoliso.

Mie jo silloin 1993, kun kävin siellä, niin sanoin, että mulla ei tuu ole, kun tulee pitkäaikainen tyttöystävä tai vaimo, niin ei tuu oleen suomalainen. Että mie jo silloin päätin sen, että en tie, tuliko päässä vai missä, että silloin alettiin vinoilemaan, että joku ottaa mustan miehen. Mie sanoin, että ei se minuu haittaa, että minull tulee oleen ulkomaalainen tyttöystävä tai vaimo. Ett ei mull silloin, ehkä se on jotenkin se, että se on se eksoottisuus tai erillaisuus. (Antti, 26)

Henrin ja Antin motiivit ja ratkaisut kertovat siitä, miten kansainvälistymisestä on tullut ihmisen elämänpolitiikkaan liittyvä valinnanmahdollisuus. Jälkiodernissa maailmassa ihmiset voivat itse muokata elämänsä tekemällä henkilökohtaisia, paikoin varsin rohkeitakin valintoja kuten nämä kaksi nuorta miestä ovat tehneet.

Joidenkin miesten ensimmäinen thaimaalainen naisystävä on ollut baari-tyttö eli prostituution alalla työskentelevä nainen. Tutkimuksen kannalta on mielenkiintoista se, että olivatko miehet lomamatkalla vai selkeämmin myös seksiturismin takia liikkeellä. Miesten kertomusten perusteella tällaista on vaikea päätellä ja toisaalta olen viitannut seksiturismin situationalisuuteen (ks. 5.5.1). Miehet eivät kovin avoimesta puhuneetkaan omista Thaimaan matkojen seksikokemuksista. Tämä vahvistaa sitä Eeva Jokisen ja Soile Veijolan (1990, 88) havaintoa, että lomamatkaan liittyvistä seksi- ja erotiikkakokemuksista on han-

kalaa puhua tai seksuaaliset kokemukset kerrotaan tapahtuneen yleensä jollekulle muulle. Martin Opperman (1999, 256) viittaa puolestaan siihen eri tutkimusten tulokseen, että kysyttäessä ihmisiltä sitä, ovatko nämä mielestään seksituristeja, niin kukaan ei tällaista myönnä. Juuri siksi en myöskään haastateluissani kysynyt suoraan miesten omista seksiturismin kokemuksista ja annoin temaattisen etenemisen ohjautua sitä kohti niissä tilanteissa kun miehillä oli jotakin sanottavaa seksiturismista. Suuri osa näistä miehistä ei puhunut ollenkaan tai sitten hieman vältellen omista seksuaalisista matkakokemuksistaan. Tulkitsen niin, että tätä puhumisen kynnystä nostaa miesten vakiintuneen parisuhteen konteksti sekä Thaimaan matkailuun voimakkaasti liitetty seksiturismin mielikuva, joka helposti antaa miespuolisesta matkailijasta yksipuolisen seksituristin muotokuvan ja jota halutaan vältellä.

Esille tulleet seksiturismitarinat toimivat nykyisen parisuhteet legitimoinnin välineenä, koska ne edustavat liminaalivaihetta kohti nykyistä suhdetta. Kyseessä on taaksejäänyt vaihe miesten elämässä, joka toimii tarinallisesti ikään kuin karikkoisena episodina kohti tämän hetkistä onnellista suhdetta. Suhteessa ja suhtautumisessa seksiturismiin voidaan miesten kokemusten ja mielipiteiden perusteella nähdä neljä perustarinaa.

- (1) Varsinaiset seksiturismitarinat, joissa matkan ydin tarinallistuu selvästi kaupallisen seksin kokemuksiin.
- (2) Seksi osana matkaa tarinat, joissa matkaan liittyvistä seksuaalisista kokemuksista kerrotaan rehellisen tuntuisesti, mutta nämä kokemukset ovat olleet vain osa matkan ohjelmaa.
- (3) Negatiiviset kokemukset, jolloin mies tuo esille kaupallisen seksin tapahtuman jossakin kielteisessä merkityksessä itselleen.
- (4) Tarinat, joissa ei viitata mitenkään seksuaalisiin kokemuksiin.

Seksiturismitarinat tulivat esille Osmon ja Nikon kertomuksissa. Näissä tarinoissa matkan toimintakenttänä ovat baarit ja muut vastaavat lomakohteen tilat, joissa miehet ovat voineet helposti tutustua maksullista seksiä tarjoaviin naisiin. Tarinoissa thaimaalaiset naiset, eli käytännössä baaritytöt, eivät personoidu kovinkaan tarkasti vaan jäivät enemmän taustalle määrittelemättömiksi hahmoiksi. Sellaista matkaa, jossa selkeänä ja keskeisimpänä motiivina oli seksi, kuvaa Osmon ensimmäinen matka Thaimaahan yhdessä kaverinsa kanssa. Matkaa vauhditti se, että Osmo oli kaverinsa kanssa tuolloin 1970-luvun lopulla katsellut *”Emmanuel Thaimaassa”* -pehmopornofilmin. Tämä on osoitus siitä, miten massamedia globaalissa yhteydessä luo symbolisia mielikuvia, joihin liittyy seksuaalisuus, eroottisuus ja jotka asettuvat jälkikoloniaalisiin rakenteisiin (Connell 2000, 43). Elokuva herätti miesten kiinnostuksen Thaimaata ja sen kulttuuria kohtaan kuitenkin tässä tapauksessa lähinnä eroottisessa mielessä. Osmon ensimmäinen matka sijoittuu lisäksi aikaan, jolloin ryhmämatkailu Suomesta Thaimaahan oli vielä alkuvaiheessa ja harvinaista.

Olen edellä käsitellyt sitä, että seksiturismi ei välttämättä ole suunniteltua. Tällöin eteen tuleva tilanne ja seksin tarjonta motivoi käyttämään näitä palve-

luita. Seksiturismin situationaalisuutta kuvaa seuraava Nikon kertomus omasta ensimmäisestä Thaimaan matkastaan. Haastatelluista Niko oli selkeästi sellainen tarinan kertoja (ks. Plummer 2003, 37), joka määritteli identiteettiään kertomalla omia ja toisten tarinoita Thaimaasta, seksiturismista, naisista ja miehistä sekä seksuaalisuudesta. Kertojana Niko halusi välittää mielikuvaa tietämisestään suomalais-thaimaalaisista parisuhteista ja varsinkin niiden epäonnistumisista. Osin kärjistyväällä kerronnallaan seksiturismista Niko myös esitti ja rakensi maskuliinisuuttaan (ks. Schwalbe & Wolkomir 2001, 96), joka samalla legitimoiti heteroseksuaalisen maskuliinisuuden käytäntöjä.

Niko kertoi seikkaperäisesti ensimmäisestä matkastaan ja siitä, miten Thaimaan ja sen lomakohteen sosiokulttuurinen todellisuus, tässä tapauksessa kaupallisen seksin runsas tarjonta, saattaa muuttaa matkaan liittyneet alkupe- räiset toiveet. Rantalomailu- ja kulttuurisuunnitelmat vaihtuivatkin nopeasti seksiturismiksi.

Kun mä 90 vai olik se nyt 91, kuitenkin 91 kesällä mä pääsin armeijasta ja mun veli oli käynyt aikasemmin kerran. Ja hän kirjoitti sieltä kortin kasarmille, että mahtava meininki, että lähde syksyllä mukaan ja tuota. Sitten hän, mullahan ei ollu yhtään rahaa, niin hän on rahamies, todella rahamies. Niin hän makso mulle sen koko varvin. Kolme viikon matka marraskuussa 91. Se oli mun ensimmäinen matka Thaimaahan. Niin mähän olin varannut kirjoja mukaan ja koska mä ajattelin, etten mä kestä kolme viikkoo, että se on aivan käsittämätön aika tommoses paikas. Mutsi oli maksanu Kwai-joen retken, Aurinkomatkojen retken, jotta mä saisin aikaani menemään ja kulumaan. Mut se ensimmäinen ilta sitti kun sitti lähdettiin, me sillon Pattayalla menttiin niin kun sitti lähdettiin mopotaksill siitä hotellin pihasta niin sen jälkeen ei oo paluuta mihinkään. Se muuttu, se muuttu yleensä niin kun kaikilla, mitkä sinne on mennyt. Kun se muka kohtalo on löytynyt. Se viitsa on väännettävä siellä, että ensimmäinen baari ja ensimmäinen nainen, joka tuli vastaan niin rakastu silmittömästi. Että tää on kohtalo. Sitä on jälkeen päin hiukka nauranu. Miettiny sitä ihmismielen typeryyttä, mikä voi olla. Mutt kirjat jäi lukematta ja Kwai-joen matka tekemättä ja sitti kyllä se sen verran kolisi. (Niko, 29)

Chris Ryanin ja C. Michael Hallin (2001, 63) seksituristien tyypittelyn mukaan Niko on tarinassaan selkeä "aloittelija", joka ei vielä tunne sfäärin käytäntöjä ja kulttuuria ja siksi ajautuu tilanteissa. Nikon ensimmäistä matkaa seurasi välittömästi uusi muutaman kuukauden kuluttua ja tämän jälkeen vuosittain toistuvat matkat. Samalla hänelle syntyi haave siitä, että jonakin päivänä saisi thaimaalaisen naisen jakamaan elämänsä. Nikon hieman ironisessa tarinassa kehyksenä on jonkinlainen rantalomaan liittyvä karnevalismi ja groteski ruumiin hallitsemattomuus (Shields 1991, 92-93), kun lomapaikan baarit ja niiden naiset vievät mennessään. Narratiivinen ydin on kohtalonomainen miehen ja kaikkien miesten elämän muutos Thaimaassa ja sen baareissa. Länsimainen mies rakastuu naivistisesti ensimmäisen baarin ensimmäiseen naiseen (ks. Cohen 1996, 301).

Nikon tarina kuvaa tapahtunutta myös jonkinlaisena initiaation kaltaisena rituaalina. Elisabeth Badinter (1993, 107-116) on tulkinnut sitä, miten mieheyden saavuttaminen edellyttää erilaisten kulttuurisesti vaihtelevien siirtymävaiheiden läpikäyntiä. Nikon kertomus siitä, miten miehellä ei ole paluuta mihinkään ensimmäisen baarikokemuksen ja ensimmäisen maksullisen seksikokemuksen jälkeen, saa tällaisen siirtymävaiheen luonteen hyvin ritualistisena ja samalla kohtalonomaisena ja väistämättömänä. Tällaisessa normaalin järjes-

telmän ja elämän totaalisisessa ulkopuolisuudessa mies käy vaihe vaiheelta läpi rituaaleja, joiden lopputuloksena on miehen oman seksuaalisuuden vahvistuminen, joka mahdollistuu erottumisessa ja toiseuden kohtaamisessa (Ryan & Hall 2001, 91). Näillä rituaalisilla miehen käytännöillä mies löytää oman maskuliinisuutensa ja osoittaa olevansa mies.

Lisäksi Nikon kertoma tilanne voidaan nähdä Sari Näreen (1995, 35) kuvaamana miehille tyyppillisenä viettietoksena, jossa keskeistä on sukupuoli-vietin tyydyttäminen. Tarinan mukaan lomailu jää, kun mies törmää ensimmäisessä baarissa ensimmäiseen thaimaalaiseen naiseen ja rakastuu silmittömästi. Tarinaa voidaan myös tarkastella konfiguraation ja maskuliinisten käytäntöjen näkökulmasta. Keskeistä on toiminta, miehen liikkuminen lomakohteeseen ja lomakohteessa ja jossa nainen on stabiilissa tilassa, odottavana jossakin, missä tahansa baarissa, objektina ja kenä tahansa. Kommentilla ja tarinallisella käänteellä ”sitä on jälkeen päin hiukka nauranut” viettipohjaisesta maksullisen seksin käytöstä tulee enemmän legitimoitua kun Niko arvioi ja etäännyttää itsensä tapahtuneesta.

Niko puhuikin haastatelluista avoimimmin suhteistaan baarityttöihin. Hänen mukaansa on pelkästään sattumaa ettei hänen vaimonsa ole baarityttö. Yhden baaritytön kanssa hän oli ollut kolmen matkan aikana ja jatkuvassa kirjeenvaihdossa matkojen välillä. Eräällä matkalla Nikolta loppuivat rahat, jolloin hän asui matkansa loppuajan paikallisten baarityttöjen luona. Tämä Nikon esimerkki kuvaa ´open-ended´ prostituutiota (ks. luku 5.5.3), jossa prostituutio thaimaalaisen naisen osalta voi hetkessä muuttua ystävyudeksi ja huolenpidoksi. Niko toi lisäksi esille sen, että hänen mielestään suomalaisten miesten thaimaalaiset vaimot ovat kaikki entisiä baarityttöjä vaikka siis hänen omalla vaimollaan ei olekaan tällaista taustaa.

Toisena tyyppitarinana ovat ”seksi osana matkaa” -tarinat. Näissä seksuaalinen suhde henkilöityy eli se liittyy tiettyyn thaimaalaiseen naiseen, baarityttöön tai vastaavaan, johon miehellä on ollut matkan aikana kiinteä suhde. Suhde on johtanut myös siihen, että joillakin on vaimona entinen baarityttö (Karri, Jukan ensimmäinen vaimo, Osmon toinen vaimo, Unton tuleva vaimo). Untolla on ennen vaimonsa kohtaamista ollut suhde kahden baaritytön kanssa. Vaimonsa taustasta hän puhuikin varsin suoraan ja selkeästi kuvaamalla vaimonsa työtä ja myös omaa suhtautumistaan siihen. Myös Lauri ja Karri toivat esille aiemmat suhteensa baarityttöjen kanssa. Tyyppillistä miesten tarinoille oli kuitenkin kriittinen suhtautuminen kaupalliseen seksiin eivätkä kyseiset miehet ihanteellista näitä seksisuhteita. Tämä eroaa Suzy Kruhse-MountBurtonin (1995, 194) tutkimuksen tuloksista, joiden mukaan australialaiset miehet kuvasivat kaupallisen seksin aasialaisen naisen kanssa hyvin emotionaaliseksi ja idealistisen romanttiseksi.

Kolmantena tarinatyyppinä ovat negatiiviset kokemukset prostituutiosta. Haastattelussa erottui selvästi kaksi tällaista kertomusta. Kallella oli ollut yksi tällainen suhde, josta seurasi masennusta ja pelkoa.

Mull on ainoastaan yksi kokemus Thaimaassa näistä maksullisista ja mulle jäi niin hirvee olen jälkeen, että niin kun pelko tai semmonen, ett semmonen masennus, alakuloisuus tai

semmonen ett tuli töpeksittyä. Ett mun piti sitten kun tulin Suomeen, niin se oli silloin aikoinaan tää maksullinen juttu oli sillain, ett mun piti käydä sitten kaks kertaa testeissä, ett se oli hiroeetä. Enkä mä ollu edes humalassa tai mitään ett ihan selvin päin ja se oli harkittu juttu, mutta sitten se jälkifilis ei ollu. Aika monet Thaimaassa harrastaa semmosta aika vauhdikasta menoa siellä just siellä naisten kanssa, ett se on niin kun jotain peliä tai semmosta. Mutta musta ei oo kyllä siihen, se vaatii niin kun semmosta kylmäpäisyyttä tai semmosta että ei saa olla pehmee ja ei saa ajatella eikä saa olla liian herkkä, että pitää olla aika kova siinä touhussa. Ja yleensä ne on aika kännissä siinä touhussa ja siinä on sen alkoholin vaikutus. (Kalle, 41)

Antti puolestaan kertoi olleensa kahden matkan aikana saman baaritytön kanssa. Hän kuvasi näiden ensimmäisten matkojen aikaista toimintaansa ”häsäilyksi ja hölmöilyksi”. Nyt hänen tilanteensa on toisin eikä hänelle ole tarvetta tällaiseen seksuaaliseen hölmöilyyn, koska hänellä on ketä rakastaa eikä hän halua pahoittaa toisen mieltä. Antti painotti lisäksi sitä, miten Pattaya ei ole kuva Thaimaasta ja hänen omat ensimmäiset kokemuksensa maasta olivat juuri Pattayalta ja sen seksiturismin runsaudesta. Antti toi Kallen tavoin esille tarinassaan jonkinlaisen menneisyyden häpeän ja muutoksen paremmaksi nykyisen naisystävänsä myötä. Elina Haavio-Mannila, Osmo Kontula ja Anna Rotkirch (2002, 196-198) tuovat esille tutkimustuloksena sen, miten seksistä on tullut erityisesti nuorimpien kohdalla sellaista nautinnon tavoittelua, jonka ei tarvitse liittyä enää avioliittoon. Antin ja Kallen tulkinnat ovatkin tässä mielessä mielenkiintoisia, koska he ylevöittävät avioliittonsa ja väheksyvät aiempaa seksuaalisen nautinnon tavoittelua. Avioitumisen myötä aiemmillä seksikokemuksilla ei ylpeillä. Varsinkin kun ne liittyvät seksiturismiin niitä moralisoidaan liittämällä ne aiempaan jo taaksejääneeseen elämänvaiheeseen.

Kyseessä on kummankin kohdalla eräänlainen selviytymistarina, jonka ydin on vastuullisuuteen ja moraaliin kasvaminen. Nykyinen suhde normalisoidaan ja tavallaan myös ylevöitetään kuvaamalla miehen aiemmat seksuaaliset kokemukset hyvin kielteisessä valossa. Samalla kun omat seksikokemukset koettiin kielteisesti tätä tulkintaa vahvistettiin viittaamalla itselle vastakohtana sellaisiin miehiin, myös omiin tuttaviiin, joiden Thaimaahan suuntautuvien matkojen motiivina on ollut seksi. Kallen ja Antin tavoin myös muut miehet kertoivat esimerkkejä seksiturismin ilmenemismuodoista ja negatiivisista puolia sekä kuvauksia sellaisista suomalaisista miehistä, joiden Thaimaan matkat ovat hyvin seksihakuisia. Tällaiset miehet ovat Chris Ryanin ja C. Michael Hallin (2001, 58) kuvaamia seksiriippuvaisia, jotka tekevät toistuvia matkoja ja tuhlaavat kaikki rahansa seksiin ja viihtymiseen matkakohteessa. Henri oli lentomatallaan istunut tällaisen suomalaisen miehen vieressä:

Hän oli käynyt 30 kertaa Thaimaassa, aina Pattayalle taksilla suoraan Bangkokista. Hän sano, ett hänell menee kuukaudessa 30 000 markkaa rahaa siellä, noin tonni päivässä. Raha menee ilmeisesti naiseen ja viinaan, ett ilmeisesti on päissään siellä koko ajan. (Henri, 26)

Haastateltujen tarinallisena ytimenä onkin tehdä selkeä ero tällaisiin seksituristimiehiin, jolloin omat seksikokemukset Thaimaassa neutraloituvat. Tällaisten miesten käytännöt tunnustetaan tarkasti. Tämänkaltaista puhetta voidaan tulkita tekstuaalis-konstruktivistisesti, jolloin omasta käyttäytymisestä ei niinkään puhuta tai se peitellään (Hearn 1998, 65) puhumalla jostakin muusta asiaan liit-

tyvästä. Ken Plummer (2003, 38) huomauttaa siitä, miten seksuaalisten tarinoiden kertominen on poliittinen prosessi ja kertomamme tarinat ovat yhteydessä moraalisiin ja poliittisiin muutoksiin ja mahdollisiin identiteetteihimme. Antin ja Kallen tarinat toimivatkin seksuaalisen pedagogiikan karttoina eli ne opettavat meille mikä Thaimaan seksiturismin kontekstissa on mahdollista ja millainen maskuliininen subjektipositio voi olla sopivaa heille ja tässä tapauksessa haastattelijalle kerrottuna.

Neljäntenä tyyppinä ovat kertomukset, joissa ei mitenkään viitata Thaimaan matkan aikaisiin seksikokemuksiin. Esimerkiksi Kimmo oli tehnyt ennen vaimonsa kohtaamista useita pitkäkestoisia matkoja tutustumalla maan eri osiin ja kulttuuriin ja opiskelemalla myös thai-kielen. Hän ei tuonut esille mitään baari-tyttösuhteisiin viittaavaa. Kimmon kohdalla elämänhistoria tietysti etäännytti nämä poikamiehenä tehdyt matkat, koska hän on ollut parisuhteessaan jo yli kymmenen vuotta.

7.3 Tulevan puolison kohtaaminen ja hänen taustansa

Kohtaamistilanteet

Narratiivisia ydinkohtia ovat miesten kertomukset siitä, miten he ovat tavanneet tulevan vaimonsa ensimmäisen kerran. Nämä kuvaukset suhteen alusta, ensimmäisestä kohtaamisesta ja tutustumisesta sisältävät tarinalliset peruselementit eli miehet tuovat esille ajankohdan, tarkan paikan ja tilanteen. Useimmat miehet eivät tosin kerro kovin seikkaperäisesti tästä kohtaamisesta ja siitä todetaan vain väljästi aika ja paikka. Tämä tukee Sandra Silbersteinin (1988, 144) näkemystä ja tutkimustulosta siitä, että tapaamiskertomukset eivät ole miesten muoto kertoa parisuhteestaan, sillä he liittävät tapaamisen laajempiin suhteen prosesseihin. Tosin Pia Purran (1998) omaelämäkertoihin perustuvan tutkimuksen mukaan sekä suomalaiset miehet että naiset kertovat yhtäläillä ensikohtaamistilanteistaan. Vaikka haastatellut miehet eivät kovin perusteellisesti kertoneetkaan ensimmäisestä kohtaamisesta, tilanne kuitenkin muistettiin ja sitä pidettiin tärkeänä. Tarinoissa tyyppillistä on miesten aktiivisuus tapaamistilanteessa, mutta joissakin kohtaamisissa thaimaalaisen naisen kerrotaan olleen aktiivisempi osapuoli. Tapaamistarinoista puuttuvat kuitenkin puolison vapaan valinnan, `free to choose`, vaiheet ja elementit (ks. luku 3.1). Tämä tarkoittaa sitä, että kohtaamisiin liittyy selkeitä sukupuolittuneita ja kertomuksissa esille tulevia maskuliinisia käytäntöjä thaimaalaisen sukupuolikulttuurin rakenteissa ja käytännön tilanteissa. Tätä kuvaa seuraava Ollin toteamus.

Täällä [Suomessa / HS] kun lähtee seurustelea niin se on semmosta kohtuullisen jäykkää, niin kun aloitusten tekeminen ja tämmöset. Mutta siellä pääsee aina muutamana pykälän eteenpäin jo ensimmäisellä tapaamisella. (Olli, 38)

Olli kuvaus kertoo siitä, miten seksuaalinen skripti voi erota kahden maan ja kulttuurin välillä. Elina Haavio-Mannila, Osmo Kontula ja Anna Rotkirch (2002, 10) käyttävät seksuaalisen skriptin käsitettä kuvaamaan sitä, mitä seksuaalisella tarkoitetaan, kenen kanssa, milloin ja miten meillä voi olla seksiä. Tällä skriptillä on ohjaava ja normittava vaikutus ihmisten seksuaaliseen käyttäytymiseen ja skriptit ovat kulttuuri-, ikä- ja sukupuolispesifisiä. Ollin kuvaus ilmaisee sen, miten seksuaalinen skripti on tunnistettavissa ja miten ihminen voi halutessaan myös liikkua joustavasti niiden erilaisuuden kentillä.

Kolmea lukuun ottamatta kaikki suhteet ovat alkaneet Thaimaassa. Heimon, Timon sekä Osmon ensimmäinen suhde muodostavat tutkittavassa joukossa poikkeuksen, koska he tutustuivat tulevaan vaimoonsa Suomessa. Heimon vaimo ja Timon tuleva vaimo olivat lomamatkalla ja Osmon vaimo työmatkalla Suomessa. Pataya Ruenkaewin (2003a) tutkimista saksalais-thaimaalaisista parisuhteista noin puolet oli alkanut Saksassa. Voidaan olettaa, että tulevaisuudessa myös suomalais-thaimaalaisista parisuhteista yhä suurempi osa alkaa maassamme, koska Suomessa asuvien thaimaalaisen määrän kasvaessa on myös entistä enemmän eronneita thaimaalaisia ja myös sukulaisiinsa tänne tapaamaan tulevia. Kaikki muut suhteet ovat siis alkaneet Thaimaassa, kun mies on ollut siellä työmatkalla, opiskelemassa tai lomalla. Kontekstistaan tähän kuuluu myös Leon suhde, joka alkoi kuitenkin muualla Aasiassa.

(1) Aktiivisesti vaimoa hakeneet

Haastatteluisa ainoastaan Lauri tunnusti aktiivisesti hakeneensa thaimaalaisesta puolisoa. Aineistossa kukaan muu ei tätä tuo esille paitsi Jukka ja Kalle viittasivat asiaan lyhyesti. Miehet ovat saattaneet kokea, että vaimon hankkimisen tunnustaminen olisi antanut kielteisen kuvan. Tämä vahvistaisi sellaisia julkisuudessa esiintyviä kielteisiä käsityksiä, joiden mukaan kyseessä olisivat suomalaisilla parisuhdemarkkinoilla epäonnistuneet miehet. Selkeää motiiviaan löytää vaimo Thaimaasta Lauri perusteli sillä, että vanhempana miehenä hänen on vaikea löytää puolisoa, koska hänen mukaansa noin hänen ikäisensä suomalaiset naiset eivät ole kiinnostuneita yhteiselämästä.

Täällä Chiang Rain kaupungissa oli silloin sellasia avoimia toreja, joissa myyään kaikkia tavaroita. Niin oli yks sellanen, siellähän on yleensä kauppiaina varsinkin kiinalaisia ja intialaisia ja ne ovat Thaimaan kansalaisia, mutta suvut ovat lähtöisin niin kun sieltä jotenkin. Yks sellanen intialaisperäinen mies osass englantii niin minä juttelin niin siin oli paljon naisia myymässä siinä ympärillä, niin tiiätkö, tunnetko jotakin naista, jotakin vapaata naishenkilöä, että minähän kattelen sopioaa naisystävää sieltä. Se niitä näytti mulle, näytti mulle muutaman siinä ympärillä, nää on vapaata niin niiden kanssa menin juttusille. Sitten tämä istu kans, hän myi siinä, hän myi Thaimaassa Oriflamen kosmetiikkaa. Hän kahdeksan vuotta myyny, hän torilla myi sitä kosmetiikkaa ja hän sano, että hän ei ole naimisissa ja minä kysyin minkä ikäinen hän on ja hän sano 42 vuotta. Niin siitä me innostuttiin sitten. Siellä on se ongelma, että keski-ikäiset naiset eivät osaa puhua vieraita kieliä ja tuota siinä mielessä justii tällasiin keski-ikäisiin on vaikeeta tutustua. Hän osas jonkun verran. Hän oli ite sitä opiskellu. Pystyttiin vähän kommunikoimaan ja hän sitte sano, että kyllä hän tarjoo kahvit sitte, kun hänellä työpäivä loppuu. Me sitte otettiin siitä Tuk-tuk taksi, siellähän ei tavallisia takseja ookaan. Ja hän asu siinä kaupungin lailla niin sitt lähettiin ja kahviteltiin siinä hänen luona oli ja on nytkii yks poika. Poika oli silloin 15-vuotta vanha tai 14-vuotias. Sillä tavalla me tuttaviks ruvettiin ja lähettiin hänen luokse. Ussempana päivänä kävin siellä torin luona juttele-

massa. Siinä sitte melkein päivittäin ja melkein joka päivä siinä tavattiin ja minä asuin siellä silloin Guest Housissa, joita siellä on sellasia ihan halpoja majoituksia. Niin tuota siinä sitten kyselin, että olisiko hänellä sitten kiinnostusta lähteä Suomeen. Hän oli ollu aikasemmin, pari vuotta, viis vuotta sitten eronnut. Niin me siinä tultiin siihen tulokseen, että hän vois lähteä Suomeen. (Lauri, 69)

Laurin kohtaamistarinan elementtejä ovat selkeä sosiaalinen kehys (tori, ihmiset, toiminta), torimyyjän neuvot sekä hänen aktiivinen ote ja tulevan vaimon kohtaaminen. Tutustumistarinassa tulee esille jonkinlainen selkeys, mutkattomuus eli asiat etenivät nopeasti ja vaivattomasti eteenpäin, vaikka mistään suuresta rakastumisen tunteesta Lauri ei kerrokaan. Laurin elämäntilanteesta johtuva tavoite saada thaimaalainen vaimo vastaa selkeästi Pataya Ruenkaewin (20003a, 213) tutkimuksessa esille tullutta vanhempien poikamiesten tyyppiä, joilla ei ole ollut aiempia parisuhteita. Näiden miesten mahdollisuudet saada puoliso parisuhteiden kotimarkkinoilta ovat iän karttuessa käyneet hyvin vähäisiksi ja silloin tällainen parisuhteiden globalisaation mahdollisuus luo todellisen vaihtoehdon. Tällaisessa rehellisyydessä ja tunnustuksellisuudessa Laurin legitimaatiopuhe onkin poikkeuksellista. Vanhempana miehenä ja pitkään yksineläneenä hän tuo tilanteensa esille ja suhteen legitimaatio perustuu tähän tietämiseen omasta asemasta parisuhdemarkkinoille, vaikka muuten vaimonhaku saattaisi antaa miehestä kielteisen kuvan.

(2) Järjestetyt ensitapaamiset

Kuten Laurin ensitapaamisessa vaimonsa kanssa monissa kohtaamisissa jokin kolmas henkilö – tässä esimerkiksi torin intialaisperäinen kauppias – on toiminut auttajana. Lisäksi osa ensimmäisistä kohtaamisista on ollut järjestettyjä tapaamisia. Näissä tarinoissa korostuu tämän kolmannen henkilön toiminta ja miehet kertovatkin silloin enemmän ensimmäisen tapaamisen puitteista ja prosesseista ja vähemmän tulevasta vaimostaan. Tarinallisesti voidaan nähdä, että näissä tilanteissa on ollut eräänlainen auttaja-aktantti. Timolla tutustumisen järjesti thaimaalaisen kanssa naimisissa oleva setä, Kallella auttajana oli työkalveri ja tämän thaimaalainen vaimo ja Sepolla thaimaalainen työkalveri. Auttaja on ollut sellainen välittäjä, jolla on ollut suora yhteys thaimaalaisuuteen ja thaimaalaisiin naisiin.

Järjestettyjen tapaamisten taustana on ollut se, että miehet ovat olleet poikamiehiä ja joku kolmas henkilö on ollut tietoinen tilanteesta ja suositellut tapaamista tuntemansa thaimaalaisen naisen kanssa. Miehet eivät kuitenkaan kerro nimenomaisesti halunneensa uuden parisuhteen alkua tai hakeneensa aktiivisesti puolisoa ja tilannetta kuvataan varsin neutraalisti. Näistä järjestettyjen tapaamisten tarinoista puuttuu rakkauselementti kokonaan. Tilanteista puuttuu lisäksi yllätyksellisyys ja miehillä on realistinen terveen järjen ote, jolla Eva Illouzin (1999, 166-167) mukaan kuitenkin useimmat suhtautuvat parisuhteeseen ja rakkauteen. Voidaan ajatella, että tällaisilla neutraaleilla kuvauksilla suhteen alku poikkeuksellisella tavalla eli kolmannen henkilön avustuksella normalisoidaan. Tämä siksi, että ulkoisen auttajan painottaminen saattaisi antaa

miehistä hieman avuttoman kuvan eli kuvauksilla miehen arvioivat tilanteen ja kohtaamisen olleen kuitenkin heidän omissa käsissä ja vallassa.

Kalle oli Thaimaassa matkalla työkaverinsa ja tämän vaimon kanssa ja ennen matkaa oli jo ollut puhetta siitä, että tämä thaimaalainen nainen katselisi ja miettisi mahdollista sopivaa vaimoehdokasta, joka löytyikin työkaverin vaimon kotikylästä. Kimmon Thaimaan matkan kalastusretkellä mukana ollut nainen halusi järjestää sokkotreffit serkkunsa kanssa, kun kuuli Kimmon olevan poikamiehen. Sepon työpaikalla oli töissä thaimaalainen nainen, joka kertoi serkustaan, jonka äiti halusi tyttärelleen länsimaisen aviomiehen.

Hänen serkkulikkansa, joka on meillä töissä, näytti sille, näytti mulle valokuvia ja sano sille, että hänellä on tämmöne serkkutyttö Thaimaassa, jonka äiti oli lähettänyt kuvat ja kirjeet, että pitäis saada tyttö naimisiin. Sitt siitä otettiin yhteyksiä ja sanotaan puol vuotta sitä harkitsin ennen kuin sitä aloin pitää häneen yhteyttä sitten puhelimitse ja kirjeitse. Siitä hänen työpaikkaansa soittelin, hän oli Nestleellä töissä Thaimaassa. Puhelintahan heillä ei kotona oo, köyhä perhe niin, vanha riisinviljelijä perhe. Sitte puol vuotta suurin piirtein pidettiin yhteyttä, kirjeitse, puhelimitse. Sen jälkeen ostin valmiiksi kaikki lentoliput ja muut ja menin Bangkokiin lensin ite ja tapasin ensimmäistä kertaa Bangkokin lentokentällä hänet ja seuraavana päivänä oltiin jo konsulaatissa hakemassa viisumia Suomeen, että pääsee tänne ja tultiin Suomeen. Oltiin yli kuukausi Thaimaassa ensin yhdessä ja sitten tultiin Suomeen ja kaks ja puol kuukautta oltiin oltu ensin yhdessä, kun mentiin sitten Suomessa naimisiin. Eli sinänsä nopeeta toimintaa. Ensinn puol vuotta kirjeenvaihtoo ja sitte kaks ja puol kuukautta yhdessä ja sitten naimisiin. (Seppo, 37)

Myös Sepon parisuhde on lähtenyt liikkeelle auttajan ansiosta, joka on tuntenut hyvin Sepon tulevan vaimon. Keskeinen auttaja on jokaisessa tapauksessa ollut thaimaalainen nainen paitsi Timon tilanteessa, jonka thaimalaisen kanssa naimisissa oleva setä tutustutti Timon tulevaan puolisoonsa. Näissä muissa tapauksissa thaimaalainen auttaja on kummankin osapuolen tuntemuksellaan, joka joissakin tapauksissa on kuitenkin ollut varsin pinnallista, saattanut nämä kohtaamaan. Voidaan kuitenkin ajatella, että auttaja on toiminut eräänlaisena taakajana osapuolille ennakkoon siitä, että nämä sopivat toisilleen.

Suomalais-thaimaalaisten parisuhteiden konteksteissa tällaisten auttajien lukuisuutta voidaan pitää selkeänä parisuhdemarkkinoiden ilmiönä. Kyseessä on jonkinlainen näiden markkinoiden alafääri, jossa toteutuu oma interaktion muoto parinvalinnassa ja jossa ilmenevät omat käyttäytymisnormit. Auttajakulttuuri olisi yksinkertaistetusti tulkittavissa jonkinlaisena jälkitraditionaalina ilmiönä, jäänteinä, koska muuten puolison valinta on yksilöllistynyt siten, että se perustuu henkilön omaan aktiivisuuteen ja attraktiivisuuteen kohtaamistilanteissa ja kohtaamisen kentillä. Agraarisessa Suomessa tunnettiin puhemieskäytäntö, joka liittyi miehen kosiomatkaan mahdollisen tulevan vaimon kotiin (ks. Talve 1979, 179), mutta joka on modernisoitumisen myötä hävinnyt maassamme. Toisaalta voidaan ajatella, että auttajakulttuuri sopiikin erityisesti transnationaalien parisuhteiden alkuun eli konkreettisesti on ymmärrettävää, että kahdesta eri maasta tai kulttuurista tulevan saattaa joku kolmas yhteen tutustuttamalla nämä toisiinsa. Tällöin sinänsä traditaaliselta tuntuva parisuhdekäytäntö saa oman jälkimodernin muotonsa ja merkityksensä globalisoituvassa maailmassa.

Tekemissäni haastatteluissa ei suoranaisesti tullut ilmi vaimojen välitystoimintaa, josta oli kyse 1990-luvun puolivälissä kun Sir Viliiksi kutsuttu mies välitti Filippiineiltä naisia vaimoiksi suomalaisille miehille (ks. Vartti 1996). Vaimojen kaupallinen välittäminen tarkoittaa joko virallisesti toimivia avioliittotoimistoja tai sitten epävirallista, yksityisten henkilöiden organisoimaa vastaavaa vähemmän systemaattista välitystoimintaa. Saksalais-thaimaalaisten parisuhteiden muodostumisessa tällainen toiminta on eräs keskeisimpiä niistä muodoista, miten nämä parisuhteet alkavat (Pataya 2003a, 170-174). Haastateltavista Osmolla on siinä mielessä ollut tämänkaltaista toimintaa, että hän on auttanut suomalaisia miehiä lentolippujen ja hotellipaikkojen hankinnassa sekä viisumiasioiden järjestämisessä.

(3) Seksiturismipaikoissa tutustumiset

Kolmannen selkeän ryhmän muodostavat ne suhteiden alkamistilanteet, joissa thaimaalainen nainen on työskennellyt prostituution alalla eli tämä on toiminut käytännössä baarityttöinä. Silloin tapaamisen kontekstina on ollut naisen työpaikka, baari. Tutkimusaineistossa neljä liittyy tällaiseen tilanteeseen eli Unton, Karrin ja Jukan ensimmäinen ja Osmon toinen suhde on alkanut baaritytön kanssa tämän työpaikalla. Unton suhteen alku kuvaa tällaista tilannetta.

Unto: Ihan baarissahan sitä on tavattu. Hua Hinissä, että joo sieltä se on. Mä tapasin hänet viime syksynä.

Hannu: Voitko kuvata tarkemmin minkälainen tilanne se oli?

Unto: No ihan lähdin juttelee, ett mä olin siin muutamana iltana istumassa ja siinä alettiin juttelee ja sitä kautta alettiin tutustuu. Et miten sen nyt osais paremmin oikein sanoa.

Hannu: Ja sä olit lomalla siellä?

Unto: Joo olin lomalla. Mä olin viides päivä silloin menny sinne ja se oli kahen viikon reissu ja hänen kanssa mä olinkin sitten sen loppu ajan siinä ja mä olin kuukauden ja silloin sitten puhuttiin siitä, että mä olin tulossa sitten takasin sinne uudestaan ja kuukaus sen jälkeen mä menin uudestaan ja kaheks viikoks sinne. Mull oli pelkkä lentolippu, se oli marraskuun lopussa ja kymmenes joulukuuta mä tulin pois sieltä siitä kaks viikkoo niin takasin. Ja mull oli silloin pelkkä lentolippu. Se tuli Bangkokiin vastaan ja sitt oltiin pari yötä Bangkokissa ja sitten mentiin käymään Hua Hinissä oltiin viis päivää ja sitt lähettiin Pattayalle käymään.

Hannu: Sitt mua kiinnostaa tietysti, ett miks tää tapahtu näin nopeesti?

Unto: En mä tie. Se vaan jotenkin. Se vaan jotenkin kolahti siihen malliin.

Hannu: Tai sitä voi kysyy siten, että mikä sinua kiinnosti puolisossasi? Miksi aloitte seurustella?

Unto: En mä tiiä, sitä on vaikee sanoa. Sitä vaan rakastu tulisesti ja se oli selvää. On mulla muitakin thai-naisia ollu, ett ei se silleen. Se vaan jotenkin tuntu mukavalta alusta saakka, keskusteltiin ja tällai näin. Siitä se vaan kehkeyty sillä tavalla. (Unto, 38)

Chris Ryanin ja C. Michael Hallin (2001, 63) tyypittelyn mukaan Unto on kuvattavissa "palaaja" hahmoksi, joka on tutustunut Thaimaassa baarityttöön ja on rakastunut tähän. Suhde on Unton kuvauksen perusteella selvästi eikaupallinen. Se voidaan nähdä lomaromanssina, josta kaikki seksiin liittyvä ja viittaava on irroitetaan. Unton kertomus ja muiden vastaavat kuvaukset tuovatkin esille sen, että miehet eivät mitenkään viittaa seksiin ja rahaan vaikka tuleva vaimo onkin ollut baarityttö. Suhteen alkuvaihe ja sen eteneminen kuvataan seurusteluksi ja yhdessäoloksi. Tätä voidaan tulkita sillä Erik Cohenin (1996, 299) kuvaamalla thaimaalaisen prostituution muodolla, jonka mukaan

länsimaisen miehen, farangin kanssa olevat baarityttö ei pidä itseään prostituoituna, vaan farangin huolehtijana ja partnerina. Nainen on tällöin miehelle eräänlainen vuokrattu vaimo, `mia chao` (ks. alaluku 5.5.3). Thaimaassa tätä pidetään myös prostituution elitistisenä muotona, koska kyseiset naiset ansaitsevat eniten, heidän työnsä on riippumattominta ja se tapahtuu ulkomaalaisten kanssa (mt., 253). Tämä selittää myös sitä, miksi prostituutio minimoituu miesten tarinoissa. Kyse on jonkinlaisesta thaimaalaisen prostituution ihanteellistamisesta kun saman naisen kanssa ollaan pidemmän aikaa (Rothe 1997, 124). Tarinoissa korostuu kaiken alkaminen juttelulla, tutustumisella ja jatkuvilla tapaamisilla miehen lomamatkan aikana eli samalla tavalla kuin mikä tahansa miehen ja naisen välinen suhde saattaisi alkaa ja kehittyä ilman, että kuvaus toisi esille kohtaamisen epäsymmetristä asetelmaa (ks. alaluku 3.1.). Alkuvaihetta seuraa uudet lomamatkat ja yhdessäolo kyseisen naisen kanssa. (Odzer 1994; Cohen 1996; Rothe 1997, 118; Oppermann 1999, 258.) Vaimon taustaa ei siis tuoda esille vaan korostetaan vaimon luonteen mukavuutta kuten seuraavassa Osmon kuvauksessa.

Me oltiin Pattayalla kaverin kanssa. Se oli semmoses, istuttiin yhdessä Pattayan baarissa siellä juteltiin ja me oltiin siellä käyty ihan useammat vuodet ja eikä mulla ollut mitään vakituista tyttöystävää, että oltiin vaan käyty lomilla ja se oli baari ihan lähellä hotellia, missä me asuttiin ja mä tunsin siltä jo sen baarin omistajan ja kun me mentiin siellä käymään niin se rupes itse siinä kauppaamaan simmosta tyttöä, kun siinä oli kun se oli just tullu ja muuttanu sinne Pattayalle. Eksä sä tota haluais hyvää muijaa itelles ja mä sanosin, etten mä oo mitään miettiny simmosii assioi ja se rupes, esitteli sen mulle ja ruvettiin siinä juttelemaan ja mentiin siitä yli laidan ja siinä oli kaikkii semmosii pelei, semmosii kun ne pelaa siellä baareissa ja ruvettiin pelaamaan siinä ja siinä vaa rupes heti tuntumaa, että toihan on pahuksen mukava likka ja se oli kuitenkin uusi siellä, että se oli melkein aito ja sanotaan että maaseudulta tullu tyttö, että se oli semmonen että sillä oli kaikki semmosta vilpittöä se hauskanpito. Siitä lähdettiin ja ruvettiin pyörimään yhdessä ja mä olin siltä ihan koko loma-ajan siellä hänen kanssa ja siltä ruvettiin juttelemaan, mä aloin kysymään, että onk hän kiinnostunu tulemaan Suomessa käymään ja kattomaan kummonen paikka tää on ja seuraavan kesän siltä turistioisumilla kahdeksan kuukaudeksi lomalle Suomeen. Ja kun tuli ne lomat niin hän oli heti innostunut, että hän haluais tänne muuttaa. (Osmo, 52)

Osmonkin tarinassa esiintyy selkeä auttaja-aktantti (baarin omistaja), joka johdattaa hänet tulevan puolisonsa luokse. Osmo itse voidaan nähdä sellaisena kokeneena farangina ("old-timer farang") tai veteraanina, joka on jo akkulturoitunut tällaiselle seksuaalisuuden alueelle (Cohen 1996, 302). Cohenin (mt., 265) mukaan tällaiset miehet tuntevat baarien ja baarityttöjen kulttuurin hyvin eivätkä he enää ryhdy pitkiin suhteisiin baarityttöjen kanssa paitsi jos he kohtaavat vastatulleen, viattoman tytön. Tällaisille eräänlaisille kanta-asiakkaille tyypillistä on inho ovelia, huijaavia naisia kohtaan sekä samalla luonnollisten, seksikkäiden ja kauniiden thai-naisten ihailu (Thorbek 2003, 62). Osmo tuokin esille tämän kohtamansa, tulevan vaimonsa erilaisuuden verrattuna muihin baarityttöihin viittaamalla tämän taustaan, maalaisuuteen, aitouteen ja vilpittömyyteen. Vaikka Osmon uusi naisystävä oli siis baarityttö, ei tässäkään tarinassa tule seksi mitenkään esille vaan hän korostaa parin mukavaa yhdessäoloa ja hauskanpitoa. Kertomuksen ytimenä on kuvata prostituutiotaustainen vaimo kuitenkin aivan tavalliseksi naiseksi, jolloin Osmo välttää liiallista leimautumista.

Osmon kertomusta voidaan tarkastella myös konfiguraation kannalta. Konfiguraatiokuvaus rakentaa varsin tarkasti Osmon position prostituutiokulttuuriin. Konfiguraation elementtejä ovat toistuvat lomamatkat samaan paikkaan, tuttu baari ja hotelli, kaverit, baarissa istuskelu ja juttelu, kohteen ihmisten tuntemus, prostituutiokulttuurin tuntemus ja interaktio siinä. Ryan Bishop ja Lillian S. Robinson (1998, 163) ovat kuvanneet sitä, miten thaimaalaisen prostituution baarialueista ja baarien maailmasta tulee tällaisille miehille kuin koti ja näiden miesten kognitiivinen kartta asettuu tämän prostituutiokulttuurin normien mukaan. Samalla tämä on konkreettinen esimerkki Tom Selänniemen (1999, 281) kuvaamasta turistin spatiaalisesti rajatusta leikkikentästä, joka on kaikkien tavallisten arjen käytäntöjen ulkopuolella. Kyse on sukupuolittuneesta tilasta ja tekniikoista, joilla tässä lomakohteen seksuaalisella vyöhykkeellä toimitaan ja käytetään valtaa (ks. alaluku 5.1).

(4) Parinvalinnan areenoilla tapaamiset

Neljäs kertomustyyppi on sellainen, että miehet ovat alkaneet juttelemaan tapaamansa thaimaalaisen naisen kanssa ilman mitään erityistä syytä ja näin he ovat tutustuneet. Nämä ensikohtaamiset ovat tapahtuneet kahviloissa, ravintoloissa, hotellitiloissa ja illanvietoissa. Tällainen tapaamistilanne on ollut Antilla, Eskolla, Henrillä, Leolla ja Sakulla. Nämä tilanteet ovat olleet konfiguraatioina kuitenkin siinä mielessä tavanomaisia, että vastaavissa paikoissa miehet ja naiset yleensäkin tapaavat ja tutustuvat toisiinsa riippumatta siitä, mikä on tapaamismaa. Näitä paikkoja voidaan pitää parinvalinnan areenoina ja myös eräänlaisina "iskupaikkoina" ('picking-up place'), jotka osin tietysti vaihtelevat kulttuurisesti (Holter 1997, 36).

Miehet kertovat tavanneensa tulevan puolisonsa näissä tilanteissa ja paikoissa aivan sattumalta. He ovat alkaneet jutella tämän naisen kanssa ja sopineet uudesta tapaamisesta. Suhde on kehittynyt deittaillen eli pari on tavannut toisensa yhä uudelleen menen elokuviin, kahvilaan, syömään ja näin he ovat tutustunut toisiinsa vähitellen paremmin. Kuvaukset ovat varsin matalaprofiilisia ja painottavat enemmän toimintaan kuin esimerkiksi tunnekokemusten erittelyä. Tarinoissa ei korostu miesten erityinen aktiivisuus verrattuna naisiin. Päinvastoin thaimaalainen nainen on voitu kuvata aloitteelliseksi ja esimerkiksi Esko kertoo tulevan vaimonsa aloittaneen ensikontaktin ja tulleen juttelemaan hänen kanssaan. Selvin osoitus naisen aktiivisuudesta on Jukan toinen vaimo, joka Thaimaassa tapahtuneen ensitapaamisen jälkeen ennalta ilmoittamatta matkusti Suomeen ja vasta maahan saavuttua otti Jukkaan yhteyttä.

Ja mä en tiennyt mitään, kun hän tuli tänne ensimmäistä kertaa. Eli hän tuli tänne käymään Suomeen ja kattoon, millaista täällä on. Eli tuli lomalle ja soitti mulle Helsinki-Vantaan lentoterminalilta ja ilmoitti, että nyt hän on täällä. Se oli joulukuun ja siitähän syntyi hirveä sota tietysti kotona, kun mä lähdin häntä hakemaan. (Jukka, 41)

Tässä tapauksessa voidaan olettaa, että Jukan toisen vaimon aktiivisuutta selittää hänen taustansa yrittäjänä. Se antoi taloudellisia mahdollisuuksia pitkään

lomamatkaan ja myös yksilöllisiä valmiuksia toimia aloitteellisesti ja aktiivisesti.

(5) Sattumanvaraiset kohtaamiset

Viidentenä tyyppinä aineistossa on kaksi erottuvaa tapaamistarinaa, Kalevin ja Nikon, joissa kertoja-minät tuovat esille tilanteen erityisen sattumanvaraisuuden. Sattumanvaraisuus tarkoittaa sitä, että ensikohtaamisen tulevan vaimon kanssa kerrotaan tapahtuneen täysin yllättäen ja suunnittelematta eikä kyseessä ole myöskään ollut mikään edellä kuvattu tapaamisareena. Korostamalla sattumanvaraisuutta suhteen alku tässä tapauksessa tavanomaistetaan tekemällä siitä romanttinen ihmesatu. Tilanteen yllätyksellisyydestä tulee alibi kohtalon muodossa, jonka mukaan kaksi toisilleen täysin vierasta ihmistä kohtaavat ja rakastuvat toisiinsa (Jallinoja 2000, 46). Näin suhde legitimoituu tällä kohtalonomaisuudella ja samalla Thaimaan erityinen merkitys suhteen kontekstina häivyttyy jonkekin taustalle.

Yhteistä sekä Kalevin että Nikon tarinoille on kuitenkin miesten toiminnallinen aktiivisuus ja nopeus, tarttuminen tilanteeseen ja reagointi yhtäkkiä kohtaamaansa mielenkiintoa herättävään naiseen. Tällaisessa aktiivisuudessa tuodaankin esille miehen käytäntöjä ja maskuliinisuuden esittämistä heteroseksuaalisessa kontekstissa.

Niko oli lomamatkalla ja hänen kaverinsa thaimaalainen vaimo oli tulossa Suomeen. Nikon tehtävänä oli viedä tälle lentoliput sovittuun paikkaan, jossa Nikon tuleva puoliso oli töissä. Hän kertoi kiinnostuneensa saman tien tästä naisesta ja valinneensa tutustumisstrategiaksi jonkinlaisen turistin roolissa tietämättömäksi ja avuttomaksi tekeytymisen. Niko pyysi naiselta apua erilaisiin käytännön asioihin ja tilanteisiin ja näin tutustuminen pääsi vauhtiin. Myöskin Kalevin seikkaperäisessä tarinassa tulee esille kohtaamisen yllätyksellisyyttä.

Kalevi: Voisko melkein sattuma, tämmösessä taksijonossa. Siellä oli tämmösen tunnetun alkuillan paikan edustalla, karaoke-ravintolan edustalla pitkä jono ihmisiä odottamassa taksia kaupungin ulkopuolelle. Meillä oli semmonen seurue, missä oli suomalaisia asennusmiehiä, joilla jo oli ennestään tämmönen thaimaalainen tyttöystävä. Minä olin vasta tullu työmaalle ja mulla taas oli yksinäinen ja oltiin menossa syömään ja tulipa sitten mieleen, että mukava saada illallisseuraa ja tuota melkeinpä siitä kadulta sitten kun en osannut sanaakaan thaita niin ehdotin, että jos kysyttäs tuolta ja tuolta tytöltä, että lähtiskö ne siihen seurueen täydenyukseksi. Tämä tyttö, se mietti tommosen minuutin ja katso ja päätti sitte lähteä. Ja siitä illalliselta se sitten se tutustuminen - alko. Minä olin vissii ollu viikon Thaimaassa enkä osannu muuta thaimaalaisia sanoja kuin kiitos.

Hannu: Oliko tää sun ensimmäinen Thaimaan matka?

Kalevi: Oli, oli joo ensimmäinen Thaimaan matka ja oikeastaan varmaan oli ensimmäinen vapaa viikonloppuilla että viikko oli oltu töissä. Varmaan tämmönen romanttinen rakastuminen siinä mielessä molemmiin puolin, että sitten ihan teimme treffit jo sitten heti seuraavaks päiväksi uudelleen ja se alko sitten hyvin tiiviinä että aina kun tulin töistä niin sekä hän että minä niin kumpikin olimme innokkaasti sopimassa seuraavaksi illaksi uusia treffejä. Että sillä tavalla se alko perinteellisellä seurustelemisella ja se oli täysin sattuma, että hän oli siinä kadulla tyttöystävänsä, siinä oli semmonen isompi ryhmä, seurusteli ja mitenkä se sattui se katse kiintymään tai oliko se aikasemmin illalla siinä nähnyt. Joo niin sitten myöhemmin kuulin hänen versionsa siitä, että hänelle oli ennustaja ennustanut, että tämmönen prinssi uljas sadun ihmemaan niin tulee tuolta vierailta mailta ja puhuu englantia ja meren takaa ja se on hänen tuleva mies paria kuukautta aikasemmin. Hän oli mieleltään jo herkistynyt. (Kalevi, 52)

Kalevin tarinassa korostuu kohtaamisen sattumanvaraisuus, jopa ylikuonollisuus, joka johtaa rakastumiseen ja jota Kalevi vahvistaa viittaamalla vaimonsa tarinaan ennustajasta ja nimeämällä itsensä sadun ihmemaan prinssiksi. Tarinaa voidaan tulkita tyypillisenä rakastumistarina (Illoudz 1999, 165; Jallinoja 2000, 26). Kalevin tarina on muutenkin täysin poikkeuksellinen, koska se on hyvin tarkka ja laaja. Jos useimmat miehet korostavat ensitapaamisen toiminnallista puolta, niin Kalevi korostaa laajemmin tilannetta. Myös Anna Keto-Tokoin (1994) tutkimuksessa tuli esille vastaavia ”vuosisadan rakkaustarina” – tyyppisiä parisuhteita, joille tyypillistä oli se, että suomalainen mies oli töissä Thaimaassa, mies ja nainen tapaavat sattumanvaraisesti, ihastuvat ja menevät naimisiin.

Kun Kalevin tarinaa tarkastellaan konfiguraation kannalta mielenkiintoista siinä on se, mitä kaikkea kohtaamishetkellä oikein tapahtuu. Kalevi on työkomennuksella ja menossa työkavereiden, joilla kaikilla jo on thaimaalainen tyttöstävä, kanssa syömään. Itsensä hän kuvaa aktiiviseksi yrittäessään nopeasti konkreettisesti suoraan kadulta saada illallisseuraa. Tarinan konfiguraatio näyttäytyy hyvin stereotyyppisenä, miehen ja naisen subjekti-objekti-asetelmalle asettavana. Globalisoituneen tilan epäsymmetrinen sukupuolittuneisuus tarjoaa länsimaiselle miehelle mahdollisuuden maskuliinisen käytännön esittämiseen ja vallan tekniikkaan. Tarinan käänteessä kuitenkin myös Kalevin tulevasta vaimosta tulee aktiivinen, koska tämä tekee lopulta ratkaisun ja suorittaa valinnan.

Thaimaalaisten naisten taustat

Käsittelen seuraavaksi thaimaalaisten naisten taustoja. Haastatelluilla 18 miehellä on ollut yhteensä 20 puolisoa, koska kahdella miehellä on ollut kaksi thaimaalaista vaimoa. Näiden naisten ammatillinen tausta vastaa hyvin havaintoja aasialaisten naisten mahdollisista työtehtävistä (Phizacklea 2000b, 131). Sellainen vientiin orientoitunut teollisuus, jossa valmistetaan esimerkiksi vaatteita, jalkineita, elektroniikkaa ja leluja, tarjoaa jonkin verran lisääntyviä työmahdollisuuksia. Tällaisissa tehtävissä olikin tapaamishetkellä kolme naista. Thaimaassa toinen tavallinen ammattiala on seksiteollisuus ja näiden naisten joukossa yleisintä olikin työskentely prostituution alalla eli neljä voidaan nimetä baaritytöksi. Lisäksi naisista kolme on toiminut tapaamishetkellä myyntitehtävissä (kauppa, tori) ja ravintola-alalla (kokki, tarjoilija) on toiminut kaksi naista. Yksittäisiä muita ammatteja olivat muun muassa kauneudenhoitaja, maatyöläinen ja tanssija.

Näiden thaimaalaisten naisten ammatillinen asema ja status on siis ollut alhainen ja heidän ammattinsa ovat olleet tyypillisiä naisten työtehtäviä thaimalaisessa yhteiskunnassa. Ainoastaan kahdella naisella on ollut toimihenkilöammatti eli Sepon vaimo on työskennellyt toimistohallinnon esimiestehtävissä ja Jukan toinen vaimo yrittäjänä. Naisten koulutustaso on myöskin ollut alhainen ja useimmilla on takanaan vain muutaman vuoden pakollinen peruskoulutus. Sepon vaimo on tässä suhteessa poikkeus, sillä hänellä on 12-vuotinen lukiotason koulutus. Myös Osmon ensimmäisellä vaimolla oli keskias-

teen tutkinto kaupalliselta alalta. Hyvin monet ovat kotoisin Thaimaan maaseudulta. Osa on lähtenyt Thaimaan köyhimmältä alueelta, Isanin maakunnasta. Useilla naisilla onkin takana varsin tyypillinen muutto- ja työura eli ensin kotikylästä alueelliseen tai maakunnalliseen keskukseen, sieltä suurempaan kaupunkiin tai Bangkokiin ja prostituution alalla toimivilla viimeisenä vaiheena lomapaikkojen prostituutiokeskuksiin (ks. Pataya 2003a, 122, 130).

Haastateltujen miesten vaimojen alkustatus on ollut siis alhainen. Alkustatukseen katsotaan kuuluvan esimerkiksi kielitaito, ikä, koulutus, kotitausta, ammatti, mobiliteetti sekä kulttuuritietous omasta ja uudesta maasta. Laaja-alainen alkustatus merkitsee puolestaan parempia valmiuksia selviytyä kaksikulttuurisuuden mahdollisista ongelmista. (Tuomi-Nikula 1997, 285.)

7.4 Suhteen kehittyminen

Tarkastelen seuraavaksi sitä, miten nämä suomalais-thaimaalaiset parisuhteet ovat lähteneet kehittymään alun tutustumisvaiheen jälkeen. Leon tarina kertoo varsin tyypillisen suhteen synnyn ja alkuvaiheen etenemisen.

Se oli työkomennukseni ensimmäisiä päiviä ja olin silloin syömässä ravintolassa ystävieni kanssa ja hän oli viereisessä pöydässä ystäviensä kanssa. Aloimme siinä jutella ja kun olimme pidempään jutelleet ehdotin, että voisimme tavata seuraavana päivänä. Sitten tapasimme ja kiertelimme pitkin kaupunkia sen nähtävyyksiä katselemassa ja siitä sitten aloimme tavata ihan päivittäin ja olla kahdestaan. Aloimme viihtyä hyvin yhdessä ja kuukauden kuluttua menimme sitten kihloihin ja naimisiin kolmen kuukauden seurustelun jälkeen. (Leo, 52)

Tutustumisen jälkeen pari viettää aikaa yhdessä niin kauan kun mies on Thaimaassa. He käyvät yhdessä syömässä, ravintoloissa ja ovat ylipäättään yhdessä. Miesten tarinoissa korostuu se, että suhde on alkuvaiheessa perustunut keskinäiselle viihtymiselle ja siihen, että oli mukavaa olla yhdessä. Miehet painottavat suhteen etenemisen tavanomaisuutta ilman, että siinä olisi ollut jotakin erityistä sillä perusteella, että vaimo on thaimaalainen. Useimmat miehet kielsivät nopean ja voimakkaan rakastumisen tunteen.

Ainoastaan Jukan kuvauksessa tuli esille se, että hänen vaimollaan oli motiivina päästä ulkomaille ja parempiin oloihin. Tässä suhteessa näiden miesten kertomukset eroavat Pataya Ruenkaewin (2003a) tutkimustuloksesta, jonka mukaan useilla saksalaisen miehen kanssa avioituneelle thaimaalaiselle naiselle avioliitto merkitsi ensisijaisesti mahdollisuutta päästä saksalaisille työmarkkinoille kohottaakseen oleellisesti elintasoaan. Muutamat miehet toivat esille kuitenkin sen, että seurusteluvaiheen jälkeen juuri thaimaalainen nainen ilmaisi selkeästi halunsa muuttaa Suomeen.

Oma ryhmänsä ovat sellaiset miehet, jotka olivat töissä Thaimaassa tai, kuten Antti, opiskelemassa. Näissä suhteissa tutustumisvaihetta seurasi varsin pian muutaman kuukauden kuluttua se, että naiset muuttivat suomalaisen miesystävänsä luokse asumaan. Naisen elintasossa tapahtui tällöin ratkaiseva muutos, kun miehestä tuli päätoiminen elättäjä ja jotkut naiset myös jättivät

oman, aiemman työnsä eli jäivät kotiin huolehtimaan uudesta miesystävästään. Myös perherakenne saattoi selkeästi muuttua kuten Antin tilanteessa, jossa muuton myötä Antin puoliso jätti pienen lapsensa oman äitinsä hoidettavaksi.

Toisessa vaiheessa, kun mies oli palannut Suomeen, alkoi parin keskinäinen yhteydenpito kirjeitse ja puhelinsoitoin. Osalla naisista oli puutteellinen englanninkielen taito, joten miehet kertoivat vaimojensa ystävien toimineen kirjeiden kääntäjinä. Tässä vaiheessa monet miehistä aloittivat aktiivisen thai-kielen opiskelun. Varsin pian, parin kuukauden kuluttua, miehet matkustivat seuraavan kerran Thaimaahan tapaamaan uutta naisystäväänsä. Muutamien tapaamiskertojen ja yhdessä vietettyjen viikkojen myötä pari alkoi miettiä yhteistä tulevaisuutta ja thaimaalaisen naisen muutttoa Suomeen. Tätä edelsi kuitenkin naisen eräänlainen koematka turistiviisumilla Suomeen ja parin, kolmen kuukauden tutustumisen maahan (ks. Keto-Tokoi 1994). Haastattelujen toteutumishetkellä kolmen miehen suhde (Henri, Timo, Unto) oli vielä tässä vaiheessa eli pari ei vielä ollut vakiintunut eivätkä he asuneet yhdessä. Esimerkiksi Henrin kohdalla tämä tilanne merkitsee yritystä päästä uudelleen töihin Thaimaahan ja naisystävänsä luokse. Näiden kolmen miehen tarinat ovatkin hyvin rakastumispainotteisia eli heidän elämässään on este, joka on voitettava jotta yhteinen onnellinen elämä olisi mahdollisimman pian mahdollista. Nämä tarinat noudattavat Greimasin aktanttimalia (1980, 206) siinä mielessä, että mies subjektina ja hänen thaimaalainen naisystävänsä auttajana tavoittelevat objektia eli päämäärää yhteisestä elämästä.

Tässä odotusvaiheessa osa miehistä alkoi huolehtia taloudellisesti tulevasta vaimostaan. Konkreettisesti tämä tarkoitti rahan lähettämistä vaimon yleiseen käyttöön tai tämän poikkeuksellisiin kuluihin kuten esimerkiksi sairauskuluihin (ks. Cohen 1996). Kalle kertoi erityisen huolehtimistarinan, kun hänen naisystävänsä sairastui vakavasti ja Kalle organisoi Suomesta käsin ja Thaimaassa olleen kaverinsa avustamana vaimonsa kuljetuksen pitkän matkan takaa sairaalaan. Elintasoero mahdollistaa ja osin pakottaa suomalaiset miehet tällaiseen vastuurationaliteettiin ja huolehtimiseen. Kyse on myös miehen mahdollisuuksista käyttää globaalissa kontekstissa länsimaiselle miehelle mahdollista toiminnallista ja taloudellista valtaa. Samalla tarinoiden miehet alkavat toimia suhteessa thaimaalaiseen naisystävänsä miestapaisesti eli historiallisesti ymmärrettynä miesten tapana toimia, tahtoa ja tietää (ks. Veijola & Jokinen 2001, 24). Tässä tapauksessa se on aktiivista huolehtimista ja asioiden järjestämistä miehen verkostojen avulla.

Kallen tarina voidaan tulkita myös kertomuksena globalisaatiosta. Se kuvaa maailman eriarvoisuutta eli konkreettisesti terveydenhuollon ja sairaanhoidon tason suurta vaihtelua mutta toisaalta myös sitä, miten paikka menettää merkitystään verkostojen mahdollistaessa "tavallisen suomalaisen miehen" kuvatun kaltaisen aktiivisen toiminnan.

Useat miehet korostivat vaimojensa ennakkoluulottomuutta ja rohkeutta muuttaa Suomeen. Naiset kuvataan sopeutumiskykyisiksi ja kokeilunhaluisiksi. Thaimaalaisten naisten sopeutumista eurooppalaisiin olosuhteisiin voi selittää Pataya Ruenkaewin (2003b) esille tuoma erittely näiden naisten muuttopro-

sista. Muutto Eurooppaan on usein viimeinen vaihe prosessissa, joka on alkanut syrjäisestä maaseudun kylästä. Useimmat ovat ensin muuttaneet työhön Bangkokiin tai lomakohteisiin. Haastattemieni miesten vaimoilla oli takanaan samanlaisia muuttoprosesseja, vaikka joukossa oli myös suoraan Thaimaan maaseudulta Suomeen muuttaneita. Toisaalta suhteen muodostumisen vaivattomuuteen voi vaikuttaa se, että thaimaalaista avioliittoa on kuvattu löyhäksi, epämuodolliseksi ja sellaiseksi, jossa on helppo ottaa avioero (Sarmela 1988, 168). Lisäksi thaimaalaisten naisten avioliittosiirtolaisuuden on todettu selkeästi perustuvan haluun saada työtä jolloin he eivät välttämättä tiedä muuttoon ja elämään uudessa maassa liittyvistä riskeistä (Pataya 2003a, 159, 162).

Jotkut miehet kertoivat kuitenkin vaimojensa pelänneen suunnattomasti muuttamista kauas vieraaseen maahan. Joitakin miehiä askarrutti yhteinen elämä toisesta kulttuurista tulevan naisen kanssa, mutta kuten Kallen tapauksessa, työkavereiden kokemukset thaimaalaisesta vaimosta rohkaisivat häntä voittamaan epävarmuutensa. Yleensä tämä muuttovaihe kuvataan varsin matalaprofiiliseksi eli siihen liittyvä epävarmuus sivuutetaan. Tällä halutaan ehkä osoittaa jonkinlaista miehistä varmuutta ja kyseisen parisuhteen vaivattomuutta. Miehet eivät myöskään puhu vaimojensa muuttovaiheen reaktioista. Poikkeuksena tästä on Esko, joka viittasi vaimonsa kielteisiin kokemuksiin suomalaisesta ilmastosta ja sosiaalisen kanssakäymisen eroista maiden välillä. Esko ja muutamat muut mieltivät puolisonsa kanssa jatkuvasti ja vakavasti pysyvää asuinpaikkaa eli vaikka pari on asettunut Suomeen, se ei välttämättä ole pysyvä ratkaisu. Esko olikin antanut Thaimaassa olevan kaverinsa tehtäväksi kartoittaa mahdollista asuntoa Pattayalta. Useimmat toivat kuitenkin esille päättymisen Suomeen pariskunnan pysyvänä asuinpaikkana, koska maassamme on selkeästi korkeampi elintaso ja turvallisemmat olosuhteet. Tällainen ratkaisu korostui, jos puolisoilla on omia tai yhteisiä lapsia. Myös Thaimaassa olevia vaimon lapsia yritetään saada Suomeen parempien koulutusmahdollisuuksien takia. Ensimmäisessä vaiheessa tavoitteena on kuitenkin vaimon asettuminen ja sopeutuminen Suomeen sekä oleskeluluvan saaminen maahamme. Rinnan tämän prosessin kanssa kulkee pohdinta vaimon lasten tulevaisuudesta. Miehet korostivatkin vaimojensa mielipiteiden oleellisuutta ja painoarvoa asuinmaan valinnassa ja tulevaisuuden suunnittelussa.

Miesten kertomuksissa välittyy lähes poikkeuksetta suhteen nopea kehittyminen, joka on vastoin käsityksiä parinvalinnan tarkkuudesta ja testaamisesta. Kyse voi olla miehille tyypillisestä narratiivisesta tavasta ilmaista asia tai yleensä kokea asia eri tavoin kuin naiset, koska Anna Keto-Tokoin (1994) tutkimuksessa suomalaisten miesten kanssa avioituneet thaimaalaiset naiset korostivat avioitumista edeltänyttä harkintakautta. Suhde voi kehittyä miehen kannalta kuvatun kaltaisesti nopeasti, koska suomalainen mies voi nähdä suhteen varsin ennustettavana eli siinä on nähtävissä selkeät käsitykset miesten ja naisten eroista, sisäisestä työnjaosta ja sen toimivuudesta. Nopeaa kehitystä kuvaa hyvin Timon kuvaus suhteestaan. Hän kertoi heidän kihlautuneen puoli vuotta ensitapaamisen jälkeen ja ensimmäisen yhteisen vuoden täytyttyessä hän odottaa kihlattuaan Suomeen, jolloin he menevät naimisiin. Tämä alkuvaihe ja

nopea eteneminen selittää ehkä myös sen, miksi Timo tutkittavassa joukossa Unton ohella ainoana toi esille pohdintoja tulevan vaimonsa motiiveista ja mahdollisesta pettämisriskistä.

Pelkään, että jos hän pyrkii vain minun siivellä Suomeen asumaan. Mutta voi suomalainen nainenkin viedä vähäisen omaisuuden. (Timo, 29)

Riitta Jallinoja (2000, 68) viittaa siihen, miten parisuhteissa tärkeäksi on tullut yhteensopivuus, koska alkuvaiheen rakastumisen tunne ei kuitenkaan kannata kovin pitkälle. Ihmiset pyrkivät tunnistamaan toisistaan samanlaisuutta ja ryhtyvät varotoimenpiteisiin minimoidakseen mahdolliset riskit ja eron uhan. Tällaista yhteensopivuutta ja mahdollisten riskien minimointia suomalais-thaimaalaiset parisuhteet eivät suoranaisesti noudata, vaikka suhteisiin liittyikin vaihteittain eteneminen ja tavallaan koettelu siitä, miten thaimaalaisen naisen elämä Suomessa onnistuu. Suhteissa korostuu pikemmin sopimuksellisuus eli pari sitoutuu toisiinsa hyvin käytännöllisesti joutuen tekemään tietoisia valintoja suhteen jatkamisesta. Myös Laura Huttusen (2002, 285) tutkimuksessa suomalaisten miesten kanssa avioituneet ulkomaalaiset naiset toivat esille suhteen sopimuksellisen luonteen, josta puuttuu länsimaiselle parisuhdetarinalle tyypillinen romantiikka, rakastuminen ja rakkaus.

Olisi yksipuolista tulkita niin, että miehet olisivat kuin suinpäin rynnänneet kyseiseen parisuhteeseensa. Useimmat haastattelemani miehet ovat eri tavoin varmistaneet suhteen onnistumista. Tämä varmistus on voinut tapahtua miehen aktiivisella perehtymisellä vaimonsa kulttuuriin, yleistietouteen maasta, eriytyneisiin käyttäytymis- ja tapakoodeihin sekä lähes kaikkien haastateltujen miesten kohdalla myös thaimaalaisten opiskelulla. Useimpien kohdalla toteutuu jälkimoderni parisuhteen reflektointi ja oman toiminnan arviointi sekä mahdollisten parisuhdetta uhkaavien riskien tunnistaminen ja niiden vaikutusten minimointi eräänlaisena ennaltaehkäisevänä toimintana. Suhteiden sopimusluonne ja miesten kertomukset sitoutuneisuudestaan kyseenalaistavat tulkinnat nykyajan suhteiden perustumisesta läpivirtaavaan rakkauteen (Giddens 1992).

7.5 Taistelu ulkomaalaishallinnon kanssa

Suomalaisen kanssa avioituneen ulkomaalaisen ei ole helppoa saada pysyvää oleskelulupaa maahamme ja tätä ongelmaa toivat useimmat miehet esille. Kyseessä on tällaisten parisuhteiden makropoliittinen taso eli miten valtio suhtautuu ulkomaalaiseen puolisoon ja miten se säätelee tällaisia parisuhteita, avioitumisia ja maahanmuuttoa. Rosemary Breger (1998, 129) onkin todennut, että mitä ei-tyypillisempi ulkopuolinen, ulkomaalainen puoliso on, sitä enemmän valtio pyrkii kontrolloimaan suhdetta. Suomessa avioitumiseen perustuvat maahantulo- ja oleskelulupakysymykset ovat käytännössä ongelmallisia vain Euroopan unionin (EU) ulkopuolisten maiden kansalaisten kohdalla, sillä EU-

kansalaisten liikkuvuus on taattu ilman avioliittoa (Kangasniemi 2003, 12). Avtar Brahmin (2001, 226) mukaan ulkomaalaislainsäädäntö on osoitus uusista ylikansallisista poliittisista ja hallinnollisista operaatioista, joilla pyritään säätelemään taloudellisia, juridisia ja sosiaalisia alueita esimerkiksi Euroopan ja kolmannen maailman välisissä suhteissa. Kyse on globalisaation hallinnollisuudesta (‘governmentality of globalization’), joka biopoliittisena valtana vaikuttaa subjekteihin ja näiden sopeutumismahdollisuuksiin globalisoituvan maailman vyöhykkeisiin (Penttinen 2004, 123). Ulkoavioliitto työntää parin ja erityisesti toisen, maahan muuttavan puolison marginaaliin vyöhykkeeseen, jossa yksilöstä ja samalla myös parista tulee erilaisten vallankäytännöllisten operaatioiden kohde.

Kohdemaiden tiukkojen maahanmuuttolakien vuoksi avioliitosta on tullut yksi harvoista keinoista muuttaa maahan laillisesti. Pataya Ruenkaewin (2003a; 2003b, 122) käyttämällä ilmaisulla avioliittosiirtolaisuus (‘Arbeitsmigration’) tarkoitetaan sellaista maahanmuuttoa, joka liittyy avioliiton solmimiseen tai tapahtuu avioitumisen kautta. Avioliittosiirtolaisuus voi tarkoittaa myös lumeavioliittoja. Lumeavioliitto määritellään ”avioliitoksi, joka on solmittu muodollisesti pätevästi ja puolisoiden vapaasta tahdosta, mutta muun kuin aviollisen yhteiselämän viettämisen ja perheenperustamisen tarkoituksessa” (Kangasniemi 2003, 12). Tällöin maahantulosäännöksiä kierretään ja avioliitto solmitaan vain sen takia, että muuttaja saisi pysyvän oleskeluluvan.

Omassa tutkimusaineistossani ei tullut esille tällaisia avioliittosiirtolaisuuden piirteitä eivätkä miehet puhuneet lume- tai kulissiavioliitoista. Kuitenkin nämä miehet ovat välillisesti kohdanneet tämän asetelman tai epäilyn oleskelulupakäytäntöinä. Ulkomaalaisviranomaiset pyrkivät kontrolloimaan solmitun avioliiton aitoutta, jota yleensä todistaa suhteen pituus ja yhdessäasuminen ja jos nämä suhteen piirteet puuttuvat, tutkitaan olosuhteisiin liittyviä tekijöitä (Kangasniemi 2003, 44). Suomalais-thaimaalaiset parisuhteet ovat alkuvaiheessa varsin vakiintumattomia ja kiinteää perhe-elämää ei ole voinut muotoutua, jolloin pari joutuu osoittamaan tarkemmin suhteen aitoutta. Kuitenkaan esimerkiksi vuonna 2001 Helsingin hallinto-oikeudessa tehtyjen 20 lumeavioliittopäätöksen joukossa ei ollut yhtään thaimaalaista koskevaa ratkaisua (mt., 92-93).

Haastatelluista miehistä ainoastaan Heimo kuvasi vaimonsa maahanmuuttoprosessia melko vaivattomaksi. Lisäksi joidenkin pidempään parisuhteessa olleiden miesten näkemysten mukaan luvan saaminen on aiemmin ollut nopeampaa. Luvan saamisen hidastuminen selittyy toukokuussa 1999 toteutuneella ulkomaalaislain muutoksella kun siihen lisättiin oleskeluluvan myöntämisestä perhesiteiden perusteella koskevat säännökset (Kangasniemi 2003, 12). Oleskeluluvan saamisen vaikeuksista puhuivat erityisesti ne miehet, joilla tämä tilanne oli ollut ajankohtainen parin viimeisen vuoden aikana. Heille vaimon oleskeluluvan saaminen muodostui sellaiseksi tarinalliseksi kulminaatiopisteeksi, ydintapahtumaksi, joka vaikuttaa oleellisesti tarinan tapahtumien etenemiseen (Soikkeli 1998, 37). Näiden miesten tarinoissa parisuhteen esteeksi nousee suomalainen ulkomaalaishallinto, joka käsittelee hitaasti ja byrokraatti-

sesti maahamme muuttavien ulkomaalaisten lupa-asioita. Ulkomaalaisbyrokraatia on kuin vastasubjekti (Greimas 1980, 206), joka yrittää estää miestä saavuttamasta tavoitettaan, pysyvää parisuhdetta thaimaalaisen naisen kanssa. Tällainen osakertomus noudattaakin rakenteellista Greimasin aktanttimallia (mt.), jossa lopputuloksena on kuin ihme ja sankaruus ja tavoitteen saavuttaminen. Kertoja-minä on onnistunut pitkään, kuukausia, jopa muutamia vuosia kestäneen sinnikkään taistelun jälkeen voittamaan kasvottoman byrokraatiavastustajan ja vaimo on saanut pysyvän oleskeluluvan.

Suomalaisen miehen ja thaimaalaisen naisen mahdollisten turistiviisumilla tehtyjen vastavierailujen jälkeen, kun pari on päätynyt pysyvään parisuhteeseen ja thaimaalaisen naisen muuttamiseen Suomeen, ainoaksi mahdollisuudeksi jää käytännössä avioliiton solmiminen. Muuten pysyvän oleskeluluvan saaminen on ollut lähes mahdotonta. Miesten kuvaukset vaimon pääsemisestä ja asettumisesta Suomeen ovat varsin seikkaperäisiä ja eri vaiheet tuodaan selkeästi esille. Niissä ulkomaalaishallinto ja sen toiminta saattaa sinänsä jäädä kokonaan kuvaamatta tai sen olemassaolo ja toiminta ilmaistaan epämääräisesti metaforisesti, vaikkapa paperi-metaforalla kuten seuraavassa Ollin kuvauksessa.

Helevetin vaikeetahan tuo on noitten papereitten kanssa. Ett se saa lähinnä koomisia piirteitä. Ett se periaatteessa niin kun tuo avioliittohomma niin tää laki ajaa siihen touhuun. Että ei mullakaan varmaan niin kiire olis siihen avioliittoon mennä sitten ellei se olis noitten papereitten kanssa niin helvetin hankalaa. Että se oli periaatteessa kaikkein vaivattomin tie. Eikä, sen voi sanoo rehellisesti niin ei se olis ollu tällä hetkellä edes ajankohtaista. Mutta se oli vähän semmoinen, no helpommalla pääsee siinä eikä oo tullu kustannuskysymyksiä niinkun rampata siellä ja soitot kaikki nämä näin. (Olli, 38)

Ollin kertomus on samansuuntainen kuin Laura Huttusen (2002, 70) tutkimuksessa Suomeen muuttaneista, jotka kuvaavat tarinoissaan suomalaiset oleskelulupia kontrolloivat viranomaiset nimettöminä, kasvottomina, elämää ja maahanmuuttajien tilannetta ymmärtämättöminä vallankäyttäjinä. Olli tuo jopa esille sen, että hänen tapauksessaan avioituminen ei olisi ollut edes ajankohtaista, mutta se on käytännössä nopein ja vaivattomin tie saada vaimolle oleskelulupa (ks. myös Pataya 2003a, 278). Oleskeluluvan hankkimista hankaloittaa käytännössä se, että Suomessa ei ole Thaimaan suurlähetystä ja siksi asioita on hoidettava Tukholman suurlähetystön kautta. Lisäksi monet miehet ovat lentäneet Thaimaahan, jossa he ovat jättäneet naisen viisumihakemuksen Suomen konsulaattiin. Prosessi on saattanut kestää muutamasta kuukaudesta jopa pariin vuoteen riippuen siitä kuinka aktiivinen mies on ollut ja kuinka hyvin hän on tiennyt asian parhaiten etenevän.

Vaikka naimisiinmeno nopeuttaa luvan saamista, monille jo pelkästään tämä avioituminen on ollut monimutkainen ja byrokraattinen prosessi. Tällainen prosessi tuli esille esimerkiksi Kallen kertomuksessa, kun hän kuvasi avioitumisensa vaiheita. Ensin he yrittivät mennä naimisiin Thaimaassa mutta kun aika kävi siellä vähiin hitaasti etenevien erilaisten papereiden hankinnan takia, he tulivat Suomeen. Myös täällä tarvittiin esteettömyystodistuksia ja hänen vaimonsa turistiviisumin viimeisinä voimassaolopäivinä he ehtivät mennä naimisiin. Sen jälkeen vaimon oli palattava kotimaahansa ja kesti yli kahdeksan

kuukautta ennen kuin hänen vaimonsa pääsi Suomeen ja sai pysyvän oleskeluluvan. Kallen mukaan odottaminen oli kaikkein hirveintä ja tuntui että luvan saamisessa haluttiin vain jarrutella.

Vaikeimmasta prosessista kertoi Niko, joka ei halunnut puolisonsa kanssa avioitua. Paremman statuksen oleskeluluvan saamiseen on hänen vaimollaan mennyt yhteensä viisi vuotta. Niko kuvasi prosessia sellaisilla voimakkailla ilmaisuilla kuin ”paperisota” tai ”taistelu”, jota hän on aktiivisesti jatkanut kirjoittamalla asiasta lehtien yleisönosastoihin. Vaimon oleskeluluvan ohella vaikeutta aiheutti heidän Suomessa syntyneen lapsensa oleskelulupa, koska Suomen lainsäädännön mukaan lapsi ei voinut olla Suomen kansalainen, koska hänen äitinsä ei tätä ollut. Nikon isyyden tunnustaminenkaan ei edesauttanut asiaa.

Miksi miehet kertovat näitä tarinoita ulkomaalaishallinnosta ja oleskeluluvan saamisen vaikeuksista? Niko viittaa siihen, miten monilla miehillä menee nuppi sekaisin, kun he rakastuvat lähes epätoivoisesti thaimaalaiseen naiseen. Tällöin nämä miehet tekevät lähes kaikkensa soittelemalla ulkomaille ja hoitamalla naisystävänsä asioita, jotta tämä pääsisi Suomeen. Epäilemättä oleskelulupaprosessi on ollut merkittävä vaihe heidän parisuhteensa kehittämisessä ja kyseessä on kuin klassinen este rakkaudelle, rakastetun vaikea saavuttaminen omaksi (Jallinoja 2000, 27). Tarinamallissa ulkomaalaishallinto on selkeä vastustaja (Greimas 1980, 206), jonka voittaminen on miehen tehtävä. Oleskeluluvan hankinta on myös jonkinlaisena liminaalivaihe, jossa miehen aktiivisuus on toiminut hänelle suhteen vahvistajana, koska se on sitouttanut hänet suhteeseen ja vaimoonsa. Joillekin kuten Kallella tämä on ollut todella sinnikkyyttä ja luovuutta vaativaa toimintaa, jollekin toiselle kuten Ollille ajautumista, kun hän ei ole nähnyt muutamaan hyvää vaihtoehtoa.

Tulkitsen tämän aktiivisuuden myös sukupuolittuneena perheen käytäntönä. David H. J. Morgan (1999, 17) tuo esille sen, miten perheen käytännöt ovat osin perheen ulkopuolisia toimintoja ja aktiivisuutta. Miesten toteuttamat toiminnot perheessä ovat usein juuri tämän kaltaisia eli asioiden hoitamisia ja yleensä aktiivisuutta kodin ulkopuolella. Vaimon oleskeluluvan hoitaminen siirtää miehen painopistettä perheen ulkopuolisiin käytäntöihin. Christoffer Tigerstedt (1994, 76) viittaa tutkimuksessaan siihen, miten arkinen, ei-julkinen kotisfääri ei mahdollista suomalaiselle miehelle minkäänlaista sankaruuden kenttää, josta seuraavat mahdollisesti miehen turhautumisen ilmaisut. Suomalais-thaimaalainen parisuhde ja ongelmat ulkomaalaishallinnon kanssa luovat väistämättömän tehtävän, jossa mies voi myös päteä ja tuntea tarpeellisuutensa parisuhteessa. Kyse voi olla sellaisesta Matti Virtasen (2002) kuvaamasta vastuksesta (suomalaisen) miehen kriisiin, jossa kaivetaan esiin perinteisen miehen roolin ydin, määrätietoinen raivaajahenki, jotta perhe voitaisiin saattaa uudelleen yhteen. Kyseisissä parisuhteissa miehiltä vaaditaan selvää päättäväisyyttä, sitoutumista ratkaisuihin ja myös epävarmuuden sietoa. Lisäksi on myös huomattava se, että oleskelulupatilanne tarjoaa miehelle myös valta-aseman (ks. Pataya 2003a, 296), kun thaimaalainen nainen voi kuitenkin vähän vaikuttaa

tilanteeseen ja miehen aktiivisuus tai passiivisuus suuntaa oleellisesti prosessin etenemistä ja osoittaa yhteisen tavoitteen toteutumista.

Yhteenveto

Tässä luvussa olen käsitellyt haastateltujen miesten parisuhteiden alkuvaiheita. Miehet korostivat suurta kiinnostusta Thaimaata, sen ihmisiä, kulttuuria ja luontoa kohtaan. Myönteinen suhtautuminen vaimon kotimaata kohtaan muodostaa suhteen legitimoinnin ensimmäisen perustan. Useimmat miehet olivat tehneet ennen nykyistä parisuhdetta lukuisia matkoja Thaimaahan. Miehet puhuivat vältellen näihin matkoihin liittyneistä seksuaalisista kokemuksistaan. Esille tulleet seksiturismitarinat toimivat nykyisen parisuhteen legitimoinnin välineenä, koska ne edustavat taaksejäänyttä rajavaihetta kohti nykyistä suhdetta.

Suhteiden alkamiskertomuksille on tyypillistä se, että tämä alku kuvataan varsin tavalliseksi ja parin keskinäiseen viihtymiseen perustuvaksi. Kuvaukset suhteiden aluista eivät juurikaan noudata sellaista romanssikaavaa, jossa suhde lähtee liikkeelle dramaattisesta rakastumisesta. Kieltämällä yhtäkkinen ihastumisen ja rakastumisen huuma oman suhteen alku tavallistetaan, jolloin sille luodaan vahvempi ja harkitumpi kuva. Suomalais-thaimaalaisiin parisuhteisiin liitetyt julkiset käsitykset ja tulkinnat vahvistavat tällaista varovaisen tutustumisen ja etenemisen tarinaa. Kohtaamistarinat voidaan tyypitellä viideksi eri ryhmäksi. Suomalaisen miehen ja hänen tulevan thaimaalaisen puolisonsa suhteen alku on voinut perustua aktiiviseen vaimonhakuun Thaimaasta, järjestettyihin ensitapaamisiin, seksiturismipaikoissa tutustumisiin, parinvalinnan areenoilla tapaamisiin tai sattumanvaraisiin kohtaamisiin.

Tutustumisen jälkeen pari on tavannut toisiaan niin kauan kun suomalainen mies on ollut Thaimaassa. Tätä ensimmäistä vaihetta seurasi miehet uudet matkat Thaimaahan naisystävänsä luokse ja naisen tutustumismatka Suomeen. Kuvatessaan suhteensa kehitystä alun jälkeen miehet korostivat suhteen sopimuksellisuutta eli pari on sitoutunut toisiinsa hyvin käytännöllisesti joutuen tekemään tietoisia valintoja suhteen jatkamisesta päättämällä esimerkiksi tulevasta asuinmaasta.

8 YHTEINEN PARISUHDE-ELÄMÄ

8.1 Thaimaalainen nainen puolisona

Luvussa 5 käsittelin aasialaisista ja tarkemmin thaimaalaisista naisista sekä thaimaalaisesta parisuhdekulttuurista esitettyjä tulkintoja. Haastatteluihin halusin selvittää, vastaavatko miesten mielipiteet näitä tulkintoja. Tämä teema, miesten käsitykset thaimaalaisesta naisesta puolisona, rakentui jo sinänsä selvästi sukupuolieroja tuottavaksi ehkä jopa provosoivasti. Hieman vaihdellen käytin haastattelutilanteessa myös sellaisia kysymysten muotoiluja, joissa pyysin miehiä pohtimaan teemaa pyytämällä heitä vertaamaan vaimoaan suomalaisiin naisiin. Tätä teemaa miehet käsittelivät runsaasti ja monipuolisesti. Tutkimusongelman kannalta kyse on siitä, miten thaimaalaista vaimoa kuvataan ja miten hänet legitimoidaan soveliaaksi ja hyväksi vaimoksi.

Kun kaksi ihmistä tutustuu ja vähitellen rakastuu, jotkin tekijät tekevät toisesta mielenkiintoa herättävän. Jane Khatib-Chahidin, Rosanna Hillin ja Renée Patonin (1998, 52-53) mukaan ulkomaalaisen puolison valintaan vaikuttavat enemmänkin tämän henkilökohtaiset piirteet ja jonkinlainen erilaisuus kuin kyseisen tulevan puolison oman kulttuurin piirteet. Lisäksi heidän tutkimuksessaan osa ulkomaalaisen kanssa avioituneista eurooppalaisista naisista korosti aviomiehensä jonkinlaista eksoottista toisenlaisuutta verrattuna maanmiehiin, jotka saatettiin kokea kylmiksi tai ikävystyttäväiksi. Samalla nämä naiset korostivat monenlaista omaa samanlaisuuttaan toisesta maasta ja kulttuurista tulevan miehensä kanssa.

Tutkimani miehet antoivat hyvin samantyyppisiä kommentteja. Heidän puheensa on kaksitasoista siinä mielessä, että vaimon piirteet nähdään ensisijaisesti henkilökohtaisina ja yksilöllisinä, mutta toisaalta kuitenkin sellaisina, jotka erottavat oman vaimon länsimaalaisista ja erityisesti suomalaisista naisista mutta myös muista thaimaalaisista naisista.

Karkeasti tyyppitellen miehet voidaan ryhmitellä siten, että lähinnä nuorimmat haastateltavat korostivat puolisonsa erityisyyttä ulkonäöllisesti. Suuren

murroksen sukupolven miehet toivat esille ominaisuuksia ja piirteitä, jotka erotivat thaimaalaiset vaimot suomalaisista naisista.

Thaimaalaisen vaimon erityisyys

Thaimaalaisen vaimon erityisyyden korostaminen ilmenee ulkonäön esilletuontina. Miehet puhuivat yleisellä tasolla vaimonsa kauneudesta kertomalla, että uusi tuttavuus oli nätti, hyvännäköinen ja kaunis. Tätä korostivat globalisaation ja yksilöllistymisen sukupolven luokittelemani miehet. Hyvästä ulkonäöstä puhuttiin kuitenkin yleisellä tasolla ja jotkut viittasivat lisäksi vaimon pieneen kokoon ja herttaiseen olemukseen. Kun miehet puhuivat puolisonsa kauneudesta, useimmat heistä eivät juurikaan viitanneet ulkonäön thaimaalaisiin piirteisiin eli ulkonäön rodullistamista vältettiin. Muutamat toivat esille puolisonsa pitkät, tummat hiukset tai vaimon pienen koon eli he viittasivat thaimaalaisille naisille tyypillisinä pidettäviin ulkoisiin piirteisiin. Selkeintä tällainen puhe oli Untolla, joka kertoi ”tykkäävänsä rodusta ja rodun piirteistä”. Suomalais-thaimaalaisen parisuhteen kontekstissa rotu, kun sillä tarkoitetaan thaimaalaisen ulkonäössä havaittavia piirteitä, ei ole tarinallisesti näkyvää ja se pikemminkin häivyyttyy. Häivyttämiseen ja näkymättömyyteen voi olla tietysti monia syitä, koska jotkut suorastaan kielsivät ulkonäön merkityksen kuten Olli. Seli-tyksenä tällaiselle kiellolle voi ehkä olla se, että haastattelutilanteessa miehet voivat kokea poliittisesti korrektiksi olla puhumatta vaimojensa erityisestä thaimaalaisuudesta, koska ylipäätään parinvalintaa ei ole korrektia argumentoida ulkonäöllisin perustein, vaikka ulkonäkö vaikuttaakin merkittävästi tulevan puolison valintaan¹². Vanhemmista miehistä vain Lauri viittasi vaimonsa ulkonäköön ja tässä tapauksessa se paremminkin vahvisti muita myönteisiä piirteitä.

Lauri: No minä kyllä halusin löytää vaimon ja se nyt nimenomaan autto, että hän oli nelikymppinen. Mutta se on nyt sielläkin, että nuoret ihmiset, mitkä on siellä paremmin koulua käyneet, niin pystyvät kommunikoimaan englanniksi. Mutta vanhemmilla ei koulussa ollut englantia. Niin tuota ei se rakkautta ens silmäyksellä vielä ollut. Se jotenkin se kun hänet tapasin, hänellä ollut sellane mustat vaatteet ja sellane musta myssy, hattu, tukka kokonaan piilossa. Musta hattu että vaan vähän silmiä näky.

Vaimo: Joo, minä laita musta hattu silmille. Kamalan kuuma joulukuussa pohjoisessa, minä laita musta hattu, kuuma.

Lauri: Mutta sitte kun siellä hänen kotioloissa, kun hän laitto toiset vaatteet ja hän kevensi niin huomasi, että täähän on ihan nätti tyttö. Ja niin se jatku seurustelu.

Vaimo: Ensinnäkin anta minulle kukkia. Toit paljon minulle kukkia.

Lauri: Toinko?

Vaimo: Toit. Joulukuu sinä anta minulle kukkia. (Lauri, 69)

Tässä siinä mielessä poikkeuksellisessa haastattelutilanteessa, että Laurin vaimon suomenkielen taito oli varsin hyvä, he muistelivat haastattelun myötä suhteensa alkuhetkiä. Laurilla oli ollut mielessä tulevalle vaimolle asetettavat selvät kriteerit eli ensinnäkin ikä, koska suhteen alkaessa 64-vuotiaana hän halusi naisen olevan vähintään 40-vuotiaan ja toiseksi kohtuullinen englanninkielen taito.

¹² Kaarina Määtän (1995, 27) mukaan miehet näyttävät poikkikulttuurisesti arvostavan parinvalinnassa naisten fyysisistä viehättävyyttä ja hyvännäköisyyttä.

Kolmanneksi tulikin sitten esille nätteys. Seurustelu lähti käyntiin myös yhdellä rakkauden tunnusmerkillä eli kukkien annolla, mitä Lauri ei oikein muistanut mutta vaimo sitäkin tarkemmin. Tämä lyhyt tarinaepisodi puolisoitten yhdessä kertomana osoittautuu selkeäksi rakkaustarinaksi, jossa miehen kannalta käänteeksi tulee vaimon osoittautuminen lopulta nätiksi. Kuvaus sisältää myös selkeitä sukupuolittuneita käytäntöjä eli vaimo tuo esille Laurin antamat kukat, jotka mielletään romanttisen rakkauden symboliseksi merkiksi ja jotka käytäntönä mies antaa naiselle.

Ulkonäkö korostui selkeämmin kun kysyin haastatteluissa miesten mieliteitä naisihanteestaan. Usein tällaiseksi nimettiin oma puoliso. Jotkut miehistä viittasivat vaimonsa ulkonäköön konkreettisesti eli vaikkapa pieneen kokoon ja sirouteen, pitkiin ja tummiin hiuksiin.

No ehkä mä oon aina ihastunu tummiin naisiin, ett se on ehkä syy, että miks mä oon ulkomuodolta ihastunu thaimaalaisiin naisiin, koska heillähän on mustat tukat. Se on semmone ulkonen puoli. Sisältä pitää just ne mitä mä tos aikasemminkin sanoin sitt mielellään semmone tavallaan yllättävä positiivises mielessä ja semmone ei passiivoinen, kekseliäs ehkä ja tietysti, ett haluu mun kans viettää elämän. (Henri, 26)

Henri viittasi useasti naisystävänsä ulkonäköön. Kun kysyin thaimaalaisten naisten eksoottisuudesta ja sen vaikutuksesta ihastumiseen ja pitämiseen, niin lähes kaikki minimoivat sen merkityksen Henrin tavoin. Jotkut kuten Antti käsittelivät sitä mahdollisuutta, että mies pyrki halutessaan hankkimaan Thaimaasta mahdollisimman kauniin vaimon. Hän korostikin ulkonäön ja huumorintajun ohella synkkaamista päässä ja sydämessä. Vastakohtaksi hän asettaa pelkän ulkoisen puolen korostamisen eli hän toteaa, että Thaimaasta olisi helppo saada tyttöystäväksi pieni ja missivartaloineen Barbie-nukke, jota voisi tuoda näytille Suomeen kavereille, mutta Antin mielestä tällainen lähtökohta on typerä. Osmo ja varsinkin Karri toivat kuitenkin suoraan esille ulkonäön merkityksen heidän naisihanteessaan. Karrin kuvaus on hyvin seikkaperäinen.

Vaimoni. Siis yleensä juuri niin kuin vaimoni on. Naisellinen, korkeat moraaliset arvot omaava ja niin edelleen. Jollen olisi vaimoni kanssa naimisissa niin suuri todennäköisyys olisi, että olisin löytänyt puolison Virossa. Siellä naiset osaavat olla naisia ja tekevät mieheen vaikutuksen jo pukeutumisellaan. Karnea vastakohta on suomalaiset varusnaiset. Unelmallisella on espanjalaisen, israelilaisen ja intialaisen ulkonäkö, italialaisen pukeutuminen, thaimaalaisen moraalit, eestiläisen ja thaimaalaisen luonne ja brasilialaisen intohimo. (Karri, 28)¹³

Karrilla oli hyvin kielteisiä käsityksiä suomalaisista naisista. Lisäksi hän on seurustellut myös aiemmin ulkomaalaisten naisten kanssa. Karri ei paljoa kerro suhteestaan vaimoonsa tai siis miksi hän ihanteellistaa vaimonsa vaan sitäkin enemmän hänen esittämänsä sisältää erilaisia sukupuoleen, kansallisuuteen ja etnisyyteen liittyviä luokituksia ja stereotyyppioita.

¹³ Karri ja Timo ovat osallistuneet tutkimukseeni vastaamalla kysymyksiin sähköpostitse.

Erottuminen suomalaisista naisista

Oman vaimon kiinnostavuudessa korostettiin tekijöitä, jotka rakentavat eroja thaimaalaisten ja suomalaisten naisten välille. Tätä eroa ei välttämättä aina tuotu esille suoraan ja se saattoi olla pikemmin taustalla vertailun asetelmana. Tämä erottuminen liittyi toisaalta vaimon rooliin parisuhteessa ja perheessä ja toisaalta hänen persoonallisiin piirteisiinsä.

Miehiä eniten yhdistävä käsitys vaimoistaan on se, että vaimoa pidetään miehestään, lapsistaan ja kodistaan huolehtivana. Tällaiseen kodista huolehtimiseen he katsoivat sisältyvän erilaisten kotitöiden tekemistä kuten, että vaimo pitää kodin järjestyksessä ja siivoaa, hoitaa vaatehuollon, pesee, tiskaa ja hoitaa perusteellisesti kaikki kodinhoitotyöt. Tätä kuvaa seuraava Heimon mielipide.

Se kodista huolehtiminen, se on hyvää aviiovaimossa, että se on semmonen, niin pahasti sanottuna hyvä asia, se on hyvin tärkeää, koti. Se tarkoittaa sitä, että siellä on t-paidat vinkattu niin kun armeijassa ja kaikki semmonen tietty järjestys, yleinen siisteys, ja siinäkin on sitten että tänään tehdään tämä ja huomenna toi, se on ihan viikottaista. Ainakin jos vertais suomalaiseseen vaimoon, niin kerran puolesta vuodessa olis kylpyhuone pesty, nyt se pestään joka viikko. Lattiat kuurataan hyvin, imuroidaan, tiskataan eli tämmöstä eli koti pidetään tosi kunnia-asiana. Todella näkyy, että työtä tehdään vaikka illalla myöhään. Semmonen antamus työhön on niin valtavaa, että ei koskaan valita, että nyt väsyttää, aina sitten kun menään sänkyyn niin kaks minuuttia niin kuuluu kuorsaus. (Heimo, 49)

Heimo kuvaa vaimonsa aktiivisuutta kodinhoidossa. Kyse on perheen käytännöistä tai tässä tapauksessa Heimon kertoo eräänlaisista perheen rituaaleista (ks. Morgan 1999, 15). Nämä rituaalit rakentavat heidän parisuhdettaan ja sen arkea tai paremminkin hänen vaimonsa arkea, koska Heimo ei varsinaisesti liitä itseään toiminnan kuvaukseen. Heimon ja muutamien muidenkin kertomuksissa tulee esille eron tekeminen suomalaiseen naiseen, kun he kuvailevat thaimaalaisen vaimonsa kodinhoidon tarmokkuutta. Tosin näissä kuvauksissa ei varsinaisesti moitita suomalaisia naisia, mutta kuitenkin ihastellaan thaimaalaisten vaimojen intoa ja aktiivisuutta verrattuna suomalaisiin naisiin. Kuitenkin taustalla on se, että thaimaalainen nainen on varsinkin vanhempien haastateltujen miesten mielestä suomalaista naista parempi ja kuin ylemmällä tasolla oleva. Tämä kodinhoidon tärkeys näyttää korostuvan lisäksi sellaisilla miehillä, joiden parisuhde on melko uusi. Pidempään yhdessä olleet miehet korostivat enemmän sitä, että thaimaalainen nainen omistautuu yleensä perheelleen ja tätä selitettiin thaimaalaisella perhettä korostavalla kulttuurilla. Lisäksi jotkut miehet korostivat vaimojensa taloudellisuutta raha-asioissa. Vanhimmat miehet toivat esille myös sen, miten heidän vaimonsa ylipäättään huolehtivat heistä. Tämä tarkoittaa vaikkapa sitä, että vaimot hierovat heitä tai leikkaavat heidän kyntensä.

Tommonen, ett jos on väsynyt tai jottai niin kyll ne tommosta piestä hierontaa ja tommosta aina niin kun automaattisesti antaa, ettei tarvi mittää sannoo, ett haluun rentoutuu. (Osmo, 52)

Nämä suuren murroksen sukupolveen lukeutuvat miehet sekä toisaalta ne miehet, joiden parisuhde ei ole kestänyt kovinkaan kauan aikaa, tuovat esille

kuvatun kaltaisia yksityiskohtia eli miten thaimaalainen vaimo käyttäytyy ja toimii miehen kannalta miellyttävästi ja tyytyväisyyttä lisäävästi. Nämä feminiiniset käytännöt voivat nähdäkseni toimia kontrasteina sille, miten kyseiset miehet ovat tottuneet kokemaan suomalaisten naisten toiminnat. Kyse on myös sukupuolen sisäisten ei vain välisten erojen tekemisestä sukupuolittuneissa käytännöissä. Jos suhde on kestänyt kauemmin ja toisaalta jos mies on nuorempi, tällaiset esimerkit eivät tule tarinoissa esille. Jotkut miehet kuvaavat vaimoaan tuomalla esille sen, että näiltä puuttuvat erilaiset negatiiviset piirteet kuten esimerkiksi käniseminen, niuhottaminen tai yritykset hallita miestensä käyttäytymistä.

Ainakin minun kokemukseni mukaan niin tämmönen nalkuttaminen ja piikittely on hyvin yleistä ja tota monet, monet suomalaiset naiset pyrkii myöskin hallitsemaan. Ja sitä virhettä thaimaalainen nainen ei koskaan tee, ett se pyrkis niin kun suoraan komentelemaan miestä tai hallitsemaan sitä ett tilanteet ovat kyllä yrittää päästä päämääriinsä hienovaraisemmin keinoin. Sehän ei tulis kuuloonkaan, että thaimaalainen nainen komentas omaa aviomiestään, että tee sitä, tee tätä, tämä täytyy tehdä ja nyt teet heti paikalle ja nyt menet sinne ja tänne, ett silleestihän se ei käy. Mutt siellähän on jo äiti opettanut, että aina pitää kävellä miehen perässä ja älä koskaan ryntää edelle. (Kalevi, 52)

Kalevin tavoin juuri vanhimman sukupolven miehet korostivat sitä, että thaimaalaiset naiset eivät komentele miehiään eikä näiden kanssa tule riitoja arkipäiväisistä asioista, ei kotitöistä eikä muustakaan. Tämä voidaan tulkita eräänlaisena suomalaisena sukupolvi-ilmiönä, koska vanhempien sukupolvien mielestä riitojen puuttuminen avioliitosta on ollut merkki hyvästä perhehengesestä eikä ihmissuhteita ole totuttu pohtimaan eikä niistä puhumaan (Nykyri 1999, 160). Näiden suuren murroksen sukupolven miesten tarinoiden mukaan heidän uusi parisuhteensa on merkinnyt vapautumisesta nalkutuksen ja suomalaisen naisen ylivallan tilanteista. Suhteen ja thaimaalaisen vaimon legitimoinnissa nämä miehet käyttävät tällöin vastapuheen muotona eron politiikkaa (Juhila 2004, 30-31). Suhteen mahdollinen leimaaminen vasta-argumentoidaan osoittamalla vaimo oleellisesti paremmaksi kuin suomalaiset naiset. Tämä tapahtuu irroittautumalla vallitsevista parisuhteen tulkinnoista ja esimerkiksi diskursseista sukupuolten tasa-arvosta ja työnjaosta. Eron politiikassa voidaan Kalevin tavoin vedota thaimaalaisen sukupuolikultuurin piirteisiin. Kun Kalevi kuvaa Thaimaassa ilmenevää naisten sopeutumista miesten tahtoon tämä on kuitenkin ristiriidassa sen kanssa, että Thaimaassa näyttää olevan pikemminkin sellainen sukupuolten välinen asetelma tavallinen, että mies ja nainen vastaavat perheessä jaetusti joistakin asioista ja joissakin asioissa taas neuvotellaan yhdessä (Pataya 2003a, 67).

Kärjekkäimmät käsitykset thaimaalaisten ja länsimaisten naisten eroista toi esille kuitenkin kolmikymppinen Karri, joka korosti thaimaalaisessa vaimossaan erityisesti kolmea asiaa.

Thaimaalainen on ensinnäkin naisellinen ja hän ottaa perheessä selvästi naisen osan ja odottaa miehen ottavan selvästi miehen osan. Hän on naisellinen jo pelkästään ulkoiselta olemukseltaankin, koska on pieni ja siro ja aina hoikka. Tämä lienee selkeästi ruokavaliosta johtuvaa kun vertaa eurooppalaisiin kaljamahoihin. Kun katselee täällä käyviä turisteja ja siellä sirojen thai-neitojen välissä joku helvetinmoinen sotalaivaperäinen länsimainen akka välissä lyller-

tää niin on aika selkeää minusta kumpi on kauniimpaa. Eurooppalainen nainen jysähtää läskiksi viimeistään nelikymppisenä ja se on enemmän sääntö kuin poikkeus. Toiseksi thaimaalainen nainen on uskollinen eli hänet on kasvatettu korkean moraalin mukaan ja se on hyvä. En ottaisi missään tapauksessa enää suomalaista naista, jonka ravintolaillat liian usein päättyy irtosuhteisiin. Kolmanneksi thaimaalainen nainen on kasvatettu korkeiden auktoriteettien mukaan. Thaimaalainen kunnioittaa muita ja se on taas minun mielestäni niin kunnioitettavaa että haluan olla kunnioituksen arvoinen ja sen ansaita. (Karri, 28)

Perheensä kanssa Thaimaassa asuva Karri ylevöittää vaimonsa ja tämä tapahtuu rakentamalla hyvin selkeää kontrastia thaimaalaisen ja länsimaisen naisen välillä ja käyttämällä vertailuasetelmia ja eron politiikkaa. Oman vaimon ylevöittämisestä voidaan selittää ehkä sillä, että Karrin vaimo työskenteli baarityttönä heidän tavatessaan. Andrea Rothe on tutkimuksessaan (1997, 124) kuvannut sitä, miten länsimaiset miehet usein idealisoivat thai-prostituutiota ja ikään kuin kieltävät prostituution merkityksiä (ks. myös Ryan & Hall 2001, 18). Tämä idealisointi perustuu miesten naisihanteiden toteutumiseen silloin kun nainen on selkeästi alisteisessa asemassa. Tässä Karrin kuvauksessa monet erojen enteet saavat suoranaisen ja hyvin polaarisin konstruktion. Miehen ja naisen erot kärjistyvät ja toisaalta roolittuvat sekä sukupuolijärjestelmän että –sopimuksen tasoilla. Erilaiset kulttuuriset performaatit ovat vahvoja ja eroja rakentavia. Karrin tarinassa tulee esille myös elintaso-asetelma kun hän viittaa ravinnollisiin eroihin. Keskeistä on kuitenkin eron rakentaminen thaimaalaisen ja länsimaisen, tässä tapauksessa suomalaisen naisen välille.

Persoonalliset piirteet

Miehet korostivat myös thaimaalaisten vaimojensa persoonallisia piirteitä. Vaimon ystävällisyys, yleinen mukavuus tai huumorintaju oli tehnyt heihin vaikutuksen. Useat tällaiset yksittäiset kommentit ja kuvaukset sisältävät itseään vahvistavia performaatioita eli ne toistavat aasialaisiin ja thaimaalaisiin liitettäviä mielikuvia (ks. luku 5.3). Esimerkki tällaisesta on vaikkapa Sakun korostama vaimonsa sellainen mentaliteetti, että tämä yrittää jokaisesta päivästä saada aina parhaat puolet esille. Toinen vielä tavallisempi toisto on viittaminen vaimon hymyilevyyteen, jota siis pidetään thaimaalaisiin liitettävänä stereotyyppisenä piirteenä. Stereotyyppistä kuvausta thaimaalaisesta naisesta vastasi esimerkiksi Leon mielipide kun hän kuvasi vaimonsa hymyileväksi ja sellaiseksi, joka ei koskaan ole pahalla päällä.

Oma vaimo kuvattiin ennen kaikkea iloiseksi, positiiviseksi ja sellaiseksi, joka ei murehdi asioita liikaa.

Esko: Ne on erittäin tämmöisiä lämpimiä, ulospäinsuuntautuneita, ja ennen kaikkea hyvin positiivisesti suhtautuvia erilaisiin, oikeastaan ihan kaikkiin asioihin. Että se, että päivätkään en vaihtais pois. Että aivan eritasoinen. Mä olin, mä en ollu edes vähää aikaa, vaan mä olin 14 vuotta naimisissa edellisen vaimoni kanssa ja mä tiedän kyllä ihan tarkkaan millainen on suomalainen nainen ja minkälainen sittä tai ainakin minkälainen ex-vaimo on ja minkälainen tää nykyinen on, niin ei niitä voi verrata silleen samana päivänä.

Hannu: Mikä se ero sitten on?

Esko: No ehkä se suurin ero on just se, että nykyisellä vaimollani on niin positiivinen asenne kaikkeen. Kaikkeen mitä se tekee, ja sitten aina vaikka se on vähän pahalla päällä ja jos sitä vähän särkee ja sill on vähän ollu ton niskan kanssa ongelmii, ett se on vähän kipee ja vähän

korvoan kanssa, niin siltikin se jaksaa aina hymyillä. Ett ei tarvii muuta kun suomalainen ihmisenhän kun tekee kun vaikka huutaa niin normaalistihan se vain vilkasee sinne päin, mutta kun mun vaimoni hymyilee aina. (Esko, 39)

Sitaatissa Esko kuvaa vaimoiaan positiiviksi, joka ei valita. Hymyilevyyttä tuodaan esille ja sitä selitetään thaimaalaisten yleisenä piirteinä. Siinä, että thaimaalaiset vaimot eivät murehdi asioita, näitä verrataan usein suomalaisiin, sekä miehiin että naisiin, jotka miesten mukaan murehtivat liikaakin asioita.

Osa miehistä korosti vaimojensa luonnollisuutta. Tällä luonnollisuudella tarkoitettiin joko vaimon thaimaalaisuuteen liittyviä piirteitä tai sukupuoleen, naiseuteen liitettäviä käsityksiä. Miehistä kolme eli Osmo, Niko ja Kalevi korostivat vaimojensa jonkinlaisen aitoutta. Osmo viittasi vaimonsa maalaistaustaan, josta hänen mukaansa seuraa eräänlainen aito ja vilpitön elämänasenne ja joka teki Osmoon heti vaikutuksen. Myös Niko korosti tätä puolta, vaikka hän kertoi olleensa niin rakastunut, ettei hän edes tässä haastattelutilanteessa välttämättä kyennyt erittelemään, mikä tulevassa puoliossa silloin alussa oli kiinnostanut. Kalevi kuvasi tarkemmin tätä luonnollisuutta, jolla hän viittaa jonkinlaiseen lapsenomaiseen elämänasenteeseen.

Kyllähän se elämänasenne, niin thaimaalainen nainen ja tietysti ihminenkin, elää hyvin helposti vaan tätä nykyhetkeä. Nehän eivät sure menneitä eivätkä murehdi paljon tuleviakaan ett se on hyvin tässä ja nyt elämässä, vähän lapsenomaista ja ehkä sitä kautta selittyykin se, että ne on hyvin valosia, optimistisia ja ilosia eli sellanen sarkasmi ei kuulu yleensä luonteen piirteisiin eikä tämmönen ilkeys että ne on vähän siinä mielessä muistuttaa lapsia. Kyllähän ne suuttua osaa mutta sitten kun ne on vihasia, niin ne on vihasia, mutta ne ei osaa olla pirullisia eikä piikitteleviä eikä esimerkiks ivallisia. Se ei kuulu luonteen piirteisiin ollenkaan, vaan on hyvin suorita ja yksinkertaisia niinku lapset, että se on varmasti se yks. (Kalevi, 52)

Kalevin kuvauksessa thaimaalainen nainen representoituu lapseksi, jolle tyyppilistä on kaikenlainen luonnollisena pidettävä käyttäytyminen. Tämän vastakohtaksi asettuu mies, länsimaisuus ja länsimainen sivilisoitunut rationaalisuus. Puhuessaan vaimostaan Kalevi käyttikin useasti lapsi-metaforaa oli sitten kyse hänen vaimonsa luonteesta, seksuaalisuudesta tai tavasta toimia. Kalevin kuvaus rodullistaa ja sukupuolittaa thaimaalaisen naisen. Voidaan nähdä, että tällaisilla yhden miehen käsityksillä on selkeä yhteys yleisempiin länsimaisiin käsityksiin etnisistä identiteeteistä ja miten niitä esitetään. Kyse on siitä, millainen käsitys länsimaisilla ja erityisesti länsimaisilla miehillä on muista roduista ja tässä tapauksessa, millainen kuva länsimaisilla miehillä on aasialaisista naisista. Aasialaiseen naiseen on liitetty oletuksia naisten suuremmasta emotionaalisuudesta ja luonnollisuudesta (Rothe 1997,169; Uchida 1998, 162). Bishop ja Robinson (1998, 88) viittaavat esimerkkinä myös siihen, miten erilaiset länsimaiset matkaesitteet kuvaavat thaimaalaisia juuri lapsenkaltaisiksi. Heidän mukaansa lapsekkuuden ja siihen usein liitettävän erotiikan representaatiot voidaan nähdä osana vuosisatoja jatkuneita koloniaalisia diskursseja.

Haastatteluissa oli havaittavissa se, että miehet minimoivat vaimojensa taustaa. Tämä tarkoitti sitä, että heidän mielestään thaimaalaisessa naisessa ei ole mitään erityistä joka liittyisi thaimaalaisuuteen. Tulos on samanlainen kuin Kirsten Refsingin (1998, 201) tutkimustulokset hänen tutkiessaan tanskalais-

japanilaisia avioliittoja. Refsingin tutkimuksessa nuorimmat tanskalaiset miehet eivät painota japanilaisissa vaimoissaan mitään erityistä. Sen sijaan vanhemmat tanskalaiset miehet kokivat olleensa onnekkaita kun he olivat avioituneet orientaalin vaimon kanssa, koska tämä ei ole itsekäs ja riippumaton tanskalaisten naisten tavoin.

Miehet viittasivat sen sijaan usein siihen, että naiset ovat aina samanlaisia tulivat nämä mistä maasta tai kulttuurista tahansa. Tällaisen näkemyksen lähökohtana on ensiksikin heteropolaarinen tulkinta, jonka mukaan miehet ja naiset konstruoidaan toistensa vastakohtiksi (Jackson 2003, 79). Toisaalta kyse on myös essentialistisesta selityksestä, jolla pyritään selittämään miehen ja naisen sukupuoleen liitetyt piirteet sukupuolesta itsestään johtuviksi. Silloin sukupuolen olemus, joka usein selitetään biologiseksi, aiheuttaa miehille ja naisille tyypilliseksi katsotun käyttäytymisen (Morgan 1992, 45). Kalevin kuvaus vaimostaan onkin tällainen, kun hän viittaa perusnaisellisiin ominaisuuksiin.

Kyllähän nainen on nainen oli se mistä kulttuurista hyvänsä. Että nää perusnaiselliset ominaisuudet varmaan on hyvin samanlaisia, mutta edelleen korostaisin ehkä tämmöstä luonteen yksinkertaisuutta ja tämmöstä lapsenomaisuutta, mikä minua ainakin viehättää. (Kalevi, 52)

Kalevin tulkinnoissa näkyy sukupuolten essentialisointi. Lisäksi hän viittaa toistuvasti vaimonsa lapsenomaisuuteen ja toimimiseen vaistonvaraisesti ("huolenpitovaistot") tai viettien varassa ("hillitön halu poimia mustikoita"). Myös Osmo kertoi pitäneensä entisen vaimonsa jonkinlaisesta luonnonlapsi mentaliteetista. Tällainen toisen rodun, erityisesti naisten kuvaaminen lapsenkaltaisiksi, on ollut varsin tyypillistä koloniaalista puhetta (Rantonen 1999, 44). Toisaalta kyse on siitä, miten valkoiset tietävät millaisia ei-valkoiset ovat ja miten he käyttäytyvät (Fanon 1997, 44).

Myös ihannenaisten kuvauksissa saatettiin viitata vaimon lapsenomaisuuteen. Kalevin vastaus on hyvin perusteellinen ja eritelty. Koska hänen vaimonsa on Kalevia yli 20 vuotta nuorempi, hän korostaa vaimonsa nuoruutta ja lapsekkuutta:

Olen kyllä varmasti ihastunu näihin itseäni nuorempiin naisiin. Kyllä tällasilla merkitystä on varmaan tällä iällä, että tämmönen nuoruus ja lapsekkuus niin se viehättää. Se on varmasti yks semmonen seikka ja jos mennään yksityiskohtiin niin jos aattelee omaa vaimoa niin siinä hän on semmosia piirteitä, jotka on mulle tärkeitä, että hän ei koristele kovin paljon itseään eikä maalaa. Thaimaalaisia naisia on paljon sellasia, jotka ovat sillä tavalla korostavat naisellisuuttaan, että uhraavat pukeutumiseen, vaatteisiin, maalaamiseen, kosmetiikkaan tämmöseen. En koskaan semmosesta pitänyt vaan päinvastoin tämmösestä mahdollisemman luonnollisesta ja tämmönen maalaistytönainen kuin hän on, niin se on aika lähellä mun ihannetta, että se ja että kolmas ominaisuus on siis tää, että kyllähän sitä naiselta odottaa tämmöstä äidillistä huolenpitoa, se on hyvin tärkeä oikeestaan, tärkeekin puoli, mitä tuossa sanoin hänestä ja mitä thaimaalaisissa naisissa on, että niitten on tarkeetä pitää miehestä huolta. He ovat miehestä huolissaan ja ne hoitavat ja huoltavat miestä koko ajan. Kaikkia vaatteita, terveyttä, ruokaa. Se on tavallaan, siinä välillä tulee mieleen, että tietysti vaimoni on lapseton, että sitä on vähän on ison lapsen asemassa, että mutta ne tekevät sen kyllä hienotunteisesti, huomaavaisesti, että ne eivät pyri tämmöseen dominoivaan asemaan. (Kalevi, 52)

Kalevi korostaa tässä vaimonsa luonnollisuutta, jonkinlaista maalaisuutta. Hänen kertomuksessaan tulee esille toistuvasti vanhempi-lapsi -asetelma. Toisaal-

ta Kalevi korostaa vaimonsa lapsekkuutta, jolloin hän tunnistaa oman vanhemman ikänsä. Toisaalta hän korostaa vaimonsa äidillisyyttä, äidin roolia, jolloin Kalevi asettaa itsensä kuin lapsen, pikkupojan asemaan. Kalevin kuvauksissa säilyy suhde epäsymmetrisen mallin mukaisena ja patriarkaalisen kun hän käyttää tulkinnoissa sukupuolten ja sukupolvien välisten erojen aseltelmia.

Myös Seppo nimesi vaimonsa ihannenneiseksi, koska ”tämä on sellainen normaali perhetyttö, jota hän on etsinyt”. Perhetyöllä hän tarkoitti sitä, että naisella on mukava luonne ja on hyvännäköinen eikä ole mikään nipottaja tai nirppanokka. Myös Leo ja Osmo korostivat samanlaisia asioita eli parisuhteen toimivuutta ja puolisoiden omaa paikkaa sekä ettei vaimo ole kuin naisasianainen, joka tarkkaan arvioi mitä kumpikin parisuhteessa tekee. Näillä miehillä on varsin suuri ikäero vaimoonsa, ja he arvostavatkin vaimonsa nuorekkuutta, luonnollisuutta ja sopeutumista miehen jonkinlaiseen pehmeään hallitsevaan asemaan. Kuvaukset ihannenneisestä asettuvat selkeästi sukupuolieroja toistaviksi. Erot perustuvat osin miesten ja naisten välisiin essentialistisiin eroihin. Toisaalta niiden perustana ovat sukupuoliroolien varsin jyrkkä erottaminen.

Erottuminen muista thaimaalaisista naisista

Eräs miesten kertomuksissa selkeästi esille tullut näkökulma oli se, miten he kuvasivat vaimonsa olevan aivan erilainen kuin millaisiksi thaimaalaiset naiset stereotyyppisesti puolisoina kuvataan. Nämä miehet olivatkin hyvin tietoisia sellaisista julkisuudessa esiintyvistä diskursseista, jotka kuvaavat kyseiset suhteet alistamistarinoina.

Thaimaasta on kaikilla sellainen käsitys, että thaimaalainen nainen istuu ja on hiljaa, ei puhu eikä pukahda. Mies on herra ja hidalgo. Ihan erilainen tää, elikkä sanavalmis. Suomalainen. Jotkut on sanonu suomalaisista naisista, että ne jäkättää. Okei, kyllä hänkin jäkättää, mutta siis sanavalmis, huumorintajuinen, eikä oo sellainen hiljanen hissukka, eikä oo alistunut, niin kun äiti sano, ett todennäköisesti mie löydän jonkun alistuneen. Ei tosiaankaan. On itsenäinen ja ei nyt rehti ja reipas, mutt että näkee kuka on ja osaa arvostaa itteään, eikä sellanen, ett anteeks ett olen olemassa. (Antti, 26)

Antin kuvauksessa keskeinen elementti on murtaa sellainen stereotyyppinen käsitys, että parisuhteessa suomalaisen miehen kanssa thaimaalaiset naiset olisivat alistuvia ja hiljaisia. Tällainen käsitys fokalisoidaan¹⁴ muiden mielipiteeksi eli tässä Antti ilmaisee käsityksen äitinsä kommentiksi. Lisäksi hän kuvaa vaimoan osin kuin suomalaiseksi, joka myös jäkättää. Osa miehistä kuvasikin puolisoaan siten, että tämä ei ole erityisen erilainen verrattuna suomalaisiin naisiin ja että vaimolla on ollut hyvä kyky sopeutua suomalaisiin elinoloihin. Julkiset diskurssit voivat myös pakottaa tällaiseen suomalaistamiseen ja tavallisuusretoriikkaan, jos suomalais-thaimaalaiset parisuhteet nähdään seksi- ja alistamistarinoina. Tällainen suomalaistamispuhe ja Antin tulkinta vaimostaan voidaan nähdä kahdensuuntaisena narraationa, jossa hän poistaa epäluuloja

¹⁴ Fokalisaatiolla tarkoitetaan kertomuksen kertomista jostakin perspektiivistä käsin (Sintonen 1999, 77).

alistamisesta ja toisaalta tekee puolisostaan kelpoista ja vakuuttavaa valtakulttuurin ja etnisyyden jännitteessä. Lisäksi hän tavoittelee myös samansäätyisyyden periaatetta (Jallinoja 2000, 28) eli vaikka hänen vaimonsa on toisesta, hyvinkin erilaisesta kulttuurista, tämä lopulta paljastuu kuin samasta kulttuurista tulevaksi, jolloin ei ole syytä epäillä avioliiton riskejä.

Juuri nuoremmat, globalisaation ja yksilöllistymisen sukupolven miehet kuvasivat vaimonsa aktiiviseksi, tahtovaksi ja toimivaksi subjektiksi. Niko kertoi tarinan siitä, kun jatkuvien parisuhdeongelmien takia vaimo lopulta jätti hänet jättämällä asunnon avaimet pöydälle ja lähtemällä yksin vuoden vanhan lapsensa kanssa kielitaidottomana ja rahattomana selviytymään suomalaisessa yhteiskunnassa. Tämä tarina on myös osoitus siitä, miten parisuhteen ongelmatilanteessa thaimaalainen nainen voi olla aktiivinen ja itsenäinen eikä suhteeseen pakotettu ja alistetussa asemassa oleva.

Haastatellut miehet sanoutuvat varsin systemaattisesti irti vaimojensa alistuneisuudesta. Tämä erottuminen tapahtui viittaamalla sellaisten muiden suomalaisten miesten suhteisiin, joissa alistamisasetelmat ovat toteutuneet.

Kyllä mä tiedän yhden tapauksen yhden miehen, hän on vähän johtajatyyppe. Muutenkin hänellä on kaks ollu, aloittanu thaimaalaisen kanssa, ja siit ei tullu mittään ja sitt kun hän otti kolmannen niin sen kanssa hän teki sopimuksen, ett hän sopi ett sill tulee näin ja näin paljon kuukaudessa rahaa niin kun omaan tarkotukseen. Sitt sill on täys ylöspito. Kaikki ruuat, kaikki mitä tarttee, vaatteet ja kaikki ja sitt matkat Thaimaaseen. Kerran vuodessa hän pääsee Thaimaaseen ja lennot hän maksaa. Ja sitt hän tekee luettelon, mitä päivän ohjelmaan kuuluu. Sillon on ruokaa, sillon sää hierot hänt. Ja sitt kun hän on isokokoinen mies niin hän auttaa kengät jalkaan ja hän sanos, ett sen jälkeen ei oo mittään ongelmii ollu ja kaikki pelaa. Ett nää on miten ne ottaa, ett tää on ihan kuin jonkun apulaisen ottas, kotiapulaisen. (Osma, 52)

Tämä eräänlainen vastatarina miesten oman henkilökohtaisen elämän tarinoille kuvaa sellaista suhdetta, jossa thaimaalainen nainen on lähes orjan asemassa. Asetelmaa voidaan tulkita kaksikulttuurisen parisuhteen sellaisena dominanssina, jossa puoliso alistaa henkilökohtaisella määräysvallalla ulkomaalaisen aviopuolisonsa toimimaan oman kulttuurinsa ja omien mieltymystensä mukaisesti (Tuomi-Nikula 1997, 287). Kyseessä on siis mikrotason pakkoakkulturaatio tai pikemminkin kyse on kuulumisesta tälle miehelle vailla kuulumista uuteen maahan tai uuteen kotiin (ks. Westwood & Phizacklea 2000, 13). Globalisaation kehityksessä tämä kertoo myös sen, miten kehitysmaan naisten hyvin tavallinen sijoittuminen länsimaiden työmarkkinoille kotityöntekijöiksi esimerkiksi kotiapulaisen tehtäviin (Phizacklea 2000b, 132-133) voi saada muotonsa parisuhteessa. Tässä Osmon tarinassa on sisällön ohella oleellista tarinan narratiivinen luonne. Irrallinen esimerkki saa mallitarinan luonteen eli kertoja liittää sen siihen mahdollisuuksien kenttään, miten suomalaisen miehen ja thaimaalaisen naisen välinen parisuhde voi olla järjestettävissä ja jotta mahdolliset ongelmat olisivat vältettävissä.

Oma taustaselitys oli kahdella tasa-arvoprojektin sukupolven miehellä eli Jukka ja Seppo korostivat vaimojensa tiedollista samanvertaisuutta eli toisin kuin monissa suomalais-thaimalaisissa parisuhteissa, heidän suhteissaan ei puolisoitten välillä ole suurta koulutuksellista tai sosiaaliseen asemaan liittyvää

eroa¹⁵. Jukan ensimmäinen vaimo oli baarityttö ja myöhemmällä työmatkallaan Thaimaassa hän tutustui ja ihastui nykyiseen vaimoonsa, joka on yrittäjäperheestä. Jukan mukaan uudessa puoliossa häntä viehätti tämän keskiluokkaisuus, omavaraisuus ja sen myötä heillä on ollut alusta alkaen enemmän yhteistä ja mahdollisuus puhua laajemmista asioista. Sepon vaimolla puolestaan on keskiasteen koulutus ja pitkä ammatillinen ura. Heidän suhteensa kehittyi ensin kirjeenvaihdon myötä ja vähitellen heidän tutustuessa Seppoa viehätti vaimonsa mukavuuden ohella tämän halua oppia uusia asioita.

Kun miehet kertoivat vaimoistaan, he saattoivat rakentaa erilaisia vertailuasetelmia. Usein miehet tekivät vertailua alistaviin miehiin ja alistuviin naisiin. Eräs vertailun kohde ovat sellaiset thaimaalaiset naiset, jotka käyttävät länsimaisia miehiä hyväkseen. Tällaiset ”ammattilaiset” haluavat miehen kustannuksella päästä Thaimaasta pois ja haluavat saada mieheltä mahdollisimman paljon rahaa. Miesten kertomuksissa oma vaimo erotettiin jyrkästi näistä naisista. Kyseessä ovat sellaiset tarinat, joita Thaimaata avioliiton tai muulla tavoin tarkemmin tuntevat kertovat lähinnä prostituution alalla toimivista naisista.

Thaimaalaiselle vaimolle rakennetaan identiteettiä viittaamalla erilaisiin eroihin verrattuna toisaalta suomalaisiin naisiin toisaalta myös muihin thaimaalaisiin naisiin. Muut thaimaalaiset naiset ovat tässä tapauksessa joko liian alistuvia tai miehiä hyväksikäyttäviä. Verrattuna puolestaan suomalaisiin naisiin thaimaalainen puoliso halutaan kuvata yhtäläillä tahtovaksi subjektiksi mutta kuitenkin sukupuolisesti selkeästi miehestä erottuvaksi ja femiiniksi ja feminiisiä käytäntöjä esilletuovaksi.

8.2 Miesten kokemukset parisuhteestaan

Tutkittavia miehiä yhdistää orientaatio heteroseksuaaliseen parisuhteeseen ja se, että ainakin haastatteluhetkellä nykyinen parisuhde on heille tärkeä elämän sisältö. Nämä miehet puhuivat yleensä paljon ja mielellään parisuhteestaan. Tätä selittää se, että parisuhde oli keskeinen osa tutkimusasetelmaa. Voidaan lisäksi olettaa, että haastateltaviksi on valikoitunut sellaisia miehiä, joille parisuhde ja perhe-elämä on merkittävä elämän sisältö. Tulkinallisesti tämä puhe parisuhteen tärkeydestä erottaa heidät sellaisista suomalaisten miesten stereotyyppioista, joiden mukaan suomalaiset miehet ovat usein työorientoituneita (Kortteinen 1992). Tämä haastatteluaineisto voikin kertoa sellaisesta muutossuunnasta, että parisuhde- ja perheurista on tullut myös miehille tärkeä elämänprojekti (ks. Tigerstedt 1994, 84; Jokiranta 2003, 207).

Miesten käsityksiä parisuhteistaan ja perheistään voidaan kuvata familistiseksi eli he pitävät perhettä sinänsä tärkeänä asiana ja he korostavat yhteistä

¹⁵ Paul Spickard (1989, 363) viittaa siihen havaintoon, että tällaisissa kahden kulttuurin välisissä avioliitoissa ihmiset pyrkivät yleensä avioitumaan samanlaisessa asemassa olevan kanssa.

perhe-elämää. Parisuhteen arvostaminen ja tärkeys tulee esille esimerkiksi siinä, että miehet kertoivat viettävänsä paljon aikaa puolisonsa kanssa. Perheen arki ja vapaa-aika merkitsee heille asioiden yhdessä tekemistä. Näissä suhteissa ei ole nykyajan parisuhteille tyypillistä kamppailua ajasta (Beck-Gernsheim 1994, 125) jo pelkästään siksi, että Kimmon vaimoa lukuunottamatta kyseiset naiset eivät olleet haastatteluhetkellä ansiotyössä vaan kotona. Lisäksi useimmat suhteet ovat vielä melko alkuvaiheessa, jolloin on oletettavaa että puoliset haluavat olla runsaasti yhdessä. Tästä poikkeuksen muodostivat vain kaksi selkeämmin työorientoitunutta miestä Jukka ja Olli, joiden aikaa vie ja jota he myös valittivat, yksityisyrittäjänä toimiminen.

Nykyajan parisuhteita on Giddens (1992, 58) kuvannut puhtaiksi suhteiksi eli mitkään institutionaaliset tekijät eivät vauhdita niiden syntymistä vaan ne perustuvat suhteeseen itseensä. Kertoessaan omasta parisuhteestaan haastatellut miehet lähestyivät sitä kuitenkin toisin tavoin. Tätä lähestymistapaa tai –suuntaa voi kuvata sopimus pohjaiseksi orientaatioksi, jossa miehen ja naisen on sovittava, joko suoraan sanallisesti tai sanomatta, suhteesta, sen kehityksestä sekä kummankin asemasta ja roolista. Kuvaavaa onkin se, että Esko nimesi suhteensa järkiavioliitoksi, jonka vastakohtaksi hän asetti rakkausavioliiton. Tämä vahvistaakin luvussa 3.3 esittämäni Öystein Gullvåg Holterin (1996, 103) ajatusta siitä, miten perheen sisäisten suhteiden organisoitumiseen vaikuttaa yhteiskunnan sukupuolijärjestyksen ohella myös muut tekijät.

Puhuessaan omasta parisuhteestaan miehet painottivat selkeästi puolisoitaan huolehtimista jonkinlaisella antautuvalla otteella. Vaimon muuttotilanne johtaa tietysti tällaiseen miehen paneutumiseen huolehtimistyöhön (ks. myös Pataya 2003a, 288). Narratiivisesti kyse on sellaisesta rakastumispuheesta, jossa yksilön moraalit on pyyteetöntä ja hän haluaa tehdä puolisolleen hyvää ja tehdä tämän onnelliseksi (Jallinoja 2000, 45). Suhteen eräänä lähtökohtaisena motivaationa voi olla jopa sääli kuten Esko kuvaa omia motiivejaan:

Hän on ollu yhden kerran naimisissa ja aviomies jätti hänet tehokkaasti silleen, että hänelle jäi lapsi eikä penniäkään rahaa. Niin yks sellanen motivaatio, mikä mulla on ollu, niin että selkeesti voin auttaa. Elikkä tietynlainen sääli siitä elämästä, että jos elämä on sitä tasoo, että hänen lapsuudessaan esimerkiksi hän ei ikinä saanu yhtään ainoaa nukkea ja leluja. Niin mä ajattelin, että jotenkin ehkä voi nyt auttaa yhtä ihmisiä. (Esko, 39)

Mies rakentaa tällaisella puheella oman positionsa ja sen legitimoinnin korostamalla vastuullisuuttaan ja sitoutumistaan omaan perheeseen. Tämä voidaan myös tulkita sellaisena rakastumispuheena, jossa keskeistä on välittäminen, huolehtiminen ja vaihdonomainen hyvän tuottaminen puolisolle (ks. Pataya 2003a, 293). Tavoitteena on taata maahamme muuttaneelle puolisolle mahdollisuus sopeutua ja löytää oma paikkansa. Miehen roolina on huolehtiminen ja asioiden hoitaminen kunnes vaimo pärjää vähitellen itsenäisesti. Keskeistä tässä huolenpidossa on vaimon ja yhteisen tulevaisuuden suunnittelu niin, että vaimo saavuttaa ensin kohtuullisen suomenkielen taidon ja viimeistään sen jälkeen hän suuntautuu työmarkkinoille. Kuten Heimo haastattelun lopuksi kiteyttikin, että ”kaikki olis hyvin, jos vaimolle olisi vain töitä niin kuin laulussa sanotaan”.

Kertomuksissa tuli selkeästi esille se, että suhteen alkuvaiheessa thaimaalainen nainen alkoi välittömästi pitää huolta uudesta miesystävästään. Kuten Leo mainitsi, että hänen vaimonsa alkoi silittää paitoja tai kuten Timo kuvasi tulevaa vaimoan hanhiemoksi, joka oli hoivaamassa ja huolehtimassa kaiken aikaa. Miesten mukaan naiset ottivat oman roolinsa ja alkoivat toimia naistapaisesti, joka miellytti miehiä ja vahvisti heidän haluaan pysyvään parisuhteeseen. Näissä suhteissa toteutuu sellainen heterotapaisuus, jossa naiset ja miehet tarvitsevat ja täydentävät toisiaan, erottuvat toisistaan ja muodostavat näin luontaisia pareja, joilla on jaettu ymmärrys mies- ja naistapaisuuden erottumisesta (Jokinen 2004, 288, 290). Tätä kuvaa seuraava Timon kuvaus siitä, miten hänen kihlattunsa otti välittömästi kodinhoitotehtävät.

Mutta parempaa vaimoa en Suomesta löytäisi. Kun hän muutti luokseni asumaan tuntui, etten osaisi tehdä mitään, kun hän vei kotityöt käsistäni, aina kun aioin tehdä jotakin siivous ynnä muuta sellaista. (Timo, 29)

Näin suhteen alkuvaiheessa siirryttiin nopeasti perinteellisen työnjakoon, jossa thaimaalainen nainen otti hoitaakseen kotityöt tai siis paremminkin miehestä huolehtimisen, koska välttämättä heillä ei tuossa vaiheessa ollut mitään vakiintunutta yhteistä asuntoa. Suhteeseen muodostui jo alkuvaiheessa puolisoiden välinen vaihdon systeemi, joka perustui traditionaaliselle työnjaolle tuotannon ja uusintamisen välillä. Tämä työnjako on molemmille mieluinen, koska siinä kumpikin huolehtii omalla tavallaan ja panoksellaan toisesta. Mies vastaa ulkoisista asioista eli hankkii toimeentulon ja huolehtii vaimonsa asioiden hoidosta. Vaimo puolestaan vastaa ensisijaisesti kodista ja kotitöistä.

Parisuhteen alussa lähes kaikki toiminnallinen ja taloudellinen valta keskittyy miehelle. Taustana tälle on se, että maahan muutettuaan näiden naisten on erittäin vaikea työllistyä, koska heiltä puuttuu suomenkielen taito ja heillä on alhainen koulutustaso. Tämän takia miehellä on päätösvaltaa monissa vaimoan koskevissa asioissa.

Mä joudun joka tapauksessa kuitenkin monissa asioissa päättämään hänen asioistaan, mutta mä en kyllä paljoakaan kysy asioista. Mutttämmöset tärkeet asiat kuitenkin puhutaan, mutta joka tapauksessa jokapäiväinen elämä on yleensä sitä, että mä joudun päättää aika pitkälle sen miten mä sitä palloo pyöritän tai en pyöritä. (Esko, 39)

Vaimon Suomeen muuton jälkeen aviomiehillä on Eskon tavoin lähes totaalinen toiminnallinen valta. Täysin suomalaisessa parisuhteessa tällainen mieselättäjäkotirouva-tilanne merkitsisi patriarkaalisuuden kärjistymistä, koska vaimo on niin täydellisesti miehestään riippuvainen ensisijaisesti taloudellisesti mutta myös sosiaalisesti (Kortteinen 1982, 153). Suomalais-thaimaalaisessa parisuhteessa tilanne on alkuvaiheessa erilainen, koska vaimon elintaso mitä todennäköisemmin joka tapauksessa nousee ja toisaalta hän voi toteuttaa halutessaan thaimaalaista parisuhdekulttuuria orientoitumalla kotiin ja miehestään huolehtimiseen.

Vaikka miehet käyttävätkin taloudellista valtaa ja vaikka heillä näyttää olevan varsin selkeästi elättäjän rooli, miehet eivät mitenkään korosta tätä ase-

telmaa ja pikemminkin se koetaan alkuvaiheen välttämättömyytenä, joka askel askeleelta lieventyy, kun vaimo oppii suomenkielen ja suomalaisen toimintakulttuurin. Lisäksi suhteen alussa miehet joutuvat arvioimaan kykyään toimia elättäjänä eli omaa tulotasoaan ja he olivat myös tehneet selväksi vaimolleen, millainen elintaso heillä on ja kuinka paljon rahaa konkreettisesti on.

Helene Aarseth (1994, 57) on kuvannut sitä, miten perheissä naisilla on eräänlainen keskeinen tarkasteluasema, josta käsin he määrittelevät perhettä, sen jäsenten suhteita ja käytäntöjä. Pohjoismainen nainen on perheen keskiössä, koska hänellä on enemmän vastuuta perheestä, kotitöistä ja nainen käyttää perheen käytännöissä mallinvaltaa mieheen nähden. Suomalais-thaimaalaisen parisuhteen alkuvaiheessa mies on perheen keskiössä mutta miehen valta on produktio- ja reproduktion väliseen melko jyrkkään työnjakoon perustuvaa. Alkuvaiheen jälkeen ei kuitenkaan näyttäisi siltä, että valta siirtyisi thaimaalaiselle naiselle, koska työnjako ja sen mukaiset toiminnalliset reviirit voivat säilyä lähes alkuperäisinä ja mies voi säädellä osallistumistaan kotitöihin.

Mitä kauemmin thaimaalainen nainen on ollut Suomessa, sitä enemmän parisuhde alkaa muistattaa kahden suomalaisen välistä parisuhdetta. Parisuhteen sisäinen työnjako ja toiminnallisen vallan käyttö muuttuu silloin joustavammaksi. Työnjako siirtyy alun mieselättäjä-kotirouva-asetelman jälkeen vähitellen kohti tavallista suomalaista tilannetta, jossa molemmat käyvät töissä. Kun thaimaalainen nainen saavuttaa kielitaidon ja muutenkin sopeutuu suomalaiseen yhteiskuntaan, myös hän voi olla lopulta se pariskunnan aktiivisempi ja ulospäinsuuntautuvampi osapuoli kuten vaikkapa eläkkeellä olevan Laurin parisuhteessa. Hänen vaimonsa hankkii lisätuloja kotiin marjastamalla, sienestämällä ja myymällä Thaimaasta tuomiaan tavaroita kirpputorilla. Vaimo on hankkinut kansainvälisen ajokortin päästäkseen liikkumaan näihin tehtäviin ja Lauri puolestaan on kotimiehenä ja huolehtii tällöin kotiaskareista. Tämä kertoo myös sen, että sukupuoliasetelmat eivät ole jähmettyneitä vaan erilaiset elämäntilanteet muokkaavat niitä joustavasti.

Ongelmana on kuitenkin thaimaalaisten naisten vaikea työllistyminen. Vuonna 2003 oli Thaimaasta muuttaneista työmarkkinoilla olevista 30 % työttömänä, joka on lähes sama kuin Suomeen maahanmuuttaneiden keskimääräinen työttömyysaste (Tyysteri 2005). Haastattelujen perusteella työllistymismahdollisuudet ovat parhaimmat Tampereen seudulla ja Uudellamaalla ja pääkaupunkiseudulla. Näiltä seuduilta löytyy miesten mukaan työtä siivous- ja ravintola-alalta. Miesten arvio on samansuuntainen Annika Forsanderin (2002, 163) tutkimustuloksen kanssa siitä, mille aloille thaimalaiset (naiset) Suomessa sijoittuvat ja työllistyvät. Miesten kertomukset vaimojensa ja yleensä thaimaalaisten naisten työllistymisestä tuovatkin esille sen, että kyseiset ammatit ovat tyypillisiä työmarkkinoiden sisääntuloammattaja ja kertovat myös suomalaisten työmarkkinoiden etnisestä lohkoutumisesta (mt., 38, 43). Tämä kertoo myös siitä, miten globalisaatio merkitsee korkeaa koulutusta vaativien ja hyväpalkkaisten työtehtävien rinnalla erilaisten matalapalkkaisten tehtävien lisääntymistä ja jotka tulevat maahanmuuttajien ja erityisesti maahanmuuttajanaisten tehtäviksi (Sassen 2002, 258). Saskia Sassenin (mt., 262) mukaan tämä merkitsee

eräänlaisen palvelevan yhteiskuntaluokan muodostumista, joka tyydyttää globalisaatiosta menestyvien, tässä tapauksessa vaikka koko Suomen, perus- ja eriytyneitä tarpeita.

Osa miehistä viittasi useasti suomalaiseen tasa-arvomalliin käsitellessään parisuhdettaan. Kertomansa perusteella he ikään kuin opettavat thaimaalaista vaimoan suomalaiseen parisuhde- ja perhetodellisuuteen ja pois vastaavasta thaimaalaisesta, jota he kuvaavat miehen valtaan perustuvaksi. Tätä voidaan tulkita Frantz Fanonin (Azar 1995, 14) kuvaamana jälkikoloniaalisena prosessina, jossa mies opettaa ja sosiaalistaa vaimoan länsimaiseen kulttuuriin ja tulemaan länsimaiseksi. Tasa-arvopuhe sisältää jonkinlaisen perusasenteellisen lähtökohdan siitä, että Suomessa mies ja nainen ovat parisuhteessa tasavertaisia.

Mutt kyllä mä oon tasa-arvon ihminen. Monethan vois kuvitella, että mä saisin sieltä hyvän palvelijan, mutta se ei oo ajatuksissa että kyllä mä uskon tasa-arvoon. (Henri, 26)

Henri tuo esille varsin usein toistuneen kommentin siitä, että nämä miehet eivät ole hankkineet vaimoan jonkinlaiseksi passiiviseksi palvelijaksi. He haluavat kieltää ja murtaa stereotyyppisen käsityksen siitä, että thaimaalainen nainen on alistuva ja että suomalainen mies haluaa thaimaalaisen vaimon palvelijaksi ja kotiapulaiseksi sekä alistettavaksi. Miesten ja naisten välisiin suhteisiin liittyvistä kulttuurieroista kertoo seuraava Unton kommentti.

Mä puhun hänelle niin kun suomalaiselle naiselle puhun ja usein kyselen ja hän vähän pitää sitä outona, että kun mä pidän häntä tasa-arvoisena siinä, että siinä huomaa, että hän ei oo sellaseen tottunu ja että siellä varmaan on käskytetty aikaisemmissa vaiheissa. (Unto, 38)

Tällainen puhe on kuitenkin ikäsidonainen siten, että tasa-arvo tulee esille globalisaation ja yksilöllistymisen sukupolven sekä tasa-arvoprojektin sukupolven miesten tarinoissa. Vanhempien miesten kertomukset eivät sisällä tällaista diskurssia. Tämän puheen sisällöllinen puoli viittaa ehkä ensisijaisesti miehen ja naisen tasavertaisuuteen parisuhteesta ja toissijaisesti tasa-arvoon yhteiskunnassa. Näkisin että se on nuoremmilla miehillä, Karria lukuunottamatta, eräänlainen perusasenne parisuhteessa.

Christoffer Tigerstedt (1994) on tutkimuksessaan käsitellyt 1950-luvulla syntyneitä miehiä, jotka hänen mukaansa ovat kasvaneet sisään suomalaiseen tasa-arvoajatteluun. Oma haastatteluaineistoni näyttää vahvistavan tätä. 1940-luvulla syntyneille miehille tasa-arvoajattelu on vieras kun taas 1960- ja 1970-luvuilla syntyneille se on jo todellisuutta ja käytännön kokemuksia ja toimintaa. Tasa-arvoisuuden arvioinnista on tullut tapa (Jokinen 2004, 295).

Tasa-arvopuheelle vastakkaista olikin se, että parisuhdetta ja avioliiton mallia saatettiin kuvata ja perustella thaimaalaisesta kulttuurista käsin. Avioliittuminen on merkinnyt pistettä, jossa mies kohtaa thaimaalaisen parisuhdekulttuurin, joka tarjoaa hänelle perustelujen laajennuksen siihen, miten parisuhde, miehen ja naisen positiot ovat järjestettävissä ja sovittavissa. Thaimaalaista parisuhdekulttuuria kuvataan oleellisesti erilaisena kuin suomalainen ja tavallista oli tehdä se näkyväksi sellaisella puheella, jolla vahvistettiin jonkinlaista essentialistista käsitystä sukupuolieroista parisuhteessa ja perheessä. Thaimaalaisesta

sukupuolijärjestyksestä voi näin tulla suomalaiselle miehelle perustelu hänen oman parisuhteensa patriarkaaliselle mallille. Tähän liittyvää essentialistista käsitystä sukupuolieroista voidaan helposti vahvistaa kun kontekstiin liittyvät etniset representaatiot ja erot. Kun thaimaalaista parisuhdemallia muistuttava rakenne on toteutunut omassa parisuhteessa, suomalainen mies ilmaisee sen hyvin suurella tyytyväisyydellä.

Se on semmonen tunne, että tällasta avioliitto voi parhaimmillaan olla, kun meillä on, että kaikki toimii ja molemmat tietää paikkansa ja tehtävänsä ja olemisensä. (Leo, 52)

Leon kommentissa on kuin John Gillisin (1996) kuvaama ihmisen kuvitteellinen perhe olisi toteutunut (Jallinoja 2000, 15). Tällainen puhe on tyypillistä kahdelle viisikymppiselle miehelle, Kaleville ja Leolle ja heidän käsityksiään voi ehkä tulkita sillä, että molemmilla on aiemmin ollut kolme avioliittoa suomalaisten naisten kanssa eikä kumpikaan ole ollut kovin tyytyväinen päätyneisiin suhteisiinsa. Heidän puheensa voidaan myös nähdä jonkinlaisena modernina satuna, jonka mukaan ihmisiä koetellaan lukuisilla suhteilla ja rakastumisilla, joiden joukosta olisi osattava valita se paras tai vielä odottaa tätä kaikkein parasta (Jallinoja 1997, 138). Näille miehille moderni satu on toteutunut eli he kertovat löytäneensä jotakin sellaista, jota he ovat vuosikymmenet ja useiden päätyneiden suhteiden kautta etsineet. Kyse on kertomuksellisesti rakkauden idyllin toteutumisesta. Marja Kaskisaaren (1998, 289) mukaan rakkauteen ja sukupuoli-identiteettiin liitetään vahva yhteys eli heteroseksuaalisessa, mies/nainenbinariteetteihin perustuvassa suhteessa ihmiset voivat ilmentää jotakin todellista sisintään ja Leon toteamassa kiteytyy se miten narratiivisen identiteetin itseys on saavutettu.

Jos miehet painottavat parisuhteessaan thaimaalaista sukupuolikulttuuria, se merkitsee siis käytännössä sukupuolten selkeää eroa. Naisen ja miehen erotuneet paikat ja tehtävät tarkoittavat sellaista selkeyttä, joka esimerkiksi Sakun mukaan helpottaa elämää siten, ettei "tarvitse tuhlata aikaa niiden asioiden miettimiseen". Lisäksi miesten kertomusten eräs ydin on se, että heidän suhteistaan puuttuu sellainen Elisabeth Beck-Gernsheimin kuvaama (1990a, 121) parisuhdetyö, jossa on jatkuvasti keskusteltava suhteeseen liittyvistä asioista. Muutamat miehet painottivat sitä, että thaimaalainen vaimo ei ole tottunut tällaiseen oman parisuhteen arviointiin, koska se ei ole maassa tapana. Tämän johdosta tällaista arvioivaa puhetta ja keskustelua ei miesten mukaan tarvita heidän parisuhteessaan. Lisäksi eräs suomalaisten nykyaikaisten parisuhteiden piirre on eräänlainen sääntöjen etiikka, jossa puolisoit laskeskelevat toistensa tekemisiä ja tekemättä jättämisistä sekä huomioonottamisia (Jallinoja 2000, 100). Tämä merkitsee parisuhteen sisäisiä pelisääntöjä ja näiden sääntöjen jatkuvaa arviointia eli toteutuuko oikeudenmukaisuus ja tasapuolisuus puolisoitten välillä. Useissa suomalais-thaimaalaisissa parisuhteissa on kuin sanaton sopimus, josta ei tarvitse neuvotella ja jonka toimivuutta ei tarvitse arvioida, koska se toimii näiden miesten mielestä ikään kuin automaattisesti ja vaivattomasti. Jallinojan tulkintaa voikin pitää rajoittuneena kun parisuhteiden ja perheiden eri-

laiset lähtökohdat johtavat erilaisiin ratkaisuihin ja käytäntöihin perheen arjessa.

Kun argumentaatio parin työnjaolle haetaan thaimaalaisesta kulttuurista, mies tavallaan ottaa annettuna tilanteen eikä ajattelekaan muuta mahdollisuutta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sellaista työnjakoa, joka jättäisi miehelle pelkän kodin ulkopuolisen leivänhankkijan roolin. Näitä miehiä yhdistääkin sitoutuminen parisuhteeseen ja perheeseen, joka ilmenee huolenpitona vaimosta, jopa jonkinlaisena myyttisenä sankarillisuutena heteromiehen suuresta tehtävästä kantaa vastuu vaimosta ja perheestä. Näkisin, että näiden miesten mieselättäjämalli on mahdollisten thaimaalaisten vaikutteiden ohella löydettävissä suomalaiselta ideologiselta ja historialliselta tasolta. Esimerkiksi Arja-Liisa Räisänen tutkimus (1995) vuosien 1865-1920 suomalaisista avioliitto- ja seksuaalivalistussoppaista kertoo siitä, miten tuolloin miehen keskeisenä aviollisena velvollisuutena oli vastata ja huolehtia perheensä taloudellisesta toimeentulosta omistautumalla työlleen ja rakastamalla vaimoaan (mt., 96-97).

Että pystyn huolehtimaan hänestä niin hyvin kuin mahdollista ja tuota, että hän oppisi sopeutumaan kaiken kaikkiaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja minun kanssa tuntisi olonsa täällä turvallisiksi. (Heimo, 49)

Heimon tavoin muutkin suuren murroksen sukupolven miehet tuntuivat omistautuvan vaimostaan huolehtimiseen ja he myös noudattavat kohtuullisuutta muiden miesten kanssa seurustelussaan aivan kuten miehiä noin sata vuotta sitten ohjattiin (Räisänen 1995, 98). Tällaisten suhteiden tulkinnan apuna voi käyttää Maja S. Maier (1998, 140) esittämää termiä rituaalinen patriarkalisuus, jolla hän tarkoittaa suhteita, joissa ilmenee hyvin perinteellinen ja staattinen sukupuolihierarkia. Miehet ovat kyvykkäitä suojelijoita ja vaimonsa omistajia, joihin liitetään Maierin saksalaisen tutkimuksen mukaan hyvä keittotaito, naisellisuuden korostaminen ja säästäväisyys. Samoja piirteitä korostivat nämä suuren murroksen sukupolven miehet: he omistautuivat vaimostaan huolehtimiseen ja osa hyvin paternalistinen asenteella, lähes jonkinlaisella omistamisella. Toisaalta kuitenkin Harri Jokiranta (2003, 207) korostaa eräänlaista arjen vastuurationalisuuden ylläpitoa aikamme suomalaisen mieheyden yhtenä keskeisenä orastavana aineksena. Arjen vastuullisuus ilmenee Jokirannan mukaan toimeentuloon liittyvänä huolena, asuinympäristön merkityksenä lasten kasvulle ja perheen viihtyvyydelle, puolisoiden välisen työnjaon ja vastuunjaon pohdintoina sekä tulevaisuuden odotuksiin ja näkymiin liittyvinä kysymyksinä. Tulkinnallinen ero mieheydestä voi olla hiuksen hieno ja ehkä kyse onkin siitä, että haastattelemani miehet ammentavat omaan mieheyteensä aineksia varsin traditionaalisista käsityksistä mutta toisaalta myös tämän ajan uudemmissa käsityksistä miehenä olemisesta.

Kortteisen (1982) tulkinta suomalaisesta perhe-elämästä lähiössä noin 20 vuoden takaa antaa perspektiiviä tarkastella, miten suomalais-thaimaalainen parisuhde toimii ja mihin se perustuu. Kortteisen (mt., 143) mukaan perheestä ja kodista voi muodostua miehelle kulttuurinen ja emotionaalinen suojapaikka, jonka piirissä saa aidosti olla sellainen kun on eli ei tarvitse tehdä mitään. Palk-

katyöläisyyden arjessa, jossa mies joutuu alistumaan ja välineellistymään, mies voi silloin jatkaa maaltaperiytyvää patriarkaalisuuttaan kodin oloissa. Kortteisen tulkinta sopii hyvin kuvaamaan näiden vanhimpien miesten käsityksiä, joka ei ole yllättävää, koska juuri he ovat eläneet ja kokeneet Kortteisen kuvaaman murroskulttuurin.

Erityisen selkeää thaimaalainen malli on Karrin perheessä, joka asuikin pysyvästi Thaimaassa.

Meillä on selkeä työnjako. Vaimo hoitaa kodin ja minä työn ja lisäksi meillä on kotiapulainen. Teen kaikkeni että vaimoni voi olla tyytyväinen kotirouvana oloon ja että taloukassamme on pullollaan. Thaimaalaisittain pidän huolen että perheellä on rahaa ja että se näkyy sukulaisten silmissä ja muutaman kerran vuodessa uusitaan rouvan kultaketjut. (Karri, 28)

Karrin kohdalla heidän sukupuolisopimuksensa perustuu thaimaalaiseen todellisuuteen siten, että hän hyvin toimeentulevana länsimaisena miehenä pystyy takaamaan perheelleen maan elintason nähden korkean elintason. Hänen puheensa tuntuukin vieraalta suomalaisista parisuhdekäytännöistä tarkasteltuna. Kuitenkin myös kahden viisikymppisen miehen, Leon ja Heimón, suhde muistuttaa tällaista asetelmaa. Näissä suhteissa onkin muotoutunut varsin selkeä vaihdonsysteemi, jossa kuin lahjoja vaihtaen nainen sitoutuu hoitamaan kodin ja mies sitoutuu hoitamaan ja huolehtimaan taloudellisesti perheestään (Koppetsch 1998, 114–116). Sitaatissa Karrin mainitsemat kultaketjut kuvaavat metaforisesti asetelmaa sellaisessa traditionaalisessa ja romanttisessa seurustelussa, jossa mies voi ilmaista asemaansa ja maskuliinisuuttaan itselleen ja vaimolleen selkeästi taloudelliseen arvoon perustuvalla lahjalla. Kyseessä on puolisoiden välinen sopimus, osin myös miehen ja tämän vaimon perheen välinen sopimus perheen eläessä Thaimaassa, jossa lahja on merkinä sille, mitä kummankin käyttäytymiseen ja odotuksiin suhteessa liittyy (Heen 1996, 84). Se on myös tilanne, jossa naisen lahja on persoonallinen eli tässä tapauksessa siis kodinhoiton muodossa mutta miehen lahja on tavara ja ikään kuin puuttuva lahja, joka häviää aina sen annon jälkeen vaikka vaimon lahja jatkuu päivittäisenä työnä (Holter 1997, 111).

Jos parisuhteessa korostuvat thaimaalaiset käsitykset, niin ne näyttäisivät olevan pikemminkin kunkin miehen omia tulkintoja. Miesten kertomukset eivät tuoneet esille kovin yhdenmukaista kuvaa Thaimaasta ja sen sukupuoli- ja parisuhdekulttuurista. Miehet saattoivatkin antaa täysin vastakkaisia tietoja ja käsityksiä. Kuva ja käsitykset Thaimaasta ovat kunkin omia konstruktioita, jotka koostuvat omista kokemuksista ja omista odotushorisonteista. Tästä esimerkkinä on Kalevin kertomus talonrakentamisen välttämättömyydestä, kun solmitaan avioliitto thaimaalaisen naisen kanssa.

Tulet varmaan huomaamaankin niin lähes kaikilla pariskunnilla on talo tai sitten se on rakenteilla Thaimaassa. Thaimaalaisen avioliiton eräs ehto, niitä harvoja ehtoja tosiasiallisesti on, että mies joka menee naimisiin niin sillä pitää olla asunto Thaimaassa. Se on siellä niin kun suvut asettaa tämmösen ja koko kulttuurikin asettaa tämmösen yhden ainoan ehdon naimisiinmenolle. (Kalevi, 52)

Kalevi fokalisoi haastattelijan tilanteeseen, jossa odotettavissa on yhteneväinen malli. Kyseessä oli ensimmäinen tekemäni haastattelu ja hämmästykseni olikin suuri, kun talonomistajamiehiä oli koko joukossa vain kolme, jotka kaikki olivat joukon vanhimpia miehiä ja näiltä kahdelta muulta en kuullut tällaista avioliiton ehtoa. Kalevin sanoman ydin oli se, että sekä suku että kulttuuri asettavat solmittavalle avioliitolle sitovan ehdon¹⁶. Tässä narratiivisessa tilanteessa talo oli kuitenkin Kaleville hyvin merkittävä asia, koska itse haastattelutilanne hänen kotonaan alkoi talosta otettujen valokuvien esittelyllä. Myös Kaukon ja Leon kertomukset taloistaan Thaimaassa olivat perusteellisia. Tuntuu, että näille kolmelle miehelle talo on kuin romanssikaavaan kuuluva idylli, johon paris-kunta voi vetäytyä maailman melskeistä ja yhteiskunnan odotuksista (Soikkeli 1998, 49). Markku Soikkelin mukaan tällainen idylli sijoittuu johonkin yhteisön kannalta marginaaliseen tilaan, jossa romanssi tai sen tuntu voi ikään kuin jatkaa. Mielenkiintoista on myös se, että nämä kolme talonomistajaa olivat vanhimmat haastatellut. Talon merkitystä miesten elämässä voi ehkä kuvata siis sukupolvikokemuksena ja jonkinlaisena suomalaisen miehen projektina saada itselle ja perheelleen omakotitalon sekä varsin käytännöllisesti suunnitelmilla tulevien eläkepäivien viettämisestä Thaimaassa.

Miehet näkivät thaimaalaisessa parisuhteessa myös sellaisen kielteisen piirteen, joka peitellysti toimi samalla argumentaationa, miksi heidän oma parisuhde on perusteltu thaimaalaisen naisen kannalta. Miehet kuvasivat thaimaalaisia parisuhteita hyvin miesvaltaiseksi ja niin että niissä vaikuttaa macho-kulttuuri.

Siinä, joo, tämmösen, nää on tietysti vähän arvailuja, mutta osittain on sillä tavalla että tämä hierarkkinen järjestelmä on johtanut siihen, että thaimaalaiset miehet on enemmän tai vähemmän niin sanottuja macho-miehiä ja se kulttuurikin ohjaa siihen suuntaan, että tuota mies on, miehet on hyvin ylimielisiä, perheväkivaltaa on paljon eli siellä on, hyvin usein näkee naisia, joilla on mustat silmät ja tuota thaimaalainen sananlaskukin sanoo just vähän niin kun siihen tyyliin, että koira ja lapset ja vaimo pitää, niille pitää antaa selkää vähintään kerran viikossa niin että pysyvät ryhdissä. Siellä on hyvin yleistä, että miehet antaa vaimolle selkää. Sitte, mitä ne itse sanoo, mistä ne ei tykkää, on se että thaimaalaisella miehellä on varallisuuteen, jos hänellä on varallisuutta niin oikeus ottaa niin monta rakastajattarta kun on rahaa ja siinä kulttuurissa se on on sillä tavalla yleistä, että jos on vähänkin varakkaampi mies niin se on ihan päivän selvää, että sillä on yksi tai useampi rakastajatar. (Kalevi, 52)

Haastatellut miehet viittasivatkin tällaiseen macho-kulttuuriin vaikka yleensä sen kommentointi olikin vähäistä kuten yleensäkin thaimaalaisiin miehiin liittyvä puhe. Jotkut viittasivat sen ilmenemismuotoihin kuten parisuhdeväkivaltaan ja siihen, että thaimaalaisilla miehillä saattaa olla useita rakastajattaria. Jotkut toivat esille sen, että heidän vaimonsa oli aiemmin ollut hyvin alistetussa asemassa ja että jatkuvien parisuhdeongelmien takia vaimolla oli takanaan avioero.

¹⁶ Kalevin kertoman taustalla on se, että thaiyhteisössä avioparin katsottiin olevan itsenäisesti naimisissa eli muodostavan perheen vasta sitten, kun heillä oli oma talo, jonka sulhanen rakensi vähitellen morsiamensa vanhempien pihapiiriin. Tällainen palveluavioliitto ja matrilokaalinen malli ei suoranaisesti ole enää käytössä, mutta se on kuitenkin yleisempi kuin miehenpuoleinen asumismuoto. (Sarmela 1988, 170-172; Pataya 2003a, 58-59.)

Michael S. Kimmel (1994, 135) on tuonut esille sen, miten länsimaisessa kulttuurissa muiden kulttuurien miehet, esimerkiksi juuri aasialaiset, hypermaskulinisoidaan eli nämä miehet kuvataan seksuaalisesti aggressiivisiksi ja väkivaltaisiksi (ks. myös Kaartinen 2004). Kyse on toiseuden tuottamisesta ja länsimaisuuden korostamisesta ja asettamisesta paremmaksi ja siviloituneemmaksi jonkinlaista luonnonomaista villiyttä vastaan. Kimmelin ja Kaartisen tulkinnan vaarana on kuitenkin ksenofiilisyyden eli vieraan ihailu, jollaista nykyinen virallinen muukalaisuutta koskeva puhetapa Mikko Lehtosen (2004, 264-265) mukaan on. Lisäksi on huomattava, että Kaakkois-Aasiassa patriarkaaliset rakenteet ja käytännöt ovat kuitenkin säilyneet vahvempina kuin esimerkiksi Pohjoismaissa (Therborn 2004).

Kalevin kuvaus oli laajuudessaan selvä poikkeus, sillä hänen lisäksään vain muutamat muut miehet viittasivat lyhyesti vaimonsa aiempiin eroon päättyneisiin avioliittoihin. Miehet eivät puhuneet vaimojensa entisistä miehistä tai kuvaukset jäivät tällaisten yleisten ja sisällöltään negatiivisten kuvausten tasolle. Tulkitsen tämän sellaiseksi toiseuden tuottamiseksi, jossa toisen, eri kulttuurista olevan representaatio puuttuu ja jää näkymättömäksi eli tässä tapauksessa thaimaalaisesta miehestä ei ikään kuin ole.

8.3 Puolisoiden välinen työnjako

Suomalais-thaimaalaisilla pareille muodostuu varsin selkeä puolisoiden välinen työnjako. Tätä työnjakoa voidaan tulkita oleelliseksi osaksi parin pientä sukupuolisopimusta. Työnjaon lähtökohtana on se tilanne, että maahan muuttanut thaimaalainen vaimo on kotona ja hänen suomalainen miehensä työelämässä. Asetelma on mieselättäjä-kotirouva-tyyppinen, koska haastateltujen miesten vaimoista ainoastaan yksi, Kimmon vaimo, on jatkuvassa kokopäiväisessä työssä. Työnjako lähtee käyntiin osin kuin huomaamatta eli parin eläessä usein jo Thaimaassa yhdessä nainen ottaa välittömästi itselleen kodinhoitotehtäviä ja hoitaa esimerkiksi miehensä vaatehuollon. Naisen kannalta kyse ei ole staattisesta kotiin jäämisestä, vaan kodin ja tehtävien valloittamisesta ja tilan ja toimintojen haltuunottamisesta (Jokinen 1996, 86-87). Kotityöt nähdäänkin helposti ajallisen ja tilallisen kontrollin muotona, jolloin patriarkaaliset rakenteet ja kapitalismin sukupuolittuneet tuotantosuhteet jatkuvat, mutta rajoituksen ohella ne voidaan myös nähdä resursseina (Morgan 1996, 148).

Osa miehistä perustelee selkeää työnjakoa thaimaalaisesta kulttuurista ja siellä ilmenevistä mielen ja naisen välisistä suhteista käsin. Tämä perustelu tuli selvästi esille kolmella miehellä eli viisikymppisillä Leolla ja Kalevilla sekä Thaimaassa asuvalla kolmekymppisellä Karrilla. Kaikkein selkein työnjako olikin Thaimaassa asuvassa Karrin perheessä, jossa hänen vaimonsa hoitaa kodin ja Karri osallistuu vähän kotitöihin. Karrin kertoman mukaan hänen vaimonsa ei puolestaan kykene työasioissa auttamaan, koska tällä ei ole luku- ja kirjoitustaitoa.

Käsitykset thaimaalaisesta sukupuolisopimuksesta ja -kulttuurista jäävät kuitenkin varsin yleiselle tasolle. Kyse onkin parin omasta, pienestä sukupuolisopimuksesta, johon vaikuttaa vaimon tausta ja odotukset ja joihin suomalainen mies näyttää sopeutuvan itselleen sopivana ratkaisuna. Ikä ei pelkästään selitä suhtautumista, koska myös nuorimmat haastatellut tuntuivat olevan erittäin tyytyväisiä selkeään työnjakoon, josta kaiken lisäksi ei tarvitse keskustella. Omalla tavallaan poikkeus on haastateltavien vanhin mies Lauri, jonka parisuhteessa työnjakoon vaikuttavat hänen vaimonsa kodin ulkopuoliset työtehtävät ja Laurin kotona oleminen eläkeläisenä. Vaimo tekee kyllä kotona ollessaan ruuan, mutta Lauri vastaa siivouksista ja muista kodin askareista. Kyseessä on Merja Korhosen (1999, 171) kuvaama olosuhteisiin liittyvä, vuoronperään tekemisen kotitöiden jakamisen malli. Omaksi ryhmäksi erottuvat keski-ikäiset miehet, joille työnjako on käytännön kysymys ja jossa argumentaatio haetaan suomalaisesta ja parin sisäisestä todellisuudesta. Esko kuvasi tilannetta seuraavasti.

Ei meillä oo mitään työnjakoo. Sä ajattelet tämmösellä kysymyksellä sitä, että aika moni on varmaan tuonu itelleen palvelijan, mutta mä en oo ajatellu sitä silleen. Ett me eletään silleen, että yhdessä tehdään kotityöt. Ett yleensä yhdessä siivotaan ja mulle se aina sanoo, että hän ei oo mikään mun siivooja ja kokki ja tota mulla on sellanen vähän huono tapa, että tuppaa jättää vaatteet vähän miten sattuu. Ett sitten se mulle mussuttaa, ett muista nyt perkele laittaa nuo vaatteess, minne ne kuuluu. (Esko, 39)

Esko viittaa tarinassaan sellaiseen odotuksen strukturiin (Alasuutari 2001, 154), jonka mukaan ihmisillä, tässä tapauksessa minulla haastattelijana, olisi jonkinlainen automaattinen, yleisesti jaettavissa oleva tieto ja ennakkokäsitys. Tämän mukaan siis thaimaalainen nainen olisi parisuhteessaan suomalaisen miehen kanssa hyvin alistetussa asemassa. Esko tunnistaa hänelle asetetun leimatun identiteetin ja hän asettuukin sen kanssa poleemiseen suhteeseen (ks. Juhila 2004, 28). Toisaalta Esko tuo varsin selkeästi esille vaimonsa äänen, jota korosti vaimon läsnäolo tuossa vaiheessa haastattelua. Kun Eskon tarinassa tulee esille Helene Aarsethin (1994, 59) kuvaama naisten mallin valta kotitöiden tekemisessä, Eskoa ja hänen vaimoaan kovasti nauratti tämä Eskon kertoma. Eskon kertomasta voidaan saada esille se, että työnjako on prosessi, josta keskustellaan ja siinä ei ole mitään itsestäänselviä sukupuoliasetelmia. Näillä lähinnä keski-ikäisillä miehillä lähtökohtana on suomalaisen parisuhteen tasa-arvo ja esimerkiksi Kalle viittasi tasa-arvon opettamiseen vaimolleen.

Ett oikeestaan toi ruuanlaitto on aino, mistä hän vastaa. Muuten me tehdään ihan puoliksi ja mä oon asunu aika paljon yksin, ett mulle ei oo mikään ongelma tämmöset siivoomiset ja tämmöset. Mä tiedän kyllä nää tapaukset, kun siellä Thaimaassa on sellanen kulttuuri, että aina naiset passaa, jos niiltä vaaditaan. Mutta kun tullaan Suomeen, niin täytyy elää ja opettaa miten täällä tehdään ja että täällä on vähän tasa-arvoisempi asetelma. (Kalle, 41)

Kallen parisuhteessa ilmenee osittain jaettujen kotitöiden malli, jossa työnjako myötäilee perinteellisiä sukupuolen mukaan eriytyneitä jakoja mutta rajat eivät ole jäykkiä ja niistä sovitaan yhdessä (Korhonen 1999, 170). Näyttää siltä, että nämä tasa-arvoprojektin sukupolven miehet ja osin myös nuoremmat miehet

kuuluvat sellaisiin sukupolviin, joille miehen ja naisen välinen jyrkkä työnjako on jo vieras ja jolloin ei myöskään käytetä thaimaalaisen mallin perusteluja kuten vanhemmat miehet esittivät. Nämä miehet tunnustavatkin tasa-arvokehityksen ja sitä käytetään kotitöiden käytäntöjen peilinä (ks. Jokinen 2004, 286).

Kuitenkin myös näiden miesten parisuhteessa nainen kantaa vastuun kotitöistä, joka ei sinänsä poikkea suomalaisista parisuhteiden kotitöiden tekemisestä, koska yleensä niissä miehet lähinnä auttavat vaimojaan (Korhonen 1999, 169). Puhe on kuitenkin erilaista verrattuna suuren murroksen sukupolven miehiin eli tietoisempaa työnjaon merkityksestä parisuhteessa. Kyse on sukupuolen kriittisestä refleksiivisyydestä, jonka Lisa Adkins (2003, 32) tulkitsee myöhäismodernin sukupuolen tapana. Tämä merkitsee eräänlaista rajalla olemista ja sen tunnustamista, mikä malli valitaan ja mitä painotetaan. Kuten Antti asian ilmaisee ”välillä tuntuu, että vois olla vaan ja ihailta ja olla pikkulapsena, jos haluais.” Saku viittasi siihen, että parin työnjako voisi olla myös toisin päin. Myös Seppo kommentoi samalla tavalla.

Ett ei siinä mitään sellasta oo, etten mä voisi tehdä kotihommia tai esimerkiksi laittaa ruokaa. Vaikka siellä Thaimaassa on niin, että naiset tekee kotityöt. Ja siellä ne ihmetteli mua, kun mä vein aina astiat pois ja osallistuin silleen, kun siellä vaimo hoitaa keittiön ja kodin ja miehet ei siihen osallistu. (Seppo, 37)

Mitä työnjako sitten käytännössä tarkoittaa? Konkreettisimmin se tulee esille ruuanvalmistuksessa, joka tuntuu olevan parien sisällä pääosin thaimaalaisten naisten tehtävänä. David H.J. Morganin (1996, 158) mukaan ruoka ja sen valmistus on vahvasti sukupuolittunut ja tuottaa sukupuolten välisiä eroja mikropoliittisena todellisuutena. Morgan kuvaa sitä, miten ruoka ja sen valmistus on yhteydessä työnjakoon, tilan käyttöön, tietoon ja valtaan. Haastatteluista viisi suoritin haastateltavien kotona ja näihin tilanteisiin liittyneet ruuan ja kahvin valmistamiset ja tarjoilut vahvistivat sitä käsitystä, joka haastatteluissa yleensä tuli miesten kertomana esille, että näissä parisuhteissa ruuan valmistus on thaimaalaisten naisten tehtävä. Näyttää kuitenkin siltä, että Suomessa jokapäiväinen ruuanlaitto jää helposti naisten tehtäväksi ja miehet osallistuvat ruuanlaittoon silloin kun se on poikkeuksellisen kiinnostavaa (Pöysä 2004, 122). Suomalais-thaimaalaisissa perheissä ilmenevä ruuanlaittamisen työnjako ei näin välttämättä poikkea kahden suomalaisen vastaavasta.

Miehet kertoivat perheen ruokakulttuurin olevan enemmän thaimaalaisen kuin suomalaisen. Tämä on esimerkki siitä, mitä kahden kulttuurin parisuhteessa kulttuurien kohtaaminen voi tarkoittaa ja mitä etnisyydestä valitaan. Ruuan merkitystä voi tulkita John W. Berryn (Berry, Poortinga, Segall & Dasen 1998, 282) akkulturaatiomallin avulla. Mallin mukaan kulttuuripiirteiden integraatiossa arvostetaan sekä oman kulttuurin ylläpitoa että interetnistä vuorovaikutusta. Tällöin suomalais-thaimaalaisissa parisuhteissa thaimaalaisesta ruuasta tulee jonkinlainen kulttuurisen integraation ikoni, jonka toisto on myös toisto parisuhteen sukupuolittuneesta työnjaosta. Ruoka kulttuurina ja etnisyyden merkinä sukupuolittuu ja liittyy työnjakoon parisuhteen sisällä.

Ruuan valmistuksen suhteen esiintyy luonnollisesti variaatiota ja osa miehistä kertoi myöskin laittavansa ruokaa tai puoliset tekevät yhdessä ruokaa. Jonkinlaisena selkeänä ääripäänä oli Heimo, joka valmistaa ruokaa ainoastaan silloin kun hänen vaimonsa on poissa.

Mä olen huomannut, että se on hänelle niin tärkeä asia, että kun hän tekee keittiössä ruokaa, niin mulla ei ole sinne mitään asiaa. Se on hänen valtakuntansa niin, että vettä käyn hake-massa vessasta salaa tai sitten on pyydettyä häneltä, että anna mulle lasi vettä. Eli mä kunnioitan sitä, että en loukkaa sitä hänen reviiriään. (Heimo, 49)

Heimon kertoma tuo esille sen, miten tällainen parisuhdeasetelma mahdollistaa jonkinlaisen laiskaksi vetäytymisen kotioloissa (Korhonen 1999, 168). Tässä tilanteessa vetäytyminen ei perustu mihinkään kotitöissä ”munaamisen pelkoon” (Tigerstedt 1994, 78) vaan siihen, että Heimo haluaa kunnioittaa vaimoaan. Kuvatussaan parisuhteensa työnjakoa hän käytti myös sellaisia metaforia kuin ”valtakunta” ja ”reviiri”, jotka selkeästi viittaavat rajattuun ja hallinnassa olevaan tilaan. Maja S. Maierin (1998, 142-143) mukaan traditioaleissa parisuh-teissa tila ja sen käyttö erottuu selvästi. Haastattelun aikana Heimo taputteli useasti vatsaansa ja kehui vaimonsa valmistamaa ruokaa. Morgan (1996, 160) viittaa siihen, miten ruoka ja sen valmistus sitoutuu usein käsitykseen sukupuoli-identiteeteistä eli tässä Heimon esimerkissä tulee esille stereotyyppinen lausuma siitä, miten tie miehen sydämeen käy vatsan kautta.

Tyypillistä on kotitöissä sellainen jako, että mies tekee raskaampia töitä. Tämä tarkoittaa erityisesti siivoamista ja aineiston perusteella miltei kaikki miehet siivoavat viikonloppuisin. Tämä on selkeä ero Tigerstedtin tutkimustulokseen vuodelta 1994, jonka mukaan 1950-luvulla syntyneet miehet eivät juurikaan siivonneet.

Tutkimusaineistossa oman ryhmänsä muodostavat kaksi yrittäjää eli Jukka ja Olli, joiden kertomuksissa työnteko ja yrittäjäisyys merkityksellistyi niin laajasti, että koti ei juuri tullut esille heidän kertoessaan omasta elämästään. He kertoivat tekevänsä säännöllisesti hyvin pitkiä työpäiviä ja tämän takia he eivät yksinkertaisesti ehdi osallistua kotinsa hoitoon. Ollin perustelu oli lisäksi seuraavanlainen:

No hän kun on kotona, niin hän tekee niitä. Tietysti, eikö niin kuulukin. (Olli, 38)

Jälkikommentilla hän vetosi haastattelijaan viittaamalla yhteiseen normiin siitä, että parisuh-teessa naisten kuuluu hoitaa kotityöt. Kommentti voi viitata miehiin epävarmuuteen eli vaikkapa siihen, että miehen ei pidä tunnustaa toiselle miehelle tekevänsä kotitöitä. Kommentti oli kuitenkin ristiriidassa Ollin kertoman jatkon kanssa, koska hän kuitenkin kertoi hoitavansa raskaat siivoamiset ja tekevänsä myös ruokaa silloin kun ehtii.

8.4 Lapset, isyys ja koti

Tarkastelen seuraavaksi lasten merkitystä haastateltujen miesten elämässä. Miehistä viidellä on vaimonsa kanssa yhteisiä lapsia. Samoin viidellä miehellä on lapsia aiemmista parisuhteistaan suomalaisten naisten kanssa. Näistä Kalevin ja Leon lapsen ovat jo aikuisia. Eskon, Ollin ja Unton lapset puolestaan ovat äitinsä huollettavina. Erityisesti Esko puhui tästä tilanteesta paljon, koska lasten äiti on rajoittanut tapaamisoikeutta Eskon thaimaalaisen vaimon takia. Tämä entinen vaimo oli tuonut esille käsityksen, että toisen lapsen kehitysvamma saattaisi pahentua, jos lapsi joutuisi olemaan tilanteessa, jossa ei puhuta suomea. Eskon mukaan tilanne on kuitenkin kehittynyt parempaan suuntaan.

Miesten vaimoista seitsemällä on lapsia aiemmista parisuhteista. Nämä tilanteet voivat johtaa uusperheen muodostumiseen, jossa uuteen perheeseen ainakin toinen tuo lapsen tai lapsia aikaisemmasta perheestään (Huttunen 2001, 129). Kuitenkin tämänkaltainen uusperhe on toteutunut vain Kimmon tilanteessa. Käsittelen seuraavaksi näitä erilaisia perhetilanteita ja miten ne ovat luoneet myös erilaisia isyyden muotoja ja käytäntöjä (ks. Huttunen 2001; Kolehmainen 2004) sekä myös uus-isyystä vetäytymistä tai sen lykkäämistä.

Vanhemmuus on kertomusten perusteella näille miehille hyvin tärkeä asia. Yhteisiä lapsia thaimaalaisen vaimon kanssa on Jukalla, Karrilla, Kimmolla, Leolla ja Nikolla. Näistä viidestä eron takia Jukan ja Nikon lapset ovat äideillään. Niko korosti heidän yhteishuoltajuuttaan ja he myös yrittävät palata yhteen. Jukka korosti hyvää suhdetta 8- ja 4-vuotiaisiin lapsiinsa ja konkreettisesti muun muassa sitä, miten nämä lapset odottavat Jukan toisen thaimaalaisen vaimon lapsia Suomeen.

Isyydestä puhui tarkemmin Leo. Hän korosti selkeää vastuunottamista lapsistaan eli silloin kun hän on kotona, hän on lasten kanssa, vaihtaa vaippoja, leikkii ja asettaa lapsilleen rajoja yhdessä vaimonsa kanssa. Hän perusteli tätä thaimaalaisesta kulttuurista käsin, missä kumpikin osallistuu lastensa hoitoon ilman mitään eroja. Leon aktiivisuus voidaan nähdä osoituksena isyyden luonteen muutoksesta suomalaisessa yhteiskunnassa eli isyyttä on muuten vaikea perustella kuin antamalla aktiivisesti aikaa lapsilleen (Tigerstedt 1994, 81-82; Korhonen 1999, 218). Samalla se kuvaa sellaista perheen sisäistä työnjakoa, jossa miehet hoitavat lapsia mutta naiset vastaavat näiden huollosta (Jokinen 2004, 285). Leon kertoma ei vahvista sitä perinteellistä käsitystä, että miehet lastenhoidossa suuntautuisivat kodin ulkopuolelle huolehtimalla vaikkapa lasten harrastustoiminnasta ikään kuin välttääkseen läheisen kontaktin lasten kanssa orientoitumalla ulkopuolella tapahtuvaan toimintaan ja tekemiseen (ks. Holter 1996, 119). Leon kertomuksen sisältö onkin tulkittavissa konstruktiona sellaisesta miehenä olemisesta ja maskuliinisuudesta, jossa miehen sisäiset erot ovat esille tulevia. Viisikymppinen Leo on työorientoitunut ja hänen parisuhteensa rakentuu hyvin selkeille sukupuolittuneille käsityksille ja työnjaolle mutta samalla hän itse orientoituu juuri lastenhoidon kautta perhekeskeiseksi ja lapsista vaimonsa kanssa vastuunottavaksi, Jouko Huttusen (2001, 168) kuvaamaksi

osallistuvaksi ja sitoutuneeksi isäksi. Leon kuvaus on tulkittavissa sellaiseksi integraatiokerronnaksi, jossa mies ottaa lasten hoidon myötä uuden elämänalueen haltuunsa jonkinlaisella miehekkäällä toimintatavalla (Kolehmainen 2004, 105, 107).

Kun kolmannen maailman naiset muuttuvat työn tai avioitumisen takia taloudellisesti kehittyneempiin maihin hyvin tavallista on se, että naiset jättävät lapsensa omien perheenjäsentensä, esimerkiksi oman äitinsä huolehdittavaksi. Tällainen erillään olo saattaa kestää jopa vuosia (Hochschild 2002, 21). Toisaalta thaimaalaisen naisen kannalta motiivina avioitua länsimaisen miehen kanssa saattaa olla juuri isäpuolen saaminen lapselle, jotta tällä olisi turvattu tulevaisuus (Pataya 2003a, 156).

Kimmon yli kymmenen vuotta kestäneessä suhteessa vaimon lapsi on kuulunut koko ajan perheeseen. Tämä Kimmon perhe on siis ainoa, jossa perheeseen kuuluu vaimon lapsi. Myös Kimmo korosti yhteistä vastuuta lapsista. Muilla tilanne on se, että vaimon lapsi tai lapset ovat hänen perheensä hoidettavina Thaimaassa. Tällainen tilanne on Antin, Eskon, Henrin, Jukan, Laurin ja Unton vaimoilla. Siihen keskeisin syy oli suhteen lyhyt kesto haastatteluhetkellä. Henrin ja Unton parisuhde oli haastatteluhetkellä niin vakiintumattomassa vaiheessa, että uuden naisystävän lasten tulevaisuus ei tullut esille. Riippuen lapsien iästä pari on suunnitellut vaimon lapsien muutttoa Suomeen. Esimerkiksi Esko on pohtinut vaimonsa kanssa tämän 7-vuotiaan pojan saamista Suomeen, jotta tämä voisi aloittaa koulunsa täällä.

Hänellä on yksi poika siellä. Se on meillä yksi semmonen iso projekti, että kun me ollaan nyt naimissa, niin me otetaan heti se poika, kun hän saa oleskeluluvan niin saman tien laitetaan siihen oleskelulupa hakemus, että hänen poikansa pääsee tänne. Hän on 7-vuotias ja on hyvä aika tulla nyt, koska hän pääsis täällä suomalaisen kouluun ja se on yksi semmonen juttu, mihin mä nyt vetoan jos ne kaataa nyt siellä ulkomaalaisvirastossa sen hakemuksen, että kun tää poika tulee tänne niin on nyt erinomaisen hyvä aika aloittaa se koulunkäynti eikä odottaa vuotta siellä ja sitte pääsis tänne. (Esko, 39)

Eskon kuvaus kertoo puolisoitten yhteisen tulevaisuuden suunnittelusta ja hänen halustaan ottaa vastuu vaimon ohella myös tämän lapsesta. Myös Jukalla ja hänen vaimollaan on tavoitteena saada tämän kaksi poikaa Suomeen.

Me yritetään saada vaimon pojat, jotka ovat syntyneet 88 ja 89, yritetään saada ne tänne Suomeen. Koska ne on kouluiässä ja täällä on paljon paremmat mahdollisuudet opiskella. Ja sen mukaan, jos se poikien täällä olo ja koulu lähtis hyvin käyntiin, toimittas. (Jukka, 41)

Näitä molempia, Eskon ja Jukan, kuvauksia yhdistää vastuurationaalisuus (ks. Jokiranta 2003, 207) eli halua taata vaimon lapsille hyvä tulevaisuus ja konkreettisesti paremmat koulutusmahdollisuudet järjestämällä Suomeen muutto. Tämä teema, vaimon lasten tulevaisuus, kertoo miesten sitoutumisesta ja vastuunottamisesta parisuhteessa myös siten, että vastuu kattaa thaimaalaisen vaimon lapset eikä mies työnnä näitä marginaaliseen asemaan. Vastuun ottaminen ja sitoutuminen liitetään paremman tulevaisuuden järjestämiseen vaimon lapsille ja se kerronnallistetaan esimerkiksi koulunkäynnin kysymyksenä. Uusperheen

orastava isyys näyttäytyy miehisellä tavalla kuvata vanhemmuutta ja isyyttä (ks. Kolehmainen 2004, 107).

Vaimon lasten elämän ja turvan järjestämisessä voi olla kuitenkin erilaisia muotoja. Laurin vaimon poika on jo nuoruusiässä ja he lähettävät tälle rahaa tämän ammatilliseen koulutukseen. Bangkokissa asuvilla Antilla ja hänen vaimolla on oma järjestelynsä. Antin vaimon pieni lapsi asuu ja on hoidossa Antin vaimon äidillä, joka asuu verrattain lähellä heitä Bangkokissa. Lapsi on viikoittain lyhyitä aikoja parin luona. Antti korosti sitä, miten tämä lapsi voi heidän luonaan uida ja pelata Nintendoa, kun lapsi muuten on isoäitinsä hoidettavana vaatimattomissa olosuhteissa. Antti kuitenkin pohtii suhdettaan vaimonsa lapsen:

Hänell on tytär elikkä tää ei ollu koskaan este. Ja mie oon silleen laskenu, ett hän kuuluu, on yks, no ei voi nyt suoranaisesti sanoo, ett ois yks mun lapsi, mut lasketaan niin kuin lapsi mulle, mun lapsi, mie katon silleen perään. (Antti 26)

Opiskellessaan Thaimaassa Antti on vahvasti farangin, länsimaisen asemassa. Opiskelujen taso ja käytännöt ovat länsimaista vastaavat. Hänen asumisensa taso ja harrastuksensa erottavat hänet myös paikallisen bangkokilaisen väestön elintasosta ja elämäntavasta. Tähän elämään ja käytäntöihin on siirtynyt hänen vaimonsa. Vaimon lapsi on kuitenkin jossakin liminaalissa tilassa tai vain satunnainen vierailija ilman että ainakaan Antin kertomusten perusteella lapsi vaikuttaisi merkittävästi hänen elämäänsä. Vaikka Antti ei varsinaisesti puhunutkaan lapsesta huolehtimisesta, hän kuitenkin pohtii heidän kolmen yhteistä tulevaisuutta. Thaimaalaisen vaimon lapset merkitsevätkin suomalaisille miehille erilaisia positioita ja erilaisia käytäntöjä, kun kyseessä on lasten tulevaisuuden järjestäminen ja näistä huolehtiminen. Aineiston pienuudesta johtuen edellä kuvatut esimerkit jäävät kuitenkin yksittäisiksi.

Työnjako ja lapset määrittävät myös näiden miesten käsityksiä kodista. Tarkastelenkin seuraavaksi sitä, miten kodin teema ja merkitykset tulevat esille miesten kertomuksissa. Anni Vilkon (1998, 28) mukaan kodilla on kahdenlainen merkitys ihmisten elämässä ja muistoissa. Koti viittaa käsitteenä ensinnäkin fyysisiin aika-paikallisiin määrittämiin eli tiettyssä paikassa, tietyssä aikana sijainneisiin asuntoihin, jotka ovat olleet kotejamme. Toisaalta koti on Vilkon mukaan myös ”mielen koti”, johon liittyvät sosiokulttuurinen arvomaailmamme, kokemuksemme ja tunteemme sekä näihin liittyvät merkityksemme. Koti on siis paikka ja tila, johon liitämme muistoja, tunteita ja tärkeänä pidettäviä asioita ja arvoja.

Haastattelujen perusteella useimmat miehet välittivät sellaisen mielikuvan, että koti on heille tärkeä asia ja paikka. Ilmeisesti thaimaalaisen vaimon omistautuminen kodille ja kodinhoidolle tekee heille sellaisen yhteisen kodin, jonka myös mies tuntee itselleen tärkeäksi paikaksi. Kodista muodostuu osa nykyisen parisuhteen perustelujen ketjua eli se on merkki miehen vahvasta sitoutumisesta. Tuntuukin, että perheestä ja kodista on muodostunut näille miehille thaimaalaisen puolison kanssa kulttuurinen ja emotionaalinen suojapaikka. Matti Kortteisen (1982, 143) mukaan koti ja perhe voi korostua yhteis-

kunnallisessa murroksessa tällaisena suojapaikkana, jossa voidaan pyrkiä ylläpitämään patriarkaalisia koodistoja.

Haastattelemani miehet puhuivat yleensä vähän kodistaan tai kodeistaan, mikä selittyy varmasti osittain sillä, että en suoranaisesti kysynyt heiltä kotiin liittyvistä asioista. Toisaalta Vilkon (1998, 30-31) tutkiman omaelämäkertaineiston perusteella suomalaiset miehet ja naiset käsittelevät eri tavoin kotejaan ja kotihistoriaansa. Naiset käsittelevät kotiin liittyviä asioita määrällisesti enemmän kuin miehet. Toisaalta miehille koti näyttäytyy paljolti asumisen järjestämisen kysymyksenä eli miten se on hankittu, miten se soveltuu asumiseen ja millainen se tilallisesti laajemmassa merkityksessä on kun taas naiset kuvaavat enemmän sisätiloja ja toimintoja. Oma tutkimusaineistoni on samansuuntainen Vilkon tulosten kanssa: haastattelemani miehet puhuivat vähän kodeistaan ja jos puhuivat, teemana olivat juuri kodin hankkimiseen liittyvät asiat tai sen tekniset piirteet. Tästä esimerkkinä on Nikon tarina siitä, miten hän osti perheelleen asunnon, joka osoittautui sijainniltaan hyvin huonoksi. Erityisen selvästi tämä hankkimisen teema tuli esille niiden kolmen miehen tarinoissa, jotka ovat rakennuttaneet talon Thaimaahan vaimonsa kotikylään. Kalevin, Laurin ja Leon kertomuksissa keskeisinä sisältöinä olivat talon rakentamiseen liittyvät käytännön kysymykset ja ratkaisut sekä rakentamisen kustannukset. Tämä teema toimi toisaalta haastattelutilanteessa miestapaisena diskurssina eli talon rakentamiseen liittyvät tarkentavat kysymykseni saattoivat rohkaista kyseiset miehet varsin seikkaperäiseen kerrontaan. Asunnon hankinta ja erityisesti rakentaminen onkin ollut vanhemmille suomalaisille sukupolville onnen ja elämänsisällön antaja ja eräänlaisen elämäkerrallisen yhteisön perusta (Roos 1987, 179).

Haastatteluista viisi olen tehnyt miesten kotona, joista kuitenkin Antin kodin konteksti oli hieman erilainen. Kyseessä oli hänen äitinsä koti, jossa Antti asuu silloin kun hän on Suomessa hänen vakinaisen asunnon ollessa tällä hetkellä Bangkokissa. Haastattelujen aikana pyrin tekemään jonkinlaisia havaintoja näiden neljän kodin sisätiloista. Etnografisesti pyrin etsimään merkkejä thaimaalaisuudesta eli siitä, miten kaksikulttuurisuus mahdollisesti näkyisi näissä kodeissa. Kodit vaikuttivat hyvin suomalaisilta sekä sisustustyyllillisesti että esinekulttuurisesti. Jokaisessa oli nähtävissä satunnaisia merkkejä Thaimaasta eli kirjoja, tauluja tai erilaisia esineitä. Se, että nämä haastattelut toteutuivat kyseisten miesten kodeissa, ei merkinnyt sitä, että he olisivat muita enemmän tai eri tavoin puhuneet kodistaan ja sen merkityksistä.

Koti merkityksellistyi ja tuli esille selkeästi toiminnan kuvausten kautta. Koti liitettiin kerronnallisesti yleensä siihen, että siellä mies tekee jotakin joko yksin tai yhdessä vaimonsa ja mahdollisten lapsiensa kanssa. Edellä tuli esille Antin kuvaus siitä, miten hänen vaimonsa pieni lapsi tulee käymään viikoittain heidän luokseen ja mitä lapsi voi silloin tehdä. Leon kertomuksissa korostui se, miten hän odottaa töistä kotiin pääsyä pienten lastensa luokse ja se miten hän hoitaa lapsiaan ja leikkii näiden kanssa.

Kodin merkityksiä ihmisten elämässä voidaan arvioida myös sen mukaan, ketkä henkilöt sijoittuvat kodin tekemisen keskiöön (Vilkko 1998, 69). Miehet

korostavat varsin selkeästi sitä, miten thaimaalainen puoliso thaimaalaisen naise-
sentapaisesti omistautuu kodille ja perheelle. Monet miehistä ja erityisesti van-
himmat heistä täsmentävät tämän liittyvän juuri kotitöiden tekemisen
aktiivisuuteen. Tämä tarkoittaa siivoamista, kodin järjestämistä, ruuanlaittoa ja
yleensä kaikenlaisia kotona tehtäviä töitä. Tässä mielessä nelikymppiset, tasa-
arvoprojektin sukupolven miehet muodostavat erottuvan profiilin, koska he
työnjaon tarkastelussa toivat esille oman aktiivisen osallistumisensa ja muuta-
mien kohdalla kokonaisvastuun ottamisen siivoamisesta. Narratiivisesti tämä
asettaa miehet eri tavalla kotiinsa kun vertaamme tätä suuren murroksen suku-
polven viisikymppisten miesten tarinoin sihen, miten heidän vaimonsa omis-
tautuvat kodinhoidolle ja tekevät suuren osan itse ilman miehen osallistumista.

Tämä ikäryhmien ero on hyvin samansuuntainen Ilana Aallon (2002) tut-
kimustuloksen kanssa kun hän tutki 1930- ja 1960-luvuilla syntyneiden miesten
omaelämäkerrallisia kirjoitelmia isyydestä ja millaisia kotiin liittyviä käsityksiä
nousee kirjoitelmista esille. Näille vanhemmille miehille koti oli asunto, jonka
ylläpidosta mies vastaa ja näkemys kiinnittyy kertojan oman ajan käsityksiin
miehen elättäjävelvollisuuksista. Aallon (mt., 33, 40) mukaan näiden miesten
kodille antamat merkitykset liikkuvat tavallaan kodin ulkoradalla, jolloin esi-
merkiksi juuri kodin rakentamiskertomukset toimivat mieheyden määreinä.
1960-luvulla syntyneiden miesten kirjoitelmat erosivat tästä siinä, että heidän
puheensa kodista on perhekeskeinen ja siirtynyt kodin keskelle ja se korostaa
yhteistoimintaa puolisoitten kesken.

Tässä omassa tutkimassani miesjoukossa kodilla näyttääkin olevan selkei-
tä sukupolvittaisia merkityseroja. Juuri tasa-arvoprojektin sukupolven miehille
koti on jaettu merkitysmaailma eli se on suomalaiselle miehelle ja hänen thai-
maalaiselle vaimolleen yhdessä koettava tila ja merkitysmaailma. Tätä van-
hemmat, suuren murroksen sukupolven miehet korostavat kotiaan vaimonsa
kautta, jolloin koti saa merkityksiä ja ilmaisuja thaimaalaisen vaimon kotitöiden
aktiivisuuden tai kotiin liitettävien arvojen muodossa. Tosin Leo ilmaisi kotiaan
vahvasti pienten lastensa ja näiden hoitamisen kautta. Lisäksi Lauri toi haastat-
telussaan selkeästi esille sitä, miten hän eläkeläisenä on paljon kotona ja tekee
kotitöitä. Vilkon tutkimusaineisto (1998, 31) osoittikin, miten sekä eläkeläismie-
het että -naiset yhdenlaisesti kertovat juuri kotiin ja sen sisätiloihin liitettäviä
asioita.

Nuorimmat haastatellut, globalisaation ja yksilöllistymisen sukupolven
miehet, eivät juurikaan käsitelleet kotia ja siihen liitettäviä asioita. Tämä voi
selittyä asumisen vakiintumattomuudella ja sillä että miehen ja myös heidän
yhteinen keskinäinen toiminnan sfääri sijoittuu ja on jokin muu kuin kotielämä.
Tästä esimerkkinä on Antin tikkakerhoharrastus, jossa hänen vaimonsa on
myös mukana. Kyse voi olla Sallie Westwoodin ja Annie Phizacklean (2000, 2)
kuvaamasta kuulumisesta uudella tavalla ylikansallisiin yhteisöihin eli käsitys
kodista ja kuulumisesta venyy ajassa ja paikassa. Nuorten miesten koti on jous-
tava eli muutostilassa. Toisaalta talonomistajamiestenkin kodit ”venyvät” akse-
lilla Suomi-Thaimaa.

8.5 Arjen ongelmat

Elisabeth Beck-Gernsheim (1994, 127) on tuonut esille sen, miten nykyajan parisuhteissa ja erityisesti kahden kulttuurin välisissä suhteissa joudutaan rakentamaan yhteinen todellisuus eli yhteiset arvot, kommunikaatiomuodot, rituaalit ja arkipäiväisten rutiinien hoidot. Jokaisessa parisuhteessa on asioita, joista on sovittava ja luotava yhteisiä käytäntöjä eikä voida sinänsä väittää, että kahden samaan kulttuuriin kuuluvan parisuhde olisi helpompi tai vaivattomampi kun ratkotaan arjen käytännön kysymyksiä ja ongelmia. Kuitenkin kahden kulttuurin välisten suhteiden haaste on se, että kulttuuri ei sinänsä yhdistä puolisoita. Tällaisissa suhteissa ongelmia aiheuttavat erityisesti kieli, elämäntapa, arvot, ruokakulttuuri tai tapa ajatella (Spickard 1989, 158). Silloin voitaisiin ajatella, että mahdollisten ongelmien takia näissä suhteissa tarvittaisiin enemmän jonkinlaista parisuhdetyötä.

Kaksikulttuurisissa parisuhteissa kyse on siitä, miten akkulturaatio prosessina toteutuu eli miten ajan kuluessa tapahtuu muutoksia toisen kulttuurin kanssa kosketuksessa olevien ihmisten uskomuksissa, tunteissa, asenteissa, arvoissa, käyttäytymisessä ja samaistumiskuvioissa (Liebkind 2000, 13). Tällaisessa parisuhteessa toteutuu kahden tason akkulturaatio. Makrotasolla vähintään toisen eli kotimaastaan muuttaneen on akkulturoiduttava uuden kotimaansa yhteiskuntaan ja elämänmuotoon. Mikrotasolla molemmat käyvät läpi akkulturaatioprosessiaan tutustumalla ja tottumalla toisen käsityksiin avioliiton rooliodotuksista ja arvomaailmasta. (Tuomi-Nikula 1997, 283.)

Suomalais-thaimaalaisissa parisuhteissa on kyse myös kulttuurierojen esiintulemisista. Käytännössä tämänkaltaiset suhteet voivat tuoda esille sekä merkkejä selvästä kulttuurien dialogisuudesta että vaikeuksia tuottavasta törmäämisestä (vrt. Giddens 1994, 19). Sinikka Arteva (2000, 16) viittaa pastori Timo Keskitalon näkemykseen siitä, että kahden kulttuurin avioliitoista näyttäisivät onnistuvan ne, joissa perhe pystyy luomaan eräänlaisen kolmannen kulttuurin sekoituksena molempien omasta kulttuurista ja elämäntavasta ja jossa molemmat ottavat toisensa huomioon. Kyse on silloin kulttuurin ja identiteetin hybridisyydestä eli identiteetin eri osat sekoittuvat ja luovat uusia muodostelmia (Pietikäinen, Dufva & Laihiala-Kankainen 2002, 13). Miesten kertomuksissa tämä kulttuurien kohtaaminen tuli esille esimerkiksi ruokakulttuurin thaimaalaisuudessa, vaikka pari asuikin Suomessa.

Haastatteluissa miesten oli ilmeisen helppoa tuoda esille sellaisia asioita, jotka ovat tuottaneet ongelmia heidän omassa parisuhteessaan. David H. J. Morganin (1999, 28) mukaan parisuhteen ja perhe-elämän riskeistä on tullut yksi perheen käytäntöjen ymmärtämisen ja ilmaisemisen taso. Ihmiset tietävät esimerkiksi, millaiset tekijät saattavat aiheuttaa eron, jonka pohjalta he voivat arvioida ja puhua omasta suhteestaan ja sen tulevaisuudesta. Morgan selittää tätä sillä, miten yhteiskunnan refleksiivisen modernisaation vaiheessa refleksiivisyys liittyy yksilöllistymiseen. Tämä merkitsee tutkimieni miesten tai ainakin

osan heistä kohdalla kykyä asettaa tarkasteltavaksi oman elämän keskeisiä kysymyksiä ja riskejä sekä kykyä puhua näistä asioista (ks. Adkins 2003).

Kaksikulttuurisissa parisuhteissa on tavallista enemmän tilaa erilaisille väärinymmärryksille jo pelkästään sen takia, että yhteistä kieltä ei välttämättä ole. Tällaisissa parisuhteissa lisäksi ongelmia aiheuttavat taloudelliset asiat, työ tai työttömyys sekä velvollisuudet kummankin perheitä kohtaan (Breger & Hill 1998b, 24). Outi Tuomi-Nikula (1997, 277; ks. myös Viertola-Cavallari 2004, 11-12) täsmentää mahdolliset ongelmat neljään kenttään, jotka ovat:

- 1) Perheen kotipaikka ja oikeudellinen asema.
- 2) Perheen sisäiseen elämään liittyvät asiat kuten kieli, uskonto, traditiot, roolit.
- 3) Kodin ulkopuolisiin suhteisiin liittyvät reaktiot.
- 4) Lasten kasvatukseen liittyvät kysymykset.

Haastattelemieni miesten kertomuksissa ensimmäinen tema eli kysymys kotipaikasta ei tullut esille minään ongelmateemana. Pääosin parit ovat saavuttaneet stabiilin tilanteen maavalintaan liittyvän päätöksen jälkeen. Osalla tämä tarkoittaa kompromissia eli elämistä kahdessa maassa, jolloin vakinainen asuinpaikka on Suomessa mutta lomat vietetään Thaimaassa. Muutamilla tilanne oli vielä vakiintumaton eli pysyvää asuinmaata vielä mietittiin. Edellä kuvatusti kuitenkin perheen eli thaimaalaisen naisen oikeudellinen asema oli yleensä aiheuttanut ongelmia. Se että miesten kertomuksissa asuinmaan valinta ei ollut ongelma ei tarkoita sitä, että välttämättä heidän vaimonsa olisi tilanteeseen tyytyväinen tai että ratkaisu olisi ollut vaimolle helppo, koska yleensä tämänkaltaisissa parisuhteissa vaimo on muuttanut. Toisaalta taustalla voi olla myös se, että ongelmia aiheuttavina asioina korostuivat selvästi perheen sisäisiin ja ulkoihin suhteisiin liittyvät asiat. Lastenkasvatusta ei nimetty ongelmalliseksi, mihin eräs selitys oli se, että useilla näistä pareista ei ollut yhteisiä lapsia.

Kieli

Mikä sitten suomalais-thaimaalaisissa parisuhteissa on erityistä ja mahdollisesti vaikeaa? Miehet nimesivät kielen yleisimmäksi ongelmia aiheuttavaksi tekijäksi. Heillä ei ole yhteistä kieltä, jolla jakaa asioita ja selvittää vaikeita tilanteita. Tutkittavassa joukossa esiintyi kaikki mahdolliset kielivariaatiot. Parien yleisin kotikieli on englanti mutta tyypillistä on myös arjen sekakieli, joka koostuu suomesta, thaista ja englannista ja jossa asioita selvitetään sanakirjan avulla. Tyypillistä kahden kulttuurin parisuhteille ovatkin kielivaikeudet ja usein jonkin kolmannen kielen, välittäjäkielen ('lingua franca') käyttö keskinäisen ymmärryksen välineenä (Breger & Hill 1998b, 22). Tämä välittäjäkieli on suomalais-thaimaalaisilla pareilla usein juuri englanti.

Thaimaalaisten naisten englanninkielen valmiudet tuntuivat olevan kohutuulliset. Tosin osa ei suhteen alkaessa osannut englantia juuri lainkaan. Suhteille tyypillistä onkin jatkuva kielen tai kielien opiskelu. Neljällä parilla pääkotikieli on thai. Karri asuu perheensä kanssa Thaimaassa ja heidän aiem-

min asuessa Euroopassa yhteiseksi kieleksi vakiintui thai, koska vaimo ei oppinut englantia. Jukka ja Kimmo ovat molemmat opetelleet 1980-luvulla thaikielen ennen nykyisen suhteensa alkua. Motiivina oli toistuvilla matkoilla saada syvempi kuva maasta ja tutustua sen kulttuuriin ja ihmisiin.

Thaikieltä mä olen opiskellut jo vuodesta 1985 alkaen ja osaan sitä sen verran hyvin, että pystyn puhumaan ja myös ymmärtämään tarkemmin ja että meillä esimerkiksi riitely tapahtuu thaiksi. Toisaalta tää on tietysti vaikeuttanut vaimon sopeutumista Suomeen, kun hänen ei ole niin aktiivisesti tarvinnut opetella suomen kieltä. (Jukka, 41)

Lähes kaikki miehet ovat opiskelleet thaikieltä ja heidän kielelliset valmiutensa ovat kehittyneet useilla matkoilla ja parisuhteen arjessa. Tämä merkitsee mahdollisuutta ymmärtää paremmin thaimaalaista puolisoa, hänen kotimaataan ja kulttuuria. Toisaalta miehen thaikielen taitoisuus saattaa hidastaa naisen sopeutumista suomalaiseen yhteiskuntaan, jota kysymystä Jukka pohtikin kriittisesti. Kaikki Suomessa asuvat naiset ovat olleet suomenkielen kursseilla ja miehet korostavat tämän merkitystä eli että vaimon pitää ensin hankkia suomenkielen valmiudet, jonka jälkeen on paremmat mahdollisuudet saada töitä. Haastattelutilanteissa oli osan aikaa läsnä seitsemän miehen vaimo ja näistä Laurin vaimo osallistui välillä aktiivisesti haastatteluun kuuntelemalla tarkasti ja kommentoimalla myös oma-aloitteisesti miehensä näkemyksiä. Hänen aktiivisuutensa perustuikin hyvään ja toimivaan suomenkielen taitoon.

Kun yhteisen kielen puuttuminen on parisuhteessa ongelma, se merkitsee sitä, että arjen tilanteissa on vaikeaa selvittää käytännön asioita. Kieliongelmat aiheuttavat puolisoiden välillä ilmeisiä väärinkäsityksiä, joita joudutaan perusteellisesti selvittämään.

Niitä asioita, joita pitäis selvittää tulevaisuudessa tai sillai, että huomenna mennään hoitamaan jotakin asiaa, niin se on aika vaikeaa, mutta se täytyy vaan paperilla näyttää. Kaikki kellonajat ja tällasii. Ja kattoo sanakirjasta. (Kalle, 41)

Väärinkäsityksiä sattuu. Englanninkielessä asiat on eri tavalla tai ehkä hän ymmärtää ne eri tavalla kuin mitä mä olen tarkottanut eli tällasii kömmähdyksiä tulee ja siit voi tulla huutamisia, kun toinen ei tajuu. Se yleensä ratkee sillee, ett puhutaan asiat pari kolme kertaa. (Antti, 26)

Kieliongelmiin viittasivat useat, mutta niitä käsittelivät selvästi tarkimmin muutamat keski-ikäiset ja nuorimmat haastatellut. Nämä miehet reflektoivat kieliongelmaa parisuhteessa eli miten se ilmenee, miten se vaikuttaa ja miten yhteisen kielen puuttumisesta johtuvat ongelmat ratkaistaan.

Raha

Osa miehistä oli sitä mieltä, että vaikein ongelma heidän parisuhteessaan on raha. Tämä ongelma myös tarinallistettiin eli siihen liitettiin runsaasti kertomuksellisia esimerkkejä joko omasta ja myös toisten suomalais-thaimaalaisten parien elämästä. Kerronnallisesti rahaan liittyvät ongelmat voidaan nähdä sellaisena topoksena, josta esitetään yksityiskohtaisia kuvauksia, yhdistetään kohdejoukon kokemusmaailmaa ja jolla herätetään kuulijan ja lukijan samastu-

minen (Hyvärinen 1998, 327). Tässä tapauksessa kyseessä voi olla myös sellainen sukupuolittunut topos, jossa miehet yleisemmin kuin naiset puhuvat rahaan liittyvistä asioista ja varsinkin puolisojensa rahankäytöstä. Katja Repo (2003, 73) on viitannut siihen, miten perheen sisäinen rahan käyttö voidaan myös määritellä hallituksi ja ongelmattomaksi, jolloin estetään mahdollisten ristiriitojen nouseminen esiin. Haastattelimieni miesten artikulaatio oli siis selkeästi erilaista eli siinä ei ristiriitoja ja ongelmia peitelty.

Kun thaimaalainen nainen tulee Suomeen, hänellä ei ole aluksi omaa rahaa ja tottuminen suomalaiseen yhteiskuntaan, elintasoon ja rahan ostovoimaan vaatii aikansa. Tästä puhuivat viisikymppiset, suuren murroksen sukupolven miehet, jotka viittasivat siihen, että thaimaalaisilta naisilta puuttuu suhteellisuudentaju tässä uudessa tilanteessa. He korostivat myös sitä, että tämä voi olla yleisempikin ongelma suomalais-thaimaalaisten parien elämässä.

No se tarkoittaa sitä ihan samaa, jos aatellaan, että vaikka sun vaimosi saa yhtäkkiä 200 000, 300 000 markkaa kuussa palkkaa. Sitä ei heti pysty tajuamaan, että niin paljon rahaa, että mitä sillä saa, ihan mitä vaan. Näillä thaimaalaisilla on ihan sama, että jos niitten tulotaso on ollu 500-600 markkaa kuussa ja sitten ne tulevat tänne Suomeen, jossa miehen palkka on jotain 20 000 tai 30 000 [markkaa /HS], niin se tuntuu niistä niin äärettömän suurelta summalta että se on ihan kuin rahaa kasvas puussa. Eli ei ne osaa sitä käsitellä niin isoja summia ja siitä tulee helposti tämmösiä ylilyöntejä, että suhteellisuuden taju alkaa pettää. (Kalevi, 52)

Käytännössä pari on voinut sopia, että mies antaa vaimolleen tietyn summan rahaa ikään kuin viikkorahana, jonka vaimo saa käyttää haluamallaan tavalla. Yleensä kyse on jonkinlaisesta rajojen asettamisesta ja vaimon opettamisesta rahan harkittuun, säästeliääseen käyttöön. Kyse on miehen mahdollisuudesta kontrolloida perheen sisäistä rahan käyttöä koska käytännössä vain hänellä on rahaa. Vaimolle tämä jättää vähän taloudellista autonomiaa ja miehellä on aina viimeinen sana sanottavanaan taloutta koskevilla päätöksillä (ks. Repo 2003, 69). Miehen tavoitteena on saada vaimo ymmärtämään miehensä taloudellinen asema ja suomalainen elintaso, jolloin vaimo ei innostu tuhlailevaan elämäntyyliin. Käytännössä esimerkiksi vaimon puhelut kotimaahan ovat monissa suhteissa ristiriitoja aiheuttava asia. Mies saattaa kontrolloida puheluiden määrää ja pituutta käyttäen näin patriarkaalista valtaa. Tämä on osoitus siitä, miten maahanmuutosta johtuvat sinänsä vaatimattomilta ja vähäisiltä tuntuvat transaktiot (ks. Phizacklea 2000a, 11) eli tässä tapauksessa thaimaalaisen naisen puhelut kotimaahansa perheenjäsenilleen, voivat muodostua kaksikulttuurisissa parisuhteissa arkipäivän suuriksi ongelmiksi.

Miehellä oleva taloudellinen valta voi liittyä myös emotionaaliseen valtaan kuten Heimon parisuhteessa, kun hän antaa vaimonsa soittaa Thaimaahan silloin kun tämä on erityisen surullinen ja ikävoi kotimaataan ja omaa perhettään. Kalevin mukaan vaimolle on vedettävä kylmästi rajat niin kuin lasten kanssa tehdään ja hänen mielestään vaimoa on kasvatettava tässä mielessä aivan kuin lasta. Voidaan pohtia sitä, miksi erityisesti kolme noin 50-vuotiasta miestä korostavat rahasta aiheutuvia ongelmia. Kyseisten miesten suhteet olivat haastatteluhetkellä muutaman vuoden mittaisia, joten on ymmärrettävää, että alkuvaiheessa syntyy ongelmia rahankäyttöön liittyvistä asioista. Toisaalta jou-

kossa oli myös nuorempia samassa parisuhteen alkuvaiheessa olevia miehiä, jotka eivät tuoneet raha-asiaa erityisesti esille. Katja Revon (2003, 73) mukaan suomalaisten lapsiperheiden rahatodellisuus on sekä yksilökeskeinen että jakamiseen ja perheen yhteiseen etuun pohjautuva elämänalue. Suomalais-thaimaalaiset parit ovat matkalla näitä kohti mutta suhteen alkuvaiheessa varsinkin vanhempien miesten suhteissa kyse ei ole kummastakaan, koska kyse on taloudellisesti varsin absoluuttisesta mieselättäjyydestä ja patriarkaalisesta valasta.

Eräs rahan liittyvä periaatteessa ja käytännössä keskeinen ja vaikea asia on rahan lähettäminen vaimon perheelle Thaimaahan. Useat miehet pitivät tätä jopa eniten ja vaikeimpia ristiriitoja aiheuttavana asiana. Taustalla on se, että Thaimaassa perhe on suvunsisäisen sosiaaliturvan perusta (Sarmela 1988, 166). Tällöin lasten tehtävänä on aikuisina elättää vanhempansa ja siihen liittyy lasten kiitollisuus vanhempiaan kohtaan (Pataya 2003a, 65). Kyse ei ole vain thaimaalaisesta ilmiöstä vaan laajemmin siitä, että länsimaihin tai yleensä kotimaata kehittyneempiin maihin muuttaneet kehitysmaiden naiset lähettävät rahaa omalle perheelleen (Ehrenreich & Hochschild 2002, 7). Velvollisuus elättää omaa perhettä lähettämällä jatkuvasti rahaa voi olla niin voimakas sidos, että jos mies kieltäytyy rahan antamisesta tähän tarkoitukseen, thaimaalainen nainen voi päättää suhteen ja palata kotiinsa (Pataya 2003a, 156).

Esko kertoi lähettävänsä rahaa ja hän nimittää tilannetta siten, että hänellä on kuin osamaksuvaimo. Hän on vaimonsa kanssa lähettänyt lisäksi silloin rahaa, kun tämän perheenjäsenet ovat sairastuneet. Esko pitääkin rahan lähettämistä vallitsevana käytäntönä eli hänen mukaansa kaikki suomalaiset miehet toimivat näin. Haastattelujen perusteella käytännöt vaihtelevat kuitenkin laidasta laitaa ja toinen, selkeä vaihtoehto on tietysti se, että mies ei lähetä rahaa kuten Kallen tapauksessa.

Mä en lähetä. Että hän saa itte mennä töihin ja ansaita rahaa ja jos haluaa lähettää niin sitten lähettää. Että sitä rahaa ei kasva puussa ja se hänen on tajuttava. (Kalle, 41)

Yleensä vaimon perheen tukemiseen on voinut liittyä tiukkaakin keskustelua, jonka tuloksena mies ei suostu lähettämään rahaa. Vaihtoehdoksi voi muotoutua myöskin se, että thaimaalainen nainen lähettää itse omista vähäisistä rahoistaan perheelleen tukea. Tämä kuvaa sellaista "raha on ansaittava"-tulkintakehystä, jossa tavoitteena on kahden keskenään individualistisen puolison itsenäisyys ja riippumattomuus toisistaan taloudellisesti (ks. Repo 2003, 74). Osmolla ja Nikolla oli rahan lähettamisestä aivan oma käsityksensä. Heidän mielestään kyse on suomalaisen miehen "putsaamisesta", jossa vaimo koettaa saada mahdollisimman paljon rahaa Thaimaassa oleville perheenjäsenilleen.

Näistä että tytöt lähettää kottii rahaa niin se kaikkein uskomattominta onkin, että kun monet ajattelee, että ne siellä köyhii niin mutt paska ei se mihinkään köyhiin oloihin mene se raha. Että ne pelaa ja pitää hauskaa siellä ja muuta tämän kanssa, että ei ne mittään taloo rakenna paremmaks sen kanssa eikä mittään. Se menee hauskan pitoon ja kun raha tulee niin mitä isompi summa, niin nyt pistetään pirskeet pystyyn ja pidetään hauskaa ja se laitetaan menemään. (Osma, 52)

Osmon ja Nikon tulkintaa tukee Erik Cohenin (1996, 284; ks. myös Åsvik & Åsvik 2004, 136-145) esille tuomaa thaimaalaisten baarityttöjen tapaa sepittää erilaisia tarinoita siitä, miten heillä on taloudellisia ongelmia ja he tarvitsevat rahaa vaikkapa perheenjäsenten sairauskuluihin tai jostakin muusta syystä heidän täytyy lähettää rahaa perheeseen kuuluville. Tutkimuksellisesti ei ole edes oleellisen tärkeää tietää sitä, onko Osmon ja Nikon näkemys oikeampi ja todempi kuin muiden. Mielenkiintoisempaa onkin heidän kertomansa tulkinta sinänsä. Sen voidaan ajatella liittyvän siihen, että varsinkin Osmolle tuttua on Thaimaan baarien elämä ja baarityttöjen elämäntapa, jota siis Erik Cohen on tutkinut. Susanne Thorbek (2003, 65) viittaa seksituristeissa havaittuun saitouden piirteeseen, joka perustuu miehen haluun saada halutessaan seksiä mahdollisimman edullisesti. Saituuden periaatteen ja näkökulman voidaan ajatella siirtyvän veteraaninomaisen seksituristin, jollaiseksi Osmo voidaan tyypitellä, omaan parisuhteeseen.

Raha tuli myös kolmannella tavalla esille, kun kaksi miestä viittasi naisten pelihimoon. Heimion vaimo oli lähtenyt miehensä syntymäpäivänä thaimaalaisten ystäviensä kanssa pelaamaan kasinoon. Samalla hän otti esille thaimaalaisten, sekä miesten että naisten, pelihimon (ks. Cohen 1996, 286; Prapairat 2003, 145). Osmo puolestaan selitti ensimmäisen eron päättyneen parisuhteensa ongelmaksi sen, että hänen vaimonsa alkoi viettää yhä enemmän aikaa thaimaalaisten kanssa ja pelaamalla enemmän ja enemmän.

Neljä, viis vuotta meni ihan hyvin. Ei mittää ongelmii. Mut sitten mitä enemmän rupes Thaimaasta tulemaan muita niin sitä enemmän alko tulla ongelmii. Mitä he niin kun tämmösi ihmisiä, ett he päivät pitkät vapaata eikä mittään tekemistä, niin ne keksis kaiken maailman ajankului ja sitt porukall mentiin jonnekin ja pelaamaan jonnekin pelihalleill ja sitt illalla discoo ja sitt alko löytyy porukkaa mikä veti mukanaan eikä sitt mikkään pidättäny. (Osmo, 52)

Osmon mielestä hänen molempien thaimaalaisten vaimojensa pelihulluus rikkoi suhteet. Hänen mukaansa 80 prosenttia thaimaalaisista on pelihulluja ja jos hän menee Helsingissä kasinolle, niin se on täynnä thaimaalaisia. Osmo kertoi, että hänen vaimonsa pelasi aina rahansa loppuun ja oli sen jälkeen useita päiviä kiukkuinen, jonka jälkeen pelaaminen aina kuitenkin jatkui. Hänen mukaansa tämä on vaikein ongelma suomalais-thaimaalaisten parien elämässä, koska naiset pelaavat kaikki rahat ja lisäksi siis muiden naisten porukka vie mukanaan. Sen jälkeen eronneet naiset joko hankkivat uuden suomalaisen miehen tai siirtyvät hieromalaitoksiin töihin¹⁷. Osmon mukaan 60-70 prosenttia suhteista epäonnistuu ja osaksi syynä on myös se, että naisten joukossa on myös todellisia huijareita, joiden tavoitteena on vain saada mieheltä rahat pois. Toisena eron johtaneena syynä on thaimaalaisten ryhmittäminen eli nämä alkoivat tapaila toisiaan ja Osmon kertoman mukaan hänen vaimonsa alkoivat olla entistä vähemmän kotona. Muut haastatellut miehet eivät tuoneet esille tämänkaltaisia

¹⁷ Syyskuussa 2003 Tampereen poliisi teki valvontaiskun useisiin thaimaalaisten hierontapaikkoihin paritusepäilyn takia. Iskuissa kiinniotetut hierontapaikoissa työskentelevät naiset olivat syntyperältään lähinnä thaimaalaisia ja Suomessa jo pitkään olleita. (Perttu 2003.)

ongelmia, mutta Heimo viittasi vaimonsa satunnaisiin peliharrastuksiin, jotka olivat hämmentäneet häntä vaikka varsinaista ongelmaa parisuhteelle niistä ei ollut muodostunutkaan.

Osmon tarinat kahdesta parisuhteestaan ovat ainoina jonkinlaisia tragedia-tarinoita eli niissä oman toiminnallisen vallan ulkopuolella oleva paha voittaa väistämättömästi, eikä Osmo ole kyennyt vaikuttamaan asioiden kulkuun. Esimerkeissä Osmon viesti oli yksiselitteinen: parisuhde oli toimiva ja kunnossa, kunnes kasvava muiden thaimaalaisten naisten joukko vei hänen vaimonsa näiden naisten ryhmän elämään, pelaamaan ja discoihin. Tällaisessa ryhmäytymisessä on kuitenkin kyse thaimaalaisten naisten tavasta muodostaa ystävyysryhmiä ja verkostoja eli viettää aikaa yhdessä ja vaihtaa koko ajan kokoontumispaikkaa toiseen ainakin, jos kyseessä on prostituution alalla työskentelevät naiset (Cohen 1996, 272). Lisäksi eri maahan muuttaneiden thaimaalaisten naisten on havaittu luovan etnistä alakulttuuria saadakseen olonsa uudessa maassa mahdollisimman samanlaisiksi kuin kotimaassa eli he ovat toistensa seurassa ja puhuvat thaikieltä (Lisborg 2003,153).

Osmon kertomus voidaan tulkita lisäksi niin, että toisen kulttuurin edustajista on aina helppo tehdä syntipukkeja (Azar 1997, 14; Lehtonen 2004, 251). Osmon kielteinen tulkinta thaimaalaisten naisten verkostoista oli kuitenkin poikkeus, sillä muutamat miehet korostivat thai-naisten ystävyys-suhteita ja niiden merkitystä myös oman parisuhteen kannalta hyvin myönteisenä tekijänä. Esimerkiksi Esko korosti sitä, miten hänen vaimonsa on saanut näiltä uusilta ystäviltä tarpeellista tietoa sekä miten hän itse on oppinut ymmärtämään paremmin vaimoaan ja saanut hyödyllistä apua käytännön tilanteisiin keskusteltuaan pidempään Suomessa olleiden thaimaalaisten naisten kanssa (ks. myös Pataya 2003a, 302).

Suhtautuminen thaimaalaiseen kulttuuriin

Haastatellut miehet suhtautuivat kaikki hyvin myönteisesti thaimaalaiseen kulttuuriin. Jotta suhteet voisivat muodostua toimiviksi, keskeistä on miehen perehtyminen vaimon kotimaan kulttuuriin. Koska vaimon sopeutuminen Suomeen aiheuttaa joka tapauksessa ongelmia erilaisesta ilmastosta alkaen, sopeutumista edistää miehen aktiivinen perehtyminen vaimonsa taustaan. Nämä miehet kertoivatkin siitä omasta prosessistaan, miten Thaimaasta ja sen kulttuurista on tullut heidän elämässään tärkeä elementti. Useat ovat oppineet ainakin jonkin verran thaikieltä, joka on mahdollistanut lähemmän perehtymisen maahan ja sen kulttuuriin.

Sitä maata jollakin tavalla rakasti. Niin kun diggas helvetisti, niin mä imin kaiken tiedon. Mull on yhä edelleen vuodesta 1991 lähtien niin siitä eteenpäin kaikki Thaimaata käsittelevät dokumentit, mitä koskaan on tullu Suomen televisiosta, mull on kaikki nauhalla. Ja just tämä lapsen äidin kautta nyt se vasta on syventyny, koska aluksihan se on ollu aina tämä klassinen baarielämä. Mutta nyt se vasta on syventyny ja olen ollu hänen vanhempien luona kaksi kertaa ja nähny sen elämän arkipäivänkin kannalta. Että mä kerta kaikkiaan rakastan myös sitä paikkaa ja myös vihaan sitä kuumuutta. (Niko, 29)

Nikon toteamus kuvaa prosessia, jossa kiinnostus Thaimaahan on ensin käynnistynyt seksiturismin ja baarielämän muodossa. Vähitellen toistuvien matkojen ansiosta siihen on liittynyt laajempi kiinnostus maata ja sen kulttuuria kohtaan, mutta vasta puolisonsa myötä Niko on mielestään päässyt jollekin syvemmälle tasolle. Tällaisen kulttuurisen tietämyksen voi nähdä jopa jonkinlaisena miehen sankarillisuutena. Sankarillisuus tulee esille orientoitumisessa vaimon kulttuuriin ja tietämyksessä niistä oloista, joista vaimo tulee. Innokkaimpia ja runsaimpia narraatioita olivatkin haastatteluissa miesten etnografiset kuvaukset thaimaalaisista tavoista, kulttuurista ja paikallisista oloista.

Tutkittavat miehet jakautuvat karkeasti jaoteltuna kolmeen ryhmään suhtautumisessaan vaimonsa kulttuuriseen taustaan. Selvä enemmistö puhui sävyiltään myönteisesti kulttuurien kohtaamisesta. Osalla tähän on liittynyt oppimisprosessi eli vaimon jotkut tavat ovat saattaneet ensin ihmetyttää tai yleensä thaimaalainen tapakulttuuri on vaatinut totuttelua. Toisena ryhmänä miehistä viisi eli Henri, Karri, Olli, Saku ja Timo eivät juuri puhuneet thaimaalaisesta kulttuurista ja mahdollisista kulttuurieroista. Tosin Timon ja Henrin suhteet ovat niin alkuvaiheessa, että on ymmärrettävää etteivät he käsitelleet kulttuuriin liittyviä teemoja ja Timo ei edes ole käynyt Thaimaassa. Muut kolme ovat olleet pidempään suhteessa, mutta eivät tuoneet esille kulttuurieroja tai ongelmia. Kolmannen ryhmän muodostaa yksin Osmo, joka kertoi vaimojensa kulttuuristen piirteiden olleen enemmän tai vähemmän vaikeita hänelle ymmärtää.

Uskontojen erilaisuuden voisi ajatella aiheuttavan näiden parien elämässä ongelmia ja ainakin ne voivat vaatia totuttelua. Koska miesten vaimot ovat buddhalaisia, tarjoaa uskonto ja sen merkitykset mielenkiintoisen tarkastelunäkökulman miesten elämään ja arvoihin. Miehet tuntuivat kuitenkin sopeutuneen varsin joustavasti puolisonsa buddhalaisuuteen.

Onhan siinä se uskonto on ihan eri juttu, tää Buddha-juttu. Ett hän on harras uskovainen. Tai ainakin siltä tuntuu. En mä tiedä onko ne kaikki sellasii, mutt kuitenkin jatkuvasti sitä Buddhaa rukoillaan ja laitetaan himmelit sinne ja emmä hirveesti Buddhasta, mutta oon ottanu selvää, mutt Suomessa ei oikein netissäkään ei meinaa saada suomenkielistä tietoa. (Unto, 38)

Unto ihmetteli tulevan vaimonsa uskonnollista kulttuuria, mutta hänkin on itse aktivoitunut ottamaan selvää asioista, vaikka he eivät vielä haastatteluhetkellä asuneetkaan yhdessä. Uskonto ja sen muodot ovat jollakin tavalla vaikeita olleet ainoastaan Osmolle.

No monta kertaa niin kun semmosista pikku asioista kun ei välttämättä toinen ymmärrä ja ajattele, ett niill on ne omat uskomukset ja ne on semmosii kummallisii ja ihmeellisii, ett ne voi olla ihan mitä vaan joku pikku asia, mikä mill meille ei oo mittään merkitystä, niin ne suuttuu ihan jostain mitättömäst meidän mielest ja mikä ei oo mitenkään tärkeä. Ja sitt mun ensimmäinen vaimo oll semmonen, ett niill on siell Thaimaassa semmosii määrättyjä henki-ihmisiä, minkä kanssa ne keskustelee ja ne antaa neuvoa. (Osmo, 52)

Myös Leo kertoi siitä, miten hänen vaimonsa kiinnostus pahoilta hengiltä suojaaviin taruhahmoihin ensin ihmetytti ja nauratti häntä, mutta nyttemmin hän

on oppinut antamaan vaimolleen rauhan. Kimmon mukaan uskonnosta ei ole seurannut mitään oleellisia kulttuurieroja, koska toisen vakaumusta kunnioitetaan. Perheen lapset ovat evankelis-luterilaisia, mutta Kimmon mukaan nämä saavat valita aikuisina uskontonsa itse. Kimmo kertoikin siitä, miten hän on vaimoltaan oppinut buddhalaisia elämän periaatteita kuten sen, ettei "toisesta ihmisestä saa ajatella pahaa ja ettei kannata tuhlaata energiaa vihaan".

Monet miehet korostivat oppineensa Thaimaasta, sen kulttuurista ja vaimoiltaan ennen kaikkea positiivista elämänasennetta eli että elämässä eteen tulevia ongelmia ja vastoinkäymisiä ei kannata liikaa murehtia. Tätä voidaan tulkita kulttuurierojen dialogisuutena ja muuntuvuutena, jolloin erot synnyttävät uusia merkityksiä, uusia identifikaatioita ja aiheuttavat muutoksia yksilössä itsessään (Bhabha 1990, 313). Rosemary Breger ja Rosanna Hill (1998b, 20) nimitävät tätä "kulttuuriseksi bricolageksi", jossa pari tai koko perhe läpikäy prosessin, jossa pari valitsee yhteiseen käyttöön ja kulttuuriin kummastakin ne piirteet ja asiat, jotka se nimenomaan haluaa.

Kulttuurisen bricolagen jäljittäminen haastattelujen perusteella on tietysti suppeaa. Eräs kansallisen ja etnisen kulttuurin keskeinen muoto, joka toteutuu mikrotasolla perheen käytäntöinä, ovat vuotuiset juhlat. Joissakin haastatteluisissa sivuttiin tätä teemaa siten, että miehet kertoivat heidän viettävän suomalaista joulua, kukin perhe tietysti omalla tavallaan. Thaimaalaisessa kulttuurissa ei joulua tunneta eikä vietetä mutta länsimaisen kulttuurin leviämisaikutuksen myötä erityisesti kaupallisen joulun merkit näkyvät nykyisin maassa. Westwood ja Phizacklea (2000, 6) tuovat esille sen, miten muuttoliike ja ylikansallisuus merkitsevät eri ajan merkitysten kohtaamista. Aikaan liitetään kansallisia ja etnisiä käsityksiä ja se sisältää juuri kansallisia tapahtumia ja vuotuisjuhlia. Kukaan miehistä ei tuonut esille sitä, että heidän parisuhteessaan tai perheessä vietettäisiin thaimaalaisia vuotuisjuhlia. Tähän voi olla monia syitä kuten keskeimpänä se, että useimmat parit asuvat Suomessa. Tämä herättää kuitenkin pohdinnan siitä, että näissä suhteissa kyse voi olla sellaisesta thaimaalaisen naisen akkulturaatiosta suomalaisen yhteiskuntaan sen mikrotasolla, jossa lähtömaan kulttuuria ei kovinkaan paljoa siirry parin arkeen lukuunottamatta edellä kuvaamaani ruokakulttuuria. Toisaalta juhla-kulttuurin suomalaisuus voi olla juuri osoitus kaksikulttuurisen parin hybridisyydestä eli joissakin asioissa valitaan toisen puolison kulttuurisia käytäntöjä, joissakin toisen ja joissakin ehkä synnytetään täysin uusia yhteisiä muotoja. Ratkaisevaa on kuitenkin parin asumismaa, koska esimerkiksi Leo kuvasi heidän viettäneet aasialaisia vuotuisjuhlia silloin kun hän asui vaimonsa ja lapsiensä kanssa useita vuosia maanosan eri maissa.

Kertomukset siitä, miten miehet ovat oppineet vaimonsa kulttuurista, voidaan nähdä myös uutena maskuliinisuuden konstruktiona eli miehet reflektivat omia sisäisiä erojaan, muutosta, joka on mahdollistunut nykyisen parisuhteen kontekstissa. Haastatteluissa tuli esille se, että miehet ovat oppineet ottamaan huomioon thaimaalaisen tapakulttuurin piirteitä sekä käytännön kokemusten kautta että itsenäisesti perehtymällä esimerkiksi kirjallisuuden avulla näihin asioihin. Thaimaalaisen tapakulttuurin oppimisprosessin myötä he ovat

kiinnittäneet huomiota myös omiin käyttäytymistapoihinsa ja he ovat pyrkineet välttämään normien vastaista käyttäytymistä.

Mä oon saattanu hölmöyksissäni esimerkiksi tehdä silleen, että me istutaan sohvalla ja mä hieron sen niskaa ja mä nostan mun jalan sen pään yli, mitä ei missään tapauksessa saa tehdä. Koska se on hyvin paha loukkaus elikkä tällasii asioita, mihin ei osaa varautua etukäteen mitenkään. Pikkasen on helpottanu se, että mä oon lukenu kirjoja, miss on kerrottu, minkälainen on thaimaalainen ihminen. Ja se on pikkasen helpottanu, että mä en ihan kaikkein yksinkertaisesti mokii tee. Et ei saa osoittaa toista jalalla ja tällasii asioita, koska se on äärettömän vakavaa. Ja se et tota mä osaan laittaa jalat piiloon, kun me mennään hänen kotiinsa. (Esko, 39)

Käyttäytymiskoodien merkitys tunnistetaan konkreettisesti erityisesti silloin kun pari on Thaimaassa ja on tekemisissä vaimon perheen kanssa. Esimerkiksi rakkautta ei osoiteta julkisesti niin kuin se on länsimaissa yleistä.

Siellähän on hyvin jyrkät käyttäytymissäännöt tässä koskettamisessa ja hyvääilemisessä ja julkisestihan ei saa miestä koskettaa, päähän ainakaan, se on hyvin tuomittavaa. /.../ Käsikädessä kävelemistä ei sais ollenkaan harrastaa. (Kalevi, 52)

Miehet kertoivat myönteisesti Thaimaasta ja sen ihmisistä. Heillä ei juurikaan ole huonoja kokemuksia. Haastatteluissa tuli tietysti esille maan alhainen elintaso, luonnon olosuhteet, yhteiskunnan toimintoihin liittyvät ongelmat ja muut sellaiset ilmiöt ja asiat, joihin tavallista lomamatkaa hieman pidempään maassa oleva törmää. Kuvaukset köyhyydestä olivat kuitenkin kuin jossakin toisaalla tai sellaisia, joita hyvin toimeentulevan länsimaisen miehen ei tarvitse kohdata tai hän voi ne kiertää. Esimerkiksi kun Kalle oli käymässä vaimonsa kotikylässä ja kotona, hän muutti kuumuuden takia 15 kilometrin päähän ilmastoituun hotelliin.

Varsinkin ne miehet ovat käyneet vaimonsa kotona, joiden vaimon perhe asuu Bangkokissa tai sen lähellä. Koska monet naiset ovat kotoisin syrjäisemältä maaseudulta, osa miehistä ei ollut vierailut vaimon kotikylässä tai käynti oli ollut varsin pikainen. Tässä suhteessa Lauri, Kalevi ja Leo muodostavat poikkeuksen, koska heillä on valmiit talot vaimojensa kotikylissä tai -kaupungeissa. Miesten kertomukset vaimon perheen kohtaamisesta olivat vaihtelevia ja osa koki suhteen jääneen varsin etäiseksi jo pelkästään kieliongelmien takia. Osa kokee olleensa hyvin tervetullut ja saaneensa erityistä huomiota kuten Leo.

No ensimmäinen kerta, kun mä menin niin siellä ei ollu näilläkään ei ollu semmosta lähituttavuutta varmasti näistä eurooppalaisista, valkosista miehistä, että kyllä ne tuli ihan niinkun naapureita myöte, kun ensimmäiset kertaa mentii niin tuli porukkaa yhteensä vissii koko kylä. Toiset tuli ihan kokeilemaan tosta noin kättä ja muuta, että mutt nyt ei enää ei siellä oo niinkun mitää. Tosi hyvin, vaikkei oo yhteistä kieltä alkuun että nyt alkaa, että kun pystyn pikkusen thaikieltä puhumaan ja niin tota pystyn vähän sanoja mutta ilman sanojakin niin ei ollu mitään ongelmii, että puhuttiin käsillä ja vaikka ne puhukin niin en mä ymmärtäny yhtään niin kyllä siinä mä aina jotakin pystyn. Kyllä mä olin ihan, että mä kuulun tähän joukkoon, ei siinä ollu mitään. Mut huomioitiin siinä ja olin tavallaan keskipiste ainakin silloin alkuun, että ja kyllä nytkin siellä tosi kiva mennä sinne aina ja hirvee porukka on saattamassa ja hakemassa lentokentältä kun mennään. (Leo, 52)

Vaimojensa perheisiin tutustuneet miehet toivat esille arvostusta tämän perhetä kohtaan. Antti kuvasi konkreettisesti sitä, miten vieraillessaan vaimonsa äidin vaatimattomassa asunnossa ei saa nyrpistellä ja hänen tulee osoittaa kunnioitusta äitiä ja tämän kotia kohtaan. Esko ja Niko kuvasivat varsin seikkaperäisesti ensimmäisiä vierailujaan vaimojensa kotikyliin. Kokemukset olivat olleet paikoin hämmentäviä, kun miehet, ehkä ensimmäisinä kylässä vierailleina länsimaisina, valkoihoisina miehinä, joutuivat huomion keskipisteeksi. Kuvaukset kertovat siitä, miten tilat sukupuolittuvat ja etnistyvät ja saavat omia merkityksiään kun niissä tapahtuvat toiminnot ja tekniikat asettavat ihmiset ja konkreettisesti nämä miehet vierailijoina uusiin positioihin. Eskon vaimon kotikylässä kaikki tulivat katsomaan häntä ja kylän opettaja esitteli paikkoja. Eskon vaimo oli valmistellut miestänsä vierailuun esimerkiksi kertomalla, että tarjotuista viskiryyppyistä ei saanut missään tapauksessa kieltäytyä. Nikon vierailutarina oli selvästi erottuva, koska toisin kuin muut, hän koki olleensa vaimonsa kotikylässä täydellisessä pellenroolissa.

Se on koko ajan, ett kui siell riittää, ett kaikki kylän lapset ja ne on aina pelipaikalla ja aina tuijotetaan ja aina pitäs nauraa, ett koko ajan siellä on niin kun keskipisteenä siellä. Ja sitt mulle sattu semmonen homma, ett kaks pikkupoikaa kysy multa, ett haluuks mä lähtee pelamaan jalkapalloa sinne läheiselle kentälle ja mä ajattelin, ett mikä ettei ett mennään vähän potkimaan sitten, ni eiks siell ollu joku paikallisen kylän futismatsi ja sinne tolppien väliin mut laitettiin ja helvetisti jengii. Se oli niin kun semmonen yleinen, ett ne nauraa röhötti kun mä pöllähdin sinne mopon kanssa kentän laidalle ja kaikki oli aivan ihmeissään, ett sitä aploodien määrä, ett jos pakosta sattu saamaan jonkun kiinni niin tuli mieleen joku pelle. Ett jos joku paikallinen thaimaalainen tulee kentän laidalle, niin kukaan ei sitä huomioikaan, mutta siellä niin kun todella kiinnitetään. Joka paikassa ne kun kuljettiin, niin se lasten määrä, ett lapset, joku pikkutyttö ja pikkupoika, jotka ei osaa sitten hävetä, niin ne huutaa sielt kaukaa jo ett farang äidille, niin äiti on ett oo hiljaa tai joudut. Ja vanhukset tietty tuijottaa sitä, ett se on ihme meininki. (Niko, 29)

Niko tekee tarinassaan itsestään siis pellen tai narrin, joka joutui pienyhteisössä kaiken huomion keskipisteeksi ja naurujen kohteeksi. Narrien, hupsujen ja pellejen vanhana tehtävänä on ollut paljastaa rienauksellaan totuus (Jokinen & Veijola 1990, 24). Nikon narrius kääntää nurin länsimaisen miehen käsitykset itsestään thaimaalaisessa todellisuudessa¹⁸. Rikkaasta, viisaasta valloittajahahmosta tuleekin jotakin ei-mitään ja josta tulee pelkkä paikallisyhteisön viihdyttäjäobjekti. Nikon kertomuksessa hän on tietysti narratiivinen narri eli se on kertomus hänestä itsestään länsimaisen miehen subjektipositiossa kyseisessä kulttuurien kohtaamisen kontekstissa. Tarinassa etnisyys, suomalaisuus, merkityksellistyy Sintosen (1999, 93) kuvaamalla tavalla: erottumisena suhteessa toiseen ja linssin kaltaisena. Samalla valkoisuuden näkymättömyydestä (Dyer 1999, 3) tuleekin erottuvaa ja sen rakenteellinen etu (Frankenberg 1993, 1) menettää hetkellisesti merkityksensä.

Nikon rakentama konteksti onkin varsin selvästi erilainen verrattuna Laurin tarinaan, kun hän kertoi thaimaalaisen kaupungin poliisijohdon tulleen tervehtimään sairaalaan ja kutsuneen hänet ravintolaan. Lisäksi Lauri kertoi, että

¹⁸ Tässä nurinkääntämisessä mielenkiintoista on se, että länsimaisen kulttuurin rotukielioipissa eräänä "neekerityyppinä" on ollut klovní eli musta pellehahmo (Kaartinen 2004, 41).

hänen oli mukava olla työnjohtajana kun hänen taloan rakennettiin ja työvoimaa oli paljon saatavilla. Nämä kolme esimerkkinä antavat hyvin erilaisen kuvan miesten ja paikallisen yhteisön kohtaamisesta. Laurin tarinassa hän on länsimaiden edustajana erityisessä asemassa. Esko ja Niko kohtaavat paikallisyhteisön, johon Esko sopeutuu mutta Niko kokee väsymistä jatkuvasta huomionkohteena olemisesta.

Oma kokemusmaailma on niillä miehillä, jotka ovat asuneet tai asuvat edelleen Thaimaassa. Asuminenkin merkitsee sinällään erilaisia positioita. Yhtenä ryhmänä ovat maahan talon rakentaneet kolme miestä, toisena siellä työssä olleet sekä yksittäisinä tapaustyyppinä maahan pysyvästi muuttanut ja siellä työssä oleva Karri sekä Bangkokissa opiskeleva Antti. Nämä eripituiset ajat ja tilanteet merkitsevät myös erilaista akkulturaatiota Thaimaahan. Se näkyy narratiivisesti maassa ilmenevien kulttuuristen käytäntöjen erittelynä. Toisaalta suomalainen mies Thaimaassa on aina farang, länsimainen ja toinen. Tämä asema merkitsee myös etuoikeuksia, koska elintasollaan nämä miehet voivat saada esimerkiksi erityisiä palveluja kuten Lauri sai sairastuessaan ja joutuaan vaimonsa kotikaupungin sairaalaan.

Osa näistä Thaimaassa asuneista miehistä toi esille sen, että yhteinen parisuhde-elämä on jonkin verran helpompaa tai vaivattomampaa siellä kuin Suomessa. Osin tähän selkeä syy on vaimon olo kotimaassaan ja sen tutussa kulttuurissa. Kuitenkin myös suomalaiset miehet ovat olleet tyytyväisiä tähän Thaimaassa asumiseen ja omaan asemaansa siinä. Kyse voi olla jonkinlaisesta pitkitetystä lomasta, ei pysyvästä ja syvästä integroitumisesta maan kulttuuriin. Tähän liittyy se, millaiseksi miehen ja hänen puolisonsa sosiaalinen verkosto muodostuu. Esimerkiksi työkomennusmiehillä se voi olla muiden vastaavassa tilanteessa olevien yhteisö tai Antilla se on muodostunut tikkaharrastuksen ympärille (ks. luku 10.4). Kukaan näistä miehistä ei tuonut esille sitä, että heillä olisi erityinen pääosin thaimaalaisista koostuva sosiaalinen verkosto.

Eräs muutamissa suhteissa mahdollisesti ongelmia aiheuttava tekijä voi olla puolisoiden ikäero, joka joillakin pareilla on varsin suuri eli mies on 15-20 vuotta vaimoan vanhempi. Nämä miehet toivatkin ikäeron esille, mutta he käsittelivät varsin lyhyesti sen mahdollisia vaikutuksia. Lähinnä he pohtivat ikäeron merkitystä tulevaisuudessa eli miten se vaikuttaa silloin, kun he itse ovat ikääntyneitä ja vaimo vielä aktiivisessa iässä. Ainoastaan Kalle viittasi siihen, miten muut ihmiset saattavat kokea kummallisena sen, että hän on noin 20 vuotta vaimoan vanhempi.

Edellä kuvaamani puolisoiden välisten ongelmien piirteet ovat osin samansuuntaisia kuin mitkä ovat Pataya Ruenkaewin (2003a, 304-305) havainnot saksalais-thaimaalaisten pariin ongelmista. Niissäkin ongelmat ovat enemmän henkilökohtaisista syistä johtuvia kuin suoranaisesti kulttuuriperusteisia. Toiseksi ne eivät erityisemmin eroa kahden saksalaisen välisen parisuhteen ongelmista. Poikkeuksena tähän omaan tutkimusaineistooni on kuitenkin se, että Saksaan avioituneiden thaimaalaisten naisten mukaan ongelmia aiheuttavat saksalaisten miesten vanhemmat ja erityisesti äidit, koska nämä puuttuvat liian aktiivisesti parin ja varsinkin miehen elämään. Kukaan haastattelemistani mie-

histä ei tuonut esille tällaista thaimaalaisen vaimon ja miehen äidin välistä ongelmaa, jonka olemassaoloon kuitenkin Anna Keto-Tokoi (1994, 40-43) omassa tutkimuksessaan viittaa.

Tutkimusaineistossa mielenkiintoista oli se, että osa miehistä painotti puolisoitten välisten ongelmien puuttuvan. Parisuhteen ongelmien vähäisyyteen viittasivat erityisesti suuren murroksen sukupolven miehet eli haastateltavista vanhimmat, joilla on myös kontrastina aiemmat eroon päättäneet ja heille tyytymättömyyttä aiheuttaneet parisuhteet suomalaisten naisten kanssa. Hyvin kuvaava on oheinen Leon kommentti.

Älyttömän vähän mitään riitoja ja ristiriitoja kaikki tämmösii niitä ei oo oikeestaan mitään. (Leo, 52)

Tällaiset mielipiteet ovat hyvin kaukana sellaisesta tulkinnasta, jonka mukaan rakkaus on työtä, jossa parisuhteen arjessa on suhdetta jatkuvasti reflektoitava ja saatava asioita toimimaan ponnisteluin ja vuorovaikutustaidoin (Illouz 1999, 169). Selitys voi tietysti osaksi olla se, että näiden miesten suhteet eivät ole kesänneet vielä kovin pitkään. Tove Thagaard (1997, 373) viittaa tutkimustulokseensa siihen, miten hänen tutkimissaan norjalaisissa parisuhteissa puolisoitten läheiset emotionaaliset suhteet, tasa-arvo suhteessa sekä puolison antama tunnustus toisen sukupuoli-identiteetistä kietoutuivat toisiinsa. Voiko tämä toimia myös niin, että suomalais-thaimaalaisessa parisuhteessa jyrkkä työnjako ja siinä mielessä epätasa-arvo sekä samalla läheinen tunnesuhde liittyvät tunnustukseen, jonka puoliso antavat toisilleen sukupuoli-identiteetistä, joka siis on vahvasti myös työnjaollinen. Oma kysymyksensä on luonnollisesti se, kuinka kauan tämä tunnustuksellinen ja hyväksyvä asetelma voi toimia parin vakiintuessa elämään suomalaisessa yhteiskunnassa. Ongelmien puuttumisen diskurssit voidaan myös tulkita osoituksena aiemmin esille tuomastani modernista säädyllisyydestä (Jallinoja (1997, 201) tai onnellisuusmuuri-ilmiön olemassaolosta (Roos 1988, 141-143) eli ihmiset antavat kaunistellun kuvan elämästään. Suomalais-thaimaalaisissa parisuhteissa kyse on kuitenkin enemmästä eli suhde ja sen kaksikulttuurisuus voidaan haluta ihanteellistaa kun suhteisiin liittyy legitimointitarve. Selkeä heterotapainen asetelma ja konkreettinen työnjako tekee elämästä helppoa ja sujuvaa, jolloin mies- ja naistapaisuus tuottaa lahjankaltaista tyytyväisyyttä (Jokinen 2004, 292).

Olen edellä käsitellyt sitä, millaisia arkisia ongelmia näissä parisuhteissa syntyy. Miehet kertoivat myös siitä, miten tällaiset mahdolliset ongelmat ratkaistaan. Useat keski-ikäiset, tasa-arvoprojektin sukupolven kuuluvat miehet toivat avoimesti esille parisuhteen ongelmia ja niiden ratkaisumahdollisuuksia.

On meillä tietty ollu tappeluja. Ihan kovastikin on väännetty, mutta homma perustuu kuitenkin siihen että me ollaan puhuttu läpi ja sovittu yhteiset pelisäännöt. (Jukka, 41)

Jukka korostikin sitä, että heidän suhteessaan ei kaikki ole ollut mitään ruusuilla tanssimista. Ensimmäinen eroon päätynyt suhde on tehnyt hänestä realistin ja myös opettanut paljon siitä, millainen on thaimaalainen nainen puolisona. Myös Antti toi esille arjen pieniä ristiriitoja ja niiden ratkaisutilanteita.

Mie, mie on se, joka ratkaisee ne. Toinen on se, kun alkaa ottaa kierroksii. Täällä se menee parvekkeelle tupakalle tai siellä se käy hiukkasen aikaa räyhäämään. Sitt se ottaa hiukkasen aikaa, kun laineet laskee, niin sitt sen asian voi puhuu uudestaan, ett se asia ei ole ihan tollee, ett mie tarkoitin sen tollee ja sitt se asia on kunnossa. Ett helppo sanoo sitten, ett semmonen 15 minuuttii, niin taas on kunnossa. Se voi sattuu kumminpäin tahansa. (Antti, 26)

Antti kertoi varsin tavallisen, toistuvan riitelyprosessin eli usein väärinkäsityksiä syntyy esimerkiksi kieliongelmien takia. Thaimaalainen vaimo kuvataan temperamentiltaan kiivaammaksi ja kiivastumista kestää jonkin aikaa, jonka jälkeen selvitetään väärinkäsitykset. Antin mielestä heidän suhde tulee kuitenkin toimimaan, koska he ovat jo niin kauan asuneet yhdessä. Silti edessä on todennäköisesti ”ryteikköä ja säröjä”. Seppo kertoi vähitellen oppineensa sen, ettei mistään kannata koskaan hermostua, koska thaimaalaiseen kulttuuriin liittyy rauhallisen pysymisen ja kaiken huutamisen ja suuttumisen välttäminen.

8.6 Suomalais-thaimaalaisten parisuhteiden yleinen toimivuus

Hyvin yleinen käsitys on se, että kahden kulttuurin välisessä parisuhteessa puoliset päätyvät useammin eroon verrattuna siihen, jos puoliset ovat samasta kulttuurista. Rosemary Breger ja Rosanna Hill (1998b, 26-27) viittaavat kuitenkin useisiin tutkimuksiin, joiden mukaan erot näissä suhteissa johtuvat pikemminkin muista tekijöistä kuin kulttuurieroista. Näistä kulttuurisista eroista tulee helposti automaattisia selityksiä kun parisuhteen päättymistä tulkitaan.

Haastatteluissa sai sellaisen vaikutelman, että nämä miehet ovat varsinaisia suomalais-thaimaalaisten parisuhteiden asiantuntijoita. He tietävät paljon tarinoita vastaavista suhteista ja niiden ongelmista. Tätä puheen runsautta voi tulkita tekstuaalis-konstruktivistisesti (Hearn 1998, 64-66) niin, että omasta suhteesta puhuminen kierretään siirtämällä huomio muihin samankaltaisiin suhteisiin. Kun miehet puhuivat varsin runsaasti muiden vastaavien parisuhteiden ongelmista, mietin mahdollisen kysymyksenasettelun vaikutusta miesten kertomuksiin. Käytin lähes poikkeuksetta kysymysmuotoa ”Mikä on käsityksesi tällaisten suhteiden toimivuudesta?” Kysymyksessä en siis ottanut kantaa toimivatko suhteet hyvin vai huonosti, mutta yleensä miehet ryhtyivät välittömästi pohtimaan mahdollisia ongelmatilanteita ja -asetelmia.

Suomalais-thaimaalaisten parien muodostamien verkostojen ansiosta haastatelluilla miehillä on hyvä tuntemus siitä, miten tällaiset parisuhteet toimivat. Tällaiset parin tuntevat toisensa varsin hyvin, koska thaimaalaisen naisen avioituessa jollekin paikkakunnalle hän tutustuu nopeasti ja ystävystyy siellä asuvien maannaistensa kanssa. Samalla miehet tutustuvat toisiinsa ja tavatessaan he alkavat puhua ja vertailla kokemuksiaan thaimaalaisen naisen kanssa elämisestä. Verkostoituminen voi alkaa jo ennen kuin vaimo asettuu pysyvästi Suomeen, kun mies kyselee neuvoja sellaisilta miehiltä, jotka ovat kokeneet ja läpikäyneet vaimon maahanmuuttoon liittyvät vaiheet, esimerkiksi oleskeluluvan saamiseen liittyviä ongelmia. Näin miehille syntyy samassa tilan-

teessa olevien kaveriverkosto, jossa voidaan hyvinkin paljon puhua tällaisiin parisuhteisiin liittyvistä asioista. Aktiivisuus ja luottamuksellisuus luonnollisesti vaihtelee miehen oman innon ja myös asuinpaikkakunnalla asuvien thaimaalaisen määrän mukaan.

Haastatteluissa miesten puheen ydin oli se, että yleensä nämä suhteen toimivat erittäin huonosti ja useimmat päätyvät eroon, mutta heidän oma suhteensa on eri syistä johtuen poikkeus eli se toimii hyvin. Vastaavien suhteiden tarkasteleminen arvioivasti ja kriittisesti voidaan tulkita kykynä tunnistaa tällaisen kaksikulttuurisen parisuhteen mahdollisia riskejä, jolloin ne voidaan myös tunnistaa ajoissa omassa parisuhteessa. Samalla tällainen arvioiva puhe antaa omasta suhteesta paremman ja toimivamman kuvan ja toimii näin legitimoivasti.

Miehet erittelivät sellaisia syitä, miksi tällaiset suhteet ovat usein hyvinkin ongelmallisia ja miksi monet päätyvät varsin nopeasti eroon. Miehet tunnistavat ongelmatilanteita ja ongelmallisia suomalaisia miehiä, joista haastattelupuheella selkeästi erottaudutaan korostamalla omaa vastuullisuutta ja moraalisuutta.

Miesten kuvausten mukaan ratkaiseva tekijä on suomalaisen miehen omien motiivien kapea-alaisuus eli mies ryhtyy pysyvään suhteeseen hyvin lyhyellä tutustumisella eikä hänellä ole välttämättä kiinnostusta perehtyä vaimonsa kulttuuriin. Erityisesti sellaiset suhteet eivät toimi, joissa mies on ollut parin viikon lomalla ja haluaa yhden tai kahden tällaisen lyhyen yhdessäolon jälkeen avioitua baaritaustaisen naisen kanssa. Antin mukaan silloin ollaan lomalla eikä opita tuntemaan toista kunnolla ja jo yhteisen kielen puuttumisen takia vaadittaisiin aikaa. Tämä vahvistaa Pataya Ruenkaewin (2003a, 278-279) teesiä siitä, että tällaisen avioliiton pysyvyys on riippuvainen siitä, kuinka pitkään ja hyvin pari on tutustunut toisiinsa ennen vakiintumista.

Leon kuvasi tarkemmin sellaisia miehiä, jotka yrittävät saada rahalla vaimon Thaimaasta motiivinaan lähinnä pelkkä seksi. Leo mukaan tällöin kyseessä voivat olla sellaiset miehet, jotka eivät muuten naista saa. Nämä voivat olla Jorma Hännisen (1994, 114) kuvaamia saamattomia miehiä, jotka epäonnistuvat seksuaalilämässä ja naisusuhteissa. Myös Kimmo viittasi tällaisiin miehiin, joilla saattaa olla alkoholiongelmia ja jotka loppujen lopuksi eivät ole juurikaan Thaimaasta ja sen kulttuurista kiinnostuneita. Kimmo on auttanut avioerotilanteissa thaimaalaisia naisia toimimalla näiden tulkkina, joten hän sanoo tuntevansa tilanteita, joissa varsin pian alkuhuuman jälkeen ongelmat tulevat esille.

Perusongelma tulee yleensä kielestä. Ja se tarkoittaa, että mies ei ole osannut selvittää pieniä perusasioita. Tässä on valitettavaan usein se tilanne, että se suomalainen mies on lähtenyt soitellen sotaan eli tarkoittaa sitä, että ei se ole tiennyt mitä oikein on tekemässä. Tää tarkoittaa, mä tiedän, että näitä naisia pidetään pahimmillaan kuin koirana. Siinä on sellaisia suomalaisia miehiä, joilla on pahat alkoholiongelmia ja jotka eivät Suomesta edes vaimoa saisi. Nää miehet eivät tunne ollenkaan Thaimaan kulttuuria, ne ei ole siitä edes kiinnostuneita. Ja sitten sen alkuhuuman jälkeen alkaa ne ongelmat eikä niitä osata ollenkaan selvittää. Siinä on nää alkoholi- ja ihmissuhdeongelmat. Se on nämä keski-ikäiset suomalaiset miehet, jotka ottaa baarista sen tytön ajattelematta yhtään mihin ovat menossa. Vois sanoa että 99 prosenttisesti nämä on tuhoon tuomittuja. Sitten on tietty ne suhteet, jotka toimii. Siinä menee se normaali parisuhteen eteneminen eli alun jälkeen tulee se arki ja arjen monet ongelmat. Sen jälkeen jos-

sakin 7-8 vuoden paikkeilla tulee sellainen yhteensulautuminen, jos se menee hyvin. (Kimmo, 43)

Myös Kalle viittasi tällaisiin miehiin, joilla saattaa olla erilaisia ongelmia tai he eivät ole päässeet äidistään vielä eroon. Eskon mukaan suurimmat ongelmat tulevat rahan käytöstä. Naiset tulevat hyvin köyhissä olosuhteissa ja täällä he haluavat ostaa ja shoppailla ja tehdä ihan mitä tahansa. Esko sanoi tietävänsä kolme perhettä, joilla on hyvin pahoja taloudellisia vaikeuksia vaimon rahan käytön takia ja nämä ovat joutuneet rahoittamaan vekselikierteellä omaa elämänsä.

Esimerkiksi on yks semmonen tyttö, joka on kuluttanut 30 000 markkaa kuukaudessa rahaa. Ihan humphamp. Ja se on musta niin kun äärettömän paha asia, ett on, et ethän sä tiedä, kun sä otat tuolta Thaimaasta vaimon itelles mitenkään minkälainen se on tän asian osalta. Tää on paha asia monessa suhteessa, koska hyvin harvalla miehellä on täällä käyttörahaa 30 000 markkaa antaa vaimolle tosta vaan rahaa poltettavaksi. Ja sitt vielä siinä suhteessa tää on ongelmallinen tää yks henkilö, että sill on sellanen, se oli vaihtanu miestä vielä sen takia, että entinen mies oli vetänyt jarrut päälle ja sanonu, ett nyt loppuu rahan tuhlaaminen. Mutt tää on kyll ihan selkee ongelma. Tää on paha ongelma monelle perheelle mitä on. En mä tiedä onks kukaan muu aikasemmin sulle puhunut. Että hyvin monilla on just se, ett me ollaan puhuttu vaimon kanssa, ett miks ne käyttäytyy niin hän sanoo ihan suoraan, ett hyvin monet ajattelee sillee, että kun he on olleet koko ajan köyhydessä, että se heidän osalta se köyhyys loppuu. Ja sitt vaan halutaan tuhлата tuhlaamisen vuoks. Että vaikka ei tarvita mitään erityistä. Niin ne menee ääripäästä toiseen, mikä varmaan on psyykkisesti ymmärrettävää, mutta se että onhan se huonolla pohjalla, jos se johtaa konkurssiin sen takia, että toinen pistää rahaa haisee tosi paljon. (Esko, 39)

Miehet pohtivat myös sellaisten suhteiden toimivuutta, joissa nainen on toiminut aiemmin prostituution alalla. He miettivät tilannetta kummankin kannalta eli mitä nainen ajattelee täysin uudessa tilanteessa ja mitä pohtii mies, kun hänen vaimollaan on tällainen tausta. Jukan mukaan vaikeuksia tulee, jos jompikumpi tai molemmat ovat lähteneet suhteeseen toista hyväksikäyttäen ja lyhytnäköisesti. Nikon mielestä suhteet katkeavat siihen, että baarielämää eläneet naiset jatkavat vähän ajan päästä samanlaista elämäntapaa Suomessa. Nämä naiset ottavat vähän ajan päästä eron, kun perhe-elämä ei tunnukaan hauskalta. Niko mukaan tällaiset suhteet ovat poikkeuksetta surullisia tarinoita ja silloin suomalaiset miehet menettävät lopulta kaiken, kun he ovat ostaneet talon Thaimaasta ja auton vaimonsa nimiin, jolle omaisuus eron jälkeen jää.

Kun sä lähdet ja oot täälläkin ollu 40 vuotta poikamiehenä, ja lähdetkin sinne. Ei sun tarttee olla sitäkään, en mäkään ollu. Niin se elämä kiehtoo niin helvetisti, ett sulta menee nuppi sekasin. Sen jälkeen sä oot valmis tekemään kaiken. Sä soittelet koko ajan sinne ulkomailla ja koko ajan hoidat niit asioita, että hän tulis tänne. Ett kyll mä voin sanoa, ett jos joku tulee tohon pöytään ja sanoo, ett mull on sitt thaimaalainen nainen siellä odottamassa, niin mä en tiedä tuoks mä vai enks mä tuo, niin mä sanoisin niin, ett älä tuo. Säästyt paljolta. Jokainen meistä säästyy. Pelkästään ihan tunnepuolella, kaiken byrokratian ja kaikenlaisten vaikeuksien, mitä ikinä voi tulla. Ett yhtäkään onnellista avioliittoa, mä voin lyödä satasesta vetoo. Valehtelevat, jos väittävät, että niin kun oikeesti on jotakin tasapainost. Valehtelevat jos väittävät. Tää on mun mielipide, koska mulla menee oikeestaan hyvin. (Niko, 29)

Miehiä Niko tavallaan moittii suinpäin suhteeseen ryhtymisestä ja rahallisten riskien ottamisesta. Hänen mielestään siis onnellista ja tasapainoista avioliittoa ei voi olla. Miksi hänellä on sitten näin kielteinen käsitys suomalais-

thaimaalaisista suhteista? Mielenkiintoista on se, että hänen käsityksensä ovat hyvin samanlaisia kuin Erik Cohenin tutkimustulokset (1996). Yhteistä näille on se, että kumpikin käsittelee sellaisia suhteita, joissa olevat thaimaalaiset naiset ovat ennen suhteen alkua toimineet prostituution alalla. Toiseksi voidaan ajatella, että tällaisten naisten kanssa parisuhteeseen valikoituvat tietyn tyyppiset miehet, jolloin myös mahdolliset ongelmat kärjistyvät.

Muutamissa kuvauksissa tuli esille thaimaalaisten naisten tilanne parisuhteen mahdollisesti päättyessä. Miesten mukaan nämä naiset pyrkivät nopeasti löytämään uutta miesseuraa. Osmo kuvasi tarkkaan tilannetta, jossa hänen toinen vaimonsa seurusteli samanaikaisesti Osmon lisäksi toisen suomalaisen miehen kanssa. Myös edellä ollut Eskon kertoma kuvaa tilannetta, jossa thaimaalainen nainen pyrkii nopeasti saamaan uuden suomalaisen miesystävän. Tämä vastaa sitä Martti Lehden ja Kauko Aroma (2002, 78) esittämää tietoa, jonka mukaan eronneet thaimaalaiset naiset löytävät tavallisesti nopeasti uuden miehen.

Nämä tarinat epäonnistuneista suhteista asettuvat eräänlaisiksi vastatarinoiksi esittämälleni ydintarinalle (luku 7.1). Näissä vastatarinoissa suomalaiset miehet kuvataan eri tavoin ongelmallisiksi, he ryntäävät suinpäin suhteeseen thaimaalaisen baaritytön kanssa, joka yrittää saada mieheltä mahdollisimman paljon rahaa. Useimmat haastatellut miehet kertoivat erimuotoisesti tällaisia tarinoita, jotka toimivat eräänlaisina varoitustauluina matkalla suomalais-thaimaalaiseen parisuhteeseen. Samalla tarinoiden esittäminen antaa kertojasta itsestään vastuullisen ja parisuhdeasioita arvioivan kuvan.

8.7 Muiden suhtautuminen

Suomalaisten suhtautuminen maahan muuttaviin ulkomaalaisiin on silmiinpistävä polarisoitunutta. Tämä tarkoittaa sitä, että maahanmuutto nähdään myönteisenä osoituksena kansainvälistymisestä ja maahanmuuttajat ovat uusi väestöllinen ja taloudellinen resurssi. Samalla nämä koetaan uusina elätettävinä ja uhkana, joka vaarantaa suomalaista kulttuuria ja lisää järjestäytyntä rikollisuutta ja vaikkapa huumeiden käyttöä. (Pitkänen 2003, 259.)

Ulkomaalaisavioliittoon suhtautumisesta voi muodostua eräänlainen mittari etnosentrisyys ja monikulttuurisuus akselilla. Pinnalla vaikuttava suvaitsevaisuus joutuu koetukselle kun kotimaan miehet ja naiset muodostavat parisuhteen ulkomaalaisen kanssa varsinkin jos vierasmaalainen puoliso tulee selkeästi erilaisesta kulttuurista. Viime vuosina tehtyjen tutkimusten perusteella suomalaiset ovat suhtautuneet varsin kielteisesti lähimaista kotoisin oleviin suomalaisten miesten vaimoihin. Esimerkiksi jos nainen on kotoisin Venäjältä (Warkentin 2000) tai Puolasta (Jaakkola 1994), he ovat saattaneet kokea kielteisiä asenteita kansallisuutensa takia. Tässä suhtautumisessa on kyse kansallisuuden ja sukupuolen välisistä kytkennöistä ja ulkoavioliitto voidaan kokea uhkana sisäpuolelle kuuluvien kannalta.

Haastattelemieni miesten perhe- ja ystäväpiiri on suhtautunut thaimaalaiseen vaimoon yleensä varsin hyvin ja ilman ennakkoluuloja. Joitakin miehiä oli kuitenkin ennen suhteen alkamista varoitettu esimerkiksi sanomalla, että ”älä tuo sieltä Thaimaasta mitään vaimoa itsellesi”. Näiden lähipiirin osin leikillisten viestien sisältönä voidaan nähdä hyvin stereotyyppiset ja negatiiviset kuvat thaimaalaisista naisista ja länsimaisten miesten ja thaimaalaisten naisten välisistä suhteista. Suhteen alussa on voinut olla varauksellista suhtautumista, mutta lähipiirin tutustuessa miehen uuteen vaimoon, tämä on olemuksellaan, esimerkiksi positiivisella asenteella ja käyttäytymisellä, saavuttanut hyväksynnän. Näin ulkomaalaisen puolison tulee eräällä tavalla saavuttaa ja ansaita hyväksyntä uudessa yhteisössään. Yleensä perheenjäsenet ovat suhtautuneet positiivisemmin kuin muut eli miehen ystävät ja tuttavat. Haastatteluissa toistui jonkinlainen narratiivinen juoni siitä, miten pienen varautuneisuuden jälkeen thaimaalainen puoliso valloittaa luonnollisuudellaan ja positiivisella olemuksellaan miehen lähipiirin. Tämä juoni noudattaa luvussa 3.2 esittämääni rakkauden romanssikaavaa (Soikkeli 1998, 47), jonka mukaan rakastumista seuraa yhteisöstä erottava vetäytyvä rakastuneisuus ja lopulta paluu parina yhteiskuntaan ja yhteisöön.

Esimerkiksi Sepon isä on tykännyt poikansa vaimosta ”kuin hullu puurosta” ja koko perhe on suhtautunut hyvin. Tähän on Sepon mielestä saattanut vaikuttaa sekin, että hänen veljellään on virolainen vaimo. Kimmon äiti on kommentoinut, että kyseessä on loistava suhde. Esko kertoi, että hänen isänsä pitää Eskon vaimossa tämän alituisesta hymyilystä ja ”nätinnäköisyydestä”. Vastakohtana on Eskon edellinen vaimo, jonka kanssa hänen vanhemmillaan tuli pahoja riitoja. Heimo kuvaa tapaamista, missä hänen vaimonsa saavutti iäkkään sedän suosion.

Hänen iloisuutensa valloitti heidät heti niin, että siin ei tarvinnut selittää mitään. Mä muistan, kun me olimme mun yhden 92-vuotiaan setäni luona ja setä ei varmaan koskaan ollut nähnyt noin läheltä aasialaista niin hänen suhtautumisensa oli vähän varauksellista. Sitten taas hänessä heräs, vaimossani heräs, siellähän vanhuksista pidetään nimenomaan erityistä huolta, niin setäni oli oikein vaimoni silmäterä. Kun siellä oli kaikkea oli kahvia, niin autto sedälle villatakkia päälle ja sellaista. Ei sillalaille ei mitään sellaista varautuneisuutta. (Heimo, 49)

Selkeästi negatiivista suhtautumista kuvaa edellä luvussa 8.4. esille tulleet Eskon entisen vaimon reaktiot. Miesten ystävä- ja kaveripiiri on suhtautunut varsin selkeästi kielteisemmin kuin miehen oma perhe ja sukulaiset. Tämä on ilmennyt jonkinlaisena varautuneisuutena tai sitten ihmetellään suoraan, miksi miehellä on thaimaalainen vaimo. Esimerkiksi Nikon kaverit ovat jollakin tavalla vaienneet tai he ovat jopa sanoneet suoraan, että miksi Niko on mennyt sieltä vaimon hakemaan. Jukalta jotkut hänen kavereistaan olivat kysyneet, onko hän halunnut itselleen Thaimaasta piian. Myös Kalle on huomannut ystäväpiirissään jonkinlaista varautunutta suhtautumista ja Sakun kaverit olivat ensin nauraneet. Nikon mukaan hänen naistuttunsa eivät ollenkaan hyväksy sitä, että hänellä on thaimaalainen vaimo. Hänen mielestään se voi olla suomalaisille naisille jonkinlainen arvovaltakysymys: ”eikö Suomesta saa vaimoa ja pitääkö

se hakea jostakin kehitysmasta”. Jonkin verran kyseessä voi olla myös mustasukkaisuutta. Pataya Ruenkaew (2003a, 302) tuo tutkimuksessaan esille saksalaisten naisten kielteisen suhtautumisen saksalaisten miesten kanssa avioituneita thaimaalaisia naisia kohtaan ja hän tulkitsee tämän voivan johtua naisten välisestä kilpailuasetelmasta.

Poikkeuksen suhtautumisessa muodostaa Antin kaveripiiri, joka on suhtautunut ”äärettömän hyvin” ja hänen vaimonsa on ollut usein mukana tämän kavereiden joukon viettäessä iltaa silloin kun he ovat Suomessa käymässä ja yhdessä lomalla. Antti kertoi myös siitä, miten nämä kaverit aloittavat oma-aloitteisesti juttelun hänen vaimonsa kanssa. Huomattavaa on se, että pari asuu ainakin toistaiseksi pysyvästi Thaimaassa Antin opiskelujen takia. Näin hänen thaimaalainen vaimonsa on ikään kuin vain vierailemassa, lomalla Suomessa. Toisen selkeän myönteisen esimerkin toi esille Seppo, jonka työkavereiden positiiviseen suhtautumiseen vaikuttaa se, että työpaikalla on pitkään ollut thaimaalainen nainen töissä.

Edellä kuvattu ystävien ja kavereiden varauksellisen tai jopa kielteinen suhtautuminen miehen thaimaalaiseen vaimoon näyttäisi olevan samansuuntainen suomalaisten yleisen varauksellisen ja etäisen ulkomaalaiseen suhtautumisen kanssa. Kielteisyys kasvaa, jos henkilö tulee selvästi erilaisesta kulttuurista ja jos parisuhteen perusteisiin ja lähtökohtiin voidaan liittää suomalaisesta sukupuolijärjestelmästä poikkeavia elementtejä jollaisia tässä tapauksessa julkisuuden diskurssit suomalais-thaimaalaisista parisuhteista ja seksiturismista tuottavat. Suomalaisten keskuudessa ilmenee etnisten ryhmien suosituimmuusjärjestys, jolloin etnisen hierarkian alapäähän sijoittuvat ulkoisesti ja kulttuurisesti eniten suomalaisista erottuvat ryhmät (esimerkiksi somalit) ja kulttuurihistoriallista vastakkainasettelua edustavat ryhmät (venäläiset). Tällöin näiden ryhmien maahantulo halutaan torjua. (Jasinskaja-Lahti, Liebkind & Vesala 2002, 25.)

Voidaan tehdä oletuksia siitä, mistä osin kielteiset asenteet johtuvat ja miksi ne saavat sukupuolittuneita merkityksiä. Suhteessa kansakuntaan miehen ja naisen toiminnallinen osallisuus, vastuut ja velvollisuudet ovat erilaiset eli sukupuolet rakentuvat tietynlaisiksi kansakunnan yhteiskunnallisissa kontekstissa (Harinen & Hyvönen 2003, 137). Jos mies sankarillistetaan kansallisessa yhteydessä puolustamisen kertomuksina niin erityisesti arkea koskevassa puheessa kansakunta konkretisoituu naisen, kodin, perheen ja kasvatuksen yhtenäisyysjulistuksiksi eli koti tuotetaan naisten tilalliseksi kansallistodellisuudeksi (mt., 138). Silloin yksi naisen kansallisista, subjektiivisista kunniatehtävistä on reproduktio, uusien ja oikeanlaisten kansalaisten synnyttäminen ja kasvattaminen (mt., 142). Lisäksi naisen asemasta, moraalista ja suojelusta tulee etnosentrinen ohjelma.

Kun thaimaalainen nainen astuu perheen sfääriin, Suomineidon ikoninen asema tulee uhatuksi. Thaimaalaiseen naiseen liitetyt stereotypiat, joita käsitteelin luvussa 5.3, perheelleen omistautuvana ja toisaalta eksoottisen seksuaalisena, ovat molemmat erottelu-ulottuvuuksia, jotka horjuttavat kansallista representaatiota suomalaisesta naisesta. Tällä en tarkoita, että ulkomaalaisen

miehen avioituminen suomalaisen naisen kanssa ja muuttaminen Suomeen olisi jotenkin sukupuolineutraalimpi. Päinvastoin sellainen asetelma horjuttaa taas omalla tavallaan kansallisia performantioita ja tulkintoja suomalaisesta miehestä ja hänen asemastaan kansallisena ikonina. Etnosentrismiä laukaisee se, että monikulttuurisessa parisuhteessa kyse on kansallisista perusinstituutioista ja – arvoista eli perheestä, parisuhteesta, lapsista ja lasten kasvatuksesta. Tällöin myös vakiintuneet stereotyyptit ja kansalliset mielikuvat sukupuolista tulevat uhatuiksi ja kyseenalaistetuiksi. Haastattelemieni miesten puheet liikkuvatkin argumentointeina siinä kartastossa, jossa maamerkit ovat asettuneet edellä kuvaamastani kielteisyyden diskurssista.

Yhteenveto

Tässä luvussa olen tuonut esille miesten kuvauksia thaimaalaisesta vaimostaan ja heidän parisuhteestaan. Thaimaalaisen vaimon legitimoinnin kaava voi olla vaihteleva ja keskeistä on erilaisilla eroilla operointi. Joissakin asioissa miehet korostivat vaimoissaan sellaisia piirre-elementtejä, jotka vastaavat enemmän tai vähemmän stereotyyppisiä kuvauksia thaimaalaisista naisista. Toisissa asioissa vaimon thaimaalaisuus puolestaan minimoitiin korostamalla, ettei hänessä ole mitään erityistä tai että vaimo on kuin suomalainen nainen. Erityisesti kahden nuorimman sukupolven miehet käyttivät tätä legitimoinnin kaavaa kun taas vanhimman, suuren murroksen sukupolven miehet korostivat muita enemmän vaimojensa thaimaalaisuutta.

Miesten kertomuksissa yleistä on se, että vaimoa pidetään miehestään, lapsistaan ja kodistaan huolehtivana. Suhteen alkuvaiheessa siihen muodostui puolisoiden työnjaollinen vaihdon systeemi, joka lujitti suhdetta ja vahvisti suomalaisen miehen halua sitoutua uuteen naisystäväänsä. Haastatellut miehet sanoutuivat kuitenkin selkeästi irti vaimojensa alistuneisuudesta. Oma puoliso kuvattiin aktiiviseksi, tahtovaksi ja toimivaksi subjektiksi. Mies legitimoivat oman positionsa parisuhteessaan korostamalla vastuullisuuttaan ja sitoutumistaan omaan perheeseen huolehtimalla toimeentulosta ja yhteisistä asioista. Sitoutuminen ilmennetään myös vanhemmuuden korostamisena ja myös pohdintoina vaimon lasten tulevaisuudesta. Mieselättäjä-kotirouva-asetelma kuvataan väli-vaiheeksi ja parin yhteisenä tavoitteena on thaimaalaisen vaimon työllistyminen suomalaisille työmarkkinoille. Kaksi nuorempaa sukupolvea legitimoivat omaa parisuhdettaan korostamalla tasa-arvon toteutumista puolisoiden välisessä suhteessa.

Miesten mielipiteenä oli se, että suomalais-thaimaalaiset parisuhteet ovat yleensä huonosti toimivia ja ne päätyvät hyvin usein eroon. Oma parisuhde kuvattiinkin kuitenkin hyvin toimivaksi. Suurimmat ongelmat omassa parisuhteessa aiheutuvat yhteisen kielen puuttumisesta sekä rahasta ja erityisesti sen lähettämisestä vaimon perheelle Thaimaahan. Kulttuurierot eivät miesten mukaan ole aiheuttaneet suuria ja ylitsepääsemättömiä ongelmia vaikka he kuvaavatkin näiden mahdollisten erojen kokemuksiin.

9 PARISUHDEHISTORIA JA –IHANTEET

Tämän pääluvun tavoitteena on käsitellä haastateltujen miesten parisuhdehistoriaa ja käsityksiä parisuhteeseen liittyvistä ihanteista. Tuon aluksi esille miesten kertomuksia aiemmista parisuhteistaan käsittelemällä sitä, millaisia suhteita heillä on ollut ja miksi ne ovat päättyneet. Sen jälkeen tulkitseen miesten käsityksiä parisuhteessa tärkeänä pidettävistä asioista sekä rakkaudesta ja seksuaalisuudesta.

9.1 Parisuhteiden historia

Haastatellut miehet ovat luonnollisesti olleet vaihtelevia määriä ja ajanjaksoja parisuhteissa ennen nykyistä tilannetta. Se, miten he ymmärsivät parisuhteen tai erityisesti pysyvän parisuhteen, riippui vastaajan omasta tulkinnasta ja kokemushistoriasta. Asetin itse jonkinlaiseksi kriteeriksi yhdessä asumisen. Nuoremilla miehillä aiemmat parisuhteet eivät olleet kovin pitkiä ja esimerkiksi Henrillä ja Antilla ei ole ollut sellaista vakiintunutta parisuhdetta, että he olisivat asuneet naisystävänsä kanssa pysyvästi yhdessä. Toisaalta 28-vuotiaalla Karrilla on ollut paljon seurustelusuhteita ja hän on ollut yhdessä suomalaisten naisten lisäksi hollantilaisen, eestiläisen ja kahden brasilialaisen naisen kanssa. Lisäksi Karri kertoi, että hänellä on ollut sukupuolisuhte yli 60 naisen kanssa. Haastatelluista Karri olikin ainoa, joka rehvasteli naissuhteillaan ja seksuaalisella aktiivisuudellaan. Hänet voidaan nähdä sellaisena Jorma Hännisen (1994, 118) kuvaamana naistenmiehenä, jolla on paljon naisseuraa ja seksuaalisia suhteita. Kuten Karri itseään kuvasi, hän ei niinkään viihdy miesporukoissa. Nuorena hän kokikin olleensa yksin ja ulkopuolinen. Karrin elämänsä historian tulkintaan sopii myös Khatib-Chahidin, Hillin ja Patonin (1998, 57) tutkimustulos siitä, miten henkilön jonkinlainen marginaalisuus eli erilaisuus, kuulumattomuus sosiaaliseen yhteisöön lapsuudessa tai myös myöhemmin aikuisuudessa lisää kiinnostumista ja orientoitumista avioitua toisesta kulttuurista olevan kanssa.

Näiden miesten asema parisuhdemarkkinoilla on voinut olla ennen nykyistä suhdetta varsin erilainen. Jos Karri kuvasi itseään siten, että hän ulkomaalaisena ja eteläeurooppalaisena näköisenä on halutessaan aina saanut haluamaansa naisseuraa, niin toisena ääripäänä on 69-vuotias Lauri. Lauri kertoi jääneensä nuoruudessaan asumaan pienelle maaseutukylälle, josta nuoret naiset muuttivat kaupunkiin töihin. Elämänsä aikana hänellä on ollut yksi pidempi seurustelusuhde, joka ei kuitenkaan johtanut yhdessä asumiseen ja elämiseen. Laurin mielestä hänen on nyt iäkkäänä miehenä lähes mahdotonta saada pysyvää suhdetta suomalaisen naisen kanssa.

Useimmilla miehillä on ollut yksi tai kaksi pidempää parisuhdetta ja sen ohella lyhyempiä seurusteluja. Miehet jakautuvat varsin selkeästi erittelemiini kolmeen sukupolveen, kun tarkastellaan heidän kertomuksiaan aiemmista suhteistaan, niiden toimivuudesta ja päätymisestä. Nuoremmille, globalisaation ja yksilöllistymisen sukupolven miehille tyypillistä ovat olleet lyhyemmät suhteet, jotka ovat päättyneet ilman mitään suurta dramatiikkaa tai ongelmaa. Suhteet päättyivät kun yhdessä ei enää ollut hauskaa ja kun motivaatio yhdessäoloon alkoi hiipua. Kyse on Giddensin (1992, 58) kuvaamista puhtaista suhteista, jotka perustuvat vain suhteeseen itseensä ja joissa toteutuu läpivirtaava rakkaus niin kauan kuin sitä on. Jallinoja (2000, 159) kuvaa kirjoituksia nykyajan suhteiden loppumisista sellaisena rakkauden hiipumisena puolisoitten välillä, että nämä eivät voi mitään tapahtumien kululle. Parin osapuolilla voi olla lisäksi eri käsitys suhteen tilasta ja toimivuudesta kuten Henrin aiemmassa suhteessa, jonka hän kertoi olleen sillä tavalla väljän, että hänen naisystävänsä saattaa edelleen kuvitella suhteen jatkuvan, koska Henri ei ole kertonut tälle thaimaalaisesta naisystävästään.

Viisikymppisillä Kalevilla ja Leolla on ollut molemmilla kolme eroon päätyntä avioliittoa. Molemmat kertoivat näiden päättyneiden suhteiden olleen varsin huonoja. Kalevin mukaan yksi suhde päättyi hänen omaan uskottomuuteen, jonka yli hänen vaimonsa ei enää päässyt. Kahdessa muussa avioliitossa vaimot olivat selvästi Kalevia vanhempia ja nämä pyrkivät voimakkaina persoonina ja jonkinlaisella henkisellä yliotteella hallitsemaan. Kalevin suhteissa näytti hänen kertomustensa pohjalta toteutuneen sellainen Kortteisen (1982, 190) 1980-luvun alussa kuvaama suomalaisen perheen peitetty tai avoin patriarkatti, jossa perheen sisäinen vallankäyttö alkoi vastata tarkemmin perheen sisäistä tosiasiallista työnjakoa. Kalevi viittasikin toistuvasti entisten vaimojensa määräilevään tyyliin.

Leon avioliitoista ensimmäinen päättyi, kun hän oli töissä ulkomailla, jolloin hänellä ja hänen Suomeen jääneellä vaimollaan alkoi olla oma elämänsä ja omat ystävät. Kaksi seuraavaa avioliittoa päättyivät Leon mukaan mustasukkaisuuteen ja siihen, että hänelle ei jäänyt mitään vapautta. Hän kuvasi näitä suhteita vankileireiksi, joissa ei ollut mitään muuta yhteistä kuin yhdessä asuminen ja joissa häntä vahdittiin ja epäiltiin syyttä uskottomuudesta. Nämä mielipiteet ovat hyvin samanlaisia, joihin Paul Spickard (1989, 130) viittaa tarkastellessaan eri tutkimustuloksia japanilaisten naisten kanssa avioituneista yhdysvaltalaisista miehistä. Kyseiset miehet ovat kokeneet yhdysvaltalaiset

naiset hyvin negatiivisiksi jopa aggressiivisiksi ja uhkana omalle maskuliinisuudelleen, jolloin miehet kokivat japanilaiset naiset selkeästi vastakohtina eli nöyrinä ja ei-uhkaavina. Ilmeisesti osa suomalaisista miehistä ja erityisesti tarkastelemani suuren murroksen sukupolven miehet hakevat parisuhteessa thaimaalaisen naisen kanssa jonkinlaista maskuliinisuuden palautusta ja vapautumisesta suomalaisen naisen vallan uhasta. Myös osa Pataya Ruenkaewin (2003a, 265) haastattelemista thaimaalaisen naisen kanssa avioituneista saksalaisista miehistä koki pettyneensä aiemmissä suhteissaan saksalaisten naisten kanssa.

Kalevi ja Leo eivät kumpikaan kovin paljoa tulkinneet näitä päättyneitä avioliittojaan. He näkivät syyt suhteiden päättymiseen lähinnä vain vaimojensa persoonallisuudesta ja käyttäytymisestä johtuviksi eikä esimerkiksi puolisoiden välisistä suhteista ja yhteisistä ongelmista aiheutuneiksi. Näille molemmille miehille uusi parisuhde on ollut eräänlainen toinen tilaisuus, jossa onnistumisen mahdollisuudet mielletään paremmaksi sen vuoksi, että rakkautta tuntuu olevan enemmän kuin aiemmillä kerroilla (Jallinoja 1997, 163). Samaan ikäluokkaan kuuluvan Osmon kertomus suhteen päättymisestä on hyvin poikkeava. Hänen avioliittonsa päättyi vähitellen ensimmäisen Thaimaan matkan jälkeen.

Mull oli suomalaisen kanssa just ennen kun mä lähdin Thaimaahan niin pitkä suhde ja oli hyväkin suhde suomalaisen naisen kanssa. Se vaan katkes siihen, ett ei siin mittään puhuttu paljoo. Ei kumpikaan puhunu mittään, mutt ilmeisesti hän huomias sen, ett jotakin on muutunu aika paljon, kun mä tulin takasin sieltä Thaimaasta. Ett kyll me jälkeinpäin oltiin ihan muutama kuukausi, ett käveltiin ja oltiin, mutt ei meill mittään riitaa eikä muuta sillain ollu mittään muutakaan. Se vaan loppu ihan ittellään. Siin oli tietysti, ett silt reisult löyty joitakin semmosii, joille mä lähettelin joitakin kirjei ja kortei ja semmosii, niin se teki kyll tietysti heti semmosen vaikutuksen, ett nyt ruppee kyll jotakin tämmöstä olemaan. Kortei tuli, ett me istuttiin sen mun kaverin kanssa, jonka kanssa oltiin siellä, niin istuttiin tuoll pihalla autossa ja luettiin niin kortei ja kirjei porukass ja siit se lähti vaan. (Osmo, 52)

Osmon suhde päättyi hänen kertomansa mukaan kuin itsestään, kun mitään ei puhuttu eli hän tarkoittaa, että hänen entinen vaimonsa ei puhunut. Tarinassa tulee esille jonkinlainen kyvyttömyys arvioida omaa toimintaa ja tavoitteita parisuhteessa. Tämä voidaan tulkita erotarinoissa toistuvana puhumattomuutena ja ponnistelujen loppumisena (Jallinoja 2000, 160-161). Osmo ikään kuin halusi orientoitua uusiin thaimaalaisiin naisystäviinsä, mutta hän ei halunnut ja osannut ilmaista ristiriitaista tilannettaan suomalaiselle vaimolleen.

Nelikymppisten, tasa-arvoprojektin sukupolven miesten suhteet ovat olleet useiden vuosien pituisia ja muutamilla on siis myös lapsia, jotka haastatteluhetkellä kaikki asuivat äitiensä luona. Suhteet ovat päättyneet eri syistä. Kalle ja Seppo nimesivät päättymisen syyksi sen, että vaimo löysi toisen miehen tai alkoi yleensä etsiä uutta miesseuraa. Kallelle suhteen päättymisen aiheutti useiden vuosien pituisen masentuneisuuden. Samalla tämä jakso ennen nykyistä suhdetta merkitsi rauhoittumista ja normalisoitumista sekä erityisesti sen miettimistä, mitä hän parisuhteelta odottaa ja haluaa. Kallen puhe onkin Jallinojan (1997, 164-165) kuvaamaa eronneen ja uudelleen avioituneen puhetta, jossa aiemmasta suhteesta on opittu paljonkin ja uuteen suhteeseen osataan pa-

nostaa oleellisesti eri tavalla ja paremmin. Unton suhde puolestaan päättyi jonkinlaiseen hiipumiseen.

Kyllä se alussa oli tosi kivaa ja tollasta, mutta sitten se jostain syystä hiipu ja hiipu ja sitten se silläpäin se kyllä meni, ett toi mun avovaimo ei enää kestäny mua, ett siten se meni. Ett se muutti siihen toiseen huoneeseen ja eikä sitten oltu enää ei mitään tekemistä seksuaalisesti, hän lopetti sen touhun. Kyllä me muuten siinä ollaan periaatteessa siinä toimeen tultu, elettiin ja tollain noin. (Unto, 38)

Tyypillistä useille miehille on kuten tässä Untonkin tapauksessa, että he eivät kovinkaan paljon puhu ja erittele suhteiden päättymisiä. Joukosta selvän poikkeuksen muodostaa Esko, joka haastattelun aikana palasi useasti suhteen päättymisen syihin ja taustoihin. Keskeiseksi syyksi omalta kohdaltaan hän nosti eräänlaisen työnarkomania eli hänen kaikki aikansa meni työn tekemiseen.

Meill oli aika, aika rauhaton avioliitto, se edellinen avioliitto. Tää on huomattavan rauhallinen ja tasapainoinen. Se 14 vuotta kestäny oli kyllä ihan tasapainoinen, mutt se ei ollu kovin rauhallinen. Ett meill oli kyllä aika paljon erilaisia riitoja ja tappeluita erilaisten asioiden osalta. Lähinnä nyt siitä, kun mä nyt tein silloin töitä vähän liikaa ja mä itekin tiedän sen, ett mä tein vähän liikaa ja se, että tota mä nyt ainakin ajattelen, että mä en nyt tässä suhteessa tätä samaa virhettä, minkä mä olin siinä tehny. Ett mä oon ihan tietoisesti pyrkiny vähentämään sitä, ett mä oon laittanu ton kännykän sitten kiinni silloin kun tuntuu, ett nyt saa riittää. Me vaimon kanssa sovittiin, ett mä muutan pois siitä. Ja sitte, hän oli alun perin, ett kokeillaan, ett me asutaan yhdessä, mutt mä ajattelin, ett en mä viitti mennä enää takasin sinne hullun mylläkkää. (Esko, 39)

Esko palasi myös usein siihen, miten hän on miettinyt tekemiään virheitä ja miten hän koettaa välttää niitä uudessa suhteessa. Eskon pohdinta on sellaista eronneen puhetta, jossa uusi parisuhde nähdään parempana kuin edellinen ja jossa eronnut lupaa pitää huolta siitä, että puolisoilla on riittävästi yhteistä aikaa (Jallinoja 2000, 181). Parisuhteiden ja erojen reflektointi oli haastateltavien joukossa tyypillistä näille noin 40-vuotiaille miehille. Kuten Esko ja Jukka, he saattoivat puhua entisten vaimojensa tunteista ja koettivat ymmärtää näitä ja samalla molemmat pohtivat tilannetta lastensa kannalta. Lapset ja se että erosta oli näillä miehillä kulunut vasta muutama vuosi voivat antaa miehille tällaisen selkeän perspektiivin pohtia ja eritellä päättynyttä suhdetta.

Miesten käsitykset suomalaisista naisista ovat osin kaksijakoiset. Miehet arvostavat suomalaisia naisia muun muassa näiden kyvykkyyden ja korkean koulutustason perusteella. Miehet pitävät suomalaisia naisia mainioina ja pätevinä työkavereina ja myös esimiehinä. Sen sijaan parisuhteessa ja puolisoina miehet arvioivat suomalaisia naisia hyvin kriittisesti ja useilla on tässä suhteessa kielteinen käsitys tai kokemus suomalaisista naisista. Ääritapauksena on seuraava Karrin mielipide suomalaisten naisten seksuaalisesta moraalista.

Suomalainen nainen on jakorasia. Kun tulen Suomeen ja jos sattuu haluamaan syrjähyppyjä niin tyrkyllä on tiskimetreittäin persettä. Ei ole millään lailla vaikeaa saada näistä seuraa yöksi ja ilmaiseksi. Näen thaimaalaisen baaritytön huomattavasti viisaampana, sillä hänhän pyytää palveluksistaan hinnan. En ikinä enää voisi kuvitella alkavani suhteeseen suomalaisen naisen kanssa. Moraalinsa on aivan liian matalalla. Näen ja kuulen tarinoita kaveripiirissäni jatkuvasti kuinka esimerkiksi eilen kaverini valitteli kun avovaimonsa oli taas baari-illan jälkeen päättynyt työkaverinsa luo yöksi ja tällä kaverilla on munat ja kuinka toisen kaverin nai-

sen kännykkälaskusta löytyy sadoittain tekstiviestejä ex-miehensä kännynumeroon. Ei kiinnostu. (Karri, 29)

Karrin puhe on varsin kaksinaismoralistista ja suomalaisten naisten moraalia kyseenalaistavaa. Hän tuomitsee tässä naisten käyttäytymisen, vaikka toteaa itse olleensa sukupuolisuhteessa 60 naisen kanssa. Ehkä näin kielteisellä puheella Karri perustelee nykyisen suhteensa ja ylevöittää itsensä ja thaimaalaisen vaimonsa, kun tällä on prostituutiotausta. Muista miehistä ainoastaan Seppo viittasi suomalaisten naisten uskottomuuteen ja hänkin vain yhtenä kuvauspiirteinä.

Nuorimpia miehiä lukuun ottamatta, joilla ei siis ole kokemuksia pidemmästä yhdessäasumisesta, lähes kaikki muut viittasivat suomalaisten naisten yleiseen joustamattomuuteen eli naiset naputtavat tyhjästä ja elämä menee miehen kannalta jatkuvaksi luvan kyselemiseksi. Useat miehet pitävät suomalaisia naisia liian dominoivina siten, että parisuhteessa nainen käyttää todellista valtaa. Miesten tällaisen puheen ydin on siinä, että Suomessa tasa-arvo on mennyt heidän mielestään liian pitkälle ja naisen ovat yliemansipoituneita, jolloin miehet alkavat olla epätasa-arvoisia kotona. Taustalla on jonkinlainen lähes myyttinen käsitys vahvasta suomalaisesta naisesta. Myös Kalevilla on selkeä käsitys suomalaisista parisuhteista ja naisten vallasta niissä.

Kyllähän siis se mitä on, mikä mulla on toteutunut niin kyllähän sillä tavalla on näissä mun edellisissä avioliitoissa pahasti on yleensä mennyt roolit sekaisin, että, ett nainen on helposti on ollu niin kun perheen pää, joka määrää asioista tai kiukuttelee ne asiat ja miehelle on yleensä jäänyt vaan se sivurooli. Jos kärjistetään, niin monesti vaimo on suuna päänä joka helkatin asiassa ja pitämässä huolta siitä, mitä mies jättää tekemättä tai tekee ja sillä tavalla päällepäsmäri ja näkyy monenkin tuttavan avioliitossa ihan samalla tavalla, että miehen mielipiteelle ei niin paljon anneta arvoa tai ne puhutaan ainakin sitten yli tai vastaavasti. Suomalainen nainen ei koskaan oppinut nauttimaan tekemättömistä töistä, ikuinen riidan aihe joku tekemätön homma. Se kato tota moottorisahan jälkee tossa, vaimo ei oo kertaakaan huomauttanut mulle että se on vielä tekemättä, että kyllä se tietää, että varmaan tässä ennen pitkään se laitetaan, mutta mutt siinä on se ero just, että hän on kohtelias ja hän vaan rauhallisesti odottaa joku päivää rupeen, hankin siihen laudat ja laitan listat ympärille, että mutta kukaan mun edellisistä vaimoista ei ois kestänyt. Minusta siinä niin kun on tää hyökäävyys, semmonen dominoivuus, dominoiva piirre, se mikä minua ärsyttää. (Kalevi, 52)

Kalevin kertomuksessa esiintyy selkeä vertailuasetelma suomalaisen ja thaimaalaisen naisen välillä. Tällaisissa vertailuissa thaimaalainen kuvataan kaikin puolin parempana vaimona. Yleisellä tasolla tällainen puhe voidaan nähdä sellaisena eronneen odotuksena ja myös varmuutena siitä, että uusi suhde on aina parempi kuin edellinen (Jallinoja 2000, 181). Toisaalta erityisesti näillä suuren murroksen sukupolven miehillä on hyvin yksipuolinen käsitys suomalaisista naisista dominoivina, kovina ja miehiltä vapauden vievinä. Tasa-arvoprojektin sukupolven kuuluvilla on samansuuntaisia ajatuksia, mutta he kuvasivat asiaa hieman eri tavoin eli he eivät ihanteellista thaimaalaisia puolisoitaan ja tulkitsevat aiempien parisuhteidensa ongelmien johtuneen yhteisistä vaikeuksista, ei suomalaisen vaimon persoonallisuudesta tai käyttäytymispiirteistä johtuneiksi. Näillä miehillä onkin yleensä positiivinen suhtautuminen suomalaisiin naisiin, mutta parisuhteessa asiat eivät tahdo toimia kovinkaan hyvin. Esimerkiksi Kimmo toi esille sen, että hän voisi aivan hyvin olla suomalaisen naisen kanssa

naimisissa. Muille miehille yhteistä on kuitenkin nykyisen suhteen ja nykyisen vaimon perustelu osin sillä, että tämän kanssa yhdessä eläminen toimii paremmin kuin suomalaisten naisten kanssa.

9.2 Toimiva parisuhde

Pohtiessaan hyvää, toimivaa parisuhdetta, miehet pitivät erityisen tärkeänä luottamusta. Miesten puheessa luottamus on yhteydessä uskollisuuteen siten, että kummankaan ei tarvitse pelätä että toinen pettäisi. Tämä oli hyvin selkeä mielipide ja luottamus mainittiin poikkeuksetta ensimmäisenä parisuhdeihanteeseen liittyvänä piirteenä. Luottamuksesta onkin tullut nykyajan parisuhteille ominainen keskeinen elementti ja Giddensin (1992, 138) mukaan luottamuksella ei ole enää mitään ulkoista tukea vaan se perustuu täysin parin keskinäiseen intiimiyteen. Taustalla on se, että myöhäiselle modernille ovat tyypillisiä yksilölliset projektit – tässä tapauksessa siis myös parisuhde hyvin yksilöllisenä – ja jotka eivät ole helppoja ilman luottamusta (Ilmonen & Jokinen 2002, 71). Luottamus on jotakin sellaista, jolla yksilöllistymisen aiheuttamaa epävarmuutta, kun kollektiivista rakenteiden takamaa traditionaalisten tai puoliksi modernien yhteiskuntien aikaista luottamuksen ilmapiiriä ei enää ole, voidaan säädellä.

Toisaalta miehet korostivat sitä, että hyvin toimivassa parisuhteessa molemmat tukevat toisiaan. Kyse on jonkinlaisesta kumppanuudesta, jolloin vaimon kanssa ollaan kuin parhaat kaverit kuten Kimmo asian ilmaisi. Antti puolestaan korosti, että kyse on jakamisesta ja eräänlaisesta sukulaissieluisuudesta. Tähän liittyy myös se, että osa miehistä toivoi, ettei parisuhteessa olisi ristiriitoja. Tämä tarkoittaa Kallen mukaan sitä, ettei tarvitsisi paljoa riidellä ja että voi olla vapaasti jännittämättä koko ajan.

Toisena selkeänä teemana nousi esille parisuhteen sisäinen tehtävien jako, joka tarkoittaa kotitöiden jakamista ja yleisemmin miehen ja naisen rooleja. Leon mukaan tämä tarkoittaa sitä, että ei tarvitse selittää ja vääntää rautalangasta vaan että on selvää, että kotityöt on vaimolla ja mies ei niihin osallistu. Myös Saku ja Olli kuvasivat asian samalla tavalla eli että puhumatta ja automaattisesti asiat ja tehtävät hoituvat. Antti kuvasi ihannettaan laajemmin.

Unelma parisuhde. Tietyst siin ei hirveest tarvii riidellä. Kummallakin ois yks yhteinen kieli, mitä ne osais täydellisesti, ja tietty oottas, että ne vähätkin riidat häviäis. Mutta täydellinen parisuhde. Ihanteellinen, tietyst se ois sellanen, ett sitä mie en koe, mitä tarvoittas toss, ett ois tasavertanen koulutus. Se ei oo, koska hän ei oo korkeast koulutettu, niin sitä ei vois kuvitella. Minä en nää sitä tärkeenä. Mutta niin kun, enkä näe sitäkään tärkeenä, ett kumpanenkin kantaa rahaa kotiin elikkä ois töissä. Mä näen sen tärkeenä, ett kumpikin niin kun siinä mieless puhaltas yhteen hiileen, ett no isäntä voi tuoda rahaa kotiin ja emäntä voi katsoa kotiin perään ja muuta tällasta, niin kun rakennettas yhdessä jotain, missä yhdessä pistettäs kamaa tai niin kun työtä yhteen ja sitä sitten tulis jotain, siitä tulis elämää suurempaa. Sellanen on toimiva parisuhde, miss kemiat toimii yhteen ja olis yhteisiä päämääriä, minkä eteen yhdessä tehdään töitä elikkä se vielä niin kuin yhistää. Semmonen on toimiva suhde. (Antti, 26)

Kuvauksessaan Antti kumoo sellaisen nykyajan puolisoitten välisen samansäätyisyyden eli samataustaisuuden tai elämäntavallisen yhtenevyyden, jolla vältetään parisuhteen riskit (Jallinoja 2000, 78). Hän on kyllä tietoinen tällaisesta samansäätyisyydestä, mutta Antin tarinan ydin onkin puolisoitten välinen ero eli tehtävien ja roolien jako. Konkreettisesti hän puhuukin isännästä ja emännästä. Kyseessä on jonkinlainen harmoninen tilanne, jossa kumppanuuden ja yhteisen tavoitteen perustana ovat selkeät roolit ja työnjako ja heterotapaisuus toteutuu. Saman suuntainen käsitys on Nikolla, kun hän viittaa sellaiseen henkiseen yhteyteen, että mistään kodin tehtävistä ei tule ongelmaa. Onkin mielenkiintoista, että sukupuolten väliseen työnjakoon ja erottuviin rooleihin perustuvaa ihanteellista harmonisuutta korostavat haastateltavien vanhimmat ja nuorimmat miehet. Sen sijaan nelikymppiset miehet eivät juurikaan tuoneet esille tätä teemaa. Selitystä voi etsiä sukupolvittain ja ikävaiheittain eli vanhimmat, noin 50-vuotiaat miehet kokevat vanhan, roolien eriytymiseen perustuvan vähemmän tasa-arvoisen parisuhdemallin ihanteenaan ja jota thaimaalainen kulttuuri tukee. Nuorimmilla ei ole juurikaan yhdessäasumisen ja -elämisen kokemuksia suomalaisen naisen kanssa ja he tavallaan hyppäävät suoraan nykyiseen parisuhteeseensa.

Haastatelluista Osmolla oli osin muiden miesten mielipiteistä poikkeava käsitys ihanteellisesta parisuhteesta. Sen ohella, että hänelle on tärkeää kotihommien toimiminen ja seksi, hän korosti vapauttaan.

Musta ainakin kotihommat on tärkeitä, ett kaikki pelaa ja on kunnossa ja on kotona ja muuta. Kyll mää olen vähän semmonen kotisika siinä mielessä, että tykkään ett olis joku, joka hoitas kaikkii taloushommat tämmöset siivoukset ja ruokaa mä ossaan ittekin tehdä, mutt aika hyvääkin mielestäni, mutta semmonen ett koti olis aina kunnossa ja siistii ja tämmöst pyykit. Se olis tämmönen yks hyvä puoli just ja kai tämmönen seksipuoli ett se kans niin kun pelas, se homma pelaa. Ja semmonen vapaa. Ei se suomalaisella naisella valitettavasti sovi, ett voi mennä ja tulla milloin tykkää ja ei oo väliin, miten täällä on. Ett jos on kaks yötä jonkun kaverin luona ja nukahtaa, niin silloin nukahtaa. Ett yks kaveri sanos, ett Thaimaassa kun joku menee naapuriin niin muutaman talon päähän ja siell istutaan iltaa, niin siihen nukkuu koko porukka. Ei siell mittää mietitä, ett tarttis kottii mennä nukkumaan, ett siell mennää vast seuraavan päivän kottii. (Osmo, 52)

Osmon ihanteen malli löytyy Thaimaasta eli että hän toivoisi voivansa mennä ja tulla mielensä mukaan. Hänen mielipiteensä vastaa sitä ruotsalaisten parisuhdeodotuksia käsittelevän tutkimuksen tulosta (Holmberg 1993, 101), jonka mukaan tutkimuksen ruotsalaiset miehet ajattelivat parisuhteen ja yhdessäasumisen rajoittavan heidän mahdollisuuksiaan tehdä mitä haluavat. Osmon kuvausta voi myös tulkita sellaisena nykyajan ilmiönä, jossa ihmiset myös parisuhteessa painottavat eräänlaista oman elämänsä kosmosta eli omien mahdollisuuksien toteuttamista (Beck 1990a, 191). Osmon ihanteessa on siis jotakin jälkimodernia yksilöllisyyttä ja perinteellistä poikamaista vapauden kaipuuta thaimaalaisen sukupuolikulttuurin antaman mallin kontekstissa.

9.3 Rakkaus ja seksuaalisuus

Haastatellut miehet puhuivat sinänsä matalaprofiilisesti tunteistaan puolisoaan kohtaan. Useimpien oli esimerkiksi vaikea kuvata sitä, mitä rakkaus heille merkitsee. Rakkaudesta ei sinänsä sanottu paljoa, mutta itse kertomusten kokonaisuus ja niiden juonet ovat tulkittavissa mitä tyypillisemmiksi rakkauskertomuksiksi. Suomalais-thaimaalaiset suhteet voidaan myös nähdä sellaisina kumppanuusrakkauksina, joille on ominaista vahva ja monipuolinen keskinäinen riippuvuus ja joissa pariskunnan elämä, tunteet ja toiminta liittyvät vahvasti toisiinsa (Haavio-Mannila & Roos 1998, 242).

Miesten niukat kuvaukset rakkaudesta ja sen merkityksistä vahvistavat niitä tulkintoja, joiden mukaan miehille on vaikeaa ja ei kovin sallittua puhua rakkaudesta, koska rakkaus on feminisoitu (Lautmann 1998, 55; Meuser 1998, 224). Kaksi miestä eli Olli ja Saku korostivat sitä, että heidän nykyiseen suhteeseen ei liity mitään erityistä rakkauden tunnetta. Olli ja Saku erottuivatkin muista siinä, että he korostivat parisuhteen ohella muita elämänalueita eli työtä, aktiivista harrastustoimintaa ja kaveripiiriä itselleen tärkeinä asioina. Näillä kahdella 30-40-vuotiaalla miehellä maskuliinisen identiteetin ainekset rakentui-
vat toisaalta ammatillisesta toiminnasta (työ, yrittäminen) toisaalta kaverisosi-
aalisuudesta, jolloin miehen onnen edellytyksenä on oleminen joillakin elämänalueilla ”omiensa joukossa”, miesten kesken (Tuohinen 1996, 76). Parisuhdetta he eivät erityisemmin korostaneet, mutta ilmaisivat selvästi pitävänsä vaimostaan. Kummankaan parisuhde ei ole kestänyt kovin kauan. Ollin ja Sakun vastakohtina olivat Henri ja Unto, jotka kertoivat avoimesti olevansa hyvin rakastuneita. Kumpikin oli haastatteluhetkellä eräänlaisen saavuttamattoman rakkauden tilanteessa. Henri odotti mahdollisuutta päästä uudelleen töihin Thaimaahan ja naisystävänsä luokse. Unto puolestaan odotti naisystävänsä oleskeluluvan saamista ja muuttoa Suomeen. Hän kuvasi rakastumistaan seuraavasti.

Kyllä sen huomaa, koska mä olen vähän liikaakin, että eihän siinä ole järkeä. On semmonen hirvee ikävä ja pitäis taas soitella. Sen takia mä sinne niin äkkiä lähinkin. Enhän mä muuten ois lähteny Thaimaahan kuukauden päästä. Ett pelkästään sen naisen takia mä lähin silloin marras-joulukuun vaihteessa sinne, ett se oli niin kun ainut syy, miks mä sinne lähdin. Ja sitt enhän mä muuten sitä tänne tois, ellen mä siitä niin paljon välittäis. Ett ne on kuitenkin aika isoja summii, mitä rahallisesti puhutaan. Ett en mä huvikseen viittä häntä tänne tuoda. (Unto, 38)

Tulkinnoissaan miehet liittivät rakkauteen samoja piirteitä kuin mitä he korostivat hyvässä parisuhteessa yleensä olevan. Rakkaus merkitsee heille erityisesti luottamusta, toisen kunnioitusta ja sitä että yhdessäolo toimii ja synkkaa hyvin. Henri kuvasi rakkaudeksi sen, että on elämänkumppani, jonka kanssa voi herätä yhdessä. Kimmo kuvasi heidän jo pitkään kestäneen suhteen pohjalta käsitystään rakkaudesta seuraavasti.

Voi kai sanoa että sitä kymmenen yhteisen vuoden jälkeen on. Se on jotakin semmosta kuin kiintymystä, intoa ja toisen kunnioitusta. Ja että se sellainen kokonaisuus ja just kunnioitus-

ta. Se ei ole mitään pelkkää intohimoa. Ja sitten kun ajattelee miten meillä on, niin mä sanon, että meillä on huumoria todella paljon meidän suhteessa. Sellasta hyvää huumoria, sellaista ettei toista loukata siinä. Se on jonkinlaista tilannekomiikkaa ja myös että haluaa myös ilmaista milloin asiat ovat hyvin. Ja meidän suhteessa me puhutaan yleensä hironesti. Se puhuminen se on usein aika värikästä ja railakasta. Siinä näkyy se kielen käyttö. No se tarkoittaa, että me leikitään sanoilla, nauretaan ja myös itketään. Että siinä on se koko tunneskaala. Tämä meinaa myös sitä, että me kyllä tunnetaan toisemme varsin hyvin ja tunnetaan myös ne toisen pienetkin asiat. Ja siksi se on niin, että me kyllä aina puhutaan asiat perusteellisesti. (Kimmo, 43)

Kimmon kuvaus on onnentarina ja sen ydin on siitä, että he ovat oppineet kymmenen vuoden aikana tuntemaan toisensa hyvin. Kiintymys ilmenee huumorina ja monipuolisena tunneilmaisuuna, jossa puhuminen on hyvin keskeisessä asemassa. Kyse on pitkään yhdessä olleiden puolisoitten välisestä kumppanuusrakkaudesta, jolle tyypillistä on syvä kiintymys, sitoumus ja intii- miys sekä lämpimät mutta vähemmän intohimoiset tunteet (Haavio-Mannila, Kontula & Rotkirch 2002, 2). Toisin kuin kukaan muu haastatelluista, Kimmo toi esille kielen ja kulttuurin mahdollisuuden eli kaksi eri kulttuurista tulevaa voi kohdata toisensa ja luoda Elisabeth Beck-Gernsheimin (1998, 166, 168) kuvaaman yhteisen todellisuuden. Kyseessä on Kimmon kohdalla jonkinlainen kaksikulttuurinen kompetenssi eli kykyä kohdata toisen kulttuuria ja tuntea yhteenkuuluvuutta tämän kanssa kokematta oman kulttuuri-identiteetin vaarantuvan (Liebkind 2000, 23). Tämä todellisuus ei esimerkiksi Nikon mukaan ole koskaan mahdollista, koska juuri kieli- ja kulttuurierot haittaavat ja estävät sitä, että hän voisi saavuttaa sitä koskaan thaimaalaisen vaimonsa kanssa.

Vain pari miestä nosti esille kertomuksissaan seksin parisuhteensa keskeisenä asiana. Näissäkin kommentteissa vain todettiin, että ihanneparisuhteessa seksi toimii. Koska seksuaalisuus ei muutenkaan korostu näiden miesten haastatteluissa, voidaan päätellä sen merkityksestä parisuhteesta se että seksi liitetään Suomessa ja yleensä Pohjoismaissa rakkauteen eikä toisinpäin (Haavio-Mannila 1998, 74).

Miehet puhuivat jonkin verran seksistä eli siitä millainen sukupuolielämä heillä on nykyisen vaimonsa kanssa sekä millaisia seksuaalisia ihanteita heillä on. Seksuaalisuutta ei erityisesti korostettu ja miesten puheesta puuttui täysin Karria lukuun ottamatta sellainen Suomessa historiallisesti havaittu miesten eroottisen rehvastelukulttuuri, jossa miehen mittana olivat runsaat seksuaaliset suhteet ja niillä rehvastelu (Pohjola-Vilkuna 1995, 105). Miesten puhe on hyvin arkista, realistista ja paikoin niukkaa. Jorma Hänninen (1999, 214) on todennut, että erityisesti suomalaisessa työväenluokkaisessa puhutavassa ja kulttuurissa ei ole havaittavissa selviä merkkejä sukupuolten seksuaalisesta polarisaatiosta, jolloin suhde on kumppanuuteen perustuva ja vähemmän eroottinen. Tämä Hännisen tulkinta sopii haasteltaviin, joiden osan tausta olikin työväenluokkainen tai ei ainakaan kovin keskiluokkainen. Lisäksi puhe seksuaalisuudesta oli nuoremmilla miehillä vaivattomampaa eli Hännisen kuvaama modernisaatioviive näkyy vanhempien miesten keskuudessa. Seksuaalisen puheen niukkuus suomalais-thaimaalaisiin suhteisiin liittyen on myös ristiriidassa sellaisen val- tadiskurssin kanssa, joka seksuaalistaa usein kaiken thaimaalaisiin naisiin liit- tyvän (ks. myös Pataya 2003a, 306). Heimo viittasikin tällaiseen käsitykseen.

Joskus on kyllä ollut ihania hetkiä, mutta kyllä se on rajallisessa asemassa. Suomalainen kadunmies kun näkee niin ajattelee, että siinä mennään ja se on yhtä seksiä. Se on niitä käsityksiä. (Heimo, 49)

Taustalla on se, että kuva thaimaalaisista naisista muotoutuu helposti yksipuoliseksi seksiturismin ja Suomessakin toimivien hieromalaitosten sekä näihin liitettävien diskurssien perusteella. Nämä haastattelemani miehet ovat tietoisia siitä, että ulkopuoliset ihmiset saattavat määritellä miehen thaimaalaisen naisen pelkästään seksuaalisuuteen pohjautuvien stereotyyppisten representaatioiden perusteella, jolloin miehen vaimo samalla määrittyy ulkopuoliseksi, toiseksi ja vailla sosiaalista olemassaolon oikeutta itsenäisenä subjektina suomalaisessa yhteiskunnassa. Toinen havaittava piirre on se, että parisuhdetta ei myöskään kuvata seksi-intimiteetistä käsin eli että yhteenkuuluvuutta määriteltäisiin jonkinlaisen seksuaalisen yhteensopivuuden perusteella (Soikkeli 1998, 115).

Ehkä yleisin seksuaalisuuteen liittyvä tema, joka tuli esille miesten kertomuksissa, oli thaimaalaisten naisten tietty seksuaalinen pidättyvyys ja tarkat moraaliset rajat. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että joillakin miehillä ensimmäinen seksuaalinen kontakti vaimonsa kanssa oli ollut vasta häyönä. Antti kuvasi vaimonsa seksuaalista käyttäytymistä seuraavasti.

Jos verrataan niin suomalaiset on aika vapautuneita niin kun alastomuuden suhteen, ett onko se eksoottisuutta, ett minuu se ainakin aluksi nauratti se, että tämmönen, kun nainen tulee huoneeseen, ottaa päällysvaatteet pois, sill on rintsikat ja alushousut. Laittaa pyyhkeen päälle, ottaa sen alla ne pois, menee sänkyyn ja ottaa pyyhkeen pois ja niinpäin pois. Ei se oo ehkä eksoottisuutta, mutta se on erilaisuutta. (Antti, 26)

Juuri nuorimmat, globalisaation ja yksilöllistymisen sukupolven miehet puhuivat esimerkein tällaisesta vaimojensa seksuaalisesta käyttäytymisestä, jota he siis kuvasivat estyneiseksi. Ilmeisesti näille nuorille miehille on ollut itsestään selvää suomalainen vapaamielinen seksuaalinen kulttuuri (ks. Haavio-Mannila, Kontula & Rotkirch 2002, 194). Kyse on sukupuolikulttuurin ja tarkemmin seksuaalikulttuurin eroista, jotka representoivat estyneisyyden ja vapaamielisyyden akselilla. Muutamia miehiä kuvasivat sitä, miten he ovat itse tottuneet puhumaan seksistä, seksuaalisesta käyttäytymisestä ja toiveista yhdessä aiempien naisystäviensä kanssa, mutta johon thaimaalainen vaimo ei ole tottunut eikä ole valmis. Kun Elina Haavio-Mannila, Osmo Kontula ja Anna Rotkirch (mt., 203-204) viittaavat varsinkin nuorempien suomalaisten seksuaalisten sukupolvien kohdalla ilmenevästä sukupuolten samankaltaistumisesta ja tasa-arvoisuudesta, niin osa haastatelluista miehistä on kasvanut tähän seksuaaliseen kulttuuriin. Omassa parisuhteessaan he kohtaavat thaimaalaisen vaimonsa enemmän traditionaalina ja sukupuolet toisistaan erottavan seksuaalisen skriptin. Matti Sarmelan (1988, 176) mukaan Thaimaan maaseutukylissä on ilmeisesti vallinnut absoluuttisen sukupuolimoraalin ihanne eli sukupuoliyhteys tai muu intiimi seksuaalinen käyttäytyminen on ollut sallittua vain aviopuolisoiden tai avioliittoon aikovien kesken. Nämä vaatimukset on kohdistettu erityisen ankaresti tyttöihin. Vaikka Sarmela viittaa tällaisen moraalin ja kulttuurin murrokseen, ne kuitenkin vaikuttavat ja näkyvät ainakin joidenkin suomalaisten miesten vaimojen konfiguraatioina. Pataya Ruenkaewin mukaan (2003a, 63)

kyseessä on enemmänkin sukupuolisuhteisiin liittyvä kaksinaismoraali, jonka mukaan Thaimaassa naisilta on edellytetty ennen avioliittoa siveellisyyttä ja miehille ovat olleet sallittuja esiaviolliset seksuaalisuhteet.

Tarvetta korostaa vaimojen tiettyä estyneisyyttä voidaan ajatella vahvistavan Thaimaasta luotu stereotypia seksiturismin maana, joka helposti yliseksuaalistaa kaiken, eli käytännössä thaimaalaiset naiset. Toisaalta viisikymppiset miehet kuvasivat vaimojaan seksuaalisesti hyvin aktiivisiksi. Heillä kontrastina oli aiemmissa suhteissa hyvin niukaksi käynyt sukupuolielämä ja se että nykyisessä parisuhteessa vaimo on miestä tuntuvasti nuorempi ja ehkä myös siksi hyvin aktiivinen.

Toiseksi miehet korostivat thaimaalaisten naisten luonnollista seksuaalisuutta. Henrin mukaan se tarkoittaa sitä, että seksistä ei oteta paineita eikä siinä ole mitään erityistä. Tätä voidaan tulkita Anthony Giddensin (1992, 20) käsityksenä siitä, että ainoastaan länsimaiselle kulttuurille on tyypillistä seksuaalisuuden tieteellistäminen ja tietoisuus ja tunnustuksellisuus siitä. Kalevin mukaan seksi on hänen vaimolleen kuin mikä tahansa luonnollinen tarve, josta ei tehdä numeroa ja johon liittyy suoraviivaisuus. Lisäksi Kalevi korosti vaimonsa saavan helposti orgasmin ja tämän seksuaalisesta käyttäytymisestä puuttuu viettely.

Tämä lapsenomaisuus ja luonnonläheisyys näissä thaimaalaisissa naisissa niin tää on minun teoria, että ne saavat hyvin helposti orgasmin ja ne syttyvät. Mä oon tuossa parikin kertaa ollut suomalaisten ystäväiden kanssa tuolla Thaimaassa ja sitten haluavat tutustua thaimaalaisiin naisiin, tuommosia samanikäisiä kuin minä ja ne on ihmetelly sitä, että miten se voi olla, että että joku heitä nuorempi nainen, joku varmaan kymmenen viistoista vuotta, kuinka ne voi syttyä niin nopeasti, että että tämä ei ole vain pelkästään minun mielipide, että tässä on muutama kaveri todennut sitä samaa. Seksuaalisuus on tämmöistä luonnollista ja se siinä ei oo tämmösiä, miten tän oikee ilmais semmosia estoja, niin samalla se on, samalla se myöskin tarkoittaa sitä, että se on helposti hyvin arkipäiväistä että siinä, että se kun se on niin kuin sanoin syöminen ja nukkuminen ja juominen tai minkä hyönsä tarpeen tyydyttäminen niin se myöskin toiselta puolin karsii sitä ei siihen, ei siihen mitään salamyhkäisyyttä tai sellaista erotiikkaa helpostikaan sisälly. Jos aatellaan, että suomalaiseseen sänkykamariin saattaa, puhutaan kaikenlaisista vaikka esileikeistä tai tuodaan eroottisia fantasioita tai jotakin sellaista niin mä epäilen, että aasialaisessa avioliitossa sellaset puuttuu täysin, että se on niin kun huomattavasti suoraviivaisempaa, yksinkertaisempaa, että siinä vaan mennään itse asiaan ja siinä ei oo, siitä puuttuu semmonen ehkä eroottinen lataus, mitä me voimme saada vaikka elokuvista tai jostakin muusta länsimaissa, että siihen siellä ei varmasti semmosia pitkiä viettelyjä harasteta. (Kalevi, 52)

Kalevin varsin seikkaperäisessä kertomuksessa ytimenä on thaimaalaisen naisen seksuaalisuuden luonnollistaminen. Kalevin puhe voidaan tulkita osaksi länsimaista diskurssia seksualisuudesta ja se sisältää reflektioivia arvioita seksuaalisista ilmiöistä, sillä hän kuvasi esimerkiksi edellisen vaimonsa seksuaalista käyttäytymistä sekä yleensä suomalaisten sukupuolikäyttäytymistä. Kalevin puhe voidaan nähdä osana sellaista seksuaalista keskustelua, joka määrittelee sitä, miten ajattelemme seksuaalisuudesta (Haavio-Mannila 1998, 294). Tällaisella keskustelulla voidaan arvioida diskurssin ulkopuolella olevia eli tässä tapauksessa Kalevi puhuu vaimojensa (nykyisen ja entisten) seksuaalisuudesta sanomatta itsestään kovinkaan paljoa. Vallan diskurssina Kalevin puheessa voidaan lisäksi nähdä hegemonisen maskuliinisuuden elementtejä ja samalla

toisen rodun seksuaalistamista, joka saa paljon tarkempia merkitysulottuvuuksien arviointoja kuin pelkät koloniaaliset stereotyyppiat.

Kalevin vaimoahan tarkasti arvioiva ote voi osin perustua siihen, että hänen ja monien muiden miesten mukaan seksistä on vaikea puhua thaimaalaisen vaimon kanssa toisin kuin mihin miehet ovat suomalaisessa seksuaalisessa kulttuurissa jo tottuneet. Miehet ikään kuin opettavat vaimolleen tapaa eritellä refleksiivisesti omaa seksuaalisuuttaan. Sinänsä Kalevin puhe ja tulkinta edusti jonkinlaista ääriesimerkkiä haastatteluaineistossa. Osa miehistä ei näe mitään eroa suomalaisen ja thaimaalaisen naisen kanssa harjoitettavassa seksissä. Vaikka Kalevin ja hänen vaimonsa ikäero on 24 vuotta, hän ei tuo esille ikäeron vaikutuksia sukupuolielämäänsä toisin kuin Leo, joka avoimesti toteaa, että hänen vaimonsa haluaisi useammin seksiä. Kun muutamilla haastatelluilla oli varsin suuri ikäero thaimaalaaseen puolisoonsa, he kyllä ottivat tämän eron esille mutta sitä ei liitetty seksuaalisuuteen. Leo korosti myös sitä, että thaimaalainen nainen saa miehensä nauttimaan seksistä ja ettei seksi merkitse vain pelkkää aktia. Myös Saku ja Osmo korostivat tätä puolta eli naisen aktiivisuutta ja halukkuutta. Nikolla oli aivan omat käsityksensä seksistä.

Mies on niin typerä kun se voi koskaan olla ja ennen kaikkea niin typerys, että hän on niin viettien viemä. Hän on saalistaja, hän on rakkikoirra, joka ruikuttaa, kun hän menee päin seinä ja kaiken näkösiin suhteisiin. Ja vittu on valmis vaikka menettämään mielenterveytensä, omaisuutensa, vetää narun kaulaan lopuks jossain ääritapauksessa. Sen yhden helvetin reiän takia. Et tää on niin kun se seksuaalisuus, jota mä niin kun ajattelen siitä. Ett se on jokasessa suhteessa pohjimmiltaan. Tai no en tiedä, vaikee sanoo pohjimmiltaan, koska ehkä pohjimmiltaan on ehkä hienoo se mikä jää, koska se jonain päivänä mäkin saavutan sen autuaan sataman, millon mull ei ota eteen ollenkaan, jollonka mun ei tarvii enää niin kun virvatulen perässä juosta tuolla vaan mä kerta kaikkiaan saan rauhoittua ja naureskella, ett olinpa minä typerä nuorempana. Niin mä odotan tätä hetkeä. (Niko, 29)

Nikon puheessa seksuaalisuus on jotakin täysin hallitsematonta ja miehet ovat viettien viemiä. Marja Kaskisaari on tutkimuksessaan (1998, 290-291) kiinnittänyt huomiota siihen, miten seksuaalisuutta kuvataan tietyn tyyppisenä hallitsemattomana voimana eli ihminen on halujensa vanki eikä pysty kontrolloimaan itseään. Kaskisaari pitääkin seksuaalisen halun ja hallitsemisen ja hallitsemattomuuden metaforista puhetta yhtenä keskeisimpänä teemana seksuaalielämäkerroissa. Nikonkin puhe on täynnä metaforisia ilmaisuja kuten "saalistaja", "rakkikoirra", "ruikuttaa", "virvatuli", joihin liittyy jonkinlainen suuri, hallitsematon, luonnonomainen voima. Hänenkin tavoitteena on tuon voiman kahlitseminen sitten joskus, kun hän ei enää kykene seksiin. Samoin kuin Kalevi Nikokaan ei lopulta puhunut kovinkaan paljoa omasta seksuaalisuudestaan.

Yhteenveto

Tässä luvussa olen käsitellyt haastateltujen miesten parisuhdehistoriaa sekä käsityksiä parisuhteeseen liittyvistä asioista ja sen hyvästä toimivuudesta. Nuoremille, globalisaation ja yksilöllistymisen sukupolven miehille tyyppillistä ovat olleet lyhyemmät suhteet, jotka ovat päättyneet ilman mitään suurta dra-

matiikkaa tai ongelmaa. Tällöin nykyistä parisuhdetta ei myöskään tarvitse erityisemmin legitimoida. Tasa-arvoprojektin sukupolven miehillä oli takanaan eroon päättäneitä suhteita, joita he olivat läpikäyneet ja oppineet tekemistään virheistä. Parisuhde tuleekin perustelluksi kykynä ja haluna arvioida ja kehittää sitä. Suuren murroksen sukupolven miehet kuvasivat eroon päättäneet avioliittonsa varsin huonoiksi ja siksi nykyinen parisuhde thaimaalaisen naisen kanssa tuntuu erityisen toimivalta. Nykyinen suhde legitimoituu vertailuna aiempiin avioliittoihin ja niiden, huonompana pidettäviin suomalaisiin vaimoihin. Suhde myös tavanomaistetaan ja tämän tavallisuusretoriikan osana on thaimaalaisen vaimojen seksuaalisuuden minimointi. Puhe seksuaalisuudesta on arkista eivätkä miehet juuri viittaa thaimaalaisiin naisiin liitettäviin stereotyyppisiin käsitteisiin näiden eksoottisesta seksuaalisuudesta.

10 MIESKUVA

Tässä pääluvussa käsittelen sitä, millaisiksi haastatellut miehet kuvaavat itseään miehinä. Tarkastelun aluksi tuon esille miesten kuvauksia itsestään, piirteistään ja miesihanteistaan. Tämän jälkeen esittelen ja tulkitseen heidän kuvauksiaan heille tärkeistä lapsuuden ja nuoruuden miehen malleista. Luvun lopuksi erittelen heidän kaverisuhteitaan.

10.1 Käsitteet itsestä miehenä

Tutkimukseni eräänä lähtökohtana oli uteliaisuus siitä, millaiset miehet ovat parisuhteessa thaimaalaisten naisten kanssa ja miten nämä miehet kokevat ja rakentavat omaa maskuliinisuuttaan. Kyse on siitä miten oma mieheys eli yksilön itsensä neuvottelema ja näyttelemä maskuliinisuus (Jokinen 2000, 213) tuodaan esille. Haastatteluissa miehet kuvasivat itseään monin eri tavoin, vaikka omasta persoonallisuudesta puhuminen tuntuikin olevan osin vaikeaa.

Useimmat miehet kuvasivat lyhyesti itseään viittaamalla siihen, että he ovat "tavallisia" tai "keskivertoja" suomalaisia miehiä. Tätä voitaisiin tulkita niin, että miesten itsetuntemus ei olisi kovin syvää tai että itsestä kertominen on vaikeaa ja osin vierasta ja on tarvetta paeta yksilöllisyyteen liittyvästä vastuusta (ks. Löytty 2004, 49). Voiko sitten tavallisuus olla oman mieheyden ydin? Näen, että kyse on sellaisesta identiteettipolitiikasta, jolla tavallisuudesta tehdään normi ja samautetaan itse tähän tavalliseen. Tavallisuus on sekä jotakin mieheissä itsessään mutta myös suhteessa muihin tavallisiin miehiin. Se on myös tulkittavissa Juhilan (2004, 30) kuvaamaksi vastapuheen tavallisuusretorisiksi muodoksi. Olli Löytty (2004, 51) viittaa siihen, miten tavallisuuden korostamisessa se määrittyykin sen kautta, mitä halutaan välttää. Tavallisuuden eetoksessa poissuljetaan, minimoidaan jokin näkyväksi ehkä tuleva. Thaimaalaisen kanssa avioitunut suomalainen mies voi kokea olevansa Löytyn (mt.) kuvaama epätavallinen suomalainen, jolla on kuitenkin tarvetta julistautua irti tästä erottautumisesta.

Mitään yksiselitteistä persoonallista tyyppiä ei voida myöskään nähdä. Ehkä keskeisenä piirteenä voidaan kuitenkin nähdä yleinen perhesuuntautuneisuus, jolla miehet tarkoittivat perheestä kokonaisuutena sekä erityisesti vaimosta huolehtimista. Tämä selittyy haastattelun luomalla kontekstilla. Toisaalta herää kysymys siitä, että eikö näiden miesten identiteetti määrity itsessään eli tarvitaanko konstruktion juuri thaimaalainen vaimo ja oma perhe.

Omaa kuvaa itsestä miehenä lähdettiin avaamaan suhteessa perheeseen. Tätä korostivat selvästi Jukka, Karri, Kimmo ja Leo, joilla kaikilla on lapsia thaimaalaisen puolisonsa kanssa. Jukka sanoi, että hän laittaa perheen etusijalle ja tekee kaikkensa perheen eteen, joka tarkoittaa sitä, että ensin tulevat pojat ja sitten heti vaimo. Leo sanoi olevansa kotikissa eli hän haluaa olla perheensä kanssa, leikkiä pienten lastensa kanssa eikä hänellä juuri ole kodin ulkopuolisia harrastuksia. Leo sanoikin moneen kertaan, että perhe on hänelle tosi tärkeä ja ettei hän itsestään välitä paljoa. Leo oletti lisäksi, etteivät suomalaiset miehet yleensä ole ajallisesti niin paljon lastensa kanssa, leiki, kylvetä ja vaihda vaippoja. Leo kuvaa lastensa kanssa olemisen ja näistä huolehtimisen arveluttavaksi ja poikkeavaksi siitä, mitä mieheltä on totuttu odottamaan mutta joka tulee perustelluksi miehen omana valintana (ks. Kolehmainen 2004, 101).

Karri puolestaan sanoi, että hän on erittäin vastuuntuntoinen ja tekee kaikkensa että hänen perheensä olisi onnellinen. Myös muutamat sellaiset miehet, joilla ei ole lapsia, korostivat vaimostaan huolehtimista keskeisenä piirteenään. Nämä miehet määrittävät siis omaa identiteettiään suhteessa puolisoon ja perheeseen. Kyseessä on huoltajan identiteetti, joka kuvataan erilaisina konfiguraatioina siitä miten, missä tilanteessa ja suhteessa perheeseen tämä subjekti ilmenee.

Toinen asia tai piirre, jolla useat miehet kuvasivat itseään, oli hyväluontoisuus, tasaisuus ja herkkyyys. Esimerkiksi Osmon vastaus oli hyvin tämän suuntainen. Ensin hänen oli vaikeaa aloittaa itsestä kertominen mutta alkuun päästyään hän kuvasi itseään hyväluontoiseksi ja kiltiksi, jolla hän tarkoitti vähän liikaakin muiden asioiden huomioonottamista. Osmo vahvisti tämän vielä ensimmäisen thaimaalaisen vaimonsa mielipiteeksi, kun tämä oli kehunut häntä kertomalla, ettei parempaa miestä ole ollut ja että Osmo on tehnyt vaimolleen kaiken tämän haluaman. Herkkyyys tuli esille erityisesti Heimon ja Nikon vastauksissa. Heimo pohti pitkään ja rauhallisesti omaa vastaustaan. Hän kuvasi itseään sillä tavalla kiltiksi, että hän ottaa vaimonsa toiveet mielestään liiankin helposti huomioon. Heimo liitti myös esille tuomansa herkkyyden suhteessa vaimoonsa eli hän ottaa huomioon vaimon tunnetiloja esimerkiksi silloin kun tämä on surullinen. Nikolle herkkyyden merkitys on muunlainen eli jonkinlaisesta heikkoutta, jolla hän tarkoitti alhaista arjen sietokykyä ja voimakkaita tunnetilojen vaihtelua. Nikon mielestä tällainen tunneherkkyyys on myös esteenä heidän parisuhteensa onnistumiselle, koska hän haluaisi saavuttaa puolisoiden välistä ykseyttä mutta se on kuitenkin mahdotonta.

Kalevi käytti kuvauksessaan eron politiikkaa (Juhila 2004, 30-31) viittamalla toistuvasti siihen, että hän kokee olevansa selkeästi erilainen kuin suomalaiset miehet yleensä. Kalevi kuvasi itseään pehmeäksi, hyvänahkaiseksi ja

myöskin nautinnonhaluiseksi. Erilaisuuttaan hän täsmensi viittaamalla hyvästä ruuasta ja viineistä nautiskeluun, kulttuurisiin harrastuksiinsa ja erilaisten aikakauslehtien lukemiseen. Samalla hän nimesi suomalaisten miesten tavallisiksi harrastuksiksi joukkueurheilun seuraamisen ja Tekniikan Maailman lukemisen ja joita hän ei siis itse harrasta. 52-vuotiaan Kalevin maskuliinisuuden konstruktiossa tuleekin esille perinteellisten mallien toimimattomuus tai paremminkin hajoaminen, sillä Kalevi kokee monella tavalla olevansa erilainen kuin muut suomalaiset miehet. Tämä on osoitus siitä, että sukupuoliset erot ovat myös sukupuolten sisäisiä eroja (ks. luku 2.2). Toisaalta Kalevi tekee voimakkaan eron naiseen ja hänen parisuhteessaan on hyvin traditionaalisia käytäntöjä. Hänen maskuliinisuuttaan voidaankin tulkita jonkinlaisena eroosiona, jossa vanhat mallit murenevät ja oma identiteetti on epävakaa ja johon thaimaalainen puoliso voi tarjota eräänlaisen varmuutta tuovan position.

Antti puolestaan kuvasi itseään ujoksi, vaikka onkin avoin, ennakkoluuloton ja kantaaottava. Ulkomailla hän on huomannut olevansa avoimempi. Kaverihinsa verrattuna hän kokee olevansa juuri ennakkoluuloton, koska on lähtenyt ulkomaille ja hänellä on ulkomaalainen tyttöystävä.

Jos haastateltavien ryhmässä erottuu selkeästi useita miehiä, jotka nimeävät itsensä herkiksi ja hyväluontoisiksi, voidaan tämä nähdä tutkimustuloksena. Haastatteluaineistosta tehtävänä päätelmänä tämä on siinä mielessä mielenkiintoinen, että se vastaa Andrea Rothen (1997, 138-140) tutkimustulosta eli sellaisten saksankielisten miesten kuvaa itsestään, jotka hakevat seksiä tai jopa puolisoa Thaimaasta. Suuri osa näistä miehistä kuvasi itsensä romanttisiksi, herkiksi, melankolisiksi ja jotenkin erilaisiksi kuin maanmiehensä yleensä. Kummassakin tapauksessa on tietysti kyse narratiivisen identiteetin ja omakuvan esilletuonnista, johon ilmeisen selvästi vaikuttaa thaimaalainen nainen ja naiset kontekstina. Polariteettina on lisäksi se, että Rothen haastattelemat saksankieliset miehet ja osa tutkimistani suomalaisista miehistä kuvaa oman maansa naiset vahvoiksi ja dominoiviksi. Joka tapauksessa miesten itsereflektio kertoo maskuliinisuuksien diversiteetistä eli että maskuliinisuuden tekeminen ja käytännöt vaihtelevat ja suomalaisilla miehillä on mahdollisuus löytää, vahvistaa ja tunnistaa itsessään usein feminiineiksi konstruoituvia piirteitä kuten herkkyyttä, hyväluontoisuus ja pehmeys.

Tutkittavassa joukossa ainoastaan Karri nimesi itsensä vahvaksi, kun hän kuvasi olevansa taisteleva luonne ja erittäin vahva persoona, joka ei osaa hävitä. Häviämiseen hän ei ole nähnyt opettelemisen tarvetta, koska häviämistä tulee välttää. Lisäksi Karri totesi itsetuntonsa olevan kovan ja että hän tulee menestymään elämässään. Tällainen puhe oli joukosta täysin erottuvaa. Karria voidaan pitää joukon ainoana jonkinlaisena macho-tyyppinä (Hänninen 1994, 117), joka toi siis myös esille runsaat sukupuolisuhteensa. Karri vastaakin Chris Ryanin ja C. Michael Hallin (2001, 63) kuvaamaa macho-seksituristia, jolla on ollut paljon seksuaalisia suhteita. Hän tuottaa kertomuksissaan sellaista maskuliinista identiteettiä, jossa seksuaalisuus siis korostuu. Tämä hänen identiteettinsä esittäytyy hyvin persoonalliseksi mutta samalla se kertoo sosiaalisesta kiinnittymisestä eli hänen tarinoidensa sisältämät maskuliinisuuden käytännöt

ja maskuliinisuuden tekeminen tekevät Karrin identiteetistä historiallisesti ja kulttuurisesti ymmärrettävän.

Haastateltavista miehistä erottuivat varsin selkeästi ne, jotka pohtivat hyvinkin avoimesti omaa kehitystään joko yleensä tai liittyen nykyiseen parisuhteeseensa. Edellä on tullut esille esimerkiksi Kimmon tarina siitä, miten hän on kokenut oppineensa vaimoltaan thaimaalaisesta kulttuurista ja buddhalaisuudesta monia keskeisiä asioita, jotka vaikuttavat hänen tapaansa ajatella, kokea ja toimia. Tällaisia ovat suhtautuminen toisiin ihmisiin, pyrkimys ajatella toisista hyvää ja yleensä positiivinen asenne, turhan murehtimisen välttäminen ja tyytyväisyys pienistä asioista.

Esko, Kalle ja Jukka miettivät paljon aiemman avioeron vaikutuksia. Kaikilla kolmella ero on merkinnyt eri asioita, mutta kokemus on johtanut prosessiin pohtia omaa elämää ja tulevaisuutta. Eskolla eräänä vaikuttavana taustatekijänä oli jatkuva työnarkomania, jonka hän tunnusti erääksi keskeiseksi eronsa syyksi. Nyt uudessa parisuhteessaan hän on halunnut päästä eroon liian pitkistä työpäivistä. Kallella ero aiheutti pitkittyneen masennusvaiheen. Sen yli päästyään hän on halunnut keskittyä elämään päivän kerrallaan, jättää turhan murehtimisen ja asioiden turhan miettimisen ja hän on myös miettinyt parisuhteen lähtökohtia uudelleen. Jukalla mielessä oli eroon päättynyt avioliitto ensimmäisen thaimaalaisen vaimon kanssa ja tämän voimakkaat reaktiot, kun Jukka halusi erota tavattuaan nykyisen vaimonsa. Hänellä ero on merkinnyt huomion keskittämistä ja vastuunottamista yhteisistä lapsista. Näillä kolmella keski-ikäisellä, tasa-arvoprojektin sukupolven miehellä oman elämän tarkastelu, pohdinta ja reflektointi sisältää tulkinnan muutoksesta ja sen välttämättömyydestä. Samalla se sisältää sen näkökulman, että he voivat vaikuttaa elämäänsä ja omaan itseensä. Käsitys on erilainen kuin esimerkiksi Nikolla, joka usein toi esille heikkoutensa, voimattomuutensa ja sen miten hän kokee olevansa hetken lapsi eikä viiden vuoden jälkeen vielääkään kovin valmis parisuhteeseen ja isyyteen.

Muilla miehillä pohdinta itsestä ja omasta muutoksesta ei tullut esille. Nuorimmilla, globalisaation ja yksilöllistymisen sukupolven miehillä, elämä on sen verran alussa ja täynnä optimistisia suunnitelmia, että tavallaan on ymmärrettävää arvioivan otteen puuttuminen. Useat vanhemmat, suuren murroksen sukupolven miehet, ovat läpikäyneet suuriakin muutoksia elämässään ja he ovat kokeneet esimerkiksi avioeroja. Kuitenkaan nämä miehet eivät tuo esille muutostaan. Uusi tilanne on muuttanut heidän elämänsä. Kyseessä voi olla osin sukupolvien välinen ero. 1960-luvulla syntyneet miehet ovat sukupolvea, joka kohtaa elämän ja sen muutoksen arvioimalla merkityksiä ja vaikutuksia eri tavoin kuin vanhemmat miehet (ks. Adkins 2003; Jokinen 2004).

10.2 Ihannemies

Halusin haastatteluissa saada tietoa siitä, millainen on miesten mielestä eräänlainen ihannemies eli millaisen miehen tulisi olla. Osalle tämä kysymys tuntui olevan vaikea vastattava ja heidän oli vaikeaa kuvata tällaista ihannetta. Kuitenkin ainoastaan Jukka jätti tähän kysymykseen kokonaan vastaamatta. Jukka kuvasikin omaa taustaansa eli hän viittasi vanhempiensa eroon hänen ollessaan seitsemän vuotiaan. Erokokemus oli hänelle hyvin vaikea minkä johdosta hänellä ei oikein koskaan ole ollut mitään ihannekäsityksiä miehenä olemisesta.

Miehet tarkastelivat ihannekuvaa yleisimmin suhteessa perheeseen, puolisoon ja lapsiin. Hyvä mies tai ihannemies on monien mielestä sellainen, joka pitää perheestään huolta. Esimerkiksi Leo tarkoitti tällä sitä, että mies pitää huolta perheestään ja turvaa sen tulevaisuuden. Kyseessä on selkeä mieselättäjän positio, joka edelleenkin on vahva suomalaisessa yhteiskunnassa vaikka kahden elättäjän mallia pidettäisiinkin toivottavana (Repo 2003, 85). Kuitenkin näiden miesten näkeminen pelkkinä elättäjinä ja heidän arvostustensa tulkinta tästä elättäjäyскеhyksestä käsin antaisi heistä liian suppean kuvan. Heidän kuvauksissaan tämä elättäjäyске tarkoittaa enemmänkin kokonaisvaltaista huolehtimista perheestä. Usein perheestä huolehtimisen pohdinta liitettiin suoraan omaan elämäntilanteeseen ja vastuunottoon thaimaalaisesta vaimosta.

Että pystyn huolehtimaan hänestä niin hyvin kuin mahdollista ja että hän oppisi sopeutumaan Suomeen, kaiken kaikkiaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja minun kanssa tuntisi olonsa täällä turvallisiksi ja ehkä se liittyy kaikkiin parisuhteisiin, että sanotaan niin, että sekä mies että nainen oppisi tuntemaan oman puolisonsa. (Heimo, 49)

Ikä ei erotellut miesten käsitystä perheestä huolehtimisesta. Esimerkiksi haastateltavien nuorin, Henri korosti samaa asiaa. Hänen mukaansa tähän liittyy myös se, että mies muutenkin ajattelee toisia ihmisiä eikä kohtele lapsiaan ja vaimoaan eikä muitakaan huonosti. Myös 29-vuotias Niko korosti vastuunottamista perheestä painottaen sitä, että miehen on otettava vastuuta kaikesta ja että miehen ei tule olla mikään "haahuilija". Saku puolestaan liitti ainoana perheestä huolehtimiseen myös riittävän tulotason. Haastatellut näkivät ihanne miehen piirteisiin kuuluvan myös puolisonsa kunnioittamisen. Antti ilmaisi tämän niin, että mies on "semmonen reilu, huomaavainen ja luotettava". Hänen mielestään tämä sisälsi myös herrasmiesmäisen ja reilun käyttäytymisen naisia kohtaan ja ettei mies ole mikään öykkäri ja kieli poskella juopottelija. Joukosta Kalle käsitteli asiaa laajemmin ottamalla esille esimerkkimiehen omasta kaverialueestaan.

Mull on yks ammattikoulukaveri. Ja mitä mäkin ajattelen, ett se on ihannemies. Sill on, niill on neljä lasta ja se hoitaa ne, se on hoitanu ne. Se vanhin on jo, se on jotain 18 ja sitt niill on hirveen hyvä suhde. Ne ei oo naimisissa. Niill on neljä lasta. Ett niill on sillain hirveen hyvä, se hoitaa sitä perhettä tai sillain niin kun tasavertaisesti. Sitt se on kuitenkin säilyttäny kuitenkin semmosen oman meiningin. Se ei mitenkään semmonen, ett se ois mitenkään jonkun tossun alla, että se on säilyttäny semmosen oman luonteensa, kuitenkin semmonen erikoinen tyyppi, ett sill on hirveen pitkät hiukset ja poninhäntä. Se on mua vanhempi vielä ja se kulkee edelleen semmosena. Sitt sill on vielä työssä, se on siivoajan ammatti ja se siivoo tämmösiä

pankkeja yöllä ja vahaa niitä. Siitä saa hyvin rahaa, se on urakka työtä. Ja tota sen lapset tykkää siitä hirveesti. Se on just semmonen ihanneisä ja ihannemies. Se oli hyvä, kun se oli ollu lasten kanssa tuolla Helsingissä niin se oli työntäny kärryillä siinä ja kun sillä on ne pitkät hiukset, niin jotkut mammat oli tullu alkanu haukkuu sitä ja eikö viranomaiset voi mitään tommoselle, kun se on vähän semmosen hipin näkönen. Kuitenkaan se ei niin kun käyttäydy sillai tai ett käyttäis aineita tai se on vaan sen tyyli. Se ei oo juo viinaa eikä se käytä mitään huumeita tai jotain. Se on vaan sen näkönen. Se on semmonen ulkoinen seikka. Se kuitenkin haluu olla vähän erilainen sitten. Ja se on hirvee fiksu, se on käyny iltalukion ja kaikki, ett sill on päättä vaikka mihin, mutta sitt se kuitenkin siivoilee, ett se riittää. (Kalle, 41)

Esimerkissään Kallekin korostaa erityisesti perheestä huolehtimista. Sen ohella ihanteellista on miehen tietty oma itsenäisyys, itsellisyys ja persoonallinen tyyli myös ulkoisesti. Mielenkiintoista tässä on myös se, että Kalle arvostaa kaverinsa ammattia eli siivoojan työtä, joka kuitenkin on miesten ammattina ilmeisen harvinainen. Tämä kertoo siitä, miten miehet voivat toimia nykyisin naisvaltaisilla aloilla ja jolloin tämä on osoitus miesten välisistä eroista ja erilaisista tavoista rakentaa maskuliinista identiteettiä ja antaa sille merkityksiä (Nordberg 2001). Kalle nostaakin kaverinsa ammatillista statusta viittaamalla yötyöstä maksettavaan hyvään palkkaan. Tämä vahvistaa sitä havaintoa (Holter 1997, 108), että miehen kannalta mikro- ja makrotason työnjaolla ei ole enää niin suurta merkitystä, jos mies tehdessään perinteellisesti naisille tyypillisiä tehtäviä voi säilyttää oman itsenäisyytensä ja päätösvaltansa eli hänen maskuliinisuutensa ei ole uhattua. Toisaalta Kallen kuvaus kaveristaan tuntuu hyvin samanlaiselta kuin Elisabeth Badinterin (1993) ihannemalli eräänlaisesta eheytyneestä miehestä, joka osaa yhdistää vakauden ja herkkyyden päästen sovintoon itsensä kanssa. Badinterin kuvauksessa eheytyneeseen mieheen liittyy myös tietty androgyynisyys sekä aktiivista osallistuvaa isyyttä.

Ihannemiesvastauksissa ehkä kolme vastausta voidaan nähdä selvemmin muista erottuviksi. Eskon mielestä miehen tulee olla tasapainoinen, rauhallinen, pitkäpinnainen sekä hyvässä balanssissa itsensä kanssa. Kukaan muu ei näin suoraan painottanut miehen henkistä puolta ja henkistä tasapainoisuutta. Esko asettikin tällaisen ihannemiehen vastakohdiksi miehet, jotka pyrkivät vain rikastumaan tai toisaalta kehonrakentaja-tyypit. Toiseksi erottui Osmon mielipide, jonka mukaan ihannemies hoitaa hommelit eli kaikki hommat ovat kunnossa ja tällaisella miehellä on hyvä luonto sekä hän on määrättyissä asioissa jämäkkä eikä anna kaikissa periksi. Osmon vastauksen hoitaa hommelit teema viittaa ehkä samoihin asioihin kun monet miehet puhuvat perheestä huolehtimisesta. Ihannemies on siis sellainen, joka hoitaa erilaisia asioita, tekee, toimii ja saa nämä asiat loppuun tehdyiksi. Karri puolestaan viittasi siihen, että ihannemies on luja ja määrätietoinen, ottaa vastuun ja seisoo sanojensa takana sekä on miehekäs. Tämä on samansuuntainen Karrin muiden vastausten kanssa eli hän korostaa jonkinlaista voimakasta mieshahmoa, joka selviytyy ja suoriutuu.

10.3 Miehen mallit

Miesten kertomukset toivat myös esille sen, ketkä miehet ja miten olivat olleet heille lapsuudessa ja nuoruudessa esikuvina ja tarjonneet myönteisiä miehen malleja. Narratiivisesti olin kiinnostunut konkreettisten esikuvien ja mallien nimeämisen ohella myös kysymyksen herättämistä muistikuvista eli eräänlaisesta miesten lapsuuden maailman sfääristä. Useimmille oli helppoa nimetä hetken miettimisen jälkeen esikuvia ja idoleita. Tosin viisi miestä jätti nimeämättä tällaisia miehen malleja.

Mahdollisina esikuvina ja malleina mainittiin yleisimmin jokin lähisukulainen, joka saattoi olla eno, setä tai isoisä. Kalle kertoi tarkasti enostaan, jonka kanssa hänellä oli runsaasti yhteisiä kokemuksia kun hän vietti kesälomia äitinsä kotiseudulla. Eno oli ammatiltaan metsuri ja hyvin taitava käsistään ja osasi tehdä Kallen mielestä mitä tahansa käytännön asioita ja tehtäviä toisin kuin toimistoalalla työskennellyt oma isä. Lisäksi eno oli hyvin humoristinen. Miesten lapsuuden muistot palautuivatkin usein maaseudulle tai ainakin jonnekin keskelle luonnon rauhaa. Kallen kokemusmaailmassa tärkeitä muistoja olivat yhteiset lauantaiset savusaunan lämmitykset. Untolle tärkeä henkilö oli ollut hänen setänsä, jonka kanssa hänellä oli ollut yhteisiä hetkiä kesäisin tämän mökillä ja mummolassa. Sedässä Untoon teki vaikutuksen se, että tämä oli supliikkimies ja kova heittämään huulta. Kimmolla mallina oli eno, jonka hän nimesi positiiviseksi, humoristiseksi ja reippaaksi. Leolla puolestaan mieleen tulivat papat ja enot, koska näillä oli aikaa ja he juttelivat hänen kanssaan. Myös Sakulle mallina oli isoisä, joka oli hänen mielestään ennen kaikkea jämakkä ja jonka kanssa oli hauskaa olla, vaikka tämä olikin hiljainen. Vastakohtana hän tavallaan näki oman isänsä, jonka roolina oli olla enemmän leiväntuoja ja viimeisen sanan sanoja. Henrillä positiivisena mallina oli isän serkku, jonka kanssa hän kävi ja käy vielä edelleen mökillä kalassa. Tässä miehessä Henri korosti jonkinlaista charmia, rohkeutta suunnitella asioita ja kykyä elää tätä hetkeä. Vastakohtana Henrillä on oma isä, jota hän kuvasi erilaiseksi kuin mitä hän itse on. Isä on hänen mielestään apaattinen, sohvaolio, negatiivinen ja tästä johtuen Henri kuvasi halunneensa tulla juuri päinvastaiseksi.

Lähisukulaismiesten mallin ytimenä voidaan nähdä se, että näillä miehillä oli ollut aikaa, kun haastatteleman miehet olivat itse olleet lapsuuden ja nuoruuden ikävaiheessaan. Kuvaukset ovat osin varsin idyllisiä eli malli konkreetisoituu lapsuuden kesiin ja kesäloman viettoon maaseudulla luonnon keskellä. Enon, sedän tai papan kanssa on kalastettu, lämmitetty saunaa tai yleensä tehty erilaisia käytännön töitä ja askareita, joissa tämä aikuinen mies on näyttäytynyt pojalle suvereenina osajana, kätevästä tekijänä. Lisäksi mallimieheen on liittynyt jonkinlainen huumorintaju ja hyvät jutut. Mallin vastakohtana on ollut usein oma isä, jota kukaan ei maininnut minkäänlaiseksi esikuvaksi tai malliksi. Useilla miehillä isä on ollut kuin elämästä poissa. Tämä on varmasti tarkoittanut konkreettista poissaoloa eli lähinnä työssäoloa, mutta myös psyykkistä poissaoloa (ks. Korhonen 1999, 85; Huttunen 2001, 154).

Sellaisissa elämäntilanteissa, joissa isän vaikutus mallina on vähentynyt, sukulaismiehet ovat toimineet sosiaalistajina miesten väliseen yhteyteen, ystävyteen ja solidaarisuuteen sekä eräänlaisina mentorijoina (ks. Kuosmanen 2001a, 86) miesten maailmaan ja ihanteisiin. Elisabeth Badinter (1993, 107) viittaa siihen, miten ”pojan tekemisessä mieheksi” erilaisissa initiaatioriteilla on ollut oleellinen merkitys, koska niillä pojat on irrotettu äitiensä maailmasta, helmoista kohti miesten välistä yhteyttä. Ehkä sukulaismies, Suomen kesä ja luonto ovat toimineet monille haastatelluille miehille initiaation sfäärinä.

Kalevilla miehenmallit tulivat lähipiirin kolmelta radioamatööriltä, jotka herättivät hänen elektroniikan harrastuksensa ja innostuksen siten, että hän kiinnostui niin paljon tekniikasta, että hakeutui insinöörin uralle. Nämä kolme miestä olivat kaikki olleet vähän hiljaisia ja sisäänpäinkääntyneitä. Kalevin mukaan miesten kovaääniset, voimakastahtoiset naiset saivat nämä ”vetäytymään radioittensa pariin”. Näiden miesten malli on vaikuttanut Kaleviin myös siten, että hänellä on hyvin vähän ystäviä ja hän on mielellään vetäytyvä eikä halua olla mukana kriiseissä ja riitatilanteissa hän lähtee pois. Hänen avioliitoissaan tämä malli on vaikuttanut siten, että riitely on ollut vaikeaa ja hän on mieluummin antanut periksi ja ollut hiljaa. Lisäksi tämä malli ja alkava tekniikan harrastus oli vaikuttanut Kaleviin siten, että vasta armeijassa hän koki ensimmäisen kerran menestyvänsä erilaisilla kurseilla ja siksi hän viihtyi siellä hyvin. Sen sijaan koulunkäynnistä Kalevi ei tykännyt koskaan, koska kouluissa kaikki opettajat olivat ”rähiseviä akkoja”.

Heimolla miehen mallit eivät löytyneet suvusta, sillä ihanteina olivat enemmänkin paikalliset poliisit, jotka hän koki luotettaviksi ja turvallisiksi ihmisiksi. Tässä vaiheessa Heimon toiveena olikin tulla poliisiksi. Julkisuuden henkilöitä nimesivät esikuviksi nuoremmat miehet. Nikolla esikuvana oli lapsuudessa Tapio Rautavaara, jossa häneen vetosi tämän jatkuvan olemus ja vastuuntuntoinen miehekkyyys. Antilla lapsena mallit tulivat elokuvista ja televisiosta ja yksi tärkeä ihanne oli John Weismullerin Tarzan hahmo, koska se oli ”kova tyyppi” ja Antti kävi ahkerasti uimassa. Hänen lapsuuden suosikkeja olivat lisäksi lännenelokuvat, jotka siirtyivät poikien leikkeihin niin, että kukaan ei halunnut olla inkkeri. Sen jälkeen mallit muuttuivat ja vaihtuivat ja nuoruusvuosien tietynlaiseksi esikuvaksi tuli Kalle Gustafsson, joka on salakuljettanut kurdeja Suomeen. Antti on itse tavannut Gustafssonin ja hänen tapaisekseen Antti haluaisi tulla, koska Gustafsson haluaa sydämellisesti auttaa muita. Antti sanoikin, että hänen arvostuksensa ei perustu mihinkään voimaan vaan siihen, mikä lähtee ihmisen sisältä.

Mieheyden mallit osoittautuvat haastateltujen miesten kertomuksissa varsin samantyyppisiksi. Näihin miehiin liitetään erilaisia, varsin perinteisiä miesten käytäntöjä kuten juuri kädentaidot, kalastaminen, tekniikkaan suuntautuminen ja osalla kielellisen ilmaisun taitavuus juttujen kertojana. Toiseksi mallit liittyvät sukupuolittuneisiin konfiguraatioihin eli tilanteisiin, joissa miesten omassa sfäärissä miesten välinen yhteys, homososiaalisuus, on voinut toteutua. Muutosta kuvaa kuitenkin viimeisenä esimerkkinä Antin viittaus Kalle Gus-

tafssoniin, joka kertoo miehen mallien suuremmasta eriytymisestä ja vaihtoehtoisista tavoista toteuttaa miehenä olemista.

Edellä on jo jonkin verran tullut esille haastateltavien suhde omaan isään. Vanhemmat miehet eivät puhuneet suhteestaan isäänsä ja heillä kaikilla isät olivatkin jo kuolleet. Tommi Hoikkalan (1994, 102) mukaan 1950-luvun suomalaisessa auktoriteettimaisemassa tunnusomaista onkin ollut vanhempien, erityisesti isien puuttuminen lasten arjesta vaikka aikakauten onkin liittynyt voimakas kurin ja auktoriteetin ilmapiiri. Konkreettisesti isä saattoi myös olla täysin poissa ja tuntematon kuten Kalevilla. Hänen isänsä oli lähtenyt niin aikaisin maailmalle merimiehenä ettei Kalevi edes kovin paljon tiennyt isästään. Tosin myös nuoremmilla miehillä isäsuhte saattaa konkreettisesti puuttua kuten 29-vuotiaalla Karrilla, jolla ei ole ollut oikein mitään suhdetta isäänsä, koska hän ei ole koskaan asunut tämän kanssa yhdessä. Jari Kuosmasen (2001b, 224) mukaan maskuliinisuuden rakentuminen on sellaisessa tapauksessa miehelle tavallaan tuntematonta, jos mies ei ole saanut isältään selvää mallia tai isä on puuttunut. Kalevin ja Karrin elämässä isä on konkreettisesti puuttunut. Tutkimusaineiston perusteella juuri heidän konstruktiot parisuhteestaan näyttävät olevan selvimmän traditionaalisia ja näiden kahden miehen kohdalla näkyy tietty joustavien tulkintojen ja parisuhdekäytäntöjen vajuus.

Miesten suhde omiin vanhempiin vaihteli siten, että monella miehellä on hyvä ja toimivan vuorovaikutteinen suhde omaan äitiin mutta kukaan ei puhunut isästään myönteisesti. Ehkä puhumattomuus saattoi merkitä sinänsä myönteistä suhdetta. Ainakin kahdella miehellä suhde on toimiva kuten Sakulla ja Sepolla, joka vaimonsa kanssa asuu samassa vanhempiensa omakotitalossa. Jollakin suhde omaan isään on jäänyt varsin pinnalliseksi kuten Nikolla, joka kertoi että hänen isänsä on vanha ja siksi huono puhumaan mistään asioista.

Osalla suhde omaan isään on ollut varsin huono kuten Kallella, jolla välit paranivat vasta kun hän muutti kotoa pois. Antin suhde omaan isään on ollut erityisen huono. Hänen vanhempansa erosivat kun Antti oli rippi-iässä. Sen jälkeen suhde äitiin on ollut "äärettömän hyvä" ja he ovat voineet puhua kaikesta. Mutta Antin suhde isäänsä oli katkennut eivätkä he olleet nähneet välillä kolmeen, neljään vuoteen. Suhde oli katkennut, kun Antti hakeutui opiskelemaan ja hänen isänsä ei hyväksynyt tätä ratkaisua. Sen jälkeen isä ei ottanut mitään yhteyttä pariin vuoteen. Antti ei osannut eritellä, miten hän on kokenut tämän suhteen katkeamisen tai hän viittasi siihen, ettei hänellä ole oikein minkäänlaista tunnetta isäänsä kohtaan. Myös Esko puhui isästään paljon ja kriittisessä sävyssä. Isä pitää 39-vuotiasta poikaansa edelleen lapsena ja Eskon mukaan tämä on hyvin patrioottinen ja dominoiva eikä kuuntele mitä hän sanoo. Esko ei varsinaisesti puhunut hänen ja isänsä välisistä ongelmista ja vaikeuksista, vaan hän toi enemmänkin esille lukuisia isänsä huonoja käyttäytymisiä ja luonteenpiirteitä.

Selkeä ja yksiselitteinen tutkimustulos on siis se, että näillä miehillä on huono suhde isäänsä tai joillakin tuo suhde on jopa konkreettisesti puuttunut. Jari Kuosmasen (2001a, 88) mukaan yksilöllistymisen myötä isien mallin ja jonkinlainen traditionaalisen maskuliinisuuden tilalle ovat tulleet miesten identi-

teetin rakentumisessa erilaiset valinnanmahdollisuuksia tarjoavat sosiaaliset sfäärit. Nämä merkitsevät mahdollisuuksia identiteetin yksilölliselle rakentumiselle. Tämä tosin ei sinänsä selitä sitä, miksi monet miehet ovat ajautuneet ristiriitoihin isänsä kanssa. Kuosmasen omassa tutkimuksessa (mt., 67) monet Ruotsiin muuttaneet suomalaismiehet kuvasivat suhteensa omaan isään myönteiseksi, jos isällä oli ollut emotionaalisesti läheinen ja tukeva suhde poikaansa. Elämäkerta-aineistoissa (Hoikkala 1994, 88-89) on tullut esille suomalaisten miesten katkeroituneita ja samalla katuvia kertomuksia kielteisistä suhteista omaan isään. Toisaalta koska tässä tutkimuksessani myös nuoremmilla miehillä on kielteinen käsitys omasta isästään, tätä voisi tulkita esimerkkinä siirtymästä perinteellisestä, usein käytännössä poissaolevasta isyydestä kohti ohenevaa isyyttä, jossa sosiaalisella ja psykologisella isyydellä ei ole merkitystä (Huttunen 2001, 153). Kyseessä näyttää lisäksi olevan ainakin pohjoismaisia miehiä yhdistävät huonot kokemukset isistään, koska myös norjalaisessa tutkimuksessa maan miehet ovat ilmaisseet selkeästi halunsa olla erilaisia kuin oma isä, joka joko ei ole ollut läsnä tai on ollut kielteinen ja tyrannimainen (Holter 1996, 121).

10.4 Miesten kaverit

Haastattelukertomusten perusteella monilla miehillä on merkityksellisiä kavereisuhteita tai -ryhmiä. Miesten välistä ystävyyttä ja kaveruutta on kuvattu homososiaaliseksi, jolla tarkoitetaan miesten keskinäistä sosiaalisuutta yli luokkat- tai rodullisten rajojen (Soikkeli 1996, 17). Miesten välisten ryhmien tarkasteluissa niille tunnusomaisina piirteinä on nähty hegemoninen malli ja naisten objektivointi (Kuosmanen 2001a, 42-43). Haastatteluiden perusteella miesten kavereilla on heille hyvin vaihtelevia merkityksiä. Näille tarinoille ja tulkinnoille yhteistä on se, että kaverit ja kaveriryhmät eivät millään tavalla uhkaa parisuhteen ja perheen ensisijaisuutta miesten elämässä.

Tarkastelen ensiksi sellaisia miehiä, jotka kertovat, että heillä ei ole varsinaisesti kavereita ja ystäviä tai että näiden merkitys on vähäinen tai lähinnä pinnallinen. Tällaisia miehiä ovat Kalevi, Niko ja Karri. Kalevi kertoi, että hänen lähimmät kaverit ovat työkavereita ja nämäkin ovat hänen mielestään siinä mielessä huonoja, ettei heille voi puhua esimerkiksi mieltä painavista asioista. Hänellä on joitakin kavereita muualla Suomessa, mutta ei omassa kotikaupungissa tai sen lähiympäristössä. Hän tuntee joitakin muita miehiä, joilla on thaimaalainen vaimo, mutta näihin hänellä on jotenkin varauksellinen suhtautuminen. Kalevi kokee nämä miehet itseensä verrattuna kovin erilaiseksi siten, että nämä ovat kiinnostuneita lähinnä vain viinan juonnista ja urheilusta tai ovat kovia työnarkomaaneja. Kalevi kokeekin että hänen iässään eli viisikymppisenä on vaikea saada uusia ystäviä.

Niko puolestaan kertoi, että hän on aina ollut huono kaveri ja hän on aina ollut huono pitämään yhteyttä. Toisaalta hänen aikansa menee perheen parissa sekä työssä, joka ajoittuu osittain myös viikonloppuihin. Huono kyky ja halu

olla kaverina johtuu kuitenkin enemmän siitä, että Niko tässäkin asiassa kokee olevansa hetken lapsi ja käyttävänsä ihmiset loppuun. Nikolla ei omasta mielestään ole aikaa ja motivaatiota vuosia kestäviin ystävyysuhteisiin.

Karrilla on joitakin kouluaikaisia kavereita ja joukko tuttuja. Hän kertoi asuneensa lapsuudessaan maalla syrjäisessä paikassa, jossa oppi olemaan yksikseen. Tästä johtuen hän ei ole koskaan solminut mitään syvää ystävyysuhdetta kenenkään kanssa ja hän ei sellaiseen kykenisikään. Eristäytyneisyydestään johtuen Karri on kyennyt lähtemään ominpäin maailmalle ja olemaan täysin yksin ja hän sanoikin tulevansa toimeen ilman muiden tukea olematta mikään joukkosielu. Näiden kolmen lisäksi Laurilla on varsin niukasti ystäviä, mutta kuitenkin joitakin perhetuttuja.

Niiden miesten, joilla ei ole merkittäviä kaverisuhteita, vastakohtana ovat hyvin kaveriorientoituneet miehet. Muutamat kuvasivat itseään ja näin määrittelivät identiteettiään korostamalla perheen ohella suhteitaan muihin ihmisiin eli kavereihin. Tämä tarkoitti sitä, että he kuvasivat olevansa esimerkiksi Sakun ilmaisemalla tavalla ”hyvä jätkä”, jolla hän tarkoitti sitä, että parisuhteen ohella hänellä on aikaa myös kavereille.

Miesten tärkeimmät kaverisuhteen ovat muodostuneet usein jo lapsuudessa tai ne perustuvat työ- ja harrastuskaveruuteen. Tyypillistä onkin kaveruus, joka perustuu yhdessä tekemiseen ja toimimiseen eli kyse on Tommi Hoikkalan (1996b, 365) kuvaamasta toiminnallis-verbaalista kaverisosialisuudesta, jossa yhdessäoleminen määrittyy jonkin yhdessätekemisen ympärille. Sellaista ystävyyttä syvemmässä merkityksessä, että he voisivat puhua kavereilleen hieman henkilökohtaisemmista asioista, nämä miehet toivat varsin niukasti esille. Ystävyysuhteissa on havaittu olevan varsin selkeitä eroja miesten ja naisten välillä. Naisten ystävyys on enemmän ”face to face” painotteista, ilmaisullista vuorovaikutusta kun taas miehillä ystävyys merkitsee yhdessä tekemistä, eräänlaista ”side by side” vuorovaikutusta (Nardi 1992, 5). Tämä tarkoittaa siis sitä, että läheiset ystävyysuhteet näyttävät merkitsevän miehille ja naisille selkeästi eri asioita ja nämä suhteet toimivat eri tavalla, vaikka molemmat sukupuolet korostavat läheisten ystävyysuhteiden tärkeyttä elämässään (Sherrod 1987, 217). Naisille läheisyys merkitsee mahdollisuutta jakaa tunteita ja keskustella henkilökohtaisista asioista ja kun taas miehille läheinen ystävyysuuhde merkitsee mahdollisuutta tehdä yhdessä ystäväysten haluamia asioita.

Tämä sukupuolten ero on usein tulkittu siten, että läheinen ystävyys on miesten kesken harvinaisempaa ja että miehet eivät kykene tai halua läheisiin miesten keskinäisiin ystävyysuhteisiin toisin kuin naiset. Michael A. Messnerin (1992, 92) mukaan tällainen käsitys kuitenkin normittaa naisten tavan toteuttaa ystävyysuhteitaan ihanteeksi ja malliksi, josta miehet poikkeavat negatiivisesti. Joka tapauksessa läheiset, intiimit ystävyysuhteet näyttävät olevan harvinaisempia miesten kesken. Tätä on selitetty miesten keskinäisellä kilpailulla sekä erityisesti homofobialla (Sprangler 1992, 96). Myös haastateltujen miesten keskuudessa tärkeät ystävyysuhteet näyttävät olevan juuri toiminnallisperusteisia. Samalla kuitenkin joillakin on tai he toivoisivat olevan sellaisia

kavereita, joiden kanssa he voivat tai toivoisivat voivansa puhua itselle tärkeistä asioista.

Yksi kaveriutta määrittävä ja rakentava konteksti on se, kun miehiä yhdistää thaimaalainen tai yleensä aasialainen vaimo. Leon elämässä tällaisella viiteryhmällä on ehkä suurin merkitys. Hänen työpaikallaan on useita tällaisia miehiä ja näin Suomeen palaamisen jälkeen Leolle on muodostunut uusi kaveripiiri juuri näistä miehistä. Joidenkin perheiden kanssa on myös kyläilyä ja lisäksi thaimaalaiset naiset saattavat lähteä ulos syömään ja discoon ja miehet jäävät lapsia hoitamaan. Leolla on myös joitakin vanhempia, pitkään säilyneitä kaverisuhteita, vaikka hän olikin useita vuosia työkomennuksella Aasiassa. Myös Jukalla on muodostunut uudet, merkittävät ystävyysuhteet miehistä, joilla on thaimaalainen vaimo. Esimerkiksi joulun he olivat viettäneet tällaisen toisen perheen luona. Kallen kaveriporukka on myös muotoutunut uudelleen thaimaalaisen vaimon yhdistäessä uusia tuttavuuksia. Hänen mukaansa miehiä yhdistävät keskustelut parisuhdekokemuksista ja esilletulleista ongelmista esimerkiksi juuri rahan lähettämisestä vaimon perheelle. Kaverit antavat toisilleen neuvoja ja vaihtavat kokemuksia. Tästä kertoo Eskon kokemukset.

Tää auttaa hiroeesti, ett on tämmönen kaveripiiri, kellä on paljon thaimaalaisii vaimoja. Auttaa kauheesti ja niin se että kiitin luojaani että kun mä tapasin sen yhen tytön tossa noin, kun mun vaimo oli ensimmäistä kertaa täällä. Ne kävi juttelemassa keskenään. Ihan kavereita sitten. Ja se että mä olen niin kun niin paljon oppinut ihan tämmösii perusasioita, että mistä mä ostan thai-ruokaa tai mistä mä, kun hänellä on paha olo niin miten mä tulkitseen sen. Mehän ollaan just niin itseasiassa hyvin usein ollaan kokoonnuttu miehet, joilla on thai-muijat. Me keskustellaan keskenään siitä, että mikä on kohtuullista ja mikä on kohtuutonta. (Esko, 39)

Kavereilta, joilla on thaimaalainen vaimo, voi saada erilaisia käytännön neuvoja. Toisaalta tutustuminen toiseen thaimaalaaiseen naiseen tuo myös lisää mahdollisuuksia saada tietoja ja auttaa omaa vaimoa. Thaimaalainen vaimo ei kuitenkaan välttämättä yhdistä miehiä toisiinsa. Kimmo on tutustunut lukuisiin tällaisiin miehiin, mutta mitään sydänystäviä heistä ei hänelle voi kuitenkaan tulla, koska näiden miesten maailmankatsomus, moraalikäsitteet ja arvot ovat kovin erilaiset. Kimmo on joutunut usein keskusteluissa puolustamaan thaimaalaisia naisia ja hän on saanut "vääntää rautalangasta" näille aviomiehille asioita esimerkiksi kulttuurieroista. Nämä miehet, jotka ovat olleet lyhyemmän ajan naimisissa thaimaalaisen naisen kanssa, saattavat tuoda ihmetellen esille esimerkiksi sellaisia kulttuurieroihin liittyviä kokemuksia ja käsityksiä, jotka Kimmo on jo kauan sitten läpikäynyt. Kimmon parhaimmat kaverit ovatkin lapsuuden aikaisia ja vaikka nämä asuvat nykyisin eri puolilla Suomea, he käyvät yhdessä kalassa ja tekevät pieniä matkoja.

Joillakin miehillä kaverit liittyvät yhteisiin harrastuksiin eli käytännössä liikuntaharrastuksiin. Nämä miehet ovat haastateltavien nuorimpia. Olli käy kavereidensa kanssa pelaamassa sulkapalloa ja kuntosalilla. Hänelläkin on muodostumassa uusi kaveripiiri "thai-muijien kolleista". Myös Saku harrastaa kavereidensa kanssa urheilulajeja ja lisäksi hauskanpitoa, joka hänen mukaansa tarkoittaa "viinan juontia ja naisissa käyntiä". Henrillä kaveripiiri on muodos-

tunut opiskeluaikana ja se on osittain säilynyt vaikka hän on muuttanut toiselle paikkakunnalle.

Kahdella miehellä kaveripiiri liittyy moottoriurheiluharrastuksiin. Unto käy näiden kanssa ralleja seuraamassa tai sitten baarissa niiden kanssa, jotka asuvat lähellä. Kaveripiiriinsä hän lukee lähes 150 henkilöä, jotka tulevat juuri moottoriurheilun ja muiden urheiluharrastusten kautta. Näistä viisi hän nimeää hyviksi ystäviksi. Osmon kaveripiiri perustuu osittain moottoriurheiluun, toisaalta myöskin pitkäaikainen Thaimaan matkailu on tuonut runsaasti uusia tuttavuuksia. Parhaimpia kavereita on kuitenkin ihan tavalliset tuttavuudet, joiden kanssa voi olla yhteistä toimintaa.

Miehistä Antti kertoi hyvin seikkaperäisesti omista kavereistaan. Hänellä on kaksi kaveriryhmää: toinen kotikaupungissa Suomessa ja toinen opiskelukaupungissa Bangkokissa. Suomessa olevien kavereiden merkitys on kuitenkin vähentynyt, vaikka Antti viettääkin kesät kotikaupungissa. Thaimaassa hänelle on muodostunut uusi kaveriryhmä darts-harrastuksen ympärille. Ryhmä koontuu iltaisin heittämään dartsia pubeihin, osallistuu kilpailuihin ja usein he jäävät heittämisen jälkeen istuskelemaan iltaa yhdessä. Antin tikkakerho on kuin 1980-luvun alun suomalaisen lähiöravintolan tikkakerho (Sulkunen, Alasuutari, Nätkin & Kinnunen 1985, 142-144), koska siinäkin on nähtävissä eräänlainen toiminnallisuuteen perustuva pienoiskulttuuri ja siihen kuuluvien yhteisöllisyys. Tikkakerho rakentuu Antinkin tapauksessa melko selkeästi rajattavissa olevasta kaveripiiristä ja sen sisäisistä suhteista sekä tietystä samamielisyydestä. Kun verrataan hänen darts-ryhmäänsä 1980-luvun alun tutkimuksen lähiöravintolan tikkakerhoon, havaitaan kuitenkin myös joitakin mielenkiintoisia ja selkeitä eroja. Antti opiskelee Bangkokissa korkeakoulussa kun taas 1980-luvun alun tutkimuksen (mt., 168-170) tikkakerhon miehet olivat ruumiillisessa työssä ja karsastivat henkistä työtä. Näille miehille tikkakerho oli miehisen itsenäisyyden merkki eli vapautumista kodista ja perheestä (mt., 179). Antin tapauksessa huomattavaa on se, että hänen vaimonsa on myös mukana ja heittää samassa joukkueessa tikkaa. Antti on Thaimaassa tutustunut suomalaisiin ja muihin ulkomaalaisiin, jotka ovat maassa töissä. Hänellä on myös jonkin verran thaimaalaisia tuttuja, joiden kanssa hän on ystäväystynyt juuri tikanheittoharrastuksen myötä. Tämä vertailu ja siinä havaittavat erot voivatkin kertoa jotakin maskuliinisuuden muutoksesta ja miesten välisistä eroista. Sama sosiaalinen ilmiö eli tässä tapauksessa ravintolan tikkakerho sisältää maskuliinisuuden ja miesten väliseen yhteisyyteen liittyviä aikaa ja paikkaa yhdistäviä käytäntöjä ja merkityksiä. Samalla se kuitenkin merkitsee diversiteetin mahdollisuutta kun Antin kerhon yhteydessä siihen liittyy sukupuolista ja etnistä joustavuutta. Kuvatessaan darts-kerhoaan ja yleensä elämänsä Thaimaassa Antti toi esille kavereiden laajemman merkityksen itselleen.

Se että siihen henkilöön voi luottaa. Mikä mulla nyt on ollu opiskelijana taloudellisestihan mie on aika tiukoilla. Ni kun mie muutin uuteen kämpppään, mun piti maksaa vuokraa sisään reilu 3000 Suomen markassa. Puhelinoitto. Asia selvä. Mulle sanottiin, rahat tulee tässä, maksat kun kerkiät. Ihan sen takia, kun on pyöriny heidän kans ja ilmeisesti he nyt sitt luottaa minuun. Ja sama nyt ennen kun tulin tänne, jouduin lainaamaan muutamalt ihmiselt. Ni taas maksat, kun tulet takasin. Ja aina, kun on maksettu takasin, kun on luvattu ja pidetään

*se mistä sanotaan ni ainakin ulkomailla se on äärettömän tärkeää, koska siel muutaman ker-
ran tapahtukin, ett porukka tulee lainaamaan, ett me tunnetaan tää ihminen, voitko lainata.
Eliikkä luotettavuus on äärettömän tärkeää ulkomailla, koska suomalaisii ei oo paljoo tai yleen-
säkään ulkomaalaisii, suomalaisii Thaimaassa 500. Bangkokissa en tiedä kuinka monta. Eliikkä
jos sie mokaat kerran, sana leviää, sulta hävis kaikki. Eliikkä toi luotettavuus on tärkeä. Ja sitt
tietyst, no meill on harrastuksen kautta eliikkä tietty samanhenkisyys tulee siitä. Ja ehkä nyt
tietty, mitä nyt tiettyy mökkihöperyyt, mökkitikkaa heitetään jossain tai muuta pesäpalloa pe-
lataan porottavas auringos suomalaisten kesken hiekkakentäll. Tietty suomalainen pe-
rushulluus sehän on, aivan pitkälle auttaa kavereitten piirissä. Ja tietty avoimuus, rehtiys, voi
olla reilu jätkä sillee siellä pääsee ainakin mun mielest todella. (Antti, 26)*

Antille kavერიuden peruselementtejä ovat siis luottamus, auttaminen ja tietty samanhenkisyys eli tässä tapauksessa suomalaisuus yhdistää häntä kavereihinsa. Kyseessä on varsin selkeästi ´male bonding´, miesten välinen kavereisuus ja kiintymys, jossa tosin mielenkiintoista on Antin vaimon mukanaolo. Antti kertoi myös, että Thaimaassa hänellä on enemmän kavereita kuin Suomessa ja niitä on helpompi saada ja se voi hänen mielestään johtua siitä, että ulkomailla hän on avoimempi. Antin tarinassa tuli myös esille se, että hänen kavereisosaalisuutensa on osin samantyyppistä Thaimaassa ja Suomessa. Kotikaupungissa liikutaan kavereiden kanssa kaupungin keskustassa ja mukana on tyttöystäviä ja nykyisen myös Antin thaimaalainen vaimo silloin kun he ovat yhdessä käymässä Suomessa. Antti toi kuitenkin esille sen, että tämä ryhmä ei kummassakaan ole parien ryhmä tai kokonaisuus vaan se on hänen mieskavereidensa joukko, johon voi siis liittyä myös tyttöystäviä.

Tutkittavien joukossa Eskolla on hyvin uusi, erityinen kavereiryhmä. Tähän ryhmään kuuluu kahdeksan keski-ikältään 40-vuotiasta miestä, jotka tapaavat toisiaan aika usein. Tapaamiset eivät kuitenkaan koskaan ole missään kapakassa tai vastaavassa, vaan jossakin kaupungilla esimerkiksi McDonaldsilla. Miehet juttelevat erilaisista asioista siten, että he myös auttavat toisiaan, ”jeesaavat” kuten Esko asian ilmaisi, silloin kun jollakin saattaa olla ongelmia vaikkapa työttömyystilanteessa. Ryhmäytyminen ja tapaamiset alkoivat puoli vuotta aiemmin, kun Eskolla oli paljon vapaa-aikaa ja hän maleksi kaupungilla ja sitten tuli yksi kavere juttelamaan. Vähitellen porukka lisääntyi. Joskus naisiakin on yrittänyt tulla mukaan, mutta nämä ovat jääneet nopeasti pois.

Yhteenveto

Tässä luvussa olen aluksi tuonut esille miesten käsityksiä itsestään. Useat heistä kuvasivat itseään ”tavalliseksi” tai ”keskiverroksi” suomalaiseksi mieheksi. Tavallisuus on tulkittavissa tässä vastapuheen sellaiseksi muodoksi, jolla kyseiset miehet eivät erityisemmin halua erottautua muista suomalaisista miehistä. Thaimaalaisen vaimon johdosta ilmenevä erilaisuus verrattuna muihin suomalaisiin miehiin minimoituu kun kuvataan itseä tavalliseksi.

Yksiselitteistä miestyyppeä ei myöskään voida nähdä, sillä ainoastaan perhesuuntautuneisuus ja perheestä huolehtiminen näyttää korostuvan miesten subjektiivisen keskeisenä positiona. Monia haastateltuja miehiä näyttäisi yhdistävän verrattain huono suhde omaan isään ja miehen mallit ovat löytyneet pikemminkin muista läheisistä miehistä. Kavereilla on näiden miesten elämässä

vaihteleva merkitys. Nämä kaveriudet eivät kuitenkaan toimi uhkana miesten perhesuuntautuneisuudelle vaikka erilaisilla homososiaalisilla verkostoilla onkin merkitystä.

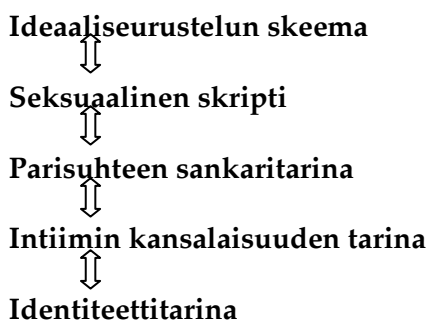
11 SUOMALAIS-THAIMAALAISEN PARISUHTEEN LEGITIMOINTI

Johdantoluvussa esitin tutkimukseni tavoitteeksi tulkita sitä, miten haastattelemani suomalaiset miehet legitimoivat oman parisuhteensa thaimaalaisen naisen kanssa. Tutkimustehtävä kiteytyi kysymykseksi siitä, miten ja millaiseksi miehet oikeuttavat oman parisuhteensa sekä itsensä ja vaimonsa siinä. Tutkimustehtävän kehyksenä on ollut kyseisten miesten tarve puolustautua heihin ja heidän liittoihinsa kohdistuvaa sellaista leimaamista vastaan, jonka mukaan suomalais-thaimaalaiset parisuhteet saatetaan tulkita ongelmallisiksi. Tavoite on ollut tulkita sellaista Hearnin (1998, 66) kuvaamaa diskurssiivista tasoa, jossa ihmisten puhe elämästään on osa mahdollisia sosiaalisesti ja kulttuurisesti tuotettuja diskursseja ja totuuksia.

Miesten kertomukset parisuhteistaan ovat varsin arkisia eikä vaimon thaimaalaisuutta tai siihen liittyviä piirteitä erityisesti korosteta. Miesten narraatioiden eräänä ytimenä on toimia selkeästi vastapuheena julkisuudessa, medioissa ja ihmisten puheessa esiintyville stereotyyppisille tulkinnoille suomalais-thaimaalaisista parisuhteista, joissa nämä suhteet tuodaan esille eräänlaisina luuserimies-, alistamis- tai seksikertomuksina. Suhde halutaan tavanomaistaa, arkipäiväistä ja sen erityisyys häivyttää. Poikkeuksena tästä ovat lähinnä vanhimmat miehet, jotka korostavat suhteensa erityistä toimivuutta johtuen juuri vaimon thaimaalaisuudesta.

Miesten kertoma näyttäytyy eräänlaisena puolustustarinana sille, miksi he ovat tällaisessa parisuhteessa naisen kanssa, joka tulee liian erilaisesta kulttuurista. Tämä parisuhde saa johdannossa kuvaamallani tavalla ei-tavallisen ja ei-hyväksyttävän leiman. Silloin mies haastattelutilanteessa tuottaa parisuhdettaan argumentoivan puheen eli sellaisen narratiivisen lähestymistavan, jonka tarkoituksena on legitimoida hänen oma parisuhteensa. Haastattelutilanteesta johtuu, että miesten kertomuksilla on ollut intentionaalisia merkityksiä eli he ovat halunneet välittää kuulijalle, näissä tilanteissa siis minulle, haluamiaan merkityssisältöjä. Kertomusten ainekset toimivat todisteina ja esimerkkeinä (ks. Siikala 1984, 32-33) kyseisten suhteiden onnistumisen elementeistä.

Kun haastattelemanani miehet legitimoivat oman parisuhteensa thaimaalaisen naisen kanssa, tämän legitimoinnin voidaan hahmottaa tapahtuvan seuraavaksi esittämäni legitimaatiokertomuksia jäsentävän tasomallin (kuvio 3) muodossa. Sen mukaan legitimoinnissa voidaan erotella viisi eri kertomuksellisuuden tasoa.

KUVIO 3 Legitimaatiokertomusten jäsentämisen tasomalli.

Esille tulleet legitimoivat puheet on ensinnäkin tulkittavissa yleisellä tasolla eräänlaisina ideaaliseurustelun skeemoina¹⁹. Ideaalisuhde on paikka, jossa ihminen voi pienessä mittakaavassa toteuttaa oikean maailmanjärjestyksen ja ihmisyyden perustarpeiden tyydyttämistä (Hatakka 1999, 5). Oma parisuhde idealisoidaan. Se liitetään yleisellä tasolla hierarkkisesti korkeimmalla olevaan hyvän elämän skeemaan esimerkiksi asettamalla juuri rakkaus yhdeksi tärkeimmistä elämänpäämääristä (D'Andrade 1992, 30). Ihmiset toivovat itselleen onnellista elämää, johon oleellisena elementtinä liitetään onnellinen parisuhde. Kerronnallisesti haastatellut miehet ilmaisivat tällaisen ihanteen sellaisen puolison löytämisenä, jonka kanssa toteutuu harmoninen, onnea ja tyytyväisyyttä antava elämä. Kertomuksissa toteutuu konfiguraationa suomalaisen miehen ja thaimaalaisen naisen 'meistymisen' rakastavaisina (ks. Soikkeli 1998, 22). Skeeman perusajatuksena onkin se, että ihmiset tuntevat kulttuurissaan tavalliset kertomukset ja mitä tietynlaisiin – tässä tapauksessa puolison löytämisen ja parisuhteen muodostumisen – kertomuksiin kuuluu (ks. Siikala 1984, 23). Näin yleisellä tasolla miesten kertomukset parisuhteistaan noudattavat tällaista ideaalisuhteen skeemaa eli kertomukset ovat kulttuurisesti ymmärrettäviä, tulkittavia ja uudelleen kerrottavissa olevia.

Toisella tasolla kyse on seksuaalisista skripteistä, joilla William Simon ja John H. Gagnon (1987) tarkoittavat mentaalisia suunnitelmia, joita kehitetään ja käytetään organisoimaan käyttäytymistä sosiaalisesti soveliaiden linjojen mukaan (Haavio-Mannila & Roos 1998, 240). Nämä skriptit ovat sosiaalisesti ja kulttuurisesti määräytyneitä ja ne sisältävät malleja sukupuolirooleille, tuntei-

¹⁹ Skeemalla voidaan tarkoittaa joukkoa kertomuksen rakennetta koskevia odotuksia siitä, että kertomukseen sisältyy joukko tapahtumia, jotka seuraavat toisiaan aika- ja syy-suhteiden mukaisessa järjestyksessä ja että kertomukseen tarvitaan sankari, tälle vastapari jne. (Siikala 1991, 59). Skeema on eräänlainen ihmisen kognitiivinen rakenne, joka saa ihmisen tavoittelemaan itselleen tärkeitä asioita aikaansaaden toimintaa (D'Andrade 1992, 28, 31).

den ja kiintymysten ilmaisuille ja valvonnalle, perherooleille ja moraaliseen käyttäytymiselle. Voidaan ajatella, että suomalais-thaimaalaiset parisuhteet horjuttavat vallitsevaa seksuaalista skriptiä, koska ulkomaalaisavioliitto on aina potentiaalinen uhka valtaskriptille. Suomalaista yhteiskuntaa pidetään jossain määrin ulkomaalaiskielteisenä. Siksi skriptin uudelleen muotoilu vaatii sellaista argumentointia, joka mahdollisimman pitkälle normalisoi oman parisuhteen ja ulkomaalaisen puolison ja kuten miehet ovat legitimoivalla puheellaan tehneet. Lisäksi useimmat miehet sijoittivat seksiturismikokemuksensa taaksejäneeseen elämäänsä ja eräänlaisiksi kasvunpaikoiksi.

Kolmannella tasolla miesten kertomukset ovat narratiivisesti poikkeuksetta eräänlaisia parisuhteen menestystarinoita²⁰ tai sankaritarinoita (vrt. ydintarina) eli näille miehille on käynyt hyvin ja nykyinen parisuhde thaimaalaisen naisen kanssa on osoittautunut onnistuneeksi ja miehen elämään onnea ja tasapainoa tuovaksi ratkaisuksi. Sankarillisuus voi painottua suurena ja pyyteettömänä köyhistä oloista tulevan vaimon auttamisena, uudessa maassa ja sen kulttuurissa löytöretkeilijän sankarillisuutena sekä turistikokemuksena nostalgiana oppia tuntemaan Thaimaan ja thaimaalaisen kulttuurin ydintä tai kuten kolmella joukon vanhimmalla miehellä talon rakentamisena Thaimaahan vaimon kotikyliin. Haastattelujen kontekstissa tällainen sankarillisuus ei liene yllättävää ja toisaalta länsimaisissa tarinastoissa miehille on naisia useammin varattu sankariroolit (Hänninen, V. 1999, 51).

Sankaritarina on myös miestapaista puhetta ja osa miehenä olemisen käytäntöjä. Haastattelupuheena se on maskuliinisuuden tuottamista ja esittämistä. Sisällöllisesti sankaritarinat käsittävät arjen onnistumisia ja onnellisuuksia ja ne rakentuvat heterotapaisuuden (Jokinen 2004, 288) itsestänselvyyteen ja vahvistamiseen. Tarinoissa miehet ja naiset tarvitsevat ja täydentävät toisiaan ja Luce Irigarayn (1996, 27) kuvaaman miehen ”oman paikan” puuttuminen täyttyy puheella oman, thaimaalaisen vaimon ja koko perheen elämän hallinnasta.

Vaikka ydintarinassa esitetty suhteen kehityskaari pääosin yhdistää näitä miehiä, se sisältää huomattavia variaatioita siitä, miten ”vaikeuksien kautta voittoon ja onnellisuuteen” kehitys toteutuu. Lisäksi sankaritarinoista selviä poikkeuksia ovat Nikon ja Osmon tarinat. Nikon kertomus voidaan tulkita ironiseksi juonityypiksi (Hänninen, V. 1999, 96), jossa hän kuvaa itseään narri-
maisena tehden itsestään samalla ovelan, naurettavan ja myös hieman surullisen mieshahmon ja jolloin hän myös ottaa etäisyyttä oman parisuhteensa tulkintaan. Osmon tarina puolestaan on mitä tyypillisin tragedia, jossa sankari ei onnistu voittamaan pahan voimia (mt.), jotka Osmon tarinoissa ilmenevät thaimaalaisten naisten kielteisinä piirteinä. Tragedian päähenkilönä Osmo on hieman sääliä ja myötätuntoa herättävä, mutta itse hän ei lannistu ja on valmiina uusiin yrityksiin saadakseen kolmannen thaimaalaisen vaimo. Nämä kaksi poikkeavaa kuvausta miesten parisuhteista ovat osoitus siitä, miten omaa asemaa parisuhteessa voidaan legitimoida eri tavoin.

²⁰ Menestystarinoihin kuuluu J.P. Roosin (1987, 210) mukaan elämän ulkoinen vahva hallinta ja suorastaan aidon tuntuinen sisäinen hallinta.

Neljännellä legitimoinnin tasolla ilmenee konkreettisempi ja suurempi kerronnallinen variaatio ja miesten erilaisuus. Tällainen miesten diversiteetti on tulkittavissa osoituksena Ken Plummerin (1995; 2003) käsittelemästä intiimistä kansalaisuudesta (‘intimate citizenship’) ja sen eriytyneisyydestä. Intiimi kansalaisuus on yhteydessä niihin tarinoihin, joita kerromme omasta seksuaalisuudestamme. Plummerin (2003, 38) mukaan nämä tarinat ovat vaikutuksessa ilmenevien moraalisten ja poliittisten muutosten kanssa. tarinat ovat osa muutosta ja ne vaikuttavat ihmisten elämän muutoksiin, yhteisöihin ja kulttuureihin. Intiimi kansalaisuus on merkki emansipaatiosta eli ne kertovat siitä, mikä on seksuaalisesti mahdollista. Tarinoissa se ilmenee kaikkein intiimeimpinä haluina, mielihyvinä ja yleensä olemassaolona maailmassa. Intiimin kansalaisuuden tarinat voivat osin pohjautua hyvin traditionaalisiin käsityksiin. Samalla ne tuovat esille uusia sfäärejä, keskusteluja ja tarinoita esimerkiksi omista parisuhteista, omista päätöksistä kontrolloida ruumistaan tai sukupuolisista ja eroottisista kokemuksista. (mt., 39.)

Haastattelemieni miesten kertomukset sisältävät intiimin kansalaisuuden tarinallisia elementtejä, koska ne käsittelevät parisuhdetta, seksuaalisuutta ja sukupuolten välisten kohtaamisten tilanteita. Samalla ne liikkuvat kulttuurisilla ja poliittisilla intiimin kansalaisuuden rajapinnoilla. Tällöin tarinat tuovat esille sen, mitä on mahdollista sanoa. Osa esille tulleista seksiturismitarinoista on osoitus eräänlaisesta vaiennetusta, hiljaisesta alueesta, jossa kertojat voivat murentaa heihin asetettua leimaa tulemalla esiin äänellä (Plummer 1995), joka antaa ilmiölle kasvoja ja täsmentää konfiguraatioita.

Intiimin kansalaisuuden puhe muodostuu kantaaottavaksi niihin diskursseihin, joita käydään yleensä parisuhteista mutta erityisesti ulkomaalaisavioliitoista ja erityisesti suomalaisen miehen ja thaimaalaisen naisen välisestä parisuhteesta. Kyse on kerrottavien tarinoiden, vanhojen ja näiden uusien, välisestä asetelmasta ja Ken Plummerin (1995, 162) mukaan eräänlaisesta kilpailusta siitä, voivatko uudet tarinat, poikkeavat tarinat, olla olemassa.

Antin tarina intiiminä kansalaisuutena kertoo globalisoituvan maailman mahdollistamasta opiskelupaikan valinnasta ja ulkomaalaisen, konkreettisesti thaimaalaisen puolison haluamisesta. Yhden miehen tasolla tällaiset tarinat kertovat hegemonisen maskuliinisuuden rakenteellisesta olemassaolosta ja sen paikallisista perusteista. Toisaalta intiimi kansalaisuus voi merkitä Kimmon kulttuurien kohtaamisen tarinan tavoin uusia rajapintoja, jotka myös haastavat leimattujen identiteettien asemointeja ja kyseenalaistavat ihmisten sijoittamisia yksipuolisiin kategorioihin (Juhila 2004). Diskurssiivisesti tällainen Kimmon intiimin kansalaisuuden tarina voi rakentaa suomalais-thaimaalaisista parisuhteista enemmän inklusiivisiä (Lehtonen 2004), jolloin tällainen parisuhde on osa meitä ja suomalaista arkea erilaisena mutta ei enää kyseenalaistettava.

Viidennellä tasolla kyse on miesten identiteetistä. Jeffrey Weeks (2003, 129-130) jäsentää seksuaaliset identiteetit toisaalta myyttien kaltaisina, suljettuina, jolloin ne eivät tarjoa mahdollisuuksia yksilöiden muutoksille. Toisaalta hänen mukaansa seksuaaliset identiteetit voivat olla fiktioita, jotka rakentuvat erilaisten arvojen mahdollisuuteen, muutokseen, vaihtoehtoisuuteen olla sitä

mitä olemme tai miksi haluamme tulla. Weeks'n näkökulma kuvaa osuvasti thaimaalaisen naisen kanssa parisuhteessa olevan miehen mahdollisuuksia rakentaa omaa sukupuolista identiteettiään.

Kaksikulttuurinen parisuhde on joka tapauksessa hyvin radikaali ja Weeks'in kuvaamana fiktiona se todella voi olla muutos, vaihtoehtoinen, erilaisuutta ja yksilöllisyyttä kehittävä ja arvostava. Osa näistä suhteista on tulkittavissa jälkimoderneina, kansainvälistymisen ennakkoluulottomina esimerkkeinä. Tällaisesta suhteesta esimerkkinä tässä aineistossa on Kimmon kertomukset omasta elämästään ja perheestään. Hän on yli kymmenen yhteisen vuoden aikana oppinut thaimaalaiselta vaimoltaan ja yhdessä vaimonsa kanssa monia asioita kahden kulttuurin eroista, kohtaamisesta ja vuorovaikutuksesta.

Miehen identiteetti voi kuitenkin siis myös olla myyтинomainen, traditionaaleja mieheyden käytäntöjä toistavia, eräänlaisia Ken Plummerin (2003, 39) kuvaamia takaiskun tarinoita ('backlash stories'). Thaimaalaisen naisen kanssa avioituminen merkitsee monille länsimaisille miehille paluuta myytteihin miehistä ja naisista ja epäsymmetrisistä parisuhteista. Käytännössä tämä merkitsee patriarkaalista järjestystä ja kotitöiden tekemisen sukupuolitapaisuutta, jolloin nämä teot ovat nais- ja miestapaisia lahjoja (ks. Jokinen 2004, 292). Siksi monet miehet korostavat suhteensa helpoutta ja sujuvuutta. Käytäntöjen tasolla tällainen identiteetti voi kuitenkin merkitä kykenemättömyyttä kohdata ja ymmärtää miesten ja naisten suhteissa tapahtuneita muutoksia, joka ymmärtämättömyys näyttää olevan tyypillistä seksiturismikohteiden asiakkaille (Ryan & Hall 2001, 75). Tällaisella myytillä on kuitenkin myös diskurssiivinen tasonsa mieheyden esittämisen käytäntönä. Legitimaationa se on voimakasta vastapuhetta, jossa eron politiikalla halutaan irtaantua tasa-arvoisen parisuhteen mallitarinasta ja tavanomaistaminen haetaan juuri myyteistä, jotka perustellaan thaimaalaisuuden erityisyydestä käsin.

Haastatteluaineiston analysoinnin tavoitteenani on ollut jäljittää eräänlaista legitimaatiokaavaa eli miten mies perustelee ja tekee parisuhteensa hyväksyttäväksi. Aineiston tulkinnan perusteella tämän legitimaatiokaavan voidaan katsoa sisältävän seuraavia osaelementtejä ja -painotuksia:

- (1) Miehillä on myönteinen suhde Thaimaata, sen kulttuuria ja kieltä kohtaan.
- (2) Seksiturismiin liittyvät käytännöt tunnustetaan ja niihin suhtaudutaan kriittisesti parinmuodostuksen kannalta. Jos miehellä on kokemuksia ositetusta seksistä Thaimaassa ne kuvataan taaksejääneenä vaiheena, joka on johtanut miehen moraaliseen kasvuun.
- (3) Suhteen alkaminen kuvataan neutraalisti minimoiden äkkirakastumisen vaikutelmaa.
- (4) Oma vaimo kuvataan naiselliseksi ja samalla tahtovaksi subjektiksi. Tämän kohdalla kielletään thaimaalaisiin naisiin liitettyjä alistuneisuuden stereotypioita. Stereotypoiden ohella oman vaimon vastakohtiksi asetetaan määrätyt suomalaisnaisten ja toisaalta miehiä hyväksikäyttävien thaimaalaisten naisten piirteet.

- (5) Nykyinen parisuhde kuvataan onnistuneimmaksi tähänastisista. Mahdolliset aiemmat parisuhteet suomalaisten naisten kanssa ovat olleet vaikeita johtuen suomalaisten vaimojen persoonallisista piirteistä tai parin yhteisistä ongelmista.
- (6) Suhteen onnistumisen keskeinen elementti on miehen perehtyminen vaimonsa kulttuuriin.
- (7) Suhteen arjen perustana on sukupuolten tasa-arvo mutta siinä voi toteutua selkeä työnjako, jota perustellaan suhteen alkuvaiheella ja vaimon kotonaololla ja vaikeuksilla työllistyä sekä thaimaalaisilla sukupuolirooleilla.
- (8) Suhteessa ilmeneviä ongelmia tunnistetaan ja niitä halutaan ratkaista.
- (9) Suhteessa mies omistautuu vaimostaan ja lapsistaan huolehtimiseen ja tavoitteena on vaimon sopeutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan.
- (10) Miehenä he kuvaavat olevansa tavallisia, mutta kuitenkin hieman erilaisia kuin suomalaiset miehet yleensä eli huolehtivaisempia ja herkempiä.

Tässä kuvaamani kaava toimii siis miesten narratiivisena muotona legitimoida oma parisuhde. Kaava ei kuitenkaan ole yhdenmukainen ja kunkin osaelementin kohdalla on havaittavissa vaihtelua. Liitteessä 3. on taulukoitu kunkin miehen haastatteluissaan esilletuomat painotukset näihin legitimaatiokaavan osaelementteihin. Taulukosta voidaan tehdä ensinnäkin se havainto, että kyseinen kaava ei toteudu silloin kun suhde on vielä alkuvaiheessa. Timolla ja Untolla oli selvästi vähiten tulkittavaa ja mielipiteitä omasta parisuhteestaan, koska heidän suhde thaimaalaisen naisystävän kanssa ei vielä ollut vakiintunut eli pari ei ole asunut yhdessä. Kaavasta poikkeavat voimakkaimmin seksiturismiorientoituneet miehet eli Karri ja Osmo ja osin Niko. Neutraalia orientaatiota legitimaatiokaavan sisältämiin elementteihin voidaan lisäksi havaita Ollin kohdalla, joka oli miehistä poikkeuksellisen työorientoitunut.

Kuvaamani legitimaatiokaava näyttää toteutuvan selkeästi silloin, jos parisuhde thaimaalaisen naisen kanssa on kestänyt pitkään. Toisaalta se on myös sukupolvisidonnainen siten, että se vahvistuu kahden nuorimman sukupolven kohdalla mutta vanhimman sukupolven tyyli käsitellä parisuhdettaan ja elämänsä on erilainen.

Tämä tutkimusaineisto ei anna perusteita sellaiselle olettamukselle, että thaimaalaisen naisen kanssa avioituvat suomalaiset miehet olisivat selkeästi tyyppiteltävissä. Aineisto tuokin esille miehenä olemisen käytännöissä eroja suhteessa itseen ja vaimoon. Yhdistävien piirteiden ohella miesten tarinoissa oleellista onkin yksilöllistyminen eli kyse on maskuliinisuuksien diversiteetistä (Connell 2000, 10), jonka mukaan mieheys, maskuliinisuus, on entistä enemmän monimuotoista ja monimutkaistakin siten, että siinä on kyse loppumattomasta identiteettiprosessista (ks. Ekenstam, Johansson & Kuosmanen 2001). Oletan tulkitsemani aineiston perusteella, että tällaisia parisuhteita muodostavat hyvin erilaiset miehet jälkimodernin yksilöllistymisen seurauksena.

Yhteistä näille miehille voidaan nähdä olevan kahden projektin toteuttaminen. Toisaalta he toteuttavat omaa maskuliinisuuttaan ja toisaalta he toteut-

tavat omaa parisuhdettaan. Osalla maskuliinisuuden konstruktio rakentuu vahvasti juuri parisuhteen varaan. Heteroseksuaalisuuden tekeminen (‘doing heterosexuality’) on samalla myös sukupuolen tekemistä (Jackson 2003, 80). Nämä miehet eivät tule miehiksi ilman parisuhdetta ja osa ilman varsin traditionaalista suhdetta. Suhde on miehille hyvin tärkeä ja se muodostaa ainakin narratiivisesti heidän identiteettinsä oleellisen perustan. Joukossa on myös muutama selvästi työorientoitunut ja kaverisosiaalisuutta painottava mies. Parisuhdekontekstissa miesten kuvausten peruselementtejä ovat heteroseksuaalisuus ja naisen ja miehen varsin selkeä binaarisuus, familismi, mieselättäjäys ja osin patriarkalaisuus. Miehen ja naisen välinen rakkaus on myös yksi näiden miesten maskuliinisuuden peruselementti, mutta tuo rakkaus osoittautuu moniselitteiseksi, koska se näyttäisi voivan olla romanttista, kumppanuus- tai sopimusrakkautta.

Tutkimusaineiston analyyseissa olen viitannut myös esitettyihin seksiturismin tyyppittelyihin. Ne näyttävät sopivan kuvaamaan ainakin joidenkin miesten motiiveja matkustaa, olla Thaimaassa ja myös muodostaa pysyvä parisuhde thaimaalaisen prostituoidun kanssa. Tulkintojen alkua pidemmälle nämä tyyppittelyt eivät kuitenkaan kannan ja jättävät mahdollisuudet analysoida miesten käytäntöjä parisuhteen kontekstissa varsin pinnallisiksi. Lisäksi vain muutamat kyseisistä suhteista ovat alkaneet seksiturismin kehityksessä ja konfiguraatioina. Koska miesten kertomuksissa tulee esille yksilölliset tarinat, elämänpolut, tulkinnat ja käsitykset, tarkempien miestyypin muodostaminen on yleensäkin vaikeaa ja osin tulkinnanvaraista. Siksi tarkennan seuraavaksi tutkimusaineiston tulkinnan läpi käyttämäni sukupolvitulkintaa.

Globalisaation ja yksilöllistymisen sukupolvi

Nuorimpien, globalisaation ja yksilöllistymisen sukupolven miesten kertomukset ovat eräänlaisia **valloittajatarinoita**. Näiden tarinoiden mukaan kyseiset nuoret miehet ottavat varsin itsetuntoisesti käyttöönsä globalisoituvan maailman tarjoamia mahdollisuuksia oli kyse sitten työstä, opiskelusta, matkustamisesta, kulttuurien kohtaamisesta tai myös parisuhteiden globalisaatiosta eli globalisaatio luo näiden miesten subjektiutta (ks. Penttinen 2004, 292). Nikon kohdalla valloittaminen suuntautui aluksi seksiturismin sfääriin mutta muilla se on merkinnyt työtä ja opiskelua ulkomailla. Valloittajatarinoissa vastustajana tai uhkana ovat korkeintaan kansainvälistymisen rajoitteet, jotka kuitenkin ovat ylitettävissä omalla uskalluksella ja omilla rohkeilla valinnoilla.

Oman parisuhteen argumentointi on näillä miehillä vaivatonta. Thaimaalainen vaimo ei sinänsä merkitse mitään erityistä, koska miesten puheessa ilmenee joustavaa suhtautumista kulttuurisiin ja etnisiin eroihin. Kyseisten miesten parisuhteen tulkinnissa vaimon thaimaalaisuus minimoituu ja maksimoituu riippuen siitä asuuko pari Suomessa tai Thaimaassa. Varsinkin Suomessa asuvilla vaimon thaimaalaisuus tavallaan häivyttyy ja parin yhdessäolo kuvataan hyvin tavanomaiseksi eikä esimerkiksi kulttuurieroja erityisemmin reflektoida. Parin sisäinen sukupuolisopimus on jälkimoderni eli roolit ja käsitykset puolisoitten paikoista, tehtävistä ja keskinäisistä suhteista tulkitaan jous-

tavasti ja yksilöllisesti parin elämäntilanteesta johtuviksi. Sisäisen sukupuolisopimuksen kuvauksissa ja argumentoinneissa saatetaan käyttää traditio-naalisia tai essentialistisia tulkintoja, mutta tulkinnat ovat samalla ristiriitaisia, koska miehet samalla suhtautuvat myönteisesti sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Tämän sopimuksen joustavuus horjuttaa suomalaista sukupuolisopimusta siinä mielessä, että suuren sukupuolisopimuksen neuvoteltavuus (ks. Korhonen 1999, 38) tulee välttämättömyydeksi. Omaan sukupuolisopimukseen näytetään poimittavan mitä tahansa elementtejä, jotka vaikuttavat sukupuoli-rooleihin ja -käytäntöihin. Nämä valinnat riippuvat elinpaikasta, suhteen vaiheesta sekä miehen ja naisen taustoista. Tämän nuorimman sukupolven kohdalla kyse on jonkinlaisesta sukupuolijärjestyksen ja sukupuolisuhteiden vaivattomuudesta. Siinä näkyy myös Tommi Hoikkalan (1996b, 366) kuvaama sukupuolten lähentyminen toisiinsa ja rajojen liudentuminen, vaikka näissäkään suhteissa miehen asema ja mahdollinen hegemoninen maskuliinisuus ei ole uhattuna.

Näiden nuorimpien miesten parisuhteet näyttäisivät tukevan sitä Laura Huttusen (2002, 340) havaintoa, että globalisaatio synnyttää uudenlaisia hybridisiä muotoja ja kamppailuja minuudesta ja subjektiviteetistä. Tässä tutkimukseni tapauksessa syntyisi erilaisia hybridisiä parisuhteen muotoja kun kahden kulttuurin välinen suhde toteutuu. Thaimaassa asuvilla vaikuttaa luonnollisesti thaimaalainen sukupuoli- ja parisuhdekulttuuri, jolloin perinteelliset käsitykset sukupuolisuhteista ja -rooleista korostuvat ja miehet painottavat enemmän mieselättäjyyttä. Selvänä poikkeuksena muista nuorista miehistä onkin Karri, joka käsitykset sukupuolista ovat hyvin essentialistisia ja roolittuneita.

Globalisaation korostumisen myötä maskuliinisen identiteetin muodostumisessa näillä nuoremmilla miehillä on eri mahdollisuuksia. Tämän ryhmän kertomuksia yhdistää kuitenkin sellainen miehinen identiteetti, jossa tärkeässä asemassa on kaveriorientaatio, jonkinlainen miesten välinen sidos, male-bonding. Kyse on homososiaalisesta orientaatiosta eli miesten välisestä ystävyystiestä ja miesten muodostamista ryhmistä, joiden ulkopuolelle naiset jäävät (ks. Jokinen, A. 2000, 224; Kuosmanen 2001a, 43). Erityisesti Sakua voi kuvata tällaiseksi kaverisuuntautuneeksi, jolle miesporukka ja vertaisryhmän kanssa tekeminen on narratiivisesti jopa välillä tärkeämpää kuin parisuhde. Kaveriorientaatiosta poikkeuksena on kuitenkin Karri, jolla ei kertomansa perusteella ole ystäviä.

Tasa-arvoprojektin sukupolvi

Tasa-arvoprojektin sukupolven 40-vuotiailla miehillä aiemmat eroon päättyneet suhteet suomalaisten naisten kanssa ovat olleet sellaisia merkittäviä elämäntapahtumia, joita he pohtivat refleksiivisesti. Kyseisten miesten tapa argumentoida nykyistä parisuhdettaan saakin **kasvamistarinoiden** luonteen, joissa ytimenä on miehen muutos, kehitys ja oppiminen, joka on lähtenyt käyntiin usein eron myötä ja joka on kiteytynyt nykyisessä parisuhteessa thaimaalaisen naisen kanssa. Näiden miesten tarinoissa vastustajana tai uhkana ovat ulkoi-

sesti ulkomaalaishallinto ja sisäisesti miehen oma elämänhistoria ja oman mi-
nän rajoitteet ja kasvun esteet.

Suhde thaimaalaisen naisen kanssa on miehillä eri vaiheissa, mutta yhdis-
tävää näille miehille on tämän parisuhteen toimivuuden miettiminen. He poh-
tivat, miten kahden kulttuurin välisen parisuhteen riskit ovat ennakoitavissa ja
mahdolliset ongelmat ratkaistavissa. Tällaisen reflektoinnin suhteen poikkeute-
na oli kuitenkin Olli, jonka orientaatio oli enemmän samanlainen nuoremman
ryhmän miesten kanssa ja erityisesti kaveriorientaation muodossa samantyypp-
pinen Sakun kanssa. Sukupuolisopimuksellinen malli on selkeästi suomalainen,
jonka ymmärtämiseen myös thaimaalaista vaimoa ikään kuin opetetaan. Käsi-
tykset parisuhteesta rakentuvat siis suomalaisen tasa-arvoisuuden perustalle.
Kyse on jonkinlaisesta hyvinvointivaltiollisen tasa-arvoprojektin sisäistämisestä
ja näiden miesten parisuhteissa tapahtuu kuten nuoremmallakin sukupuolten
elämänpiirien liukuminen päällekkäin (Hoikkala 1996b, 366). Tämä voidaan
tulkita myös niin, että suhteen legitimaatio näyttäisi sisältävän selkeimmin
Tommi Hoikkalan (1996a, 247) kuvaaman poliittisen korrektiuden filterin (ks.
luku 1.3). Nämä miehet tunnistavat haastattelutilanteessa myös selkeimmin
thaimaalaisten naisten kanssa avioituneisiin miehiin liitetyn leimatun identi-
teetin ja alistumatta tähän identiteettiin pyrkivät puheellaan sitä kyseenalaista-
vaan kommentointiin.

Näiden miesten parisuhteeseen liittyy kulttuurien kohtaamisen dialogi-
suus, joka tarkoittaa käytännössä erilaisten parisuhteen sisäisten asioiden neu-
voteltavuutta. Maskuliininen identiteetti muodostuu tällöin fragmentaariseksi
eli maskuliinisuus sisältää monia eri elementtejä, jotka voivat olla ristiriitaisia
keskenään.

Tyypillistä tasa-arvoprojektin sukupolven miehille on parisuhdetyö, jossa
kaikki asiat ovat keskusteltavia ja itsemääriteltäviä, koska kovin kiinteitä en-
nakkokäsityksiä ei kuitenkaan ole (ks. Beck-Gernsheim 1990a, 122). Kyseiset
miehet ovat kuvattavissa sellaisiksi jälkimoderneiksi miehiksi, joilla on reflek-
toiva suhde elämään ja itseen ja joilla on läheisempi suhde omiin tunteisiinsa
(Kuosmanen 2001b, 226). Miesten parisuhteiden alussa toteutuu selkeä mies-
elättäjä-kotirouva -asetelma, joka tulkitaan lähinnä käytännön pakkona ja rat-
kaisuna ilman jähmettyneitä käsityksiä sukupolirooleista. Suhde voi jäädä
hegemoniseksi tai kehittyä tasa-arvoisempaan suuntaan. Öystein Gullvåg Hol-
terin (2000, 69-70) tulkinnan mukaisesti tätä tilannetta voidaan pitää maskulii-
nisena patriarkaattina, jolloin suhde perustuu tasa-arvolle mutta puolisoiden
elämänsfäärit ovat jakautuneet käytännössä miehen toimiessa elättäjänä ja vas-
tuunkantajana vaimon ollessa kotona. Kyse voi olla myös jonkinlaisesta ”viivy-
tetystä vallankumouksesta”, parin sisäisessä työnjaossa, kun mies ikään kuin
voi vetäytyä tai hidastaa muutostaan (Beck & Beck-Gernsheim 2002, 104).

Suuren murroksen sukupolvi

Kolmannella ikäryhmällä, suuren murroksen sukupolvella, on muistissa lap-
suuden mieselättäjyyden kulttuuri, jota seurasi tasa-arvoistumisen käytännöt ja

vaatimukset konkreettisesti oman elämän aiemmissa parisuhteissa. Nykyisen parisuhteen argumentaatio jäsentyy näiden aiempien parisuhdekokemusten pohjalta. Ongelmana ja vastustajana kuvataan olleen hyvin dominoivat suomalaiset vaimot sekä yleensä tasa-arvoa korostava suomalainen parisuhdekulttuuri. Kyseisten miesten tulkinnat suhteistaan voidaankin nähdä reagoitina hegemonisen ja jäänteenomaisen²¹ mieheyden häirintään, kun totuttu mieheyden identiteetti koetaan uhatuksi (Lehtonen 1999, 87).

Miehiä yhdistää eräänlaisen ”vielä kerran” mahdollisuuden saaminen parisuhdemarkkinoilla, jonka seurauksena nämä miehet kertovat olevansa erityisen tyytyväisiä nykyiseen suhteeseensa thaimaalaisen naisen kanssa. Näiden miesten tarinat ovat erityisen selvästi edellä kuvaamani sankaritarinoita Osmaa lukuunottamatta, mutta nimitän näitä tarkemmin eräänlaisiksi **onnen- ja löytämistarinoiksi**. Miehet ovat kertomansa perusteella löytäneet puolison, Thaimaan ja sen kulttuurin sekä jonkin menettämänsä tai tuntemattoman puolen itsestään ja tämän myötä he ovat saavuttaneet onnen tilan. Heidän tyytyväisyyttään lisää oman parisuhteensa selkeät sukupuoliroolit, joka tarkoittaa sitä, että nainen vastaa kotitöistä ja huolehtii kotioloissa monin tavoin miehestään.

Näiden vanhimpien miesten parisuhteissa ilmenee varsin patriarkaalinen malli, osin jopa ritualistisena (ks. Maier 1998), jolloin sukupuolten asemat ja käyttäytyminen ovat hyvin roolittuneita ja sisältävät täsmentyneitä konfiguraatioita. Lisäksi he käyttävät eräänlaista isällistä huolenpitovaltaa, jonka lähtökohtana ovat essentialistiset käsitykset sukupuolista ja etnisyyksistä. Öystein Gullvåg Holter (2000, 69) käyttää ilmaisua paternalistinen patriarkaatti kuvaamaan sellaista avoimesti patriarkaalista järjestystä, joka taustaltaan esiteollisena kuitenkin voi esiintyä nostalgisena reaktiona. Keskeistä siinä on miehen selkeä valta kotitaloudessa ja perheessä jonkinlaisena isän valtana. Maskuliinisuuden konstruktio olisi näillä miehillä siis jonkinlainen paternaalinen isähahmo, jonka perusteina olisi sukupuolieron ohella etninen, ikä- ja elintasoero. Suhteen malli ja ihanne palautuu sukupolvimaastossa 1940- ja 1950-lukujen perhe- ja parisuhdeideologiaan, selkeään mies elättäjänä, nainen kotiäitinä tai ainakin kotityöt tekevänä malliin. Kun konstruktion elementiksi tulee isyys, kuten Leon tilanteessa, paternalismi murtuu ja maskuliininen identiteetti rakentuu suhteessa suomalaiseen perhe-elämän todellisuuteen ja muuttuneeseen isän rooliin.

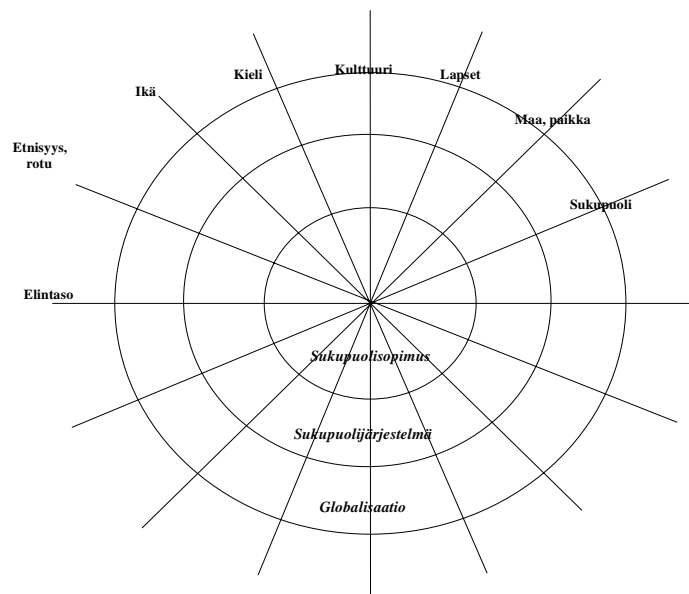
Menneisyyden jäänteenomaiset mieheyden mallit johtavat normatiivisiin, traditionaalisiin tulkintoihin ja odotuksiin siitä, mitä on olla mies. Tämä voi myös johtaa sellaiseen maskuliinisuuden nostalgiaan, jossa ratkaisut mieheyden kriisiin ja ongelmiin etsitään menneisyydestä, jopa esiteollisista, myyttisistä käsityksistä mitä on olla mies (Connell 2000, 6). Suomalais-thaimaalainen parisuhde voi olla näille viisikymppisille miehille yksi tapa käsitellä tai paremminkin jättää käsittelemättä modernin mieheyden jännitteitä. Maskuliinisuuden kriisi ratkeaa, kun mies voi peräännyttyä ikään kuin mitään suomalaista sukupuo-

²¹ Jäänteenomaisuudella tarkoitetaan menneisyydessä muovautunutta elementtiä, joka vaikuttaa yhä kulttuurisessa prosessissa eikä vain pelkkänä menneisyyden elementtinä vaan aktiivisena nykyisyydessä. Jäänteenomainen aines liittyy vallitsevaan kulttuuriin tulkitsemalla sitä uudelleen, laimentamalla, muuttamalla muotoa, valikoidamalla ja hylkimällä osia. (Williams 1988, 140-141.)

lisopimusta ei olisikaan. Tällaisessa symbolisessa pakopaikassa ei tarvitse reflektoida parisuhdetta. Tämän ajan miesten on kuitenkin kohdattava mieheyden kriisi, jossa kyse on modernin mieheyden ytimen murentumisesta, kun se ei voi enää perustua miehen kykyyn hallita ja kontrolloida ympäröivää todellisuuttaan (ks. Faludi 2000). Suhteet näyttävät tällöin puoliksi traditionaalisilta tai eräänlaisilta löytöretkiltä menneisyyteen. Sukupuolisopimuksellinen malli löytyy pikemminkin Thaimaasta kuin Suomesta.

Vanhimman sukupolven miesten käsityksiin liittyy jälkitraditionaaleja ja jälkikoloniaalisia tulkintoja kulttuurisista, etnisistä ja rodullisista eroista. Tarkoitan tällä sitä, että kun keskimäinen ikäryhmä tuo esille erojen keskusteltavuuden ja kohtaamisen ja nuorimmat tavallaan pitävät eroja luonnollisena osa kansainvälistymistä, niin tämän ikäryhmän miehet kertovat eroista eroina ja osin niiden vaikeista törmäyksistä.

Sukupolvien välinen ero on hahmotettavissa myös siten, miten parisuhdetta määrittelevät aiemmin käsittelemäni rakenteelliset tekijät painottuvat kunkin sukupolven positioiden kehityksessä. Kuvion 4. avulla on hahmotettavissa tämä sukupolvien välinen ero.

KUVIO 4 Suomalais-thaimaalaisten parisuhteiden rakennetekijät.

Kuvio havainnollistaa sitä, miten kyseiset parisuhteet rakentuvat monien puolisoihin toisistaan erottavien ulottuvuuksien pohjalta. Näistä eroista keskeisiä ovat elintaso, etnisyys ja rotu, ikä, kieli, kulttuuri (esimerkiksi uskonto, tavat, ruoka), lapset (yhteiset ja myös thaimaalaisen naisen lapset), maa ja paikka sekä sukupuoli. Nämä kulttuuriset ja sosiaaliset ulottuvuudet ilmenivät tutkimukseni empiirisessä aineistossa osin parisuhteessa ongelmia aiheuttavina asioina joihin pari on joutunut ottamaan kantaa määrittelemällä oman pienen sukupuolisopimuksensa.

Nämä parisuhteet rakentuvat globalisaation rakenteissa ja ehtojen puitteissa. Globalisaatio edistää tällaisten suhteiden muotoutumista työn, opiskelun

ja turismin tehdessä liikkuvuuden ja erilaiset sukupuolittuneet paikat mahdollisiksi. Globalisaatio on suhteen ulkoinen ehto, joka erityisen selkeästi tuli esille nuorimpaan sukupolveen kuuluvien tarinoissa. Tulkitsen, että globalisaation kehys määrittää globalisaation ja yksilöllistymisen sukupolven miesten tulkin-toja omasta parisuhteestaan ja sitä miten he legitimoivat suhteensa ja käyvät ylipäättään diskurssia siitä. Tällainen painotus merkitsee joustavuutta suhteen ehtojen vaikutuksille ja merkityksille, koska kansainvälistyminen nähdään luonnollisena osana ihmisen oman elämän suunnittelua ja valintoja. Sukupuolten globalisaatiokehyksessä Thaimaa tai thaimaalainen vaimo ei ole toisaalta mitään erityistä näille miehille mutta toisaalta se on merkinnyt sukupuolimarkkinoiden laajentumista ja täsmentymistä.

Toisena kehänä on sukupuolijärjestelmä, joka määrittelee historiallisesti ja kulttuurisesti sitä, millaiset miesten ja naisten väliset suhteet ja miten ovat mahdollisia. Tasa-arvoprojektin sukupolven miesten näkemykset painottuvat aineistossa selkeimmin tämän tason legitimaatioperustaan. Tarkoitan tällä sitä, että legitimaation sisältävät pohdinnat liikkuvat miesten ja naisten välisissä järjestelmissä. Oman suhteen reflektointi liitetään vallitsevaan sukupuolijärjestykseen ja konkreettisesti se ilmenee tasa-arvon diskurssiin sitoutumisena. Tässä näkökulmassa vaimon thaimaalaisuus häivyttyy ja tulkinta hänestä siirretään sukupuolijärjestelmän tasolle.

Kolmantena kehänä ovat sukupuolisopimukset, jotka viittaavat ensisijaisesti suomalaiseseen sukupuolisopimukseen mutta myös thaimaalaiseen. Sukupuolisopimukset vaikuttavat yleisellä tasolla ja siirtyvät parisuhteen tasolla "pieninä" konkreettisesti toteutuviksi. Haastatteluaineiston perusteella vanhimman, suuren murroksen sukupolven miesten huomio kertomuksissa parisuhteistaan painottuu sisäiseen, pieneen sukupuolisopimukseen. Suhteen legitimaatio keskittyy suhteen sisäisiin käytäntöihin ja konfiguraatioihin. Keskeiseksi tulee eron tekeminen Suomessa tavalliseen, tasa-arvoisuuteen perustuvaan sukupuolisopimukseen.

Lisäksi voidaan olettaa, että eri sukupolviin sosiaalistuneet suomalaiset miehet ymmärtävät tällaisiin suhteisiin liittyvän poliittisen korrektiuden hyvin eri tavoin. Siksi he puhuvat eri tavoin itsensä puolesta. Erityisen näkyvää tämä on keskimmäisen sukupolven puhettavassa, joka perustuu selkeimmin tasa-arvo-diskurssiin.

Voidaan päätellä, että tällainen kaksikulttuurinen parisuhde edellyttää vaihtelevia ratkaisuja ja jonkinlaista refleksiivistä otetta. Miten juuri oma suhde on mahdollinen kun tarjolla ei ole vieressä muita vastaavia malleja? Tällöin nämä suhteet yksilöllistyvät ja hajautuvat sisäisesti. Siksi näissä suhteissa näkyy jälkimodernin parisuhteen piirteenä riskien ennakointia, suhteen suunnittelua ja suhdetta arvioivaa monitorointia. Tosin tämä on vaihtelevaa, jota voidaan selittää kunkin suhteen sisäisellä parisuhdesopimuksella ja sen perustana olevalla sukupuolijärjestelmällä. Osin miesten kertomukset ovat riskimahdollisuuksien pohdintoja, osin kertomukset ovat kuin onnellisuusmuureja, kun kaiken väitetään toimivan vaivatta ja ongelmitta. Joissakin suhteista on kuin

jonkinlainen hiljainen sukupuolisopimus: mistään ei tarvitse puhua, kun kaikki toimii.

Osa näistä suhteista on varsin traditionaaleja ja oman mieheyden pohdinta on vähäistä. Tällöin maskuliinisuuden jäänteet patriarkaalisessa, jopa paternalistisessa muodossa tarjoavat identiteetin perustaa. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että miehet kuvaavat parisuhdettaan hyvin harmonisena, idyllinä, jossa on jonkinlaista poisvetäytymisen kaipuuta. Samalla miesten käytännöt elättäjän ja suorittajan roolina vahvistavat patriarkaalisuutta. Mies suuntautuu ulos, julkisuuteen ja hoitaa yhteisiä ja vaimonsa asioita aivan samoin kuin mieselättäjän ideaali on historiallisesti määrittynyt.

Tarkennan vielä lopuksi näiden suhteiden tulkintaa osana globalisaatiota. Laura Huttunen (2002, 343) huomauttaa siitä, miten globalisaatiokeskustelut tuottavat toisinaan mielikuvia kaikille yhteisestä globaalista tilasta, jossa niin ihmiset, raha kuin ajatuksetkin liikkuvat vapaasti paikasta toiseen. Suomalais-thaimaalaisten parisuhteiden kehiksenä on globalisaatiokehitys. Kuitenkin tämänkin merkittävyys ja näkyvyys vaihtelee näiden miesten elämässä huomattavasti, jos yksi on ollut vuosia Aasiassa töissä ja toinen ei ole ikinä käynyt Thaimaassa. Kysymys globalisaatiosta asettuu lisäksi toisin, kun pohditaan Michael Burawoyn kuvaaman globaalien etnografian mahdollisuutta juuri tämä tutkimuskohteeni kannalta. Burawoy (2000a, 347) tuo esille sen, miten globalisaation myötä aiemmin staattiset identiteetit tavallaan leviävät saadessaan uusia identiteetin kiinnekohtia, jolloin eri entiteetit, sukupuoli, rotu tai luokka vaikuttavat toisiinsa. Kyse on Sallie Westwoodin ja Annie Phizacklean (2000, 2) kuvaamasta ylikansallisesta identiteetistä (ks. myös Penttinen 2004, 152).

Laura Huttunen (2002, 343) puhuu globaalista aukeavasta tilasta, joka voi olla mahdollisuuksien maailma tai turvaton ja kiinnekehäaton tila. Suomalaiselle miehelle parisuhde thaimaalaisen naisen kanssa on mahdollisuuksien maailma, jossa yksilöllinen valinnanbiografia voi toteutua. Mahdollisuuksien maailmassa Thaimaa on monille miehille toinen koti: joillakin heistä on siellä vaimonsa kanssa toinen asunto, joillakin on työhön liittyviä verkostoja ja ainakin siellä käydään lomalla ja vaimon perheen luona eli globaali paikan polygamia toteutuu. Laura Huttunen (mt., 344) viittaa myös siihen, miten globaali epätasa-arvoisuus ikään kuin ruumiillistuu perheenjäsenten välisissä suhteissa, kun valtioiden kontrollivalta säätelee epätasa-arvon vyöhykkeitä ylittäviä intiimejä suhteita. Tässä mielessä tällaisten suhteiden tarkasteluun tulee aina näkyväksi globalisaatio vallan rakenteina ja muotoina kuten miestenkin kertomuksissa selkeästi näkyi oleskelulupaongelmina.

Kyse on myös Connellin (2000) kuvaamasta maailman sukupuolijärjestelmästä ja sen valtarakenteista. Näiden parisuhteiden miehiä voidaan tulkita myös hegemonisen maskuliinisuuden globaalina muotona (Kimmell 2001). Lisäksi voidaan nähdä, että tämä epätasa-arvoisuuden ruumiillistuminen siirtyy globalisaation symboliselle tasolle (Connell 2000, 43), kun tällaisista parisuhteista tulee kaikille avoimia julkisia diskursseja synnyttäen itseään vahvistavia metatarinoita.

Lähdin liikkeelle siitä, miten suomalais-thaimaalaisiin parisuhteisiin on liitetty kielteisiä mielikuvia. Nämä mielikuvat metatarinoina ovat osoitus globaalista symbolisesta diskurssiivisesta vallasta. Hyvää tarkoittava ja sukupuolten globaalia tasa-arvoa edistävän keskustelun kiinnittäminen ongelmallisiin kahden kulttuurin välisiin parisuhteisiin voi samalla vahvistaa jälkikoloniaalisia asenteita ja valkoista hegemonista maskuliinisuutta ja feminiinisyttä. Kuitenkin tämä osoittaa sen, miten globalisaatio on tämän tyyppisissä parisuhteissa ja niiden tarkasteluissa aina läsnä ja paikantuu monissa ulottuvuuksissa.

Tutkimukseni keskeinen tulos on se, että haastattelemieni miesten kertomukset on selkeästi vastapuhetta julkisuudessa esiintyvälle tällaiset suhteet kielteisesti leimaaville tulkintoille. Kyseistä leimaavaa puhetta voinkin tutkimukseni lopuksi kritisoida kahdella argumentilla. Ensiksi on syytä kiinnittää huomiota julkiseen puheen rajoittuneisuuteen. Tämä puhe näyttäytyy varsin etnosentrisenä ja länsimaista itsekeskeistä ylivertaisuutta sisältävänä. Se läpileikkaa myös tutkimuksellisia näkökulmia ja transnationaalit parisuhteet horjuttavatkin tällaisia yksipuolisia tulkintoja ja pakottavat paradigmojen tarkentamiseen.

Toiseksi tutkittavassa joukossa ei ole osoitettavissa mitään tiettyä suomalaisten miesten tyyppiä, joka avioituisi thaimaalaisen naisen kanssa tai josta olisi tulkittavissa jonkinlainen kielteisiä piirteitä kantava miesryhmä tai -tyyppi. Suomalais-thaimaalaisiin parisuhteisiin liittyy hyväksikäytön asetelmia ja muotoja, jotka johtuvat hegemonisen maskuliinisuuden rakenteista ja konkreettisesti erityisesti seksiturismin todellisuudesta. Samalla kuitenkin monet miehet vastuurationaalisuudellaan ja reflektointikyvyllään kyseenalaistavat yksipuolisia tulkintoja thaimaalaisen naisten kanssa parisuhteen muodostavista miehistä. Globalisoituvat sukupuolimarkkinat tarjoavat mahdollisuuden sekä valtaan ja epäsymmetriaan että vertaisuuteen ja neuvoteltavuuteen perustuviin suhteisiin.

Tutkimukseni nimessä elättäjäys ja erotiikka ovat asettuneet ikään kuin toistensa vastakohtiksi. Legitimaation tarve syntyy erotiikkakehyksestä, jolla thaimaalaiset naiset seksuaalistetaan ja tehdään eksoottisiksi. Samalla tämä kehys on kuitenkin monen länsimaisen miehet halun tapa. Elättäjäydestä puolestaan tulee arjen puheen perusta. Yhtälailta sekin muodostuu miestapaiseksi käytännöksi, jonka merkitykset kuitenkin täsmentyvät vaihtelevasti sukupuolen reflektoinnin suunnasta. Elättäjäyden vai erotiikan jännite ei näin olekaan vain niiden välillä vaan myös sisällä erilaisina mahdollisuuksina olla mies tällaisissa kaksikulttuurisissa parisuhteissa.

SUMMARY

This study examines partnerships of Finnish men and Thai women from the point of view of men whom I interviewed. The research data comprises the accounts 18 Finnish men, 16 of which were obtained by thematic interviews and two by email. The data was interpreted by using the narrative approach and the narrative analytic method.

My research task (Chapter 1) was defined by the core issue of how these men justified, or legitimized, their partnerships with Thai women since such partnerships have acquired a negative image. The objects of the legitimization were, first, the men themselves, their status and masculinity in the partnerships, second, their Thai wives and, third, their partnerships in their entirety.

The theoretical starting point of this research was critical men's studies (Chapter 2). The partnerships of Finnish men with Thai women are an indication of changes in manhood and masculinity. Manhood has become individualized, which implies diverse opportunities to fulfil one's masculinity. It has also meant that the concept of a breadwinner, which has been uncommon in Finland, has become more tenuous, that the male image has become softer and that the significance of fatherhood has increased in men's lives, for example.

The formation of partnerships can be interpreted by paying attention to the nature of the partnership market, patriarchy and its dissolution and the gender system (Chapter 3). Post-modern interpretations emphasize that Western partnerships have become "pure relationships" that are based on all-pervading love and emotional satisfaction between the spouses without any obligations set by factors external to the relationships. The gender contract between the spouses, which entails views on intergender relationships and division of labour, is realized in the everyday of the partnership.

The concepts related to examining bicultural partnerships are not well-established or uniform. This study reviews these concepts and makes use of the expression bicultural partnership, or partnership between two cultures (Chapter 4). In a bicultural partnership, the partners must construct the reality and practices that connect them. The basis of the fact that such relationships have become more common is globalization, which acquires gender-bound forms, for example, marriage immigration of women from the poorer countries. With these relationships, the issue is also that of transnational practices becoming more common and hybrid intercultural forms developing. These partnerships manifest, after an initial cultural difference, a subsequent acculturation and adaptation. Various economical, social, cultural and psychological factors encourage marriages with someone from another culture.

In the Western view, Thai and Asian women in general have been perceived as hyperfeminine, home-centred and subservient (Chapter 5). On the other hand, they have been described as exotic and sexually attractive. In these interpretations, the Thai family and partnership are viewed as traditional, even though patriarchy has been realized there in a relative sense and matrilocality

exerts a vital influence on family structures and practices. Sex tourism first became more common in Thailand after the Vietnam War. A relationship between a Western man and a Thai bargirl represents a type of open-ended prostitution, which expands beyond a mere sexual relationship as the relationship continues with the woman functioning as the man's rental wife (*mia chao*). After repeated visits by the man and further encounters the relationship may lead to contracting a marriage.

The men that were interviewed could be grouped into three generations according to age (Chapter 6). These generations were the following: the generation of globalization and individualization in their 30's, the generation of the equality drive in their 40's and the generation of the great transition in their 50's. The majority of the relationships had lasted for only a few years, but they included one of 13 years. All cohabitating couples lived in Finland with the exception of two who lived in Thailand. Most of the Thai women were distinctly younger than their interviewed partners, and their level of education was low. The research data was obtained via thematic interviews. The central aspect of applying the interviewing method was paying attention to minimizing the hierarchy of the interview setting. The interviews were arranged to be as conversational as possible and to stimulate the narration of the men, so that they would be encouraged to also discuss their feelings and possibly issues that they experienced as difficult. The starting point of the analysis of the research data was narrative research methodology. The analysis of the data was carried out by using a thematic framework of interpretation on the basis of the theoretical section and, on the other hand, both narrative analysis and analysis of narratives.

The men underlined (Chapter 7) their deep interest toward Thailand, its people, culture and nature. A positive attitude towards their wives' homeland constituted the first basis of the legitimatization on the relationships. The majority of the men had visited Thailand several times before their current partnerships. The men spoke evasively about their sexual experiences during these visits. Accounts of sex tourism served as means of legitimatizing the current partnerships since such experiences of sex tourism represented a stage that they had left behind before their current partnerships.

It was typical of the narratives about the onset of the partnerships that the beginning was characterized as fairly usual and based on enjoying each other's company. A dramatic feeling of falling in love was not associated with it. By denying sudden infatuation and love, the beginning of the relationship was depicted as ordinary, which gave it a more serious and deliberate character. The encounters could be classified into five types of narratives. The beginning of the relationship between a Finnish man and his future Thai spouse may have been based on actively seeking a wife in Thailand, arranged initial meetings through a third person, becoming acquainted at sex tourism facilities, meeting in partner selection arenas or chance encounters. As they described the subsequent development of their relationships, the men emphasized their contractual nature, i.e., the couple had committed to each other in a very practical manner, having to

make conscious choices about continuing the relationship, for example, by deciding on their future country of residence.

The men expressed a wide variety of opinions on their wives (Chapter 8). In some respects, they stressed such features in their wives that corresponded to stereotypical accounts of Thai women. In contrast, they also played down the Thai nationality of their wives by emphasizing that they were not anything special or that their wives were like Finnish women. In particular, the men of the two younger generations employed this pattern of legitimatization whereas the men of the oldest generation of the great transition stressed, more than the others, the Thai nationality of their wives and their devotion to family and home.

A common element of the men's narratives was that the wives were regarded as solicitous for their partners, children and homes. In the initial stage of the relationships there developed a system of exchange with a division of labour between the spouses, which strengthened the relationship and reinforced the Finnish men's willingness to commit to their new partners. The interviewed men, however, definitely disclaimed that their wives were subservient. They described their spouses as active, strong-willed and dynamic subjects. The men legitimized their own position in their partnerships by emphasizing their dependability and commitment to their families through providing for them. Such dependability was evident in handling their wives' residence permit issues since, according to the men, the process of obtaining a permanent residence permit for a Thai woman who had moved to Finland was exceedingly difficult and protracted. The commitment was probably also manifested in the emphasis on parenthood and reflections on the future of their wives' children. The breadwinner-housewife setting was described as an interim stage, with the goal being that the Thai wives would find employment in the Finnish job market. The two younger generations legitimized their partnerships by stressing how equality was realized in the relationships between the spouses.

In the opinion of the men, Finnish-Thai partnerships generally worked poorly and quite frequently ended in separation. Yet they described their own partnerships as working well. The major problems in their own partnerships were instigated by the lack of a common language and money issues, especially sending money to their wives' families in Thailand. The men could overcome the problems caused by the encounter of two cultures by becoming actively familiar with their wives' background.

When examining the earlier partnership history of the men (Chapter 9), it was found that short relationships that had ended without any great drama or problems were typical of the younger men of the generation of globalization and individualization. Thus they had no special need to legitimize their current partnership. The men of the generation of the equality drive had also had relationships that had ended in separation, which they had processed in order to learn from their mistakes. They justified the new partnerships, then, through their ability and willingness to assess and develop them. The men of the generation of the great transition described their marriages that had ended in divorce as quite bad. Consequently, they felt that their present partnerships with Thai

women were ideal and worked particularly well. Their partnerships were legitimized by comparison with their earlier marriages and the Finnish spouses that they considered to have been inferior. They also conventionalized the partnerships; an element of this rhetoric of conventionalism was minimizing the sexuality of the Thai wives. Their accounts of sexuality were prosaic and they hardly referred to the stereotypical views on Thai women as possessing exotic sex appeal.

The men described themselves (Chapter 10) as “ordinary” or “average” Finnish men. Ordinarity can here be interpreted as a form of backtalk that these men used in order not to be particularly different from other Finnish men. The difference from other Finnish men caused by Thai wives was minimized when they describes themselves ordinary. A unique male type could not be discerned either. Family orientation and attending to their families appeared to be prominent as the central position of the men’s subjectivity. Many of the interviewed men seemed to share relatively poor relations with their fathers; they had found a male model in other men that were close to them. The significance of friends was varied in the lives of these men. Their friendships did not, however, threaten the men’s family orientation although various homosocial networks were significant.

The men’s justification of their partnerships (Chapter 11) was based on the scheme of the ideal partnership. They might also be viewed as heroic narratives that depicted the functionality and happiness of the relationships. On the basis of the men’s narratives, it is possible to perceive a pattern of legitimization that they used, on the one hand, to make their relationships appear ordinary and, on the other hand, to bring up distinguishing elements. The legitimization of the partnerships revealed differences between the three generations. The men of the oldest generation described their partnerships as very traditional. The middle-aged men based their partnerships on the Finnish idea of equality. The partnerships of the youngest men exhibited post-modern flexibility. The different contexts in which the spouses had met generated differences in the men’s practices, construction of the partnerships and inner gender contracts, for example, if the basis of a partnership had been sex tourism.

LÄHTEET

- Aalto, I. 2002. Kotiin päin – kodin muuttuvat merkitykset miesten isyyskertomuksissa. *Naistutkimus* (15) 2, 30-42.
- Aalto, I. & Kolehmainen, J. (toim.) 2004. Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Keuruu: Vastapaino.
- Aarseth, H. 1994. Mannlige unnasluntrere og kvinnelige innflytelsesformer. In K. Oftung (red.) *Menns bilder og bilder av menn – en debattbok om menn og likestilling*. Likestillingsrådets publikasjoner, Nr 4, 1994. Oslo, 51-68.
- Adkins, L. 2003. Reflexivity: Freedom or Habit of Gender? *Theory, Culture & Society* (20) 6, 21-42.
- Ahokas, P. & Rantonen, E. 1996. Feminismin muukalaiset. Rodun ja etnisyyden haasteet. Teoksessa P. Kosonen (toim.) *Naissubjekti ja postmoderni*. Tampere: Gaudeamus, 65-88.
- Ahponen, P. & Marttinen, H. 1997. Parisuhde riskiyhteiskunnassa. Teoksessa P. Ahponen (toim.) *Riskikirja: uhkat, mahdollisuudet ja asiantuntijuus epävarmuuden yhteiskunnassa*. Jyväskylä: Sophi, 175-205.
- Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. (3. uudistettu painos) Jyväskylä: Vastapaino.
- Alasuutari, P. 2001. Johdatus yhteiskuntatutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus.
- Alcoff, L. M. 1999. Philosophy and racial identity. In M. Bulmer & J. Solomos (eds.) *Ethnic and Racial Studies Today*. Ebbw Vale: Routledge, 29-44.
- Apo, S. 1990. Kertomuksen sisällön analyysi. Teoksessa K. Mäkelä (toim.) *Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta*. Helsinki: Gaudeamus, 62-80.
- Aro, L. 1996. Minä kylässä. Identiteettikertomus haastattelututkimuksen folklorena. Vaasa: SKS.
- Arteva, S. 2000. Rakastuin ulkomaalaiseen. Myötä- ja vastoinkäymiset kahden kulttuurin parisuhteissa. Jyväskylä: Tammi.
- Azar, M. 1995. Förord. In *Svart hud, vita masker*. F. Fanon. Uddevalla: Daidalos, 7-24.
- Badinter, E. 1993. Mikä on mies? Suomentaja L. Lehto. Tampere: Vastapaino.
- Bales, K. 2002. Because She Looks like a Child. In B. Ehrenreich & A. R. Hochschild (eds.) *Global Woman. Nannies, Maids and Sex Workers in the New Economy*. London: Granta Books, 207-229.
- Beck, U. 1990a. Der späte Apfel Evas oder Die Zukunft der Liebe. In U. Beck & E. Beck-Gernsheim *Das ganz normale Chaos der Liebe*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 184-221.
- Beck, U. 1990b. Die irdische Religion der Liebe. In U. Beck & E. Beck-Gernsheim *Das ganz normale Chaos der Liebe*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 222-266.
- Beck, U. 1990c. Freiheit oder Liebe. Vom Ohne-, Mit- und Gegeneinander der Geschlechter innerhalb und ausserhalb der Familie. In U. Beck & E. Beck-Gernsheim *Das ganz normale Chaos der Liebe*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 20-64.

- Beck-Gernsheim, E. 1990a. Freie Liebe, freie Scheidung. Zum Doppelgesicht von Freisetzungprozessen. In U. Beck & E. Beck-Gernsheim *Das ganz normale Chaos der Liebe*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 105-134.
- Beck-Gernsheim, E. 1990b. Von der Liebe zur Beziehung? Veränderungen im Verhältnis von Mann und Frau in der individualisierten Gesellschaft. In U. Beck & E. Beck-Gernsheim *Das ganz normale Chaos der Liebe*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 65-104.
- Beck-Gernsheim, E. 1994. Auf dem Weg in die postfamilie Familie – Von der Notgemeinschaft zur Wahlverwandschaft. In U. Beck & E. Beck-Gernsheim (Hrsg.) *Riskante Freiheit. Individualisierung in modernen Gesellschaften*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 115-138.
- Beck-Gernsheim, E. 1998. Was kommt nach der Familie? Einblicke in neue Lebensformen. München: C. H. Beck.
- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. 1990. Einleitung. Riskante Chancen – Gesellschaftliche Individualisierung und soziale Lebens- und Lieberformen. In U. Beck & E. Beck-Gernsheim *Das ganz normale Chaos der Liebe*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 7-19.
- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. 2002. Individualization. Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences. Gateshead: Sage.
- Berry, J. W., Poortinga, Y. H., Segall, M. H. & Dasen, P. R. 1996. *Cross-cultural psychology: Research and applications*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bhabha, H. K. 1990. DissemiNation: time, narrative, and the margins of the modern nation. In Homi K. Bhabha (ed.) *Nation and narration*. Suffolk: Routledge, 291-322.
- Bhabha, H. K. 1994. *The location of Culture*. London: Routledge.
- Bishop, R. & Robinson, L. S. 1998. *Night Market. Sexual Cultures and the Thai Economic Miracle*. New York: Routledge.
- Bly, R. 1992. *Rautahannu. Matka miehuuteen*. Suomentaja L. Nivala. Juva: WSOY.
- Brah, A. 1996. *Cartographies of Diaspora. Contesting identities*. Wiltshire: Routledge.
- Brah, A. 2001. Re-Framing Europe: Gendered Racisms, Ethnicities and Nationalism in Contemporary Western Europe. In J. Fink & G. Lewis & J. Clarke (eds.) *Rethinking European Welfare. Transformations of Europe and Social Policy*. London: Sage, 207-230.
- Braidotti, R. 1994. *Nomadic Subject. Embodiment and Sexual Difference in Contemporary Feminist Theory*. New York: Columbia University Press.
- Breger, R. 1998. Love and State: Women, Mixed Marriage and the Law in Germany. In R. Breger & R. Hill (eds.) *Cross-Cultural Marriage. Identity and Choice*. Mid-Glamorgan: Berg, 129-151.
- Breger, R. & Hill, R. 1998a (eds.). *Cross-Cultural Marriage. Identity and Choice*. Mid-Glamorgan: Berg.

- Breger, R. & Hill, R. 1998b. Introducing Mixed Marriage. In R. Breger & R. Hill. (eds.) *Cross-Cultural Marriage. Identity and Choice*. Mid-Glamorgan: Berg, 1-32.
- Breger, R. & Hill, R. 1998c. Preface. In R. Breger & R. Hill (eds.) *Cross-Cultural Marriage. Identity and Choice*. Mid-Glamorgan: Berg, ix-xi.
- Brennan, D. 2002. Selling Sex for Visas: Sex Tourism as a Stepping-stone to International Migration. In B. Ehrenreich & A. R. Hochschild (eds.) *Global Woman. Nannies, Maids and Sex Workers in the New Economy*. London: Granta Books, 154-168.
- Brod, H. 1987. The Case for Men's Studies. In H. Brod (ed.) *The Making of Masculinities. The New Man Studies*. Boston: Alen & Unwin, 263-277.
- Bruner, J. 2001. Self-making and world-making. In J. Brockmeier & D. Carbaugh (eds.) *Narrative and Identity. Studies in Autobiography, Self and Culture*. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 25-37.
- Burawoy, M. 2000a. Grounding Globalization. In M. Burawoy, J. Blum, S. George, Z. Gille, T. Gowan, L. Haney, M. Klawiter, S. H. Lopez, S. Riain & M. Thayer (eds.) *Global Ethnography. Forces, Connections, and Imaginations in a Postmodern World*. Berkeley: University of Californian Press, 337-350.
- Burawoy, M. 2000b. Introduction. Reaching for the Global. In M. Burawoy, J. Blum, S. George, Z. Gille, T. Gowan, L. Haney, M. Klawiter, S. H. Lopez, S. Riain & M. Thayer (eds.) *Global Ethnography. Forces, Connections, and Imaginations in a Postmodern World*. Berkeley: University of Californian Press, 1-40.
- Butler, J. 1999. *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*. Routledge: New York.
- Kirjaan viitattu: Lempiäinen, K. 2002. Kansallisuuden tekeminen ja toisto. Teoksessa T. Gordon, K. Komulainen & K. Lempiäinen (toim.) *Suomineitonen hei! Kansallisuuden sukupuoli*. Jyväskylä: Vastapaino.
- Cahill, D. 1990. *Intermarriages in International Contexts*. Quezon City: Scalabrin Migration Center.
- Kirjaan viitattu: Vanttinen, P. 1996. Vaimoja ja siirtolaisketjuja. Teoksessa M. Huhtaniemi (toim.) *Kauniit ja rohkeat filippiinat. Filippiiniläisnaiset meillä ja muualla*. Helsinki: Filippiinit-seura ry, 84-87.
- Carrigan, T. & Connell, B. & Lee, J. 1987. Toward a New Sociology of Masculinity. In H. Brod (ed.) *The Making of Masculinities. The New Men's Studies*. Boston: Allen & Unwin, 63-100.
- Castells, M. 1997. *The Information Age: Economy, Society and Culture. Volume II. The Power of Identity*. Cornwall: Blackwell.
- Cohen, E. 1996. Thai Tourism. Hill Tribes, Islands and Open-Ended Prostitution. *Studies in Contemporary Thailand* No. 4. Bangkok: White Lotus Press.
- Connell, R.W. 1987. *Gender & Power: Society, The Person and Sexual Practices*. Norwich: Polity Press.
- Connell, R.W. 1995. *Masculinities*. Cornwall: Polity Press.
- Connell, R.W. 1998. Masculinities and Globalization. *Men and Masculinities* (1) 1, 3-23.

- Connell, R.W. 2000. *The Men and The Boys*. Cornwall: Polity.
- Connell, R.W. 2003a. Masculinities, Change, and Conflict in Global Society: Thinking about the Future of Men's Studies. *The Journal of Men's Studies* (11) 3, 249-266.
- Connell, R.W. 2003b. The Big Picture: Masculinities in Recent World History. In J. Weeks, J. Holland & M. Waites (eds.) *Sexualities and Society. A Reader*. Cornwall: Polity, 46-56.
- D'Andrade, R. G. 1992. Schemas and motivation. In C. Strauss & R. G. D'Andrade (eds.) *Human Motives and Cultural Models*. Cambridge: Cambridge University Press.
- David, D. S. & Brannon, R. 1976. *The Forty-Nine Percent Majority: the Male Sex Role*. Addison Wesley. Kirjaan viitattu teoksessa: Badinter, E. 1993. *Mikä on mies?* Suomentaja L. Lehto. Tampere: Vastapaino.
- Davies, K. & Esseveld, J. 1989. *Kvalitativ kvinnoforskning*. Stockholm: Arbetslivscentrum.
- Dyer, Richard 1999. *White*. London: Routledge.
- Ehrenreich, B. & Hochschild, A. R. 2002. Introduction. In B. Ehrenreich & A. R. Hochschild (eds.) *Global Woman. Nannies, Maids and Sex Workers in the New Economy*. London: Granta Books, 1-13.
- Ekenstam, C., Johansson, T. & Kuosmanen, J. 2001. Inledning. In C. Ekenstam, T. Johansson & J. Kuosmanen (red.) *Sprickor i fasaden. Manligheter i förändring*. Smedjebacken: Gidlunds, 7-17.
- Eriksen, T. H. 1993. *Ethnicity and Nationalism. Anthropological Perspectives*. London: Pluto Press.
- Erkkilä, R. & Mäkelä, M. 2002. Face to face – human dimensions in biographical research. In R. Huttunen, H. L. T. Heikkinen & L. Syrjäla (eds.) *Narrative research. Voices of teachers and philosophers*. Jyväskylä: SoPhi, 45-55.
- Faludi, S. 2000. *Ställd. Förräderiet mot mannen*. Smedjebacken: Ordfront.
- Fanon, F. 1997. *Svart hud, vita masker*. Uddevalla: Daidalos.
- Fenton, S. 1999. *Ethnicity, Racism, Class and Culture*. Hong Kong: MacMillan.
- Fornäs, J. 1998. *Kulttuuriteoria. Myöhäismodernin ulottuvuuksia*. Suomentajien toimittaja M. Lehtonen Tampere: Vastapaino.
- Forsander, A. 2002. Luottamuksen ehdot. Maahanmuuttajat 1990-luvun suomalaisilla työmarkkinoilla. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 39/2002. Vammala: Väestötutkimuslaitos, Väestöliitto.
- Frankenberg, R. 1993. *White women, race matters. The Social Construction of Whiteness*. Minneapolis: Routledge.
- Giddens, A. 1992. *The Transformation of Intimacy. Sexuality, Love and Eroticism in Modern Societies*. Cornwall: Polity Press.
- Giddens, A. 1994. *Beyond Left and Right. The Future of Radical Politics*. Cornwall: Polity Press.
- Gillis, J. 1996. *A World of Their Own Making. Myth, Ritual, and the Quest for Family Values*. Cambridge: Harvard University Press. Kirjaan viitattu: Jalilinoja, R. 2000. *Perheen aika*. Keuruu: Otava.

- Gilmore, D. D. 1990. *Manhood in the Making. Cultural Concepts of Masculinity*. New York: Yale University Press.
- Glenn, E. N. 1998. The social construction and institutionalization of gender and race. In M. M. Ferree, J. Lorber & B. B. Hess (eds.) *Revisioning gender*. Walnut Creek: Rowman & Littlefield, 3-43.
- Gordon, T. 2002. Kansallisuuden sukupuolittuneet tilat. Teoksessa T. Gordon, K. Komulainen & K. Lempiäinen (toim.) *Suomineiton hei! Kansallisuuden sukupuoli*. Jyväskylä: Vastapaino, 37-55.
- Greimas, A. J. 1980. *Strukturaalista semantiikkaa*. Suomentaja E. Tarasti. Helsinki: Gaudeamus.
- Haavio-Mannila, E. 1998. Jeffrey Weeksin seksuaalielämänpolitiikka. Teoksessa J.P. Roos & T. Hoikkala (toim.) *Elämänpolitiikka*. Tampere: Gaudeamus, 292-313.
- Haavio-Mannila, E., Kontula, O. & Rotkirch, A. 2002. *Sexual Lifestyles in the Twentieth Century. A Research Study*. Houndmills: Palgrave.
- Haavio-Mannila, E. & Roos, J. P. 1998. Pidättyvyyden polven naisten ja miesten rakkaustyylejä. Teoksessa M. Hyvärinen, E. Peltonen & A. Vilkkö (toim.) *Liikkuvat erot. Sukupuoli elämäkertatutkimuksessa*. Tampere: Vastapaino, 239-272.
- Hahn, K. & Burkart, G. (Hrsg.) *Liebe am Ende des 20. Jahrhunderts. Studien zur Soziologie intimer Beziehungen*. Hemsbach: Leske + Budrich.
- Hall, C. M. 1995. *Sex Tourism in South-east Asia*. In D. Harrison (ed.) *Tourism and the Less Developed Countries*. Suomentajat ja toimittajat M. Lehtonen ja J. Herkman. Chichester: John Wiley & Sons, 64-74.
- Hall, Stuart 1999. *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino.
- Harinen, P. & Hyvönen, S. 2003. Isänmaa ja sen äidinkasvat. Teoksessa R. Simola & K. Heikkinen (toim.) *Monenkirjavi rasismi*. Saarijärvi: Joensuu University Press, 135-157.
- Hatakka, M. 1999. Seurustelun skeeman tulkinta ja individualismin diskurssi. *Nuorisotutkimus* (17) 3, 3-11.
- Hautaniemi, P. 2001. Etnisyys ja kulttuuri. Teoksessa A. Forsander, E. Ekholm, P. Hautaniemi, A. Alitolppa-Niitamo, E. Kyntäjä & Nguyen Quoc Cuong *Monietnisyys, yhteiskunta ja työ*. Helsingin yliopiston tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia, 11-30.
- Hearn, J. 1998. *The violence of men. How men talk about and how agencies respond to men's violence to women*. Wiltshire: Sage.
- Hearn, J. 2002. Epistemologies for studying men. In *Developing Studies on Men in the Nordic Context. A Report on Men's Cultures and "Networks"*, Helsinki 4.10.2002. Sosiaali- ja terveysministeriö, Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. *TANE-monisteita* (2003):5, 53-65.
- Hearn, J. & Jyrkinen, M. 2000. Uudet teknologiat, globalisaatio ja seksiteollisuus. *Naistutkimus* (13) 4, 67-71.
- Hearn, J., Lattu, E. & Tallberg, T. 2003. Minne mies on menossa? Miehiä koskevan tutkimuksen kehitys Suomessa. *Naistutkimus* (16) 1, 18-29.

- Heen, H. 1996. Money, Gifts and Gender. In T. Borchgrevink & Ö. G. Holter (eds.) *Labour of love. Beyond the self-evidence of everyday life.* Gateshead: The work research institute, Oslo.
- Heikkilä, E. (2004). Monikulttuuriset avioliitot sillanrakentajina. Teoksessa E. Heikkilä, R. Viertola-Cavallari, P. Oksi-Walter & J. Roos (toim.) *Monikulttuuriset avioliitot sillanrakentajina.* Web Reports No. 2, Siirtolaisinstituutti, 3-6.
- Heikkinen, H. L. T. 2002. Whatever is narrative research? In R. Huttunen, H. L. T. Heikkinen & L. Syrjälä (eds.) *Narrative research. Voices of teachers and philosophers.* Jyväskylä: SoPhi, 13-28.
- Heikkinen, H. L. T., Huttunen, R. & Kakkori, L. 1999. "Ja tämä tarina on tosi...". *Narratiivisen totuuden ongelmasta.* *Tiedepolitiikka* (24) 4, 39-52.
- Heiskala, R. 1999. Sukupuolijärjestelmän murros: Castellsin patriarkalismiteesi ja kulttuurinen muuntelu. *Sosiologia* (36) 2, 122-130.
- Herek, G. M. 1987. On Heterosexual masculinity: Some Psychological Consequences of the Social Construction of Gender and Sexuality. In M. S. Kimmel (ed.) *Changing Men. New Directions in Research on Men and Masculinity.* Newbury Park: Sage, 68-82.
- Herkman, J., Jokinen, A. & Lehtimäki, M. 1995. Vanhan Aatamin uudet vaatteen? Teoksessa M. Lehtonen (toim.) *Aatamin puvussa. Liaanilla Hemingwaysta Königiin.* Tampereen yliopisto, yleinen kirjallisuustiede, julkaisuja 28, 13-26.
- Hirdman, Yvonne 1988. Genussystemet – teoretiska reflexioner kring kvinnors sociala underordning. *Kvinnovetenskaplig tidskrift* 3/1988. Artikkeleihin viitattu: Liljeström, M. 1996. Sukupuolijärjestelmä. Teoksessa A. Koivunen & M. Liljeström (toim.) *Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen.* Tampere: Vastapaino, 111-138.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hochschild, A. R. 2002. Love and Gold. In B. Ehrenreich & A. R. Hochschild (eds.) *Global Woman. Nannies, Maids and Sex Workers in the New Economy.* London: Granta Books, 15-30.
- Hoikkala, T. 1994. Mies, kasvatus ja auktoriteettimaisema. Teoksessa J.P. Roos & E. Peltonen (toim.) *Miehen elämää. Kirjoituksia miesten omaelämäkerroista.* Rauma: SKS, 86-105.
- Hoikkala, T. 1996a. Kova kimma + Uusi jätkä. Lukiolaisten parisuhdeodotuksia. Teoksessa T. Hoikkala (toim.) *Miehenkuvia, välähdyksiä nuorista miehistä Suomessa.* Tampere: Gaudeamus, 232-259.
- Hoikkala, T. 1996b. Lopuksi. Välähdyks nuoresta miehestä Suomessa. Teoksessa T. Hoikkala (toim.) *Miehenkuvia, välähdyksiä nuorista miehistä Suomessa.* Tampere: Gaudeamus, 362-368.
- Hoikkala, T. 1996c. Tukkimiestarzanin pojanpoika. Teoksessa L. Suurpää & P. Aaltojärvi (toim.) *Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin.* Pieksämäki: SKS, 285-301.

- Holmberg, C. 1993. Det kallas kärlek. En socialpsykologisk studie om kvinnors underordning och mäns överordning bland unga jämställda par. Uddevalla: Anamma Förlag.
- Holter, Ö. G. 1996. Family theory reconsidered. In T. Borchgrevink & Ö. G. Holter (eds.) Labour of love. Beyond the self-evidence of everyday life. Gateshead: The work research institute, Oslo, 99- 129.
- Holter, Ö. G. 1997. Gender, patriarchy, Capitalism. A Social Forms Analysis. Arbeidsforskningsinstituttet: Oslo.
- Holter, Ö. G. 2000. Masculinities in context: on peace issues and patriarchal orders. In I. Breines, R. Connell & I. Eide (eds.) Male Roles, masculinities and violence. A culture of peace perspectives. Cultures of Peace Series. Vendôme: Unesco Publishing, 61-83.
- Hung Cam Thai 2002. Clashing Dreams: Highly Educated Overseas Brides and Low-Wage U.S. Husbands. In B. Ehrenreich & A. R. Hochschild (eds.) Global Woman. Nannies, Maids and Sex Workers in the New Economy. London: Granta Books, 230-253.
- Hupli, O. 1997. Thaimaa – tuhansien hymyjen maa. Bangkok: Osmo Hupli.
- Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Hoiva-isiä, etäi-isiä ja ero-isiä. Juva: PS-kustannus.
- Huttunen, L. 2002. Kotona, maanpaossa, matkalla. Kodin merkitykset maahan muuttajien omaelämäkerroissa. Helsinki: SKS.
- Huttunen, L. 2004. Kasvoton ulkomaalainen ja kokonainen ihminen: marginalisoiva kategorisointi ja maahanmuuttajien vastastrategiat. Teoksessa A. Jokinen, L. Huttunen & A. Kulmala (toim.) Puhua vastaan ja vaieta. Neuvotteluja kulttuurisista marginaaleista. Tampere: Gaudeamus, 134-154.
- Hydén, M. 2000. Forskningsintervjun som relationell praktik. In H. Haavind (red.) Kön och tolkning. Metodiska möjligheter i kvalitativ forskning. Gjøvik: Gyldendal Norsk Forlag, 130-154.
- Hyvärinen, M. 1994. Viimeiset taistot. Tampere: Vastapaino.
- Hyvärinen, M. 1998. Lukemisen neljä käännettä. Teoksessa M. Hyvärinen, E. Peltonen & A. Vilkkö (toim.) Liikkuvat erot. Sukupuoli elämäkertatutkimuksessa. Tampere: Vastapaino, 311-336.
- Hyvärinen, Matti 2004. Eletty ja kerrottu kertomus. Sosiologia (41) 4, 297-309.
- Hyvärinen, M., Peltonen, E. & Vilkkö, A. 1998. Johdanto. Teoksessa M. Hyvärinen, E. Peltonen & A. Vilkkö (toim.) Liikkuvat erot. Sukupuoli elämäkertatutkimuksessa. Tampere: Vastapaino, 7-25.
- Hänninen, J. 1994. Seksitarinan pornografinen käsikirjoitus: minä sain, olen siis mies. Teoksessa J.P. Roos & E. Peltonen (toim.) Miehen elämää. Kirjoituksia miesten omaelämäkerroista. Rauma: SKS, 106-139.
- Hänninen, J. 1999. Modernin miehen seksuaalinen liikkumatila. Teoksessa A. Jokinen (toim.) Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja. Vammala: Tampere University Press, 194-220.
- Hänninen, V. 1999. Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Acta Universitatis Tamperensis 696. Tampere: Tampere University Press.

- Ikonen, H-M & Ojala, H. 2005. Yhteisyyden luomista ja eron kokemuksia – haastattelu, konteksti ja feministinen tietäminen. *Naistutkimus* (18) 1, 17-28.
- Illouz, E. 1999. The Lost Innocence of Love: Romance as a Postmodern Condition. In M. Featherstone (ed.) *Love & Eroticism*. Oxford: Sage, 161-186.
- Ilmonen, K. & Jokinen, K. 2002. *Luottamus modernissa maailmassa*. Jyväskylä: SoPhi.
- Irigaray, L. 1996. *Sukupuolieron etiikka*. Suomentaja P. Sivenius. Tampere: Gaudeamus.
- Jaakkola, M. 1994. Puolalaiset Suomessa. Teoksessa K. Liebkind (toim.) *Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus, 128-161.
- Jaakkola, M. 2000. Asenneilmasto Suomessa vuosina 1987-1999. Teoksessa K. Liebkind (toim.) *Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa*. Tampere: Gaudeamus, 28-55.
- Jackson, S. 1998. Telling stories: memory, narrative and experience in feminist research and theory. In K. Henwood, C. Griffin & A. Phoenix (eds.) *Standpoints and differences. Essays in the practice of feminist psychology*. Surrey: Sage, 44-64.
- Jackson, S. 2003. Heterosexuality, Heteronormativity and Gender Hierarchy: Some Reflections on Recent Debates. In J. Weeks, J. Holland & M. Waites (eds.) *Sexualities and Society. A Reader*. Cornwall: Polity, 69-82.
- Jallinoja, R. 1983. *Suomalaisen naisasialiikkeen taistelukaudet. Naisasialiikkeen naisten elämäntilanteen muutoksen ja yhteiskunnallis-aatteellisen murroksen heijastajana*. Juva: WSOY.
- Jallinoja, R. 1997. *Moderni säädyllyisyys. Avioliiton vapaudet ja sidokset*. Tampere: Gaudeamus.
- Jallinoja, R. 2000. *Perheen aika*. Keuruu: Otava.
- Jasinskaja-Lahti, I., Liebkind, K. & Vesala, T. 2002. *Rasismi ja syrjintä Suomessa. Maahanmuuttajien kokemuksia*. Tampere: Gaudeamus.
- Johansson, E. 1996. Fräcka ynglingar och rejåla karlar. Historiska maskuliniteter och moderna mansidentiteter. *Nord Nytt. Nordisk Tidskrift för etnologi och folkloristik*. Nr. 63, 89-102.
- Johnson, W. R. & Warren, D. M. 1994. Introduction. In W. R. Johnson & D. M. Warren (eds.) *Inside The Mixed Marriage. Accounts of Changing Attitudes, Patterns and Perceptions of Cross-Cultural and Interracial Marriages*. Lanham: University Press of America, 1-13.
- Jokinen, A. 1998. Missä mies huutaa tänään? Ajatuksia miehestä, miesliikkeestä ja miestutkimuksesta. *Naistutkimus* (11) 1, 34-36.
- Jokinen, A. 2000. *Panssaroitu maskuliinisuus. Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Vammala: Tampere University Press.
- Jokinen, A. 2003. Miten miestä merkitään? Johdanto maskuliinisuuden teoriaan ja kulttuuriseen tekstintutkimukseen. Teoksessa A. Jokinen (toim.) *Yhdestä puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuurissa*. Tampere: Tampere University Press, 7-31.

- Jokinen, E. 1996. Väsynyt äiti. Äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä. Tampere: Gaudeamus.
- Jokinen, E. 2004. Kodin työt, tavat, tasa-arvo ja rento refleksiivisyys. Teoksessa E. Jokinen, M. Kaskisaari & M. Husso (toim.) Ruumis töihin! Käsite ja käytäntö. Tampere: Vastapaino, 285-304.
- Jokinen, E. & Veijola, S. 1990. Oman elämänsä turistit. Helsinki: Alkoholipoliittinen tutkimuslaitos.
- Jokinen, K. & Saaristo, K. 2002. Suomalainen yhteiskunta. Juva: WSOY.
- Jokiranta, H. 2003. Se on miehen elämää. Maaseudulla asuvia miehiä elämäänsä kertomassa. Acta Universitatis Tamperensis 966. Tampere: Tampere University Press.
- Juhila, K. 2004. Leimattu identiteetti ja vastapuhe. Teoksessa A. Jokinen, L. Huttunen & A. Kulmala (toim.) Puhua vastaan ja vaieta. Neuvotteluja kulttuurisista marginaaleista. Tampere: Gaudeamus, 20-32.
- Julkunen, R. 1992. Hyvinvointivaltio käännekohdassa. Tampere: Vastapaino.
- Julkunen, R. 1993. Suomalainen sukupuoli – esimoderni, moderni, toisenlainen moderni vai liian moderni. Teoksessa K. Ilmonen (toim.) Kestävyyskoe. Kirjoituksia 90-luvun Suomesta. Tampere: Vastapaino, 281-304.
- Julkunen, R. 1994. Suomalainen sukupuolimalli – 1960-luku käänteenä. Teoksessa A. Anttonen, L. Henriksson & R. Nätkin (toim.) Naisten hyvinvointivaltio. Tampere: Vastapaino, 179-201.
- Jungar, K. 1997. Rebeller i det fördolda – filippinska kvinnors livssituation i Finland. Avhandling pro gradu, sociologiska institutionen vid Åbo Akademi.
- Kaartinen, M. 2004. Neekerikammo. Kirjoituksia vieraan pelosta. Keuruu: k & h, Turun yliopisto, kulttuurihistoria.
- Kangasniemi, E. 2003. Rakkaudella yli rajojen? Lumeavioliitot. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2003:6. Helsinki.
- Kaskisaari, M. 1998. Rakkauden täyttymys. Seksuaaliset erot ja romanttinen rakkaus. Teoksessa M. Hyvärinen, E. Peltonen & A. Vilkkö (toim.) Liikkuvat erot. Sukupuoli elämäkertatutkimuksessa. Tampere: Vastapaino, 273-309.
- Keronen, P. 1996. Ydinperhe – yhteiskunnan tukipylväs. Perheihanne 1940- ja 1950-lukun elämäntapaoppaissa. Teoksessa K. Kortelainen & S. Vakimo (toim.) Tradition edessä. Kirjoituksia perinteestä ja kulttuurista. Vantaa: Suomen kansantietouden tutkijain seura, 123-132.
- Keto-Tokoi, A. 1994. Kahden kulttuurin keskellä. Thaimaalaiset naiset Helsingin seudulla. Helsingin yliopisto, sosiologian pro gradu-tutkielma.
- Keupp, H. 1994. Ambivalenzen postmoderner Identität. In U. Beck & E. Beck-Gernsheim (Hrsg.). Riskante Freiheit. Individualisierung in modernen Gesellschaften. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 336-350.
- Khatib-Chahidi, J. & Hill, R. & Paton, R. 1998. Chance, Choice and Circumstance: A Study of Women in Cross-Cultural Marriage. In R. Breger & R. Hill (eds.) Cross-Cultural Marriage. Identity and Choice. Mid-Glamorgan: Berg, 49-66.

- Kimmel, M. S. 1987. Rethinking "Masculinity". *New Directions in Research*. In M. S. Kimmel. (ed.) *Changing Men. New Directions in Research on Men and Masculinity*. Newbury Park: Sage, 9-24.
- Kimmel, M. 1990. After Fifteen Years: The Impact of the Sociology of Masculinity on the Masculinity of Sociology. In J. Hearn & D. Morgan (eds.) *Men, Masculinities & Social Theory*. London: Unwin Hyman, 93-109.
- Kimmel, M. S. 1994. Masculinity as Homophobia. Fear, Shame, and Silence in the Constructions of Gender Identity. In H. Brod & M. Kaufman (eds.) *Theorizing Masculinities*. London: Sage, 119-141.
- Kimmel, M. S. 2001. Global Masculinities: Restoration and Resistance. In B. Pease & K. Pringle (eds.) *A Man's World? Changing Men's Practices in a Globalized World*. London: Zed Books, 21-37.
- Kolehmainen, J. 2004. Osallistuva isä – muuttunut mies? Teoksessa I. Aalto & J. Kolehmainen (toim.) *Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli*. Keuruu: Vastapaino.
- Komulainen, K. 1998. Naisten naisuhteet. Kerrottu ja puhuteltu sukupuoli itseinäistymiskertomuksissa. Teoksessa M. Hyvärinen, E. Peltonen & A. Vilkkonen (toim.) *Liikkuvat erot. Sukupuoli elämäkertatutkimuksessa*. Tampere: Vastapaino, 153-185.
- Koppetsch, C. 1998. Liebe und Partnerschaft: Gerechtigkeit in modernen Partnerschaften. In K. Hahn & G. Burkart (Hrsg.) *Liebe am Ende des 20. Jahrhunderts. Studien zur Soziologie intimer Beziehungen*. Hemsbach: Leske + Budrich, 111-129.
- Korhonen, M. 1999. Isyyden muutos. Keski-ikäisten miesten lapsuuskokemukset ja oma vanhemmuus. Joensuu: Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja Nro 39.
- Kortteinen, M. 1982. Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta. Keuruu: Otava.
- Kortteinen, M. 1992. Kunnian kenttä. Suomalainen palkkatyö kulttuurisena muotona. Hämeenlinna: Hanki ja jää.
- Koskela, H. 1997. Tilapuoli sukupuoli. Teoksessa T. Haarni, M. Karvinen, H. Koskela & S. Tani (toim.) *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen*. Tampere: Vastapaino, 73-86.
- Kruhse – MountBurton, S. 1995. Sex Tourism and Traditional Australian Male Identity. In M-F. Lanfant, J. B. Allcock & E. M. Bruner (eds.) *International Tourism. Identity and Change*. Surrey: Sage, 192-204.
- Kuosmanen, J. 2001a. Finnkampen. En studie av finska mäns liv och sociala karriärer i Sverige. Södertälje: Gidlunds.
- Kuosmanen, J. 2001b. I finska mäns sällskap på en resa mot modern manlighet. In C. Ekenstam, T. Johansson & J. Kuosmanen (red.) *Sprickor i fasaden. Manligheter i förändring*. Smedjebacken: Gidlunds, 213-227.
- Lautmann, R. 1998. Wie verschieden lieben die Geschlechter? In K. Hahn & G. Burkart (Hrsg.) *Liebe am Ende des 20. Jahrhunderts. Studien zur Soziologie intimer Beziehungen*. Hemsbach: Leske + Budrich, 51-64.
- Leheny, D. 1995. Sex Tourism. *Annals of Tourism Research*, (22)2, 367-384.

- Lehti, M. & Aromaa, K. 2002. Naiskauppa, laiton siirtolaisuus ja Suomi. Nykytilanne, lainsäädäntö ja tutkimuslähteet. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos, julkaisuja 186.
- Lehtonen, M. 1995. Pikku jättiläisiä. Maskuliinisuuden kulttuurinen rakentuminen. Tampere: Vastapaino.
- Lehtonen, M. 1999. Maskuliinisuus, kansallisuus, identiteetti. Teoksessa A. Jokinen (toim.) Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja. Vammala: Tampere University Press, 74-88.
- Lehtonen, M. 2004. Vieraus ja viisaus. Teoksessa M. Lehtonen, O. Löytty & P. Ruuska Suomi toisin sanoen. Tampere: Vastapaino, 247-270.
- Leinonen, J. 2003. Avioelämää Amerikan mantereella. Pohjois-Amerikassa aviokituneiden suomalaisnaisten sopeutumisesta. Siirtolaisuus – Migration (30) 1, 3-13.
- Lempiäinen, K. 2002. Kansallisuuden tekeminen ja toisto. Teoksessa T. Gordon, K. Komulainen & K. Lempiäinen (toim.) Suomineiton hei! Kansallisuuden sukupuoli. Jyväskylä: Vastapaino, 19-36.
- Lempiäinen, K. 2003. Sosiologian sukupuoli. Tutkimus Helsingin ja Tampereen yliopiston sosiologian kurssikirjoista 1946-2000. Tampere: Vastapaino.
- Levant, R. F. 1997. The Masculinity Crisis. The Journal of Men's Studies (5) 3, 221-231.
- Liebkind, K. 2000. Kun kulttuurit kohtaavat. Teoksessa K. Liebkind (toim.) Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Tampere: Gaudeamus, 13-27.
- Liljeström, M. 1996. Sukupuolijärjestelmä. Teoksessa A. Koivunen & M. Liljeström (toim.) Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino, 111-138.
- Lisborg, A. 2003. Naisia yli rajojen: prostituutioon liittyvä muutto Thaimaasta Tanskaan. Teoksessa S. Thorbek & B. Pattanik (toim.) Rajat ylittävä prostituutio. Globaalien toimintamallien muuttuminen. Suomentaja S-A. Ahonen. Jyväskylä: Like, 148-175.
- Löfström, J. 1998. Changing Conceptions of Gender Polarity in Finland: From Rural to Urban Culture. In S. Apo, A. Nenola & L. Stark-Arola (eds.) Gender and Folklore. Perspectives on Finnish and Karelian Culture. Jyväskylä: Finnish Literature Society. Studia Fennica, Folkloristica 4, 239-259.
- Löytty, O. 2004. Erikoisen tavallinen suomalaisuus. Teoksessa M. Lehtonen, O. Löytty & P. Ruuska Suomi toisin sanoen. Tampere: Vastapaino, 31-55.
- Löyttyniemi, V. 2004. Kerrottu identiteetti neuvoteltu sukupuoli. Jyväskylä: SoPhi.
- MacInnes, J. 1998. The End of Masculinity. The Confusion of Sexual Genesis and Sexual Difference in Modern Society. Buckingham: Open University Press.
- Maier, M. S. 1998. "Ländliche Galanterie" oder "Biedermaierliebe"? In K. Hahn & G. Burkart (Hrsg.) Liebe am Ende des 20. Jahrhunderts. Studien zur Soziologie intimer Beziehungen. Hemsbach: Leske + Budrich, 131-153.

- Martin, P. Y. 2001. Mobilizing Masculinities: Women's Experiences of Men at Work. *Organization* (8) 4, 587-618.
- Messner, M. A. 1992. *Power at Play. Sports and the Problem of Masculinity.* Boston: Beacon Press.
- Meuser, M. 1998. Vergesellschaftete Intimität. Geschlechterpolitik und Liebe. In K. Hahn & G. Burkart (Hrsg.) *Liebe am Ende des 20. Jahrhunderts. Studien zur Soziologie intimer Beziehungen.* Hemsbach: Leske + Budrich, 217-233.
- Miksi kumppania etsitään ulkomailta 2004. *Ilta-Sanomat*, arkisto. Saatavilla [www -muodossa](http://www.muodossa.com): < URL: <http://www.iltasanomat.fi/arkisto/keskustelu.>>. Luettu 24.10.2004.
- Mohanty, C. T. 1999. Lännen silmien alla. Feministinen tutkimus ja kolonialistiset diskurssit. Teoksessa J. Airaksinen & T. Ripatti (toim.) *Rotunaisia ja feministejä.* Tampere: Vastapaino, 229-265.
- Moilanen, P. 2002. Narrative, truth and correspondence. In R. Huttunen, H. L.T. Heikkinen & L. Syrjälä (eds.) *Narrative research. Voices of teachers and philosophers.* Jyväskylä: SoPhi, 91-104.
- Morgan, D. H. J. 1992. *Discovering Men.* London: Routledge.
- Morgan, D. H. J. 1996. *Family Connections. An Introduction to Family Studies.* Cornwall: Polity Press.
- Morgan, D. H. J. 1999. Risk and Family Practices: Accounting for Change and Fluidity in Family Life. In E. B. Silva & C. Smart (eds.) *The New Family?* Gateshead: Sage, 13-30.
- Morris, R. C. 2002. Failures of Domestication: Speculations on Globality, Economy and the Sex in Thailand. *A Journal of Feminist Cultural Studies* (13) 1, 45-76.
- Muutoksen sosiologia 1998. Toim. E. Saksa. Helsinki: Yle-opetuspalvelut.
- Määttä, K. 1995. Kumppanin valinta rakkausskeemaa muokkaavana kokemuksena, II osa. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja. B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä, 21. Rovaniemi.
- Nardi, P. M. 1992. "Seamless Souls": An Introduction to Men's Friendship. In P. M. Nardi (ed.) *Men's Friendship.* Newbury Park: Sage, 1-14.
- Niemi-Kiesiläinen, J. (2004). Naiskauppa, paritus ja seksin osto. *Lakimies* (102) 3, 451-465.
- Nordberg, M. 2000. Hegemonibegreppet och hegemonier inom mansforskningsfältet. In P. Folkesson, M. Nordberg & G. Smirthwaite (red.) *Hegemoni och mansforskning. Rapport från nordiska workshoppen i Karlstad 19-21 mars 1999.* Karlstad universitet, Institutionen för samhällsvetenskap, Jämställdhetscentrum/Genusvetenskap: Karlstad, 37-66.
- Nordberg, M. 2001. "Livet är skönt. Det beror ju på det en gör det till." Tommy, Lars och Åke – tre män i kvinnodominerande yrken. In C. Ekenstam, T. Johansson & J. Kuosmanen (red.) *Sprickor i fasaden. Manligheter i förändring.* Smedjebacken: Gidlunds, 228-257.

- Nykyri, T. 1999. Kun rakkaus rakoilee: parisuhteen ristiriitatilanteet naisten kokemina. Teoksessa S. Näre (toim.) *Tunteiden sosiologiaa I. Elämyksiä ja läheisyyttä*. Hämeenlinna: SKS, 155-173.
- Nyqvist, L. 2001. *Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos*. Turku: Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 28.
- Näre, S. 1995. Pornografiakeskustelusta bordellikeskusteluun. Kaupallinen seksi vietti- ja rakkauseetoksen taistelulenttänä. Teoksessa S. Heinämaa & S. Näre (toim.) *Pahan tyttäret. Sukupuolitettu pelko, viha ja valta*. Tampere: Gaudeamus, 34-65.
- O'Connell Davidson, J. 1995. British sex tourists in Thailand. In M. Maynard & J. Purvis (eds.) *(Hetero) Sexual Politics*. London: Taylor and Francis. Kirjaan viitattu: Ryan, C. & Hall, C. M. 2001. *Sex Tourism. Marginal People and Liminalities*. London: Routledge.
- Odzer, C. 1994. *Patpong Sisters – An American Woman's View of the Bangkok Sex World*. New York: Blue Moon Books.
- Ollila, A. 1994. Perhe – ura vai vankila. Teoksessa V. Aromaa, P. Markkola, A. Nenola, A. Ollila, H. Rautala, P. Setälä & K. Immonen (toim.) *Naisen elämä. Mistä on pienet tytöt tehty, mistä tyttöjen äidit*. (2. Painos) Keuruu: Otava, 263-347.
- Opara, M. (1999). *Kaksikulttuurisen avioliiton arkea: suomalais-nigerialaisten pariin ajatuksia avioliitosta ja perhe-elämästä*. Tampereen yliopisto, sosiaalipolitiikan laitos, sosiaalityön pro gradu-tutkielma.
- Oppermann, M. 1999. Sex Tourism. *Annals of Tourism Research* (26) 2, 251-266.
- Paakki, H-L. 1999. Poikkinainti Tornionlaaksossa kymmenen naisen kertomisen valossa. *Julkaisematon Yhteiskuntapolitiikan pro gradu-tutkielma*. Yhteiskuntapolitiikan laitos, Jyväskylän yliopisto.
- Pataya Ruenkaew 2003a. Heirat nach Deutschland. Motive und Hintergründe thailändisch-deutscher Eheschliessungen. Hemsbach: Campus Verlag.
- Pataya Ruenkaew 2003b. Thaimaalaiset naisprostituoidut Saksassa: rajat ylittävän siirtotyöläisyyden muoto. Teoksessa S. Thorbek & B. Pattanik (toim.) *Rajat ylittävä prostituutio. Globaalien toimintamallien muuttuminen*. Suomentaja S-A. Ahonen. Jyväskylä: Like. 106-127.
- Pease, B. & Pringle, K. 2001. Introduction: Studying Men's Practices and Gender Relations in a Global Context. In B. Pease & K. Pringle (eds.) *A Man's World. Changing Men's Practices in a Globalized World*. Malaysia: Zed Books, 1-17.
- Penttinen, E. 2004. Corporeal Globalization: narratives of embodied subjectivity and otherness in the sexscapes of globalization. Tampere: Tapri Occasional Paper 92.2004.
- Perttu, J. 2003. Poliisi kirjasi paritusilmoituksia thaihierontapaikoista. *Helsingin Sanomat*. 26.9.2003.
- Phillips J. 2003. Barbadosen rantapojat: postkoloniaalisia yrittäjiä. Teoksessa S. Thorbek & B. Pattanik (toim.) *Rajat ylittävä prostituutio. Globaalien toimintamallien muuttuminen*. Suomentaja S-A. Ahonen. Jyväskylä: Like, 71-89.

- Phizacklea, A. 2000a. Ruptures – migration and globalisation: looking back and looking forward. In S. Westwood, & A. Phizacklea *Trans-nationalism and the Politics of Belonging*. St. Ives: Routledge, 101-119.
- Phizacklea, A. 2000b. The politics of belonging. Sex work, domestic work: trans-national household strategies. In S. Westwood, & A. Phizacklea *Trans-nationalism and the Politics of Belonging*. St. Ives: Routledge, 120-145.
- Pietikäinen, S., Dufva, H. & Laihiala-Kankainen, S. 2002. Kieli, kulttuuri ja identiteetti – ääniä Suomenniemeltä. Teoksessa S. Pietikäinen, H. Dufva & S. Laihiala-Kankainen (toim.) *Moniääninen Suomi. Kieli, kulttuuri ja identiteetti*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, 9-20.
- Pitkänen, P. 2003. Erilaisia mutta samanarvoisia: kohti toimivaa monikulttuurisuutta. Teoksessa R. Simola & K. Heikkinen (toim.) *Monenkirjava rasismi*. Saarijärvi: Joensuu University Press, 259-272.
- Plummer, K. 1995. *Telling Sexual Stories. Power, change and social worlds*. Kent: Routledge.
- Plummer, K. 2003. Intimate Citizenship and the Culture of Sexual Story Telling. In J. Weeks, J. Holland & M. Waites (eds.) *Sexualities and Society. A Reader*. Cornwall: Polity, 33-41.
- Plym-Rissanen, L. 2000. Immigrant women and work, qualitative research on integration of working Russian women in Lappeenranta-Imatra area. Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos, yhteiskuntapolitiikka, pro gradu-työ.
- Pohjola-Vilkuna, K. 1995. Eros kylässä. Maaseudun luvaton seksuaalisuus vuosisadan vaihteessa. Mikkeli: SKS.
- Polkinghorne, D. E. 1995. Narrative configuration in qualitative analysis. In J. A. Hatch & R. Wisniewski (eds.) *Life history and narrative*. London: Falmer Press, 5-23.
- Prapairat Ratanaloan Mix, 2003. Neljä esimerkkitapausta Hampurissa. Teoksessa S. Thorbek & B. Pattanik (toim.) *Rajat ylittävä prostituutio. Globaalien toimintamallien muuttuminen*. Suomentaja S-A. Ahonen. Jyväskylä: Like, 128-147.
- Pringle, K. & Pease, B. 2001. Afterword: A Man's World? Rethinking Commonality and Diversity in Men's Practices. In B. Pease & K. Pringle (eds.) *A Man's World. Changing Men's Practices in a Globalized World*. Malaysia: Zed Books, 245-252.
- Pruitt, D. & LaFont, S. 1995. For Love and Money. Romance Tourism in Jamaica. *Annals of Tourism Research* (22) 2, 422 – 440.
- Purra, P. 1998. "Eikö se ennen vanhaan tämä homma mennyt jotenkin toisin päin". Heteroseksuaalisia kohtaamisia naisten ja miesten omaelämäkertoissa. Teoksessa M. Hyvärinen, E. Peltonen & A. Vilkkö (toim.) *Liikkuvat erot. Sukupuoli elämäkertatutkimuksessa*. Tampere: Vastapaino, 73-101.
- Pyke, K. D. & Johnson, D. L. 2003. Asian American Women and racialized Femininities. *Doing Gender across Cultural Worlds. Gender & Society* (17) 1, 33-53.

- Pöysä, J. 2004. Ruoka ja maskuliinisuus. Teoksessa M. Knuuttila, J. Pöysä & T. Saarinen (toim.) *Suulla ja kielellä, tulkintoja ruuasta*. Saarijärvi: SKS, 121-139.
- Rantalaiho, L. 1994. Sukupuolisopimus ja Suomen malli. Teoksessa A. Anttonen, L. Henriksson & R. Nätkin (toim.) *Naisten hyvinvointivaltio*. Tampere: Vastapaino, 9-30.
- Rantonen, E. 1994. Länsimaisen estetiikan rasismi. Teoksessa M. Kylmänen (toim.) *Me ja muut. Kulttuuri, identiteetti, toiseus*. Tampere: Vastapaino, 131-154.
- Rantonen, E. 1998. Musta Venus – rotu ja huoruus. Teoksessa T. Koskinen (toim.) *Kurtisaaneista kunnian naisiin. Näkökulmia Huora-akatemiassa*. Helsinki: Yliopistopaino, 194-218.
- Rantonen, E. 1999. Länsimaisten kuvien rotunaiset. Teoksessa J. Airaksinen & T. Ripatti (toim.) *Rotunaisia ja feministejä*. Tampere: Vastapaino, 41-61.
- Refsing, K. 1998. Gender Identity and Gender Role Patterns in Cross-Cultural Marriage: The Japanese-Danish Case. In R. Breger & R. Hill (eds.) *Cross-Cultural Marriage. Identity and Choice*. Mid-Glamorgan: Berg, 193-208.
- Reinboth, S. 2001. Morsian koekäyttöön. *Helsingin Sanomat*. 9.9.2001
- Remes, J. 1997. *Tunne Aasia*. Juva: WSOY.
- Repo, K. 2003. Perheen sisäisen rahatalouden jännitteitä. Teoksessa H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. Helsinki: Gaudeamus, 64-85.
- Robinson, K. 1996. Of Mail-Order Brides and 'Boys' Own Tales': Representations of Asian-Australian Marriages. *Feminist Review* 52, 53-68.
- Ronkainen, S. 1999. Ajan ja paikan merkitsemät. *Subjektiviteetti, tieto ja toimijuus*. Tampere: Gaudeamus.
- Roos, J.P. 1987. *Suomalainen elämä*. (2. painos) Hämeenlinna: SKS.
- Roos, J.P. 1988. Behind the happiness barrier. University of Helsinki, Department of social policy. Reprint series B. No 34. *Social Indicators Research* 20 (1988). Helsinki: Yliopistopaino, 141-163.
- Roos, J.P. 1994. Kuinka hullusti elämä on meitä heitellyt – suomalaisen miehen elämän kurjuuden pohdiskelua. Teoksessa J.P. Roos & E. Peltonen (toim.) *Miehen elämää. Kirjoituksia miesten omaelämäkerroista*. Rauma: SKS, 12-28.
- Roos, J.P. & Peltonen, E. (toim.) 1994. *Miehen elämää. Kirjoituksia miesten omaelämäkerroista*. Rauma: SKS.
- Rothe, A. 1997. *Männer, Prostitution, Tourismus. Wenn Herren reisen*. Leipzig: Westfälisches Dampfboot.
- Rotkirch, A. 2000. "Pirstoutunut vanhemmuus." Teoksessa T. Hoikkala & J.P. Roos (toim.) *2000-luvun elämä. Sosiologisia teorioita vuosituhatvuosien vaihteissa*. Helsinki: Gaudeamus, 187-200.
- Ryan, C. & Hall, C. M. 2001. *Sex Tourism. Marginal People and Liminalities*. London: Routledge.

- Räisänen, A-L. 1995. Onnellisen avioliiton ehdot. Sukupuolijärjestelmän muodostumisprosessi suomalaisissa avioliitto- ja seksuaalivalistusoppaissa. Vammala: Suomen Historiallinen Seura.
- Saarenheimo, M. 1997. Jos etsit kadonnutta aikaa. Vanhuus ja oman elämän muisteleminen. Tampere: Vastapaino.
- Saari, T. 2000. Sir Vilin pitkä varjo. *Kumppani* 2/2000, 19-20.
- Said, E. W. 1978. *Orientalism*. Reading: Penguin Books.
- Sarmela, M. 1988. Paikalliskulttuurin rakenne ja muutos. Raportti Pohjois-Thaimaan riisikylistä. Hämeenlinna: Suomen antropologinen seura, SKS.
- Sarmela, M. 2004. Kohtalon lait eivät katoa. Elämää Pohjois-Thaimaan kylistä. Helsinki: Suomen antropologinen seura, SKS.
- Sassen, S. 2002. Global Cities and Survival Circuits. In B. Ehrenreich & A. R. Hochschild (eds.) *Global Woman. Nannies, Maids and Sex Workers in the New Economy*. London: Granta Books, 254-274.
- Schwalbe, M. & Wolkomir, M. 2001. The Masculine Self as Problem and Resource in Interview Studies of Men. *Men and Masculinities* (4) 1, 90-103.
- Selänniemi, T. 1999. Moderni turisti ja klassinen rituaaliteoria. Teoksessa B. Lönnqvist, E. Kiuru & E. Uusitalo (toim.) *Kulttuurin muuttuvat kasvot. Johdatusta etnologiatieteisiin*. Pieksämäki: SKS, 268-287.
- Sherrod, D. 1987. The Bond of Men: Problems and Possibilities in Close Male Relationships. Teoksessa H. Brod (toim.) *The Making of Masculinities. The New Men's Studies*. Boston: Allen & Unwin.
- Shields, R. 1991. Places on the Margin. *Alternative geographies of modernity*. Surrey: Routledge.
- Siikala, A-L. 1984. Tarina ja tulkinta: tutkimus kansankertojista. *Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia* 404. Helsinki: SKS.
- Siikala, A-L. 1991. Kertomukset, kulttuurinen tieto ja kansanperinne. Teoksessa J. Kytömäki (toim.) *Nykyajan sadut. Joukkoviestinnän kertomukset ja vastaanotto*. Jyväskylä: Gaudeamus & Yleisradio, 47-81.
- Silberstein, S. 1988. Ideology as Process: Gender Ideology in Courtship Narratives. In A. D. Todd & S. Fisher (eds.) *Gender and Discourse: the Power of Talk*. Volume XXX in the Series *Advances in Discourse Processes*. New Jersey: Ablex Publishing Corporation.
- Siltala, J. 1994. Miehen kunnia. Modernin miehen taistelu häpeää vastaan. Keuruu: Otava.
- Silva, E. B. & Smart, C. 1999. The `New` Practices and Politics of Family Life. In E. B. Silva & C. Smart (eds.) *The New Family? Gateshead: Sage*, 1-12.
- Simon, W. & Gagnon, J. H. 1987. A Sexual Scripts Approach. In J.H. Geer & W. T. O' Donohue (eds.) *Theories of Human Sexuality*. New York: Plenum.
- Artikkeliin viitattu Haavio-Mannila, E. & Roos, J.P. 1998. Pidättyvyyden polven naisten ja miesten rakkaustyytlejä. Teoksessa M. Hyvärinen, E. Peltonen & A. Vilkkö (toim.) *Liikkuvat erot. Sukupuoli elämäkertatutkimuksessa*. Tampere: Vastapaino, 239-272.
- Sintonen, T. 1999. Etninen identiteetti ja narratiivisuus. Kanadan suomalaiset miehet elämänsä kertojina. *Lievestuore: Sophi*.

- Sipilä, J. 1994. Miestutkimus – säröjä hegemonisessa maskuliinisuudessa. Teoksessa J. Sipilä & A. Tiihonen (toim.) *Miestä rakennetaan maskuliinisuuksia puretaan*. Tampere: Vastapaino, 17-33.
- Sipilä, J. & Tiihonen, A. (toim.) 1994. *Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan*. Tampere: Vastapaino.
- Sipilä, P. 2003. Sukupuoli – ihmisen esineellinen ulottuvuus. *Tiedepolitiikka* (28) 3, 13-20.
- Sironen, E. 1987. Eichberg-koordinaatteja. Teoksessa *Liikuntaa harjoittavat ruumiit*. Henning Eichberg. Jyväskylä: Vastapaino, 7-23.
- Smart, C. & Neale, B. 1999. *Family Fragments?* Cornwall: Polity Press.
- Soikkeli, M. 1996. Veljeys, veljeys, veljeys. *Miesten välisen homososiaalisuuden arkkityypit*. *Kulttuuritutkimus* (13) 3, 15-24.
- Soikkeli, M. 1998. Lemmen leikkikehässä. *Rakkausdiskurssin sovellukset 1900-luvun suomalaisissa rakkausromaneissa*. Vammala: SKS.
- Spickard, P. 1989. *Mixed Blood. Intermarriage and Ethnic Identity in Twentieth-Century America*. Madison: The University of Wisconsin Press.
- Sprangler, L. C. 1992. *Buddies and Pals. A History of Male Friendship on Prime-Time Television*. Newbury Park: Sage.
- Strauss, C. 1992. What makes Tony run? Schemas as motives reconsidered. In C. Strauss & R. G. D'Andrade (eds.) *Human Motives and Cultural Models*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sulkunen, P., Alasuutari, P., Nätkin, R. & Kinnunen, M. 1985. *Lähiöravintola*. Keuruu: Otava.
- Suomen tilastollinen vuosikirja 2003. Jyväskylä: Tilastokeskus.
- Talve, I. 1979. *Suomen kansankulttuurin historiallisia päälinjoja*. Mikkeli: SKS.
- Thagaard, T. 1997. *Gender, Power and Love: A Study of Interaction between Spouses*. *Acta Sociologica* (40) 4, 357-376.
- Therborn, G. 2004. *Between Sex and Power. Family in the World, 1900-2000*. Wiltshire: Routledge.
- Thorbek, S. 2003. Euroopan perintö: miesnäkökulmia. Teoksessa S. Thorbek & B. Pattanik (toim.) *Rajat ylittävä prostituutio. Globaalien toimintamallien muuttuminen*. Suomentaja S-A. Ahonen. Jyväskylä: Like, 16-28.
- Tigerstedt, C. 1994. Kotityö ja isyys uusina projekteina. Teoksessa J.P. Roos & E. Peltonen (toim.) *Miehen elämää. Kirjoituksia miesten omaelämäkerroista*. Rauma: SKS, 68-85.
- Tilastokeskus 2003. Väestörakenne. Saatavilla [www -muodossa: <URL: http://www.stat.fi/tk/he/vaesto_rakenne.html>](http://www.stat.fi/tk/he/vaesto_rakenne.html). Luettu 5.8.2003.
- Tolentino, R. B. 1996. *Bodies, Letters, Catalogs. Filipinas in Transnational Space*. *Social Text* 48, 49-76.
- Tuohinen, T. 1996. Isät, pojat ja pärjäämisen henki. Teoksessa T. Hoikkala (toim.) *Miehenkuvia. Välähdyksiä nuorista miehistä Suomessa*. Tampere: Gaudeamus, 66-100.
- Tuomi-Nikula, O. 1989. *Saksansuomalaiset. Tutkimus syntyperäisten suomalaisten akkulturaatiosta Saksan Liittotasavallassa ja Länsi-Berliinissä*. Mänttä: SKS.

- Tuomi-Nikula, O. 1997. Kaksikulttuurinen perhe eurooppalaisen etnologian tutkimus kohteena. Teoksessa T. Korhonen & P. Leimu (toim.) Näkökulmia kulttuurin tutkimukseen. Turku: Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus, 269-297.
- Tyysteri, T. 2005. Erot maahanmuuttaryhmien työllistymisessä ovat erittäin suuria. Helsingin Sanomat 14.3.2005.
- Uchida, A. 1998. The Orientalization of Asian Women in America. *Women's Studies International Forum* (21) 2, 161-171.
- Ukkonen, T. 2000. Menneisyyden tulkinta kertomalla. Muistelupuhe oman historian ja kokemuskertomusten tuottamisprosessina. Helsinki: SKS.
- Vanaspong Chitraporn 2003. Naisen muotokuva: Thaimaa ja thaimaalaiset prostituoidut kansainvälisessä mediassa. Teoksessa S. Thorbek & B. Pattanik (toim.) Rajat ylittävä prostituutio. Globaalien toimintamallien muuttuminen. Suomentaja S-A. Ahonen. Jyväskylä: Like, 201-222.
- Vartti, R. 1996. Sir-Vili ilmiö. Kommentti naiskauppakeskusteluun. *Naistutkimus* (9) 4, 40-43.
- Veijola, S. 1995. Yöjuoksun aika. Teoksessa J. Lähteenmaa & L. Mäkelä (toim.) Helsingin yö. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, 141-160.
- Veijola, S. & Jokinen, E. 2001. Voiko naista rakastaa? Avion ja eron karuselli. Juva: WSOY.
- Viertola-Cavallari, R. 2004. Seka-avioliitot yhteiskunnallisena katalysaattorina. Teoksessa E. Heikkilä, R. Viertola-Cavallari, P. Oksi-Walter & J. Roos (toim.) Monikulttuuriset avioliitot sillanrakentajina. *Web Reports No. 2, Siirtolaisinstituutti*, 8-21.
- Vilkko, A. 1998. Kodiksi kutsuttu paikka. Tapausanalyysi naisen ja miehen omaelämäkerroista. Teoksessa M. Hyvärinen, E. Peltonen & A. Vilkko (toim.) Liikkuvat erot. Sukupuoli elämäkertatutkimuksessa. Tampere: Vastapaino, 27-72.
- Virkki, J. 1995. Miestutkimuksen kaksi linjaa. *Naistutkimus* (8) 2, 75-78.
- Virtanen, M. 2002. Matti Virtaset yrittävät käyttäytyä kuin naiset – mutta sekaan ei kelpaa naisille. Helsingin Sanomat 19.10.2002.
- Vuorela, U. 1999. Postkoloniaali ja kolmannen maailman feministit. Teoksessa J. Airaksinen & T. Ripatti (toim.) Rotunaisia ja feministejä. Tampere: Vastapaino, 13-37.
- Vänttinen, P. 1996. Vaimoja ja siirtolaisketjuja. Teoksessa M. Huhtaniemi (toim.) Kauniit ja rohkeat filippiinat. Filippiiniläisnaiset meillä ja muualla. Helsinki: Filippiinit-seura ry, 84-87.
- Walby, Sylvia 1990. *Theorizing Patriarchy*. Cornwall: Basic Blackwell.
- Waldren, J. 1998. Crossing Over: Mixing, Matching and Marriage in Mallorca. In R. Breger & R. Hill (eds.) *Cross-Cultural Marriage. Identity and Choice*. Mid-Glamorgan: Berg.
- Warkentin, R. 2000. Russian immigrant women in Finland. *Siirtolaisuus – Migration* (27)2, 5 –12.
- Waters, M. C. 1990. *Ethnic Options. Choosing Identities in America*. Berkeley: University of California Press.

- Weeks, J. 2003. Necessary Fictions: Sexual Identities and the Politics of Diversity. In J. Weeks, J. Holland & M. Waites (eds.) *Sexualities and Society. A Reader*. Cornwall: Polity, 122-131.
- Weeks, J., Holland, J. & Waites, M. 2003. Introduction. In J. Weeks, J. Holland & M. Waites (eds.) *Sexualities and Society. A Reader*. Cornwall: Polity, 1-10.
- Westphal, M. 2000. Familieorientierung im Kontext kultureller und geschlechtlicher Differenzen. In H. Buchkremer, W-D. Bukow & M. Emmerlich (Hsrg.) *Die Familie im Spannungsfeld globaler Mobilität. Zur Konstruktion ethnischer Minderheiten im Kontext der Familie*. Hemsbach: Leske + Budrich, 185-200.
- Westwood, S. & Phizacklea, A. 2000. Introduction. *Teoksessa Trans-nationalism and the Politics of Belonging*. St. Ives: Routledge, 1-16.
- Williams, R. 1988. *Marxismi, kulttuuri ja kirjallisuus*. Jyväskylä: Vastapaino.
- Åsvik, A. & Åsvik, A. 2004. *Miesten paratiisi*. Juva: Johnny Kniga.

LIITE 1

TEEMAHAASTATTELUN KYSYMYSRUNKO

1. Suhde thaimaalaisen naisen kanssa
 - 1.1 Kerro miten olet tavannut puolisosi? Kumpi teki aloitteen?
 - 1.2 Miksi matkustit Thaimaahan? Miten paljon ja minne olet aiemmin matkustanut?
 - 1.3 Mikä sinua viehätti puolisossasi? Onko puolisosi kertonut, miksi hän kiinnostui sinusta ja mitä hän nykyisin ajattelee sinusta?
 - 1.4 Kerro miten suhteenne on kehittynyt? Miksi elätte Suomessa? Millaisia tulevaisuuden toiveita teillä on?
 - 1.5 Kuvaile millaista on yhteinen elämänne? Mikä siinä on hyvää ja minkä toivoisit olevan paremmin? Millaisista asioista syntyy ongelmia ja miten te ratkaisette ongelmianne?
Aiheutuuko siitä erityisiä ongelmia ja vaikeuksia, että olette eri kulttuureista?
 - 1.6 Miten hoidatte kotityöt (ruuanlaitto, siivoaminen, kaupassakäynti, lasten hoito)? Onko teillä jonkinlaista työnjakoa? Miten olette päätyneet sopimukseen tällaisesta työnjaosta?
 - 1.7 Millainen on mielestäsi thaimaalainen nainen erityisesti puolisosi ja miten hän eroaa suomalaisista naisista?
 - 1.8 Miten osoitat puolisolle pitäväsi hänestä? Miten hän sinulle? Entä seksi? Mitä se sinulle merkitsee ja millaista se on välillänne?
2. Parisuhdehistoria
 - 2.1 Onko sinulla ollut useita pidempiä parisuhteita? Kuinka monta? Minkä pituisia ne ovat olleet?
 - 2.2 Voitko kuvata näitä edellisiä suhteita? Millaisia ne ovat olleet ja millainen prosessi on johtanut niiden päättymiseen?
 - 2.3 Onko sinulla lapsia näistä suhteista? Minkä ikäisiä? Jos lapset eivät ole aikuisia, elävätkö he kanssasi vai entisen puolisosi kanssa?
 - 2.4 Oletko ollut aiemmin parisuhteessa kansallisuudeltaan muun kuin suomalaisen kanssa?
3. Käsitukset parisuhteesta
 - 3.1 Mikä on sinulle parisuhteessa tärkeää? Miksi?
 - 3.2 Miten parisuhteesi ovat alkaneet? Miten tutustut naiseen?
 - 3.3 Mitä rakkaus merkitsee sinulle?
 - 3.4 Mitä seksi ja seksuaalisuus merkitsee sinulle parisuhteessa? Millaista on mielestäsi ihanne seksi?
 - 3.5 Mitä mieltä olet miehen ja naisen asemasta parisuhteessä? Sisältyykö parisuhteeseen jonkinlaista roolijakoa? Mitä sukupuolten välinen tasa-arvo merkitsee sinulle?
4. Käsitukset suomalaisista naisista?

- 4.1 Onko sinulla suomalaisia naisystäviä? Miten tulet toimeen naisten kanssa?
 - 4.2 Miten kuvaillet suomalaisia naisia? Mitä mielestäsi hyvää / huonoa heissä on?
 - 4.3 Millainen on sinun unelmaisesi?
5. Mieskuva
- 5.1 Kerro millainen sinä olet miehenä? Miten vertailisit itseäsi muihin miehiin?
 - 5.2 Miten tämä parisuhde on muuttanut sinua?
 - 5.3 Mitä harrastuksia sinulla on?
 - 5.4 Millainen on mielestäsi ihannemies? Ketkä miehet ja millaiset miehet ovat olleet sinulle esikuvia?
 - 5.5 Millainen suhde sinulla on ollut isääsi? Entä äitiäsi?
 - 5.6 Onko sinulla miesystäviä? Millainen on teidän suhteenne? Mitä teette yhdessä ja millaisista asioista puhutte?

LIITE 2

HAASTATELTUJEN TAUSTAPIIRTEET

Nimi	Ikä	Ammatti	Suhteen kesto vuosina	Tapaamisen tilanne	Lapset
Globalisaation ja yksilöllistymisen sukupolvi					
Antti	26	Opiskelija	2	Kahvila	Vaimo: 1
Henri	26	Toimihenkilö	1	Disco	Vaimo: 1
Karri	29	Yrittäjä	3	Prostituutio	Yhteinen : 1
Niko	29	Toimihenkilö	6 (nyt asumusero)	Vaimon työpaikka	Yhteinen: 1
Saku	31	Toimihenkilö	3	Vaimon työpaikka	-
Timo	29	Työntekijä	1	Välittäjä (Suomessa)	-
Tasa-arvoprojektin sukupolvi					
Esko	39	Yrittäjä	2	Illanvietto	Esko: 2 Vaimo: 1
Jukka	41	Yrittäjä	11	Prostituutio	Yhteinen: 2
			3	Vaimon työpaikka	Vaimo: 2
Kalle	41	Toimihenkilö	2	Välittäjä	-
Kimmo	43	Toimihenkilö	13	Välittäjä	Yhteinen: 2 Vaimo: 1
Olli	38	Yrittäjä	2	Vaimon työpaikka	Olli: 2
Seppo	38	Työntekijä	2	Välittäjä	-
Unto	38	Toimihenkilö	3 kk	Prostituutio	Unto: 2
Suuren murroksen sukupolvi					
Heimo	49	Toimihenkilö	4	Heimon työpaikka (Suomessa)	Vaimo: 1
Kalevi	53	Toimihenkilö	5	Katu	Kalevi: 2
Lauri	69	Eläkeläinen	5	Vaimon työpaikka	Vaimo: 1
Leo	52	Toimihenkilö	5	Ravintola	Yhteinen: 2 Leo: 2
Osmo	52	Yrittäjä	8	Illanvietto (Suomi)	-
			2	Prostituutio	-

LIITE 3

HAASTATELTUJEN LEGITIMAATIOKAAVAN ELEMENTIT

	Myönteinen suhde Thaimaahan	Seksiturismin kritiikki	Suhteen alun neutralointi	Vaimo feminiini ja tahtova	Nykyinen suhde onnistunein	Perehtyminen vaimon kulttuuriin	Tasa-arvoinen suhde, jossa työnjakoa	Suhteen ongelmien tunnis- taminen ja ratkaisuhalu	Vaimosta ja perheestä huo- lehtimiseen omistautuminen	Tavallinen mutta hieman erilainen mies
Globalisaation ja yksilöllistymisen sukupolvi										
Antti	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Henri	+	+	-	+	+	+	+	+	+	-
Karri		-		-	+		-	-	+	+
Niko	+	-	-	+	-	+	+	+	+	+
Saku		+	+	+	+	+	+	+	+	-
Timo			+	+			+	.		
Tasa-arvoprojektin sukupolvi										
Esko	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Jukka	+	+	+	+	+	+	+	+	+	-
Kalle	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Kimmo	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Olli		+		+		+	+	+	+	-
Seppo	+		+	+	+	+	+	+	+	-
Unto		-	-						+	
Suuren murroksen sukupolvi										
Heimo	+		+	-	+	+	-	+	+	+
Kalevi	+	+	-	-	+	+	-	+	+	+
Lauri	+		+	+	+	+	+			+
Leo	+			-	+	+	-	+	+	+
Osmo	+	-	+	-	-	-	-	-	+	-

Taulukossa käytetyt merkit:

- + samaa mieltä legitimaatioelementin kanssa
- eri mieltä legitimaatioelementin kanssa
- ei mainintaa